

Evaluatie Steunpunt SONO

Beheersovereenkomst 2016-2020

Beleidsdomein Onderwijs en Vorming

Oktober 2019

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

INHOUD

1	Managementsamenvatting	7
2	Inleiding	11
2.1	<i>Structuur van het rapport.....</i>	<i>11</i>
2.2	<i>Over Het Steunpunt SONO.....</i>	<i>11</i>
2.3	<i>Doelstelling van de evaluatie</i>	<i>14</i>
2.4	<i>Aanpak van de evaluatie.....</i>	<i>15</i>
3	Synthese, Conclusies en aanbevelingen	18
3.1	<i>Samenvatting van de resultaten</i>	<i>18</i>
3.1.1	<i>Draagvlak voor algemeen kader</i>	<i>18</i>
3.1.2	<i>Hoge wetenschappelijke kwaliteit.....</i>	<i>19</i>
3.1.3	<i>Sterke expertise en ervaring personeel</i>	<i>20</i>
3.1.4	<i>Goede coördinatie en interne organisatie.....</i>	<i>21</i>
3.1.5	<i>Aansluiting beleidsagenda en beleidsrelevante output</i>	<i>22</i>
3.1.6	<i>Aanzet tot versterkte valorisatie.....</i>	<i>23</i>
3.1.7	<i>Evenwichtige aansturing en opvolging</i>	<i>24</i>
3.2	<i>Aanbevelingen.....</i>	<i>27</i>
3.2.1	<i>Aanbevelingen over de formule van Steunpunt en inhoudelijke thema's.....</i>	<i>27</i>
3.2.2	<i>Aanbevelingen over de wetenschappelijke kwaliteit.....</i>	<i>29</i>
3.2.3	<i>Aanbevelingen over beleidsrelevantie en valorisatie.....</i>	<i>30</i>
3.2.4	<i>Aanbevelingen over organisatie en personeel.....</i>	<i>32</i>
3.2.5	<i>Aanbevelingen over aansturing en opvolging.....</i>	<i>33</i>
3.2.6	<i>Aanbevelingen over het proces van de evaluatie.....</i>	<i>34</i>
4	Zelfevaluatie door Steunpunt SONO.....	36
4.1	<i>Werking van het Steunpunt.....</i>	<i>36</i>
4.1.1	<i>Samenwerking binnen het Steunpunt.....</i>	<i>36</i>
4.1.2	<i>Kennisuitwisseling binnen het Steunpunt.....</i>	<i>40</i>
4.1.3	<i>Werking van de stuurgroep.....</i>	<i>43</i>
4.1.4	<i>Werking van de opvolgingsgroepen</i>	<i>45</i>
4.1.5	<i>Samenwerking met de opdrachtgever</i>	<i>47</i>
4.1.6	<i>Samenwerking met externe partners en deelname aan netwerken.....</i>	<i>49</i>
4.1.7	<i>Onderaanneming.....</i>	<i>50</i>
4.1.8	<i>Personeelsbestand en –verloop</i>	<i>51</i>
4.1.9	<i>Innovatie en state-of-the-art</i>	<i>53</i>
4.2	<i>Opdrachten van de beheersovereenkomst.....</i>	<i>55</i>

4.2.1	Het uitvoeren van beleidsgericht, wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Onderwijs en Vorming.....	55
4.2.2	Valorisatie door o.m. vorming en materiaalontwikkeling.....	59
4.2.3	Opdracht 3: wetenschappelijke dienstverlening.....	65
4.3	<i>De beheersovereenkomst</i>	67
4.3.1	Oprichting van het Steunpunt SONO: oproep, gunningsproces, opstart.....	67
4.3.2	Inhoud en omvang van de opdracht: omschrijving, afbakening en omvang van de opdracht, werken met een jaarlijkse vrije ruimte en mogelijkheid tot wijzigen van de opdracht(en).....	68
4.3.3	Planning en rapportering van de opdracht: meerjarenplanning, jaarplanning en begroting en werkings- en activiteitenverslag.....	69
4.3.4	Huishoudelijk reglement van de stuurgroep en opvolgingsgroepen.....	70
4.3.5	Financiële aspecten van de beheersovereenkomst: aard van de kredieten, aanleggen van reserve, betalingen en consequenties voor samenwerking tussen universiteiten en tussen universiteit en hogeschool.....	71
4.3.6	Intellectuele eigendom, actieve informatieverstrekking en openbaarheid, vertrouwelijkheid en overige bepalingen ivm onderaanneming, aansprakelijkheid, ... 72	
4.3.7	Financiering van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek.....	73
4.4	<i>Slotvragen</i>	74
5	Wetenschappelijke evaluatie	76
5.1	<i>Inleiding</i>	76
5.2	<i>Kwaliteit van het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek</i>	77
5.2.1	Literatuurstudies.....	77
5.2.2	Dataverzameling.....	78
5.2.3	Dataverwerking en -analyse.....	80
5.2.4	Beleidsaanbevelingen.....	81
5.4	<i>Wetenschappelijk en internationaal karakter</i>	85
5.5	<i>Valorisatie</i>	86
5.6	<i>Wetenschappelijke dienstverlening</i>	88
5.7	<i>Personeel</i>	89
5.8	<i>Eindbeoordeling</i>	91
5.9	<i>Samenvattende tabel</i>	93
6	Evaluatie door de opvolgingsgroepen	95
6.1	<i>Werking van de opvolgingsgroep</i>	97
6.1.1	Samenstelling van de opvolgingsgroep.....	97
6.1.3	Werking van de opvolgingsgroep.....	99
6.2	<i>Kwaliteit van het onderzoek</i>	102
6.2.1	Literatuurstudies.....	102

6.2.2	Dataverzameling	105
6.2.3	Dataverwerking en –analyse.....	108
6.2.5	Beleidsaanbevelingen	110
6.3	<i>Valorisatie van het onderzoek.....</i>	<i>115</i>
6.3.1	Inhoudelijke thema's meerjarenplanning	115
6.3.2	Bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor het beleid.....	116
6.3.3	Bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor de praktijk.....	117
6.3.4	Communicatie van de resultaten van SONO-onderzoek.....	118
6.3.6	Valorisatie-initiatieven naar beleid en praktijk	120
6.3.7	Deelname aan het publiek debat	122
6.5	<i>Personeel van het Steunpunt.....</i>	<i>123</i>
6.5.1	Wetenschappelijke competenties en geschiktheid personeel.....	123
6.6	<i>Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt.....</i>	<i>124</i>
6.7	<i>Eindbeoordeling: sterke en zwakke punten, wat moet behouden en wat moet verbeterd worden?</i>	<i>125</i>
6.8	<i>Overzichtstabel.....</i>	<i>137</i>
7	Evaluatie door de stuurgroep	138
7.1	<i>Inleiding.....</i>	<i>138</i>
7.2	<i>Werking van het Steunpunt.....</i>	<i>138</i>
7.2.1	De stuurgroep.....	138
7.2.2	De opvolgingsgroepen.....	139
7.2.3	Samenwerking van het Steunpunt.....	140
7.2.4	Personeel	141
7.3	<i>De beheersovereenkomst en het huishoudelijk reglement.....</i>	<i>142</i>
7.3.1	Inhoud en omvang van de opdracht	142
7.3.2	Planning en rapportering van de opdracht.....	142
7.3.3	Huishoudelijk reglement.....	143
7.3.4	Financiële aspecten van de beheersovereenkomst.....	143
7.3.5	Intellectuele eigendom en informatieverstrekking aan het publiek	143
7.3.6	De financiering van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek.....	144
7.4	<i>Valorisatie van het onderzoek.....</i>	<i>145</i>
7.4.1	Inhoudelijke thema's in meerjarenplanning.....	145
7.4.2	Bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor het beleid.....	145
7.4.3	Bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor de praktijk.....	146
7.4.4	Beleidsaanbevelingen	146
7.4.5	Communicatie van SONO-onderzoek.....	147
7.4.6	Valorisatie-initiatieven	147

7.4.7	Deelname aan het publieke debat.....	148
7.5	<i>Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt.....</i>	148
7.6	<i>Eindbeoordeling: sterke en zwakke punten, wat moet behouden en wat moet verbeterd worden?.....</i>	148
8	Vlor advies: Meerwaarde van Steunpunt beleidsgericht onderwijsonderzoek en verwachtingen voor de toekomst	153
8.1	<i>Situering.....</i>	153
8.1.1	Evaluatieprocedure.....	153
8.1.2	Focus van het advies.....	153
8.2	<i>Themazetting.....</i>	154
8.2.1	Relatie met de beleidsnota.....	154
8.2.2	Relatie met monitoring.....	155
8.3	<i>Vrije ruimte van SONO.....</i>	156
8.3.1	Structuur en kruisbestuiving.....	156
8.3.2	Opbouw van expertise voor kwaliteitsvol onderzoek (looptijd)	156
8.5	<i>Samenspel van actoren in de werking SONO</i>	157
8.5.1	Opvolgingsgroepen.....	157
8.5.2	Onderzoek vs. beleidsdesign: de status van beleidsaanbevelingen	157
8.5.3	Betrokkenheid van scholen en return.....	158
8.6	<i>Aan de slag met de onderzoeksresultaten</i>	159
8.6.1	Transparant en systematisch beleid voor snelle vrijgave.....	159
8.6.2	Valorisatie naar beleidsvoorbereiding en onderwijsveld	160
8.7	<i>Een volwaardige plaats voor praktijkgericht onderzoek naast beleidsgericht onderzoek.....</i>	161
8.8	<i>Conclusie.....</i>	161
8.8.1	Meerwaarde van SONO	161
8.8.2	Toekomstgerichte verwachtingen van de Vlor	162

TABELLEN EN FIGUREN

TABEL 1: OVERZICHT OPVOLGINGSGROEPEN	14
TABEL 2: CRITERIA EVALUATIE STEUNPUNT SONO.....	16
TABEL 3: GEDETAILLEERD OVERZICHT VAN DE CRITERIA.....	17
TABEL 4: SAMENVATTENDE TABEL WETENSCHAPPELIJKE EVALUATIE SONO	94
TABEL 5: OVERZICHT VAN STERKE EN ZWAKKE PUNTEN STEUNPUNT SONO VOLGENS DE LEDEN VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN	136
TABEL 6: SAMENVATTEND OVERZICHT VAN DE EVALUATIE DOOR DE OPVOLGINGSGROEPEN.....	137
TABEL 7: STERKE EN ZWAKKE PUNTEN IN DE WERKING VAN HET STEUNPUNT SONO VOLGENS DE LEDEN VAN DE STUURGROEP.....	152
FIGUUR 1: AANTAL DEELNEMERS AAN DE BEVRAGING PER OPVOLGINGSGROEP	95
FIGUUR 2: AANTAL DEELNEMERS AAN DE BEVRAGING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN NAAR ORGANISATIE.....	96
FIGUUR 3: EVALUATIE VAN DE SAMENSTELLING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN.....	97
FIGUUR 4: EVALUATIE VAN DE WERKING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN.....	99
FIGUUR 5: EVALUATIE VAN DE METHODES VOOR LITERAATUURSTUDIES.....	102
FIGUUR 6: EVALUATIE VAN DE KWALITEIT EN RELEVANTIE VAN DE LITERAATUURSTUDIES	103
FIGUUR 7: EVALUATIE VAN DE THEORETISCHE KADERS	104
FIGUUR 8: EVALUATIE VAN DE METHODEN VOOR DATAVERZAMELING	105
FIGUUR 9: EVALUATIE VAN DE GEBRUIKTE VARIABLEN EN CONSTRUCTEN	107
FIGUUR 10: EVALUATIE VAN DE METHODES VOOR DATAVERWERKING EN -ANALYSE.....	108
FIGUUR 11: EVALUATIE VAN DE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	110
FIGUUR 12: EVALUATIE VAN HET PROCES OM TE KOMEN TOT BELEIDSAANBEVELINGEN	111
FIGUUR 13: EVALUATIE VAN HET PROEFPROJECT BELEIDSAANBEVELINGEN	113
FIGUUR 14: EVALUATIE INHOUDELIJKE THEMA'S MEERJARENPLANNING	115
FIGUUR 15: EVALUATIE BRUIKBAARHEID SONO-ONDERZOEK VOOR BELEID	116
FIGUUR 16: EVALUATIE BRUIKBAARHEID SONO-ONDERZOEK VOOR PRAKTIJK	117
FIGUUR 17: EVALUATIE COMMUNICATIE RESULTATEN SONO-ONDERZOEK	118
FIGUUR 18: EVALUATIE VALORISATIE-INITIATIEVEN NAAR BELEID EN PRAKTIJK	120
FIGUUR 19: EVALUATIE DEELNAME AAN HET PUBLIEK DEBAT.....	122
FIGUUR 20: EVALUATIE WETENSCHAPPELIJKE COMPETENTIES EN GESCHIKTHEID PERSONEEL.....	123
FIGUUR 21: EVALUATIE DAGELIJKSE SAMENWERKING MET HET STEUNPUNT.....	124
FIGUUR 22: EINDBEOORDELING STEUNPUNT SONO DOOR OPVOLGINGSGROEPEN	125

1 MANAGEMENTSAMENVATTING

Vlaanderen beschikt sinds 2016 over een Universitair Steunpunt voor onderwijsonderzoek. Het Steunpunt SONO is een samenwerkingsverband van de UGent, de KU Leuven, de Universiteit Antwerpen, de VUB en de Artevelde Hogeschool. Met het einde van de looptijd in zicht, werd de werking van het Steunpunt SONO geëvalueerd. De minister stelde een evaluatiecommissie samen met leden uit het departement Onderwijs en Vorming, het departement Economie, Wetenschap en Innovatie en academische experts (zie bijlage 1). De evaluatiecommissie heeft voor haar werkzaamheden een beroep kunnen doen op bevestigingen georganiseerd door het departement Onderwijs en Vorming en dit bij alle relevante belanghebbenden (leden van de stuur- en opvolgingsgroepen en de VLOR), een zelfevaluatie opgesteld door het Steunpunt SONO en een wetenschappelijke evaluatie. De commissie heeft vervolgens haar conclusies en aanbevelingen samengebracht in een rapport. Deze managementsamenvatting geeft de belangrijkste conclusies van de evaluatie en de aanbevelingen van de evaluatiecommissie weer.

Het huidige concept van het Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek blijkt bij de meeste betrokkenen in deze evaluatie **steun te vinden**. Een consortium van onderzoeksinstituten met een lange looptijd en meerjarenplanning met clustering van korte en lange termijnprojecten biedt mogelijkheden voor capaciteitsopbouw en kruisbestuiving en dit draagt ook bij tot de kwaliteit van het beleidsonderzoek. Er zijn korte lijnen met beleidsmakers, maar de betrokken onderzoekers geven ook aan dat ze veel waarde hechten aan de onafhankelijke positie die ze kunnen innemen. Een groeipunt dat werd aangegeven is om de verhouding uit te klaren tussen het onderzoek van het **Steunpunt en het overig onderwijsonderzoek** buiten het Steunpunt.

Het onderzoek van het Steunpunt SONO is globaal gezien van **hoge wetenschappelijke kwaliteit**. Dit uit zich in een goede wetenschappelijke valorisatie. Het empirisch onderzoek is over het algemeen van hoge kwaliteit, er is een variatie in onderzoeksmethoden en er worden nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken gebruikt. De literatuurstudies worden als goed tot zeer goed beoordeeld, de dataverzameling als zeer goed en de dataverwerking en analyse als goed tot zeer goed. Ook de wetenschappelijke dienstverlening werd goed geëvalueerd. Een groeipunt is om de hoge wetenschappelijke kwaliteit te garanderen voor alle onderzoekslijnen. Hoewel de kwaliteit van de reviews als goed tot zeer goed beoordeeld wordt, kan deze nog versterkt worden door meer aandacht te besteden de rapportering over de methodologische aanpak van de literatuurstudies. Een uitdaging naar de toekomst toe is het verzekeren van voldoende respons bij dataverzameling door de problematiek van overbevraging van scholen in het kader van onderzoek in het algemeen.

De **expertise en ervaring** van de promotoren en onderzoekers zijn pluspunten van het Steunpunt SONO. De inzet van personeel met een mix van jonge en ervaren onderzoekers verloopt meestal goed. Het verloop van personeel blijft ook redelijk beperkt. De geproduceerde outputs zijn in verhouding tot de beschikbare middelen en doorlooptijd. Een groeipunt is wel om deze kwaliteitsvolle personeelsinzet in alle onderzoekslijnen te garanderen. Een ander groeipunt is om de personele inzet voor zowel coördinatie als valorisatie te verhogen.

Het Steunpunt SONO wordt **goed geleid en gecoördineerd**. Het organigram met de interne overlegorganen wordt positief beoordeeld. Ook de samenwerking binnen het Steunpunt SONO en de samenwerking van het Steunpunt SONO met externe partners verloopt goed. Het internationaal karakter wordt gemiddeld genomen goed geëvalueerd. Een belangrijk groeipunt is de sterkere benutting van de mogelijkheden tot **kruisbestuiving tussen onderzoekers** die het kader van een Steunpunt biedt.

Door de aansluiting met de **beleidsagenda** zijn de thema's gevarieerd en beleidsrelevant. De **vrije ruimte** wordt als een meerwaarde gezien. Men vindt de outputs van het Steunpunt SONO over het algemeen bruikbaar voor evidence-informed beleid, en meer in het bijzonder de outputs van de vrije ruimte. De onderzoekers zijn flexibel en bereid om in te spelen op de beleidscontext. De nodige mechanismen zijn in werking gesteld om te zorgen voor een **doorwerking van het onderzoek naar het beleid** zoals de oprichting van thematische opvolgingsgroepen, de rol van dossierbehandelaars binnen het departement Onderwijs en Vorming, de Nederlandstalige beleidssamenvatting en de beleidsaanbevelingen, toelichtingen op het kabinet, mogelijkheid tot extra dialoog tussen de onderzoekers en medewerkers van het departement Onderwijs en Vorming met specifieke expertise gerelateerd aan de onderzoekslijn in kwestie,

Het beschikbare budget noopte tot inhoudelijke keuzes in de themazetting. Hiervoor is begrip, maar men betreurt dat bepaalde **onderwijsniveaus** zoals het volwassenonderwijs en het hoger onderwijs niet aan bod komen in de huidige SONO-thema's. De nood aan meer **praktijkgericht onderzoek** werd geformuleerd.

8

Gegeven de weerklank die de onderzoeken uit **de vrije ruimte** kregen, kwam de vraag om het budget voor deze ruimte eventueel licht uit te breiden. Deze vraag kadert binnen een meer algemene behoefte om de beleidsrelevantie van het SONO-onderzoek nog verder te versterken. De **kwaliteit en relevantie van de conclusies en beleidsaanbevelingen** is een belangrijk groeipunt. Vandaar dat het proefproject rond de beleidsaanbevelingen ook als een meerwaarde wordt gezien.¹ Een voorwaarde voor het succes van het proefproject is evenwel dat er een duidelijke rolafbakening van alle actoren en voldoende autonomie voor de onderzoekers is. Er wordt tot slot ook aangegeven dat het belangrijk is om de verwachtingen naar beleidsgericht onderzoek beter te kaderen.

Het is positief dat het Steunpunt een expliciete **opdracht heeft op het vlak van valorisatie** met een bijhorend budget. Men ziet ook een **toename in de valorisatie-initiatieven** en een grotere differentiatie in de valorisatievormen. De praktijkbrochures worden aangehaald als een goed voorbeeld waar verder op ingezet moet worden. De onderzoekers appreciëren sterk de **samenwerking met het departement Onderwijs en Vorming** op het vlak van valorisatie en **de opportuniteiten voor wetenschappelijke valorisatie** die geboden worden door de opdrachtgever. De wetenschappelijke valorisatie wordt als eerder goed geëvalueerd.

¹ In het proefproject werden de conclusies en de beleidsaanbevelingen afzonderlijk aangeboden en werd een gezamenlijke reflectie door experts van de beleidsaanbevelingen gemaakt, met als doel niet om al dan niet akkoord te gaan met de beleidsaanbevelingen, maar wel om de onderzoekers te stimuleren om de beleidsaanbevelingen te onderbouwen en te contextualiseren in de Vlaamse situatie.

Ondanks de verhoogde aandacht voor valorisatie, blijft dit een belangrijk groeipunt voor het Steunpunt SONO. De valorisatie blijft globaal genomen **toch vrij traditioneel en hoofdzakelijk gericht op kennisoverdracht**. Belangrijke groeipunten zijn: het meer toegankelijk schrijven van de publicaties aangepast aan de doelgroep, meer Nederlandstalige ge vulgariseerde producten met duidelijke conclusies en aanbevelingen, meer innovatie in de valorisatie, meer deelname aan het publiek debat, meer systematisch bundelen van kennis en een snellere actualisatie van de SONO-website. Men kaart aan dat de langdurige en onvoorspelbare termijnen van **vrijgave van onderzoeken** de valorisatie vertraagt en zelfs belemmert.

De aansturing en opvolging van het Steunpunt is een **evenwichtsoefening tussen autonomie geven enerzijds en opvolgen anderzijds** en dit is gaandeweg gegroeid. Desondanks wordt de aansturing en opvolging over het algemeen toch als evenwichtig beoordeeld. Het model van de algemene aansturing door de stuurgroep en inhoudelijke opvolging door thematische opvolgingsgroepen die advies tot vrijgave geven, vindt men positief. De thematisch ingedeelde opvolgingsgroepen geven mogelijkheden tot wisselwerking en kruisbestuiving en verhogen de coherentie van het onderzoek. De meerjarenplanning, jaarplannen en jaarverslagen zijn nuttige instrumenten. De betrokkenheid van stakeholders in de opvolgingsgroepen wordt als een meerwaarde beschouwd. De vergaderingen zijn over het algemeen goed georganiseerd en de communicatie en verslagen zijn helder.

De **dagelijkse samenwerking** tussen het Steunpunt SONO en de opdrachtgever verloopt vlot. Er is voldoende flexibiliteit aan beide kanten en de samenwerking verloopt in een sfeer van vertrouwen. Het Steunpunt geeft aan dat ze voldoende autonomie hebben in de planning van de werkzaamheden. Het systeem van opvolging vanuit de opdrachtgever is positief. Een belangrijk pijnpunt dat wordt aangehaald in alle bevestigingen zijn de langdurige en onvoorspelbare termijnen van vrijgave van onderzoeken door de minister. Daarom wordt gevraagd om het **vrijgavebeleid** te herzien. Er wordt ook voor gepleit om de opvolgingsgroepen selectiever samen te stellen om zo het eigenaarschap en de **dynamiek** te verhogen. De systematische **peer review** binnen het Steunpunt kan nog verder versterkt worden, en dit zowel binnen als tussen de verschillende onderzoekslijnen en onderzoeksdomeinen. De **werkbaarheid en haalbaarheid van de opvolging** in de opvolgingsgroepen is een groeipunt. Er wordt ook gevraagd naar een procedure om sneller en dwingender in te grijpen bij **ernstige problemen** met de wetenschappelijke kwaliteit van een onderzoek waardoor de vooropgestelde onderzoeksvragen niet beantwoord kunnen worden. Men vraagt om aandacht te hebben voor een **tijdige start** van een nieuw Steunpunt en nieuwe onderzoeksprojecten zodat de opstart vlot kan verlopen. Op basis van hiervan komt de commissie tot de volgende aanbevelingen.

Aanbevelingen van de evaluatiecommissie

Formule Steunpunt en inhoudelijke thema's

- Start een nieuw Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek met een looptijd van 5 jaar op in 2020
- Formuleer een heldere definitie van beleidsgericht onderwijsonderzoek
- Richt een apart fonds voor praktijkgericht onderzoek op
- Voorzie in de meerjarenplanning voldoende ruimte om in te spelen op actuele beleidsontwikkelingen
- Verhoog het budget voor de vrije ruimte licht
- Vraag advies aan de Vlor in een vroeg stadium van de themazetting
- Overweeg om andere onderwijsniveaus dan het leerplichtonderwijs op te nemen in de themazetting

Wetenschappelijke kwaliteit

- Versterk de rapportering over de methodologische aanpak van de literatuurstudies
- Kom tot een gezamenlijke engagementsverklaring met alle betrokken actoren om concrete maatregelen te nemen tegen de overbevraging van scholen

Beleidsrelevantie en valorisatie

- Verduidelijk de verwachtingen ten aanzien van beleidsgericht onderwijsonderzoek
- Zorg voor een betere referentie naar de beleidscontext in de onderzoeksrapporten en verhoog de beleidsrelevantie van de rapporten
- Evalueer het proefproject beleidsaanbevelingen en neem verder maatregelen om te komen tot onderbouwde beleidsaanbevelingen
- Zet op het vlak van valorisatie in op verdere expertiseopbouw en ontwikkeling van innovatieve initiatieven om de vertaalslag naar beleid en praktijk te realiseren
- Zet verder in op praktijkbrochures
- Communiceer helder naar deelnemende onderwijsinstellingen over wat het onderzoek voor hen kan betekenen
- Neem maatregelen om het overzicht over het geheel van het SONO-onderzoek te behouden

Organisatie en personeel

- Neem maatregelen om de kruisbestuiving binnen en tussen onderzoekslijnen en over onderzoeksdomeinen heen te stimuleren
- Versterk de peer review binnen het Steunpunt
- Versterk de capaciteit op vlak van valorisatie en coördinatie en zoek hiervoor inspiratie bij externe partners

Aansturing en opvolging

- Werk in overleg met de minister een nieuw vrijgavebeleid uit dat het evenwicht houdt tussen betrokkenheid van de minister en mogelijkheden voor snelle valorisatie
- Verhoog de dynamiek in de opvolgingsgroepen
- Bezorg de vergaderdocumenten vroeger
- Behoud het ritme van drie stuurgroepvergaderingen per jaar
- Werk een duidelijke procedure uit om sneller en dwingender te kunnen ingrijpen bij uitzonderlijke gevallen van ernstige problemen
- Organiseer een kennismakingsoverleg met de minister

Proces van evaluatie

- Bepaal in de beheersovereenkomst welke actoren deel zullen uitmaken van de evaluatiecommissie.
- Vraag in de zelfevaluatie meer aandacht voor de voortgang van doctoraatsonderzoeken en voor de inhoudelijke onderzoeksresultaten en de relevantie voor beleid en praktijk

2 INLEIDING

2.1 STRUCTUUR VAN HET RAPPORT

We starten dit inleidend hoofdstuk met een toelichting van de opdrachten, structuur en aansturing van het Steunpunt SONO (2.2), de doelstellingen van de evaluatie (2.3) en de aanpak van de evaluatie (2.4).

Vervolgens geven we een synthese van de verschillende deeevaluaties en de conclusies en aanbevelingen van de evaluatiecommissie ([Hoofdstuk 3](#)).

Vervolgens komen de verschillende deeevaluaties aan bod, namelijk

- De zelfevaluatie door het Steunpunt ([Hoofdstuk 4](#))
- De wetenschappelijke evaluatie ([Hoofdstuk 5](#))
- De evaluatie door de leden van de opvolgingsgroepen ([Hoofdstuk 6](#))
- De evaluatie door de leden van de stuurgroep ([Hoofdstuk 7](#))
- De evaluatie door de Vlaamse Onderwijsraad ([Hoofdstuk 8](#))

2.2 OVER HET STEUNPUNT SONO

Vlaanderen beschikt sinds 2016 over een Universitair Steunpunt voor onderwijsonderzoek. Het Steunpunt SONO is een samenwerkingsverband van de UGent, de KU Leuven, de Universiteit Antwerpen, de VUB en de Artevelde Hogeschool.

11

De opdrachten van het Steunpunt SONO zijn

1. Het uitvoeren van beleidsgericht, wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Onderwijs en Vorming
 - a. Verzamelen, analyseren en ontsluiten van allerhande gegevens;
 - b. Uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in functie van concrete beleidsvragen die op korte termijn een antwoord vereisen;
 - c. Uitvoeren van beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek dat op langere termijn relevant is voor het Vlaamse beleid en dus eerder strategisch van aard is
2. Valorisatie door o.m. vorming en materiaalontwikkeling
 - a. Maatschappelijke valorisatie
 - b. Wetenschappelijke valorisatie
 - c. Systematisch bundelen van kennis
3. Wetenschappelijke dienstverlening

Het onderzoek van het Steunpunt SONO is ingedeeld in 3 thematische onderzoeksdomeinen:

1. De lerende
2. De leraar en de school als organisatie
3. De organisatie van het onderwijs

De 3 themalijnen vloeien voort uit de prioriteiten uit de beleidsnota Onderwijs 2014-2019. Het Steunpunt SONO moet onder meer een antwoord bieden op strategische en concrete beleidsvragen inzake de evolutie van de kwaliteit, efficiëntie en rechtvaardigheid van het Vlaamse onderwijs.

de lerende

Kwaliteitsvol onderwijs bieden
in functie van de lerende

Het eerste onderzoeksdomein behandelt erg uiteenlopende thema's zoals onder andere M-decreet, spijbelpreventie en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

de leerkracht

De onderwijsprofessional als centrale figuur om
kwaliteitsvol onderwijs te bieden

Het tweede onderzoeksdomein handelt over de actoren die succesrijke onderwijsloopbanen moeten helpen faciliteren: scholen en onderwijsprofessionals in de ruime zin van het woord.

onderwijsorganisatie

Een goede organisatie ten dienste van kwaliteitsvol
onderwijs

Hier gaat de aandacht naar de financiële randvoorwaarden en prikkels. Alsook de problematiek van de (de)segregatie, en de evaluatie van de voorziene bijsturing van het inschrijvingsdecreet.

Het steunpunt ontvangt jaarlijks de volgende subsidie (cijfers zonder indexering).

	2016	2017	2018	2019	2020
Vastleggingskrediet	750.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.000.000

Er werd een beheersovereenkomst afgesloten met het Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek met daarin een meerjarenplanning met de te realiseren doelstellingen en bijhorende tijdsplanning voor een periode van 5 jaar. De meerjarenplanning werd verder geconcretiseerd in jaarplannen met concrete mijlpalen en een bijhorende subsidiëring.

Omdat er gedurende de cyclus van een steunpunt steeds nieuwe, verdiepende of verbredende kennisvragen kunnen ontstaan, is er een 'vrije ruimte' voorzien om nieuwe vragen flexibel op te vangen. Er kan maximum 10% van het beschikbare jaarlijkse budget ingezet worden voor de vrije ruimte.

De activiteiten van het steunpunt worden opgevolgd door een door de minister bevoegd voor Onderwijs samengestelde stuurgroep. De stuurgroep heeft als opdracht de uitgevoerde jaaractiviteiten en de planning voor het komende jaar te toetsen aan het meerjarenplan en kan terzake aanbevelingen geven aan het steunpunt en aan de Vlaamse regering. Het departement Onderwijs en Vorming verzorgt het secretariaat.

De stuurgroep oefent onder meer volgende bevoegdheden uit:

- ✓ het aansturen van het onderzoek en de valorisatie, als vermeld in het meerjarenplan, en door middel van de opvolging van de jaarplanningen en jaarverslagen;
- ✓ het bewaken van het tijds kader, als vermeld in het meerjarenplan;
- ✓ het formuleren van advies over het jaarverslag met de gevoerde activiteiten en de planning voor het volgende werkjaar;
- ✓ het uitvoeren van controle op de financiële uitvoering van het meerjarenplan en de begroting;

- ✓ het bewaken van de geïntegreerde werking tussen de verschillende programmalijnen;
- ✓ het formuleren van advies over de formele erkenning of weigering van publicaties en andere output;
- ✓ het formuleren van advies om ev. onderzoek stop te zetten, in geval een onderzoek niet uitgevoerd wordt zoals vooropgesteld.

De stuurgroep bestaat uit een vertegenwoordiger van het kabinet, ambtenaren van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, een vertegenwoordiger van de onderwijsinspectie, een vertegenwoordiger van de Vlaamse Onderwijsraad en een vertegenwoordiger van de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen. De promotor-coördinator maakt ook deel uit van deze stuurgroep, zonder stemrecht. Deze stuurgroep komt 3 keer per jaar samen en doet de algemene projectopvolging.

Daarnaast is er per thematische onderzoekslijn een opvolgingsgroep die de inhoudelijke en procesbewaking opneemt. Een opvolgingsgroep bestaat uit de promotoren en onderzoekers actief binnen deze onderzoekslijn, vertegenwoordigers van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming en, afhankelijk van de thematiek, andere voor de programmalijn relevante stakeholders (bijvoorbeeld onderwijskoepels, vakbonden, en andere onderzoekers,...). De opvolgingsgroep is verantwoordelijk voor de concrete opvolging van elk onderzoek, zowel naar wetenschappelijke kwaliteit, beleidsrelevantie als naar het valorisatietraject. Tabel 1 geeft een overzicht van de verschillende opvolgingsgroepen (OG), de onderzoeksprojecten die ze opvolgen en hun samenstelling.

OG	Thematische onderzoekslijn	Onderzoeksprojecten	Samenstelling
1A	1. De lerende	1.1 Continuering van de longitudinale dataverzameling in het secundair onderwijs (LiSO) 1.2 Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten 1.3 Gelijke onderwijskansenbeleid: verklarende inzichten 1.7 De relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt	Vertegenwoordigers van - beleidsdomein Onderwijs en Vorming - Onderwijsverstrekkers - SERV - Vlor - departement Werk en Sociale Economie (WSE) - Syntra Vlaanderen
1B	1. De lerende	1.4 M-decreet in de Vlaamse scholen: praktijken en achterliggende processen en mechanismen 1.5 Taalstimulerende maatregelen in de praktijk 1.6 Evaluatiebeleid en diversiteit - Vrije ruimte 2018: review vreemdetalenonderwijs - Vrije ruimte 2019: De tevredenheid van leerlingen en hun ouders over de ondersteuning geboden door het	Vertegenwoordigers van - beleidsdomein Onderwijs en Vorming - Onderwijsverstrekkers - Vlor

		ondersteuningsnetwerk. Een casestudieonderzoek	
2	2. De leraar en de school als organisatie	2.1 Leraar van de 21ste eeuw: verwachtingen, beleving en ontwikkeling 2.2 Teamteaching en collectief leren 2.3 Personeelsbeleid vanuit schoolperspectief 2.4 Loopbaan van onderwijsprofessionals - Vrije ruimte 2017: Stress en welbevinden bij schoolleiders: een analyse van bepalende factoren en van vereiste randvoorwaarden - Vrije ruimte 2018: Review master basisonderwijs - Vrije ruimte 2019-2020: Een onderzoek naar mogelijkheden om leraren aan te trekken en te behouden in een grootstedelijke context	Vertegenwoordigers van - beleidsdomein Onderwijs en Vorming - Onderwijsverstrekkers - Vlor
3	3. De organisatie van het onderwijs	3.1 Financiering in het basis- en secundair onderwijs 3.2 Evaluatie van het nieuw inschrijvingsbeleid 3.3 Studiekostenmonitor: afname en analyses - Vrije Ruimte 2016: Kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Een onderzoek naar goede praktijken	Vertegenwoordigers van - beleidsdomein Onderwijs en Vorming - Onderwijsverstrekkers - Vlor - VLHORA - VLIR - GO! Ouders – KOOGO – VCOV

Tabel 1 Overzicht van de thematische opvolgingsgroepen (OG)

De stuurgroep en opvolgingsgroep per onderzoekslijn hanteren bij hun werkzaamheden een huishoudelijk reglement, dat onder andere de stemverhoudingen en –procedure in de schoot van de stuurgroep en de verhouding tussen de stuurgroep en de opvolgingsgroepen regelt.

2.3 DOELSTELLING VAN DE EVALUATIE

Met het einde van de looptijd van het Steunpunt SONO in zicht (eind augustus 2020), voorziet de beheersovereenkomst een ex-postevaluatie om na te gaan in welke mate het Steunpunt haar doelstellingen gerealiseerd heeft. De doelstelling van de evaluatie is om terug te kijken op de werking van het Steunpunt SONO en na te gaan in welke mate de doelstellingen tot nu toe gerealiseerd zijn om hieruit te leren naar de toekomst toe.

De beheersovereenkomst bepaalt dat de evaluatie gebeurt aan de hand van de volgende drie criteria:

1° wetenschappelijke criteria (bv. gebruikte onderzoeksmethoden en innovatie, beantwoorden van de onderzoeksvragen, wetenschappelijke valorisatie, ...)

2° managementcriteria (bv. werking van de stuurgroep, werking van de opvolgingsgroepen, de aansturing, organisatie en coördinatie van het Steunpunt, samenwerking tussen partners, inzet van mensen en middelen, beheersovereenkomst en huishoudelijk reglement, ...)

3° beleidsrelevante criteria (bv. bruikbaarheid voor het beleid en de praktijk, communicatie van resultaten, valorisatie-initiatieven naar beleid, valorisatie-initiatieven naar praktijk, deelname aan het publiek debat, inhoudelijke thema's die aan bod kwamen, ...)

2.4 AANPAK VAN DE EVALUATIE

De beheersovereenkomst met het Steunpunt bepaalt dat de evaluatie gebeurt door een door de minister samengestelde evaluatiecommissie.

De Minister van Onderwijs en Vorming Hilde Crevits heeft de evaluatiecommissie voor het Steunpunt SONO als volgt samengesteld:

1. de heer Jeroen Backs, afdelingshoofd Strategische Beleidsondersteuning, departement Onderwijs en Vorming, voorzitter van de stuurgroep van SONO
2. mevrouw Katrien Bonneux, afdelingshoofd Secundair Onderwijs en Leerlingenbegeleiding, departement Onderwijs en Vorming, voorzitter van opvolgingsgroep 1A
3. mevrouw Natalie Verstraete, afdelingshoofd Horizontaal Beleid, departement Onderwijs en Vorming, voorzitter van opvolgingsgroep 1B
4. mevrouw Hilde Lesage, afdelingshoofd Beleid Onderwijspersoneel, departement Onderwijs en Vorming, voorzitter van opvolgingsgroep 2
5. de heer John De Plecker, afdelingshoofd Basisonderwijs en Deeltijds Kunstonderwijs, departement Onderwijs en Vorming, voorzitter van opvolgingsgroep 3
6. mevrouw Miekatrien Sterck, beleidsmedewerker afdeling strategische beleidsondersteuning, departement Onderwijs en Vorming, algemene coördinatie Steunpunt SONO
7. de heer Anton Derks, navorser afdeling strategische beleidsondersteuning, departement Onderwijs en Vorming, coördinatie onderzoeksdomeinen 1A en 1B
8. mevrouw Katrijn Ballet, navorser afdeling strategische beleidsondersteuning, departement Onderwijs en Vorming, coördinatie onderzoeksdomein 2
9. de heer Kasper Ossenblok, beleidsmedewerker afdeling strategische beleidsondersteuning, departement Onderwijs en Vorming, coördinatie onderzoeksdomein 3
10. Prof. Dr. Roel Bosker, Hoogleraar Onderwijswetenschappen en Directeur Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling (GION), Rijksuniversiteit Groningen
11. Prof. Dr. Eric Verbiest, zelfstandig adviseur op het gebied van schoolontwikkeling en voormalig lector voor Schoolontwikkeling en Schoolmanagement aan Fontys Hogescholen

12. Dr. Ruud Strijp, Senior beleidsmedewerker, Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO)
13. mevrouw Sabine Borrey, Navorser, Departement Economie Wetenschap en Innovatie

De heer Jeroen Backs werd aangesteld als voorzitter van de evaluatiecommissie. Mevrouw Miekatrien Sterck werd aangesteld als secretaris van de evaluatiecommissie.

In de evaluatie worden verschillende criteria beoordeeld. Om hier een goede beoordeling van te kunnen geven, werden er verschillende perspectieven in rekening gebracht: de onderzoekers van het Steunpunt SONO, de opdrachtgever, belanghebbenden en wetenschappelijke peers. De evaluatie is gebaseerd op de volgende bevragingen:

1. Een zelfevaluatie door het Steunpunt SONO
2. Een evaluatie door de leden van de algemene stuurgroep
3. Een evaluatie door de leden van de opvolgingsgroepen
4. Een evaluatie door wetenschappelijke experts (wetenschappelijke peers en experts op vlak van wetenschapsbeleid en valorisatie)
5. Een advies op eigen initiatief door de Vlor

De evaluatiecommissie heeft een analyse gemaakt van de verschillende bevragingen. Op basis hiervan heeft de evaluatiecommissie een synthese van de bevindingen gemaakt en aanbevelingen voor de toekomst geformuleerd.

Onderstaande tabel geeft weer welke criteria aan bod komen in de verschillende bevragingen die onderdelen van de evaluatie:

16

	Wetenschappelijke criteria	Managementcriteria	Beleidsrelevante criteria
a. Zelfevaluatie (ZELF)	x	x	x
b. Evaluatie Algemene Stuurgroep (SG)		x	x
c. Evaluatie opvolgingsgroepen (OG)	x	x	x
d. Wetenschappelijke evaluatie (WET)	x	x	x

Tabel 2: criteria evaluatie Steunpunt SONO

Onderstaande tabel geeft een meer gedetailleerd overzicht van de criteria die aan bod kwamen in de verschillende bevragingen.

	ZELF	WET	OG	SG
Werking van het Steunpunt SONO				
1.1 Samenwerking binnen het Steunpunt SONO	X		X	X
1.2 Kennisuitwisseling binnen het Steunpunt SONO	X		X	X
1.3 Werking van de stuurgroep	X			X
1.4 Werking van de opvolgingsgroepen	X		X	X
1.5 Samenwerking met de opdrachtgever	X		X	X
1.6 Samenwerking met externe partners en deelname aan netwerken	X	X		X
1.7 Onderaanneming	X			
1.8 Personeelsbestand en –verloop	X	X	X	X
1.9 Innovatie en state-of-the-art	X	X		
2. Opdrachten van de beheersovereenkomst	X			
2.1 Het uitvoeren van beleidsgericht, wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Onderwijs en Vorming	X	X	X	
Verzamelen, analyseren en ontsluiten van allerhande gegevens;	X	X	X	
Uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in functie van concrete beleidsvragen die op korte termijn een antwoord vereisen;	X	X	X	
Uitvoeren van beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek dat op langere termijn relevant is voor het Vlaamse beleid en dus eerder strategisch van aard is	X	X	X	
Maatschappelijke valorisatie	X		X	
Wetenschappelijke valorisatie	X	X		
Systematisch bundelen van kennis	X	X	X	
2.3 Wetenschappelijke dienstverlening	X	X		
3. De beheersovereenkomst	X			
3.1 Oprichting van het Steunpunt SONO	X			
3.2 Inhoud en omvang van de opdracht	X		X	X
3.3 Planning en rapportering van de opdracht	X		X	X
3.4 Huishoudelijk reglement van de stuurgroep en opvolgingsgroepen	X		X	X
3.5 Financiële aspecten van de beheersovereenkomst	X			X
3.6 Intellectuele eigendom, actieve informatieverstrekking en openbaarheid, vertrouwelijkheid en overige bepalingen ivm onderaanneming, aansprakelijkheid, ...	X		X	X
3.7 Financiering van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek	X			X
4. Eindbeoordeling	X	X	X	X

Tabel 3: Gedetailleerd overzicht van de criteria

3 SYNTHESE, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De evaluatie van het Steunpunt SONO bestaat uit de volgende deelevaluaties:

- De zelfevaluatie door het Steunpunt ([Hoofdstuk 4](#))
- De wetenschappelijke evaluatie ([Hoofdstuk 5](#))
- De evaluatie door de leden van de opvolgingsgroepen ([Hoofdstuk 6](#))
- De evaluatie door de leden van de stuurgroep ([Hoofdstuk 7](#))
- De evaluatie door de Vlaamse Onderwijsraad ([Hoofdstuk 8](#))

Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de resultaten van deze verschillende deelevaluaties. Op basis hiervan formuleert de evaluatiecommissie een aantal conclusies en aanbevelingen over de opstart en werking van een toekomstig Steunpunt Beleidsgericht Onderwijsonderzoek.

3.1 SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN

De samenvatting van de resultaten geeft op basis van alle deelevaluaties voor de verschillende evaluatiecriteria een overzicht van de sterke punten in de werking van het Steunpunt SONO enerzijds en de groeipunten in de werking van het Steunpunt SONO anderzijds.

3.1.1 DRAAGVLAK VOOR ALGEMEEN KADER

Het huidige concept van het Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek blijkt bij de meeste betrokkenen in deze evaluatie steun te vinden. Een consortium van onderzoeksinstellingen met een lange looptijd en meerjarenplanning met clustering van korte en lange termijnprojecten biedt mogelijkheden voor capaciteitsopbouw en kruisbestuiving en dit draagt ook bij tot de kwaliteit van het beleidsonderzoek. Enerzijds zijn er korte lijnen met beleidsmakers, anderzijds geven de betrokken onderzoekers zelf aan dat ze veel waarde hechten aan de onafhankelijke positie die ze kunnen innemen. Volgens hen was er voldoende autonomie om de oproep te vertalen naar onderzoeksvoorstellen. De onderzoekers evalueerden het gunningsproces en de inhoudelijke aansluiting op het Steunpunt Studie- en School Loopbanen (SSL) globaal genomen ook als positief.

Een groeipunt dat werd aangegeven is om de verhouding uit te klaren tussen het onderzoek van het **Steunpunt en het overig onderwijsonderzoek**. Dit werd aangekaart in het Vlor-advies en in de wetenschappelijke evaluatie.

Brede steun voor Steunpunt formule

- Interuniversitair consortium
- Lange looptijd en meerjarenplanning
- Clustering van korte en lange termijn
- Korte lijnen met beleidsmakers
- Onafhankelijkheid onderzoekers
- Gunningsproces

MAAR

- Verhouding tot onderwijsonderzoek buiten Steunpunt uitklaren
- Mogelijkheden tot kruisbestuiving nog verder benutten

3.1.2 HOGE WETENSCHAPPELIJKE KWALITEIT

Het onderzoek van het Steunpunt is globaal gezien van **hoge wetenschappelijke kwaliteit**. Zowel de wetenschappelijke reviewers als de leden van de opvolgingsgroepen waren het hierover eens en dit wordt ook aangegeven in de zelfevaluatie. De wetenschappelijke kwaliteit weerspiegelt zich in een sterke wetenschappelijke valorisatie. Het empirisch onderzoek is over het algemeen van hoge kwaliteit, er is een variatie in onderzoeksmethodes en er worden nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken gebruikt. De literatuurstudies worden als goed tot zeer goed beoordeeld, de dataverzameling als zeer goed en de dataverwerking en analyse als goed tot zeer goed. Ook de wetenschappelijke dienstverlening werd als goed geëvalueerd.

Er worden evenwel drie aandachtspunten geformuleerd:

- De leden van de opvolgingsgroepen geven iets vaker dan de wetenschappelijke reviewers aan dat de wetenschappelijke kwaliteit varieert naargelang de verschillende onderzoekslijnen. Een groeipunt is dus om de **hoge wetenschappelijke kwaliteit te garanderen voor alle onderzoekslijnen**.
- Hoewel de kwaliteit van de reviews als goed tot zeer goed beoordeeld wordt in de wetenschappelijke review, kan deze nog versterkt worden door meer aandacht te besteden aan de **rapportering over de methodologische aanpak van de literatuurstudies**.
- Een grote uitdaging naar de toekomst toe, en een laatste groeipunt, is het verzekeren van **voldoende respons** bij dataverzameling door de problematiek van overbevraging van scholen in het kader van onderzoek in het algemeen. Zowel de wetenschappelijke reviewers, de leden van de opvolgingsgroepen, de Vlor als de onderzoekers zelf geven aan dat maatregelen van hoger onderwijsinstellingen op dit vlak nodig zijn.

Hoge wetenschappelijke kwaliteit

- Empirisch onderzoek van hoge kwaliteit
- Gebruik van nieuwe methoden en technieken
- Variatie in onderzoeksmethodes
- Wetenschappelijke dienstverlening

MAAR

- Variatie tussen onderzoekslijnen
- Rapportering over de methodologische aanpak van de literatuurstudies
- Problematiek van overbevraging van scholen in het kader van onderzoek in het algemeen aanpakken

3.1.3 STERKE EXPERTISE EN ERVARING PERSONEEL

Uit de bevragingen blijkt globaal dat de **expertise en ervaring** van de promotoren en onderzoekers sterke pluspunten zijn van het Steunpunt SONO. De inzet van personeel met een mix van jonge en ervaren onderzoekers verloopt meestal goed. Het verloop van personeel blijft ook redelijk beperkt. De geproduceerde outputs zijn in verhouding tot de beschikbare middelen en doorlooptijd.

Een groeipunt is wel om deze kwaliteitsvolle personeelsinzet in alle onderzoekslijnen te garanderen. Dit werd vooral aangehaald door de leden van de opvolgingsgroepen. Een ander groeipunt is om de **personele inzet voor zowel coördinatie als valorisatie** te verhogen. Dit werd aangehaald in de zelfevaluatie en bevestigd in de wetenschappelijke review.

Sterke expertise en ervaring personeel

- Wetenschappelijke competenties en geschiktheid
- Inzet personeel
- Verloop personeel
- Output / middelen
- Output/doorlooptijd

MAAR

- Kwaliteit in alle onderzoekslijnen garanderen
- Personele inzet voor coördinatie & valorisatie ↗

3.1.4 GOEDE COÖRDINATIE EN INTERNE ORGANISATIE

Uit de evaluatie blijkt dat het Steunpunt **goed geleid en gecoördineerd** wordt. Het organigram met de interne overlegorganen wordt positief beoordeeld. Ook de samenwerking binnen het Steunpunt en de samenwerking van het Steunpunt met externe partners verloopt goed. Dit werd zowel door de wetenschappelijke reviewers, de leden van de stuurgroep als door het Steunpunt zelf aangehaald. Het internationaal karakter wordt door de wetenschappelijke reviewers gemiddeld genomen goed geëvalueerd.

Een belangrijk groeipunt is de sterkere benutting van de mogelijkheden tot **kruisbestuiving tussen onderzoekers** die het kader van een Steunpunt biedt. Dit kwam vooral aan bod in de evaluatie door de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen. De leden van de stuur- en opvolgingsgroepen zien ook nog groeimarge in de samenwerking over en binnen de onderzoeksdomeinen. Ook de onderzoekers formuleerden domeinoverschrijdende samenwerking als een aandachtspunt: ze vinden zelf dat de samenwerking binnen onderzoeksdomeinen goed is, maar dat de samenwerking over onderzoeksdomeinen heen nog verder gestimuleerd kan worden waar inhoudelijk relevant.

De wetenschappelijke reviewers geven aan dat nog meer inzetten op Engelstalige samenvattingen en deelname aan internationale bijeenkomsten gericht op beleidsmakers het **internationaal karakter** nog verder zouden kunnen versterken.

Goede coördinatie en interne organisatie

- Leiding en coördinatie Steunpunt
- Organigram Steunpunt
- Interne overlegorganen
- Samenwerking binnen Steunpunt
- Samenwerking buiten Steunpunt

MAAR

- Samenwerking over onderzoekslijnen en -domeinen heen

3.1.5 AANSLUITING BELEIDSAGENDA EN BELEIDSRELEVANTE OUTPUT

Door de aansluiting met de **beleidsagenda** zijn de thema's gevarieerd en beleidsrelevant. Dit werd aangehaald door de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen, het Steunpunt zelf en de Vlor. De **vrije ruimte** wordt door alle bevroagden als een meerwaarde gezien. Men vindt de outputs van het Steunpunt en meer in het bijzonder de outputs van de vrije ruimte bruikbaar voor evidence-informed beleid,. Uit de evaluatie van de leden van de opvolgingsgroepen blijkt dat de onderzoekers flexibel zijn en bereid om in te spelen op de beleidscontext. De onderzoekers waarderen het dat de nodige mechanismen in werking gesteld zijn om te zorgen voor een **doorwerking van het onderzoek naar het beleid** zoals de oprichting van thematische opvolgingsgroepen, de rol van dossierbehandelaars binnen het Departement Onderwijs en Vorming, de Nederlandstalige beleidssamenvatting en de beleidsaanbevelingen, toelichtingen op het kabinet, mogelijkheid tot extra dialoog tussen de onderzoekers en medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming met specifieke expertise gerelateerd aan de onderzoekslijn in kwestie,

Het beschikbare budget noopte tot inhoudelijke keuzes in de themazetting. Hiervoor is begrip, maar de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen en de Vlor betreuren dat bepaalde **onderwijsniveaus** zoals het volwassenonderwijs en het hoger onderwijs niet aan bod komen in de huidige SONO-thema's. De onderzoekers geven aan dat ze het meerjarenplan een ambitieus programma vinden binnen het beschikbare budget. Vanuit de Vlor en de wetenschappelijke evaluatie wordt de nood aan meer **praktijkgericht onderzoek** aangehaald (zie verder).

Gegeven de weerklank die de onderzoeken uit **de vrije ruimte** kregen, kwam de vraag vanuit de stuur- en opvolgingsgroepen en de Vlor om het budget voor deze ruimte eventueel nog uit te breiden. Deze vraag kadert binnen een meer algemene behoefte om de beleidsrelevantie van het SONO-onderzoek nog verder te versterken. In dit kader duiden de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen en de wetenschappelijke reviewers de **kwaliteit en relevantie van de conclusies en beleidsaanbevelingen** aan als een belangrijk

groeipunt. Vandaar dat het proefproject rond de beleidsaanbevelingen door de meeste bevrageden ook als een meerwaarde wordt gezien. Een voorwaarde voor het succes van het proefproject is evenwel dat er een duidelijke rolafbakening van alle actoren en voldoende autonomie voor de onderzoekers is. Er wordt tot slot ook aangegeven dat het belangrijk is om de verwachtingen naar beleidsgericht onderzoek beter te kaderen. Dit kwam zowel in de wetenschappelijke review als in de evaluatie door de leden van de opvolgingsgroepen aan bod.

Aansluiting beleidsagenda en beleidsrelevante output

- Beleidsrelevante thema's
- Variatie in thema's
- Concept vrije ruimte
- Bruikbaar voor evidence-informed beleid, zeker vrije ruimte
- Flexibiliteit bij extra beleidsvragen
- Mechanismen voor doorwerking naar beleid
- Proefproject beleidsaanbevelingen

MAAR

- Bepaalde thema's en onderwijsniveaus buiten beeld
- Ambitieuw programma gegeven budget
- Vrije onderzoeksruimte ↗
- Nood aan praktijkgericht onderzoek
- Kadering verwachtingen beleidsgericht onderzoek
- Kwaliteit en relevantie conclusies en aanbevelingen
- Rolafbakening proefproject

3.1.6 AANZET TOT VERSTERKTE VALORISATIE

Zowel de onderzoekers, de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen als de Vlor vinden het positief dat het Steunpunt een expliciete **opdracht heeft op het vlak van valorisatie** met een bijhorend budget. Men ziet ook een **toename in de valorisatie-initiatieven** en een grotere differentiatie in de valorisatievormen met bijvoorbeeld naast publicaties, studiedagen en seminars ook praktijkbrochures, factsheets, ontmoetingsmomenten tussen onderzoekers en praktijk, feedbackrapporten en terugkoppelmomenten. De praktijkbrochures worden aangehaald als een goed voorbeeld waar verder op ingezet moet worden. De onderzoekers appreciëren sterk de **samenwerking met de opdrachtgever** op het vlak van valorisatie. Ze waarderen ook **de opportuniteiten voor wetenschappelijke valorisatie** die geboden worden door de opdrachtgever zoals de mogelijkheden om Engelstalige rapporten op te leveren mits Nederlandstalige samenvatting en de mogelijkheid om toestemming te vragen aan de voorzitter van de stuurgroep om work-in-progress te presenteren op wetenschappelijke bijeenkomsten. Zowel het Steunpunt zelf als de wetenschappelijke reviewers evalueren de wetenschappelijke valorisatie als eerder goed.

Ondanks de verhoogde aandacht voor valorisatie, blijft dit een belangrijk groeipunt voor het Steunpunt. Dit werd zowel in de wetenschappelijke evaluatie als in de evaluatie door de stuur- en opvolgingsgroepen aangegeven. De wetenschappelijke reviewers beoordelen de valorisatie naar het beleid en de praktijk, de communicatie van de resultaten, de deelname aan het publiek debat en het systematisch bundelen van kennis als eerder voldoende tot goed. De valorisatie blijft globaal genomen **toch vrij traditioneel en hoofdzakelijk gericht op kennisoverdracht**. Belangrijke groeipunten zijn: de toegankelijkheid en vertaling naar de doelgroep van de publicaties verhogen, meer Nederlandstalige ge vulgariseerde producten met duidelijke conclusies en aanbevelingen, meer innovatie in de valorisatie, meer deelname aan het publiek debat, meer systematisch bundelen van kennis en een snellere actualisatie van de SONO-website. Alle bevrageden kaarten aan dat de langdurige en onvoorspelbare termijnen van **vrijgave van onderzoeken** de valorisatie vertraagt en zelfs belemmert (zie verder).

Aanzet tot versterkte valorisatie

- Opdracht op vlak van valorisatie
- Apart valorisatiebudget
- Toename en differentiatie in valorisatie-initiatieven
- Samenwerking opdrachtgever
- Praktijkbrochures
- Wetenschappelijke valorisatie

MAAR

- Trage vrijgave bemoeilijkt valorisatie
- Toegankelijkheid en vertaling naar doelgroep ↗
- Innovatie
- Impact op beleid?
- Deelname aan publiek debat ↗
- Systematisch bundelen van kennis ↗

3.1.7 EVENWICHTIGE AANSTURING EN OPVOLGING

Uit de evaluatie blijkt dat de aansturing en opvolging van het Steunpunt in de beginfase nog een beetje een zoektocht was, zowel voor het Steunpunt als de opdrachtgever, omwille van de gewijzigde aanpak ten opzichte van het vroegere Steunpunt Studie- en School Loopbanen (SSL). Het was een **evenwichtsoefening tussen autonomie geven en opvolgen** en dit is gaandeweg gegroeid. Desondanks wordt de aansturing en opvolging over het algemeen in alle bevragingen toch als evenwichtig beoordeeld. Het model van de algemene aansturing door de stuurgroep en inhoudelijke opvolging door thematische opvolgingsgroepen die advies tot vrijgave geven, vindt men positief. De thematisch ingedeelde opvolgingsgroepen geven mogelijkheden tot wisselwerking en kruisbestuiving en verhogen de coherentie van het onderzoek. De meerjarenplanning, jaarplannen en jaarverslagen zijn nuttige instrumenten. De betrokkenheid van stakeholders in de opvolgingsgroepen wordt als een meerwaarde beschouwd, zowel door de leden van de

stuur- en opvolgingsgroepen, de Vlor als ook door de onderzoekers. De vergaderingen zijn over het algemeen goed georganiseerd en de communicatie en verslagen zijn helder.

De **dagelijkse samenwerking** tussen het Steunpunt en de opdrachtgever verloopt vlot. Beide partijen stellen dat er voldoende flexibiliteit is aan beide kanten en dat de samenwerking in een sfeer van vertrouwen verloopt. Het Steunpunt geeft aan dat ze voldoende autonomie hebben in de planning van de werkzaamheden. De onderzoekers staan positief tegenover het systeem van opvolging vanuit de opdrachtgever met dossierbehandelaars per onderzoekslijn, coördinatoren per onderzoeksdomein en een algemene coördinator.

Wat betreft de **financiële aansturing en opvolging** waardeert het Steunpunt dat de mogelijkheid om budget over te dragen naar een volgend werkingsjaar werd opgetrokken en is het Steunpunt tevreden met het voorschot-systeem, de indexering en de verdeling van de vrije ruimte over verschillende jaren.

Er zijn echter ook een aantal groeipunten in de aansturing en opvolging:

- Een belangrijk pijnpunt dat wordt aangehaald in alle bevragingen zijn de langdurige en onvoorspelbare termijnen van vrijgave van onderzoeken door de minister. Daarom wordt gevraagd om het **vrijgavebeleid** te herzien.
- Er wordt ook voor gepleit om de opvolgingsgroepen selectiever samen te stellen om zo het eigenaarschap en de **dynamiek** te verhogen. Dit kwam zowel in de evaluatie van de leden van de opvolgingsgroepen, van de Vlor en van het Steunpunt aan bod.
- In de evaluatie door de leden van de opvolgingsgroepen werd aangegeven dat de systematische **peer review** binnen het Steunpunt nog verder versterkt kan worden, en dit zowel binnen als tussen de verschillende onderzoekslijnen en onderzoeksdomeinen.
- Het Steunpunt geeft aan dat ze het belangrijk vinden dat het **kabinet** vaker aanwezig is op de stuurgroepvergaderingen, niet om het verloop van het onderzoek te bespreken, maar opdat er in direct overleg kan gecommuniceerd worden tussen kabinet, administratie en onderzoekers over strategische beslissingen.
- Zowel de onderzoekers als de leden van de opvolgingsgroepen geven aan dat de **werkbaarheid en haalbaarheid van de opvolging** in de opvolgingsgroepen nog een groeipunt is (bv. Tijdig aanleveren van de agenda en voorbereidende documenten, tussentijdse opvolging, overzicht over het geheel van het Steunpunt onderzoek behouden).
- Er wordt in de evaluatie door de leden van de stuur- en opvolgingsgroepen ook gevraagd naar een procedure om sneller en dwingender in te grijpen bij **ernstige problemen** met de wetenschappelijke kwaliteit van een onderzoek waardoor de vooropgestelde onderzoeksvragen niet beantwoord kunnen worden.
- Het Steunpunt vraagt om aandacht te hebben voor een **tijdige start** van een nieuw Steunpunt en nieuwe onderzoeksprojecten zodat de opstart vlot kan verlopen.
- Het Steunpunt geeft tenslotte ook aan dat er nog groeimarge is in de uniformiteit in opvolging en de financiële aansturing en opvolging.

Evenwichtige aansturing en opvolging

- Meerjarenplanning, jaarplannen en jaarverslagen
- Algemene aansturing door stuurgroep
- Inhoudelijke opvolging door thematische opvolgingsgroepen
- Advies tot vrijgave door opvolgingsgroepen
- Betrokkenheid stakeholders
- Communicatie, organisatie en verslag van vergaderingen
- Organisatie opvolging door opdrachtgever
- Constructieve samenwerking Steunpunt-opdrachtgever
- Ruimte voor autonomie en flexibiliteit
- Financiële bepalingen in overeenkomst

MAAR

- Opvolgingsgroepen selectiever samenstellen
- Aanwezigheid kabinet op stuurgroep vergaderingen
- Dynamiek vergaderingen ↗
- Peer review versterken
- Werkbaarheid en haalbaarheid opvolging
- Overzicht bewaken over het geheel van het Steunpunt onderzoek
- Evenwicht tussen autonomie en opvolging
- Uniformiteit in opvolging
- Werkbare timing start projecten
- Financiële aansturing en opvolging

3.2 AANBEVELINGEN

De verschillende bevrageden in deze evaluatie hebben concrete suggesties geformuleerd om de werking van het Steunpunt SONO te verbeteren. De evaluatiecommissie heeft de verschillende verbeter suggesties besproken en tegen mekaar afgewogen. Op basis hiervan formuleert de evaluatiecommissie de volgende aanbevelingen voor de oprichting en werking van een nieuw Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijs onderzoek.

3.2.1 AANBEVELINGEN OVER DE FORMULE VAN STEUNPUNT EN INHOUDELIJKE THEMA'S

Gegeven de brede steun voor de Steunpunt formule die blijkt uit de evaluatie, beveelt de commissie aan om een **nieuw Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijs onderzoek** op te richten in 2020 voor een looptijd van 5 jaar. Deze looptijd moet onder andere toelaten de werking van het Steunpunt te laten sporen met de termijn van de Vlaamse Regering en de minister van Onderwijs. De looptijd van 5 jaar is bepaald in artikel 4 van het Besluit van de Vlaamse regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire Steunpunten. De commissie volgt de suggestie uit de wetenschappelijke evaluatie om naar een looptijd van 6 jaar te gaan niet, aangezien dit het nadeel heeft dat men dan niet meer synchroon loopt met de looptijd van de legislatuur. De evaluatiecommissie beveelt aan om de nodige tijd te voorzien voor een goede opstart van een nieuw Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijs onderzoek.

27

Uit de evaluatie bleek dat er nood is aan een heldere **definitie van beleidsgericht onderwijs onderzoek**. De commissie beveelt dan ook aan om bij de oprichting van een nieuw Steunpunt uit te klaren wat men verstaat onder beleidsgericht onderwijs onderzoek en het verschil aan te geven met andere types van onderzoek. Het is hierbij ook belangrijk om de verbinding te leggen tussen de verschillende financieringsstromen en hierbij goed het overzicht en de afstemming te bewaken, bijvoorbeeld via een langetermijn onderzoeksagenda.

Ingegeven door het belang van de autonomie van de onderwijsverstrekkers in het Vlaamse onderwijssysteem, beveelt de evaluatiecommissie aan om tegemoet te komen aan de geformuleerde behoefte aan **praktijkgericht onderzoek** via een nog op te richten Fonds voor Onderwijsinnovatie en -onderzoek. Dit Fonds zou samen met de pedagogische begeleidingsdiensten, lerarenopleiders, hogescholen, universiteiten en onderwijsprofessionals beheerd worden en dient om onderzoeksprojecten te ondersteunen die gericht zijn op samenwerking van deze verschillende onderwijspartners én op een actieve valorisatie van de kennis naar de onderwijspraktijk. Het kan evenwel niet de bedoeling zijn om hiervoor de middelen van het Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijs onderzoek te gebruiken, maar hiervoor dienen andere financieringskanalen gezocht te worden.

Om binnen een looptijd van vijf jaar toch voldoende flexibiliteit te hebben om in te spelen op nieuwe beleidsvragen en de actualiteit, beveelt de evaluatiecommissie aan om binnen

de **meerjarenplanning voldoende ruimte te laten om in te spelen op actuele beleidsontwikkelingen** en een open blik te behouden bij de concrete invulling van de jaarplannen en bij de concrete uitvoering van de onderzoeksprojecten. Wanneer bijvoorbeeld een onderzoeksproject pas start in het midden van de looptijd, kan het nuttig zijn om de initiële voorstellen uit het meerjarenplan opnieuw tegen het licht te houden in functie van de actuele vragen en ontwikkelingen. Dit kan de beleidsrelevantie van het Steunpuntonderzoek alleen maar ten goede komen. Belangrijke voorwaarde hierbij is uiteraard dat de mogelijkheden voor capaciteitsopbouw die een Steunpunt biedt door een grotere stabiliteit in de aanstelling van personeel, niet in het gedrang komen.

De commissie concludeert uit de evaluatie dat de onderzoeken van de vrije ruimte veel weerklank hebben gekregen en volgt dan ook de verbetersuggestie om **het budget voor de vrije ruimte licht te verhogen**. In de evaluatie werd echter ook duidelijk het langetermijnperspectief van het Steunpuntonderzoek gewaardeerd. Om het evenwicht tussen korte en langetermijnonderzoek te behouden, beveelt de commissie aan om een lichte verhoging van het budget voor de vrije ruimte door te voeren. De commissie beveelt hierbij aan om tijdig te beslissen over de invulling van de vrije ruimte zodat het Steunpunt geschikte onderzoekers kan inzetten om het onderzoek uit te voeren. Daarnaast zou het ook verder mogelijk moeten zijn dat projecten in de vrije ruimte over verschillende begrotingsjaren uitgevoerd kunnen worden.

De commissie adviseert een onderbouwde themazetting voor het nieuwe Steunpunt. De Vlor wenst om formeel advies gevraagd te worden in een vroeg stadium van de themazetting voor een nieuw Steunpunt en bij de invulling van de vrije ruimte. De evaluatiecommissie beveelt aan om bij de opstart van het proces van de themazetting inderdaad advies te vragen aan de **Vlor** en zo de stakeholders te betrekken. Wat betreft het advies over de vrije ruimte wijst de commissie erop dat de Vlor als lid van de opvolgingsgroepen de kans heeft om voorstellen te formuleren voor de invulling van de vrije ruimte en als lid van de stuurgroep mee kan beslissen over het advies over de invulling van de vrije ruimte dat uitgebracht wordt aan de minister. Omwille van die reden lijkt het de commissie niet aangewezen om nog bijkomend een apart advies te vragen aan de Vlor over de invulling van de vrije ruimte.

De evaluatiecommissie volgt het voorstel om bij de nieuwe themazetting onderzoek naar **andere onderwijsniveaus** dan het leerplichtonderwijs in overweging te nemen, uiteraard binnen de budgettaire mogelijkheden. Dit vereist dat er duidelijke inhoudelijke keuzes dienen gemaakt te worden als we uitgaan van een ongewijzigd budget. Wat betreft het onderzoek naar levenslang leren beveelt de commissie aan om na te gaan of een co-financiering vanuit andere beleidsdomeinen (bijvoorbeeld het beleidsdomein van werk en sociale economie) tot de mogelijkheden behoort. De evaluatiecommissie vindt het niet haalbaar en wenselijk om de monitoring van onderwijsvernieuwingen als een bijkomende opdracht voor het Steunpunt te formuleren, maar beveelt wel aan om het onderzoek binnen het Steunpunt goed af te stemmen met de monitoring initiatieven die lopen buiten het Steunpunt.

Aanbevelingen over formule Steunpunt en inhoudelijke thema's

- Richt een nieuw Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek met een looptijd van 5 jaar op in 2020
- Formuleer een heldere definitie van beleidsgericht onderwijsonderzoek
- Richt een apart fonds voor praktijkgericht onderzoek op
- Voorzie in de meerjarenplanning voldoende ruimte om in te spelen op actuele beleidsontwikkelingen
- Verhoog het budget voor de vrije ruimte licht
- Vraag advies aan de Vlor in een vroeg stadium van de themazetting
- Overweeg om andere onderwijsniveaus dan het leerplichtonderwijs op te nemen in de themazetting

3.2.2 AANBEVELINGEN OVER DE WETENSCHAPPELIJKE KWALITEIT

Zoals bleek uit de evaluatie is het onderzoek van het Steunpunt globaal van een hoge wetenschappelijke kwaliteit. De commissie formuleert wel nog enkele aanbevelingen om de kwaliteit nog verder te versterken en te behouden.

De commissie beveelt het Steunpunt aan om nog verder in te zetten op de **methodologische verantwoording bij de literatuurstudies**. Dit is erg belangrijk zeker wanneer er sterk wordt ingezet op reviewstudies. Het belang van deze methodologische verantwoording dient meegenomen te worden in de oproep en in de evaluatiecriteria voor het nieuwe Steunpunt.

De commissie beveelt verder aan om maatregelen te nemen om tegemoet te komen aan de uitdaging op het vlak van de **respons bij scholen**. Door de vele kleinere onderzoeksinitiatieven vanuit hoger onderwijsinstellingen en andere maatschappelijke sectoren is er een evolutie naar overbevraging van scholen. Mogelijke maatregelen om met deze uitdaging om te gaan zijn bijvoorbeeld de return van SONO-onderzoek voor deelnemende scholen te verhogen, SONO verder bekend te maken bij scholen en het gesprek aan te gaan met hogescholen en universiteiten over deze thematiek. De commissie beveelt ook aan om de huidige inspanningen om geclusterd data te verzamelen te maximaliseren en om bestaande datasets maximaal in te zetten om kennisvragen te beantwoorden. De evaluatiecommissie ziet het voorstel van een vast panel van scholen buiten de LiSO scholen niet echt als een oplossing. Dit zou namelijk kunnen leiden tot methodologische beperkingen. Verder is het, gegeven de grote verscheidenheid van actoren die onderzoek doen bij scholen, niet realistisch om te garanderen dat deze scholen niet voor deelname aan ander onderzoek gecontacteerd zullen worden. De commissie stelt voor om samen met alle betrokken actoren in gesprek te gaan en te komen tot een gezamenlijke engagementsverklaring met concrete maatregelen tegen de overbevraging van scholen.

Aanbevelingen over wetenschappelijke kwaliteit

- Versterk de rapportering over de methodologische aanpak van de literatuurstudies
- Kom tot een gezamenlijke engagementsverklaring met alle betrokken actoren om concrete maatregelen te nemen tegen de overbevraging van scholen.

3.2.3 AANBEVELINGEN OVER BELEIDSRELEVANTIE EN VALORISATIE

Er werden in de evaluatie veel suggesties geformuleerd om de beleidsrelevantie en valorisatie van het onderzoek verder te versterken en te komen tot sterkere conclusies en beleidsaanbevelingen.

Zoals reeds aangegeven, beveelt de commissie aan om te komen tot **een heldere definitie van beleidsonderzoek**, en duidelijk te communiceren over de verwachtingen die men al dan niet kan hebben van beleidsgericht onderwijsonderzoek. De afbakening van beleidsgericht onderzoek dient zich te vertalen in de oproep waarin heel scherp en precies aangegeven moet worden wat de opdrachtgever verwacht van het onderzoek, zowel op vlak van beleids- als praktijkrelevantie.

De commissie vraagt om in de **onderzoeksrapporten** beter te kaderen hoe de rapporten zich verhouden tot de meerjarenplanning, de vragen van de opdrachtgever en eventueel gerelateerde onderzoekslijnen. Ook het voorstel om de rapporten toegankelijker te schrijven in functie van een grotere benutting van het onderzoek onderschrijft de commissie. Bij de publicatie van de rapporten op de website dient een korte samenvatting van de resultaten opgenomen te worden. Nu is er namelijk vooral informatie te vinden over de doelstelling en het opzet van het onderzoek.

De commissie vindt het positief dat er gewerkt wordt met tussentijdse rapporten, maar signaleert wel dat dit het moeilijker maakt om het overzicht te bewaken. Ook moet er nagedacht worden over het vrijgaveproces. De commissie beveelt de opdrachtgever dan ook aan om in overleg met het kabinet en de minister na te gaan welke rapporten voor vrijgave voorgelegd moeten worden en welke automatisch vrijgegeven kunnen worden (bijvoorbeeld technische papers, tussentijdse wetenschappelijke artikels, ...). Om de valorisatie nog verder te versterken kan het nuttig zijn om op het einde van een onderzoeksproject **een overzichtsrapport** op te maken dat de verschillende deelstudies en de conclusies en beleidsaanbevelingen overzichtelijk samenbrengt, gerelateerd aan de oorspronkelijke beleidsvragen. Overzichtsrapporten per onderzoekdomein behoren ook tot de mogelijkheden.

Er dient ook nagedacht te worden over manieren om de leden van de opvolgingsgroepen beter op de hoogte te brengen van de onderzoeken die opgevolgd worden in de andere opvolgingsgroepen. De SONO-studiedag waar resultaten uit verschillende onderzoeken worden samengebracht is alvast een waardevol valorisatie-initiatief dat tegemoet komt aan de behoefte die leeft aan meer overzicht en samenhang over de verschillende onderzoekslijnen en -domeinen. De commissie beveelt dan ook aan om dit verder te zetten.

De commissie hecht veel belang aan het formuleren van heldere en onderbouwde conclusies en beleidsaanbevelingen. Ze erkent dat het wellicht niet mogelijk en wenselijk is om bij elk opgeleverd rapport beleidsaanbevelingen te formuleren. Zo is het niet wenselijk om op basis van een louter beschrijvend onderzoek (indien dat dit in de toekomst nog deel moet uitmaken van het Steunpuntonderzoek) aan de onderzoekers te vragen om beleidsaanbevelingen te formuleren. Soms kan het ook beter zijn om enkele

deelrapporten samen te nemen om beleidsaanbevelingen te formuleren en te vermijden om op basis van een beperkt deelonderzoek beleidsaanbevelingen te formuleren. De commissie is het er wel over eens dat er in principe voor elke onderzoekslijn beleidsaanbevelingen dienen geformuleerd te worden.

In twee projecten uit de vrije ruimte 2018 werden proefprojecten opgezet om te komen tot onderbouwde beleidsaanbevelingen, met aandacht voor randvoorwaarden in de Vlaamse onderwijscontext.² De commissie kijkt uiteraard uit naar de conclusies van de evaluatie van het proefproject rond de formulering van de **beleidsaanbevelingen**, maar trekt nu al de eerste voorzichtige conclusie dat het inlassen van een rustperiode tussen het afronden van het onderzoek en het formuleren van de beleidsaanbevelingen positief is voor de kwaliteit van de beleidsaanbevelingen. De commissie geeft ook aan dat het noodzakelijk is om voldoende tijd uit te trekken om ten gronde over de beleidsaanbevelingen te kunnen spreken binnen het kader van de opvolgingsgroepen. Dit sluit ook aan bij de behoefte die de leden van de opvolgingsgroepen formuleerden om voldoende aandacht te besteden tijdens de vergaderingen aan de discussie over de vertaalslag van de onderzoeksresultaten naar het beleid en de opvolging niet te beperken tot een vooral methodologische opvolging.

Ondanks de appreciatie voor de verhoogde aandacht voor valorisatie, stelt de commissie dat er op het vlak van valorisatie naar beleid en praktijk en deelname aan het publiek debat toch nog groeimarge is voor het Steunpunt. De commissie beveelt aan om doelgericht valorisatieactiviteiten op te zetten, afgestemd op de onderzoeken en doelgroepen. Verdere expertiseopbouw en ontwikkeling van innovatieve initiatieven zijn dan ook aangewezen. De commissie benadrukt ook het belang om kritisch te reflecteren over innovatie in de types van producten die het Steunpunt oplevert. Nu zijn dit voor het merendeel eerder traditionele producten zoals rapporten en artikels. De commissie beveelt het Steunpunt aan om te innoveren in de types van outputs om zo de vertaalslag van het onderzoek naar het beleid én de praktijk beter te kunnen maken. Het is belangrijk om vanuit het Steunpunt de onderzoekers voldoende te ondersteunen in de valorisatie. De evolutie naar praktijkbrochures strekt tot voorbeeld. Innovatieve en doelgerichte valorisatie zou een expliciete opdracht moeten zijn voor het nieuwe Steunpunt die voldoende scherp geformuleerd wordt in de oproep.

De commissie vraagt aan de Vlor om meer terug te koppelen over de resultaten van het onderzoek naar de geledingen.

In de evaluatie door de opvolgingsgroepen werd gesuggereerd om in de toekomst de experts van het Steunpunt in te zetten als adviesverlener/coach voor monitoring binnen het ministerie. Gegeven het beperkte budget, meent de commissie dat het niet haalbaar

² Het proefproject bestond uit de volgende elementen:

- De conclusies en de beleidsaanbevelingen van beide onderzoeken werden afzonderlijk aangeboden (in twee afzonderlijke documenten).
- Een aparte vergadering in functie van gezamenlijke reflectie met experts uit de opvolgingsgroep over de door de onderzoekers geformuleerde beleidsaanbevelingen had tot doel te komen tot een analyse van de beleidsaanbevelingen in de Vlaamse context. De bedoeling van deze gezamenlijke reflectie was niet om al dan niet akkoord te gaan met de beleidsaanbevelingen, maar wel om de onderzoekers te stimuleren om de beleidsaanbevelingen te onderbouwen en te contextualiseren in de Vlaamse situatie.

is om deze suggestie om onderzoekers als coach in te huren systematisch door te voeren. Eventueel moet dit wel beperkt mogelijk zijn binnen het valorisatiebudget. De commissie ziet ook mogelijkheden in train-the-trainer formules.

Wat betreft de betrokkenheid van onderwijsinstellingen bij SONO-onderzoek lijkt het de commissie vooral erg belangrijk om voor deelnemende scholen heel duidelijk te kaderen welke vragen het onderzoek wil beantwoorden en **wat scholen concreet kunnen verwachten** van het onderzoek. In deze communicatie is het cruciaal om van het perspectief van de onderwijsinstellingen te vertrekken.

Aanbevelingen over beleidsrelevantie en valorisatie

- Verduidelijk de verwachtingen ten aanzien van beleidsgericht onderwijsonderzoek
- Zorg voor een betere referentie naar de beleidscontext in de onderzoeksrapporten en verhoog de beleidsrelevantie van de rapporten
- Evalueer het proefproject beleidsaanbevelingen en neem verder maatregelen om te komen tot bruikbare en onderbouwde beleidsaanbevelingen
- Zet op het vlak van valorisatie in op verdere expertiseopbouw en ontwikkeling van innovatieve initiatieven om de vertaalslag naar beleid en praktijk te realiseren
- Zet verder in op de piste van praktijkbrochures
- Communiceer helder naar deelnemende onderwijsinstellingen over wat het onderzoek voor hen kan betekenen
- Neem maatregelen om het overzicht over het geheel van het SONO-onderzoek te behouden

3.2.4 AANBEVELINGEN OVER ORGANISATIE EN PERSONEEL

Uit de evaluatie is gebleken dat de leiding en coördinatie, de interne organisatie en het personeelsbeleid van het Steunpunt globaal genomen sterke punten zijn. De commissie beveelt wel aan om bij de oprichting van een nieuw Steunpunt initiatieven te nemen om de verkokering binnen het Steunpunt tegen te gaan en de **kruisbestuiving** binnen en tussen onderzoekslijnen en over onderzoeksdomeinen heen, waar relevant, nog verder te stimuleren.

De commissie beveelt aan om het mechanisme van **peer review** binnen het Steunpunt op alle niveaus verder te versterken en goede voorbeelden die op dit vlak nu al bestaan als inspiratiebron te hanteren.

De commissie beveelt het Steunpunt aan om de nodige **capaciteit voor coördinatie en valorisatie** in te zetten om tegemoet te kunnen komen aan de eerder geformuleerde aanbevelingen op dat vlak. Overleg en of samenwerking met andere Steunpunten zoals het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen of met andere organisaties zoals het Nationaal Regieorgaan voor Onderwijsonderzoek (NRO) of communicatie-experts kan hierbij inspiratie bieden.

Aanbevelingen over organisatie en personeel

- Neem maatregelen om de kruisbestuiving binnen en tussen onderzoekslijnen en over onderzoeksdomeinen heen te stimuleren
- Versterk de peer review binnen het Steunpunt
- Versterk de capaciteit op vlak van valorisatie en coördinatie en zoek hiervoor inspiratie bij externe partners

3.2.5 AANBEVELINGEN OVER AANSTURING EN OPVOLGING

Uit de evaluatie is gebleken dat de aansturing en opvolging van het Steunpunt door de opdrachtgever en de stuur- en opvolgingsgroepen globaal genomen evenwichtig is, maar dat er toch nog een aantal groeipunten zijn.

De commissie erkent dat een te trage vrijgave van onderzoeksrapporten de valorisatie van het onderzoek in de weg staat en beveelt dan ook om aan om in overleg met de minister een nieuw **vrijgavebeleid** uit te werken dat het evenwicht houdt tussen betrokkenheid van de minister in het proces als opdrachtgever enerzijds en maximale kansen tot snelle valorisatie van het onderzoek anderzijds.

Een eerste mogelijk scenario is om onderzoeksrapporten nog steeds voor vrijgave voor te leggen aan de minister, maar wel **automatisch vrij te geven wanneer een redelijke termijn van reactie overschreden is**. Er dient hierbij generiek bepaald te worden wat een redelijke termijn is voor een reactie van de minister. Een tweede mogelijk scenario is om **meer transparantie** te creëren over het moment waarop rapporten gepubliceerd zullen worden (bijvoorbeeld een website met een overzicht van de geplande data van oplevering, vrijgave en publicatie) en op deze wijze de vrijgave van onderzoeksrapporten binnen een redelijk termijn te realiseren. Ook in dit scenario dient er generiek bepaald te worden wat een redelijke termijn is voor een reactie van de minister. De commissie doet geen uitspraak over welke van beide scenario's ze verkiest, maar beveelt het departement Onderwijs & Vorming aan om hierover in overleg te gaan met de minister en het kabinet op het moment dat er werkafspraken gemaakt worden voor de nieuwe legislatuur.

De commissie deelt de bezorgdheid om de **dynamiek** in de **opvolgingsgroepen** te verhogen en kan om die reden moeilijk meegaan in de suggestie om het aantal stakeholders die vertegenwoordigd zijn in de opvolgingsgroepen nog verder te uit te breiden. De commissie stelt dan ook voor om de huidige afvaardiging van stakeholders grotendeels te behouden en enkel een uitbreiding te voorzien naar Vlir en Vlhora voor het onderzoek naar de leraar omwille van de relevantie voor de lerarenopleiding. Bij uitbreiding naar andere onderwijsniveaus dient uiteraard ook bekeken te worden welke belanghebbenden toegevoegd dienen te worden. De commissie volgt de aanbeveling om te streven naar een kleinere afvaardiging vanuit de overheid en te zoeken naar andere kanalen om de betrokkenheid en doorwerking binnen de overheid te realiseren. De commissie uit ook de bezorgdheid om het aantal opvolgingsgroepen niet uit te breiden om de haalbaarheid en het overzicht te behouden.

De commissie volgt de suggestie om documenten **tijds** te bezorgen aan de leden van de opvolgingsgroepen in functie van de haalbaarheid en kwaliteit van de voorbereiding van vergaderingen.

De commissie beveelt aan om het ritme van **drie stuurgroepvergaderingen** per jaar te behouden om voldoende de vinger aan de pols te kunnen houden bij de opvolging van het Steunpunt en indien nodig te kunnen inspelen op de beleidscontext.

De commissie stelt voor om in de beheersovereenkomst een duidelijke procedure uit te werken voor de opdrachtgever om sneller en dwingender te kunnen ingrijpen wanneer zich -uitzonderlijk- ernstige **problemen** voordoen in de **uitvoering van het onderzoek**.

De commissie waardeert het voorstel van het Steunpunt om een **overleg met de minister** te hebben bij de start van een nieuw Steunpunt en beveelt dan ook aan om deze suggestie te volgen.

Aanbevelingen over aansturing en opvolging

- Werk in overleg met de minister een nieuw vrijgavebeleid uit dat het evenwicht houdt tussen betrokkenheid van de minister en mogelijkheden voor snelle valorisatie
- Verhoog de dynamiek in de opvolgingsgroepen
- Bezorg de vergaderdocumenten vroeger
- Behoud het ritme van drie stuurgroepvergaderingen per jaar
- Werk een duidelijke procedure uit om sneller en dwingender te kunnen ingrijpen bij uitzonderlijke gevallen van ernstige problemen
- Organiseer een kennismakingsoverleg met de minister

3.2.6 AANBEVELINGEN OVER HET PROCES VAN DE EVALUATIE

Tot slot formuleerden de leden van de evaluatiecommissie nog enkele aanbevelingen met betrekking tot het proces van de evaluatie.

De Vlor merkte in haar advies op dat er te weinig afstand is tussen de evaluatiecommissie en de opdrachtgever en dat het onderwijsveld er niet in vertegenwoordigd is. De Vlor vraagt dat er in de toekomst meer afstand zou zijn en een bredere **samenstelling**. Omwille van die reden beveelt de commissie aan om reeds in de beheersovereenkomst met het Steunpunt te bepalen welke actoren deel zullen uitmaken van de evaluatiecommissie.

De wetenschappelijke reviewers stellen voor om bij de zelfevaluatie door het Steunpunt ook informatie op te vragen over de **voortgang van de doctoraatsprojecten** en om in de zelfevaluatie naast de proces- en structuurgerichte elementen ook iets meer aandacht te vragen voor de **inhoudelijke onderzoeksresultaten** en wat beleid en de praktijk hiermee kunnen doen. De commissie volgt deze voorstellen.

Aanbevelingen over proces van evaluatie

- Bepaal in de beheersovereenkomst welke actoren deel zullen uitmaken van de evaluatiecommissie.
- Vraag in de zelfevaluatie meer aandacht voor de voortgang van doctoraatsonderzoeken en voor de inhoudelijke onderzoeksresultaten en de relevantie voor beleid en praktijk

4 ZELFEVALUATIE DOOR STEUNPUNT SONO

Aan de onderzoekers van het Steunpunt SONO werd gevraagd om een zelfevaluatie te maken in de periode februari-maart 2019. Aan het Steunpunt SONO werd gevraagd een analyse te maken van de sterkten en zwakten aan de ene kant en de kansen en bedreigingen anderzijds.

Deze zelfevaluatie bestaat uit de volgende onderdelen

1. Werking van het Steunpunt
2. Opdrachten van de beheersovereenkomst
3. De beheersovereenkomst
4. Afsluitende vragen
5. Bijlagen

Hieronder geven we de zelfevaluatie weer zoals opgemaakt door het Steunpunt SONO.

4.1 WERKING VAN HET STEUNPUNT

4.1.1 SAMENWERKING BINNEN HET STEUNPUNT

Organogram zie bijlage 1

Hoe was de structuur en werking van het Steunpunt SONO? Welke interne overlegorganen zijn er? Hoe heeft u de werking van de interne overlegorganen ervaren? Hoe verliep de communicatie/coördinatie tussen de verschillende delen van het Steunpunt?

- Coördinatie (promotor-coördinator en adjunct-coördinator)

De promotor-coördinator en adjunct-coördinator van het Steunpunt vormen het interne hart van het Steunpunt. Zij behoren beiden tot dezelfde onderzoekseenheid. Dit bevordert uiteraard het interne overleg tussen beiden. Een goede verstandhouding tussen de promotor-coördinator en adjunct-coördinator is onontbeerlijk. Deze is zeker aanwezig bij de huidige coördinatie.

De coördinatie van een Steunpunt met de schaalgrootte van SONO brengt uiteraard een uitgebreid takenpakket met zich mee (o.a. communicatie met stuur- en opvolgingsgroepen en opdrachtgever, voorbereiding en opvolging van Dagelijks Bestuur, coördinatie van jaarplanning en jaarverantwoording, coördinatie van valorisatie, communicatie met promotoren en onderzoekers, enz.). Hierbij is het belangrijk dat de adjunct-coördinator in belangrijke mate in staat is om zelfstandig te werken om de promotor-coördinator, die geen enkele vergoeding ontvangt, optimaal te kunnen bijstaan. De huidige adjunct-coördinator is voor 70% aangesteld. Dit is zeker noodzakelijk en een eventuele uitbreiding naar 100% in een volgend Steunpunt zou wenselijk zijn om de verschillende opdrachten in goede banen te leiden.

- Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de promotor-coördinator, de adjunct-coördinator, minstens één vertegenwoordiger per coördinatieteam en minstens één vertegenwoordiger

per deelnemende instelling. Deze samenstelling bevordert de optimale uitwisseling van informatie vanuit de verschillende instellingen en coördinatieteams. Hierbij werd nagestreefd om voldoende leden te hebben in het Dagelijks Bestuur om een optimale inbreng te garanderen, maar tegelijk niet te streven naar een te groot Dagelijks Bestuur waarbij een goede overlegcultuur in het gedrang zou komen. Het huidige aantal leden (9) wordt hierbij als goed ervaren.

Het Dagelijks Bestuur komt twee tot drie keer per jaar samen. De coördinatie bereidt deze bijeenkomsten voor. Hierbij legt de coördinatie een aantal zaken voor aan het dagelijks bestuur met betrekking tot de inhoudelijke, financiële en administratieve werking van SONO, de organisatie van gemeenschappelijke evenementen en workshops (bijvoorbeeld de SONO-studiedag), de coördinatie van dataverzameling en de centrale dienstverlening vanuit SONO. Ook de vergaderingen met de stuurgroep worden hier mee voorbereid en opgevolgd.

De werking van het Dagelijks Bestuur wordt door de leden als positief ervaren. Het is goed om elkaar een paar keer per jaar te ontmoeten om zo de goede werking van het Steunpunt te garanderen. De vergaderingen verliepen telkens erg constructief en boden voor de coördinatie een klankbord om zaken af te toetsen (bijvoorbeeld thematiek SONO-studiedag, standpunt omtrent beleidsaanbevelingen, opvolging van de jaarplannen en de jaarverantwoording, opvolging van de valorisatie, organisatie van de onderzoeksdag). Aan de andere kant moet er ook over gewaakt worden dat niet te veel bijeenkomsten worden belegd. Het ritme van twee tot drie bijeenkomsten per jaar is in dit opzicht goed en beantwoordt ook aan de vraag van de leden om het aantal niet nodeloos op te drijven.

37

- Promotorenoverleg

Het promotorenoverleg omvat alle promotoren en co-promotoren van alle onderzoekslijnen, 23 leden in totaal. Minstens eenmaal per jaar komt deze groep samen om te overleggen over de dataverzameling, onderzoeksresultaten, beleidsaanbevelingen en valorisatie van de verschillende onderzoekslijnen. Dit promotorenoverleg wordt meestal georganiseerd samengaand met de onderzoeksdag (zie verder in dit onderdeel). De uitwisseling tussen de promotoren wordt als zinvol ervaren. Verschillende promotoren ontmoeten elkaar in andere overlegorganen van het Steunpunt (zie CT en opvolgingsgroepen), maar het is zinvol om af en toe de totale groep promotoren bijeen te brengen om een aantal zaken tussen onderzoeksdomeinen af te stemmen en om hier uitwisseling te stimuleren. Gezien de grootte van de groep en de drukke agenda van de (co-)promotoren is het niet haalbaar om dit te frequent in te plannen. Ook hier weer is de vraag van de betrokkenen om het aantal bijeenkomsten te beperken. Door dit efficiënt te organiseren is er wel telkens een grote aanwezigheid van de promotoren.

- Coördinatieteams

De oorspronkelijke voorziene coördinatieteams (CT1 t.e.m. CT4) werden omgevormd tot CT1A, CT1B, CT2 en CT3. Hierbij werd de indeling van de opvolgingsgroepen overgenomen zodat de coördinatieteams en de opvolgingsgroepen parallel met elkaar lopen. CT1A handelt dan ook over OL1.1, 1.2, 1.3 en 1.7. CT1B omvat OL1.4, 1.5 en 1.6. CT2 bevat OL2.1 t.e.m. 2.4 en CT3 gaat over OL3.1 t.e.m. 3.3.

Deze CT's bewaken de inhoudelijk uitvoering van het meerjarenprogramma voor de eigen onderzoekslijnen. De adjunct-coördinator volgt dit mee op om ook het overzicht over alle onderzoekslijnen te bewaren. Hierbij zien we dat sommige CT's ervoor kiezen om niet steeds met de groep samen te komen, maar dit overleg ook informeel en via elektronische weg vorm te geven. Andere CT's komen wel af en toe samen, daar waar dit op dat moment opportuun is. Sowieso treden de promotoren binnen een CT veelvuldig in contact met elkaar, zeker ook bij de voorbereiding van een vergadering van de opvolgingsgroep. De adjunct-coördinator treedt hier vaak faciliterend op. Er is ook tijd en ruimte om feedback te geven op elkaars werk binnen de CT's. Dit kan op een bijeenkomst van het CT zijn of langs elektronische weg.

- Onderzoeksdag

Jaarlijks organiseert SONO een onderzoeksdag waarbij alle onderzoekers en promotoren binnen SONO over alle onderzoekslijnen heen samenkomen. Deze onderzoeksdag wordt opgevat als een intern seminarie om domeinoverstijgende communicatie en reflectie te stimuleren. Hierbij is telkens aandacht voor een formeel deel waarbij onderzoekers aan elkaar hun onderzoek presenteren en hierover uitwisselen en voor een informeel deel waarbij onderzoekers elkaar beter leren kennen en goede contacten worden gelegd en onderhouden. De onderzoekers en promotoren woonden de onderzoeksdagen talrijk bij en deze werden telkens positief geëvalueerd. Hierbij apprecieerden zij vooral de mogelijkheid tot uitwisseling met andere onderzoekslijnen dan deze binnen het eigen CT alsook de mogelijkheid om verder informeel kennis te maken met elkaar.

In welke mate is er een directe samenwerking binnen en tussen de verschillende (onderzoekslijnen)?

38

- Samenwerking tussen onderzoekslijnen binnen CT's

Zoals hierboven aangehaald bij de verduidelijking omtrent het overleg binnen CT's, werken de onderzoekslijnen binnen CT's nauw samen. Hierbij is er zeker uitwisseling met betrekking tot dataverzameling (bijvoorbeeld samen cases selecteren, verhinderen dat dezelfde scholen door meerdere onderzoekers bevraagd worden), met betrekking tot de onderzoeksresultaten en met betrekking tot valorisatie.

Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- OL1.2 voegde vragen over spijbelen toe aan de LiSO-vragenlijst (OL1.1). (CT1A)
- Samenwerking tussen OL1.7 en OL1.1 in verband met de dataverzameling rond stages in beroepsgerichte opleidingen (CT1A)
- OL1.5 en OL1.6 werkten samen om een gezamenlijke steekproef te selecteren waardoor ze kunnen nagaan hoe de resultaten rond taalscreening stroken met die rond evaluatie en diversiteit.(CT1B)
- OL2.2 legde hun eindrapport met beleidsaanbevelingen voor aan OL2.3 en kreeg hierop feedback. (CT2)
- OL3.1, 3.2 en 3.3 leggen veelvuldig hun papers aan elkaar voor en bespreken deze tijdens CT-bijeenkomsten. (CT3)

- CT-overstijgende samenwerking tussen onderzoekslijnen

Naast de samenwerking binnen de CT's is er zeker ook samenwerking tussen onderzoekslijnen over CT's heen. Hierbij merken we wel dat deze samenwerking minder evident is omdat de thematieken over de CT's heen verder van elkaar afliggen. Toch zien we ook hier inspanningen om tot samenwerking te komen.

Voorbeelden hiervan zijn:

- OL1.4 overlegde met OL1.1 (LiSO) om op zoek te gaan naar een meer uitgebreide manier om zorggegevens te verzamelen in de LiSO scholen. Deze uitgebreide zorgbevraging werd in het voorjaar van 2017 voorgelegd aan de zorgcoördinatoren van de LiSO-scholen.
- Samenwerking tussen OL1.1 (LiSO) en OL1.5 (taalstimulering) waarbij in de secundaire scholen van het LiSO-onderzoek toetsen Nederlands worden afgenomen bij de leerlingen in het zesde jaar in mei 2019. Die gegevens zullen toegevoegd worden aan de kwantitatieve gegevens die door OL1.5 reeds verzameld werd van die leerlingen en scholen tijdens schooljaar 2017-2018.
- OL1.3, 3.1, 3.2 en 3.3 organiseerden samen twee academische zittingen (met Eric Hanushek in 2018 en met Dan Goldhaber in 2019) in het kader van valorisatie.
- Voor de uitwerking van een rapport over duaal leren in het kader van OL1.7 werd samengewerkt met promotoren van OL3.1.

Bovenstaande samenwerkingen illustreren dat er binnen SONO zeker getracht wordt om dataverzamelingen op elkaar af te stemmen. Hierbij haken eenmalige dataverzamelingen bijvoorbeeld in op longitudinale dataverzamelingen wat de efficiëntie verhoogt en de overbevraging van scholen vermijdt. Ook het feedback geven over onderzoekslijnen heen is een waardevol voordeel van de samenwerking binnen SONO.

39

Is deze structuur effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

De structuur van SONO zoals hierboven beschreven is effectief gebleken.

De voordelen hiervan waren veelvuldig. Doordat de verschillende overlegorganen uitgaan van een **opbouw** in het betrekken van een beperkt aantal relevante partijen (bijvoorbeeld de verschillende partnerinstellingen en CT's in het Dagelijks bestuur tot het betrekken van zoveel mogelijk betrokkenen (bijvoorbeeld via het promotorenoverleg en de onderzoeksdag) zorgt ervoor dat er **gericht gecommuniceerd** kan worden omtrent relevante zaken voor de verschillende betrokkenen binnen SONO. Deze manier van werken zorgt er ook voor dat een aantal zaken eerst **afgetoetst of voorbereid** kunnen worden in beperktere kring om daarna gericht te communiceren naar de grotere groep. Tegelijk werd door deze manier van werken **voldoende betrokkenheid** gegarandeerd van alle onderzoekers en promotoren binnen SONO.

Nadelen aan het creëren van verschillende overlegorganen is dat er zeker bewaakt moet worden dat de **vergaderlast** niet te groot wordt. Dit geldt zeker voor die personen binnen SONO die in verschillende overlegorganen betrokken zijn (bijv. dagelijks bestuur én CT én promotorenoverleg). Hierbij hebben we getracht om een evenwicht te bewaren tussen daadwerkelijk fysiek bijeenkomen en elektronisch overleg. Met betrekking tot de CT's, stellen we ook een grote **overlap vast tussen de CT's en de opvolgingsgroepen**. Hierbij is gebleken dat de promotoren en onderzoekers ook in de opvolgingsgroepen veelvuldig de

mogelijkheid kregen om elkaar te informeren en te overleggen waardoor het afzonderlijk bijeenkomen van CT's soms minder noodzakelijk werd.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

- Het groot takenpakket van de coördinatie: zoals hierboven gesignaleerd zorgt de schaalgrootte van het Steunpunt ervoor dat de coördinatie ervan uitdagend is en veel verschillende taken met zich mee brengt. De promotor-coördinator neemt de coördinatie van SONO bovenop zijn taken als lid van het zelfstandig academisch personeel van een universitaire instelling (onderwijs, onderzoek, dienstverlening). Hierbij is het dan ook van groot belang dat hij in de coördinatie ondersteund wordt door de adjunct-coördinator en dat deze hier ook voldoende zelfstandig kan werken. De adjunct-coördinator moet ook voldoende tijd krijgen om de coördinatie van SONO uit te voeren. Een eventuele uitbreiding naar een adjunct-coördinator die voor 100% aangesteld is (i.p.v. de huidige 70%) in een volgend Steunpunt zou wenselijk zijn om de verschillende opdrachten in goede banen te leiden.
- De werking van de CT's: we haalden reeds aan dat de CT's niet zo frequent samenkwamen als we eerder hadden voorzien. Hierbij stellen we, zoals gezegd, een overlap vast tussen de CT's en de opvolgingsgroepen, waarbij we denken dat het goed is dat de CT's voldoende autonoom kunnen beslissen hoe en hoe vaak zij overleggen.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

40

We stellen vast dat de interne overlegorganen zoals ze momenteel vorm zijn gegeven in SONO goed werken. De structuur van het organogram kan dan ook grotendeels behouden blijven in een volgend Steunpunt. Hierbij is het bovendien goed dat er voldoende autonomie is voor het Steunpunt om met deze interne overlegorganen te werken zoals tijdens de werkingsjaren efficiënt blijkt te zijn. De vrijheid die we hierbij nu krijgen, is zeker een pluspunt.

4.1.2 KENNISUITWISSELING BINNEN HET STEUNPUNT

Hoe wordt er binnen het Steunpunt kennisuitwisseling gerealiseerd tussen de verschillende onderzoekers?

Hiertoe verwijzen we in eerste instantie naar de interne overlegorganen die onder punt 1.1 beschreven werden. De **CT's, het promotorenoverleg en de onderzoeksdag** dragen hier uiteraard toe bij.

Daarnaast zijn er ook **een aantal digitale tools** die hiertoe bijdragen: 1) de interne sharepoint voor SONO-promotoren en onderzoekers, 2) de SONO-website en 3) mailinglijsten voor promotoren en onderzoekers.

Op de interne sharepoint worden interne bestanden gedeeld binnen SONO. Het gaat hierbij om de verslagen van de interne overlegorganen. Ook de jaarplannen en

jaarverantwoordingen zijn hier terug te vinden. Daarnaast zijn er ook een aantal sjablonen ter beschikking gesteld via deze sharepoint (voor jaarverslagen, voor rapporten, voor presentaties). Naast deze eerder administratieve zaken is hier ook een luik in verband met dataverzameling opgenomen. Zo vinden onderzoekers hier een aantal populatiedatabestanden terug die in samenspraak met de opdrachtgever opgemaakt werden door Steven Groenez (promotor van OL3.2 en OL3.3). Deze kunnen gebruikt worden voor steekproeftrekkingen en zorgen ervoor dat een aantal variabelen door alle SONO-onderzoekers vanuit dezelfde bril kunnen bekeken worden (bijv. SES). Onderzoekers kunnen hier ook hun steekproeven met elkaar delen om te verhinderen dat dezelfde scholen verschillende keren door verschillende onderzoekslijnen aangeschreven worden.

De SONO-website (www.Steunpuntsono.be) stimuleert dan weer de inhoudelijke kennisuitwisseling door alle vrijgegeven SONO-rapporten van de verschillende onderzoekslijnen ter beschikking te stellen.

De mailingslijsten die enerzijds promotoren en anderzijds onderzoekers groeperen staan toe om kennis gemakkelijk met de volledige groep te delen. Op deze manier worden interne verslagen doorgemaild, alsook zaken onder de aandacht gebracht die de ruime groep aanbelangen (zoals uitnodigingen voor studiedagen, doctoraatsverdedigingen, etc.).

Hierbij is **de rol van de adjunct-coördinator** ook belangrijk. Zij heeft immers zicht op alle onderzoekslijnen binnen het Steunpunt en kan onderzoekers gericht met elkaar in contact brengen wanneer zij met een gelijkaardige kwestie te maken hebben.

Welke maatregelen worden genomen om deze kennisuitwisseling te bewerkstellingen (van structurele, organisatorische, ... aard)? Wat zijn de sterke en zwakke punten?

41

De interne overlegorganen worden structureel ingepland (met een zekere mate van flexibiliteit rekening houdend met het nut van het overleg). Zo vindt de onderzoeksdag jaarlijks plaats om inhoudelijke kennisuitwisseling te stimuleren. De schaalgrootte van het Steunpunt zorgt er wel voor dat het niet evident is om alle promotoren en onderzoekers samen te krijgen, maar we merken wel dat promotoren en onderzoekers enthousiast zijn over de onderzoeksdag en zo veel mogelijk trachten aanwezig te zijn. We proberen hierbij ook voor de inplanning zoveel mogelijk rekening te houden met de academische kalender. Zoals eerder aangehaald, is de kennisuitwisseling zeker goed binnen de CT's, maar is het vaker moeilijker om over de CT's heen tot kennisuitwisseling te komen. Hier zijn extra stimulansen nodig. Vaak merken we echter ook dat de thematieken over de CT's heen ook verder uit elkaar liggen waardoor een uitwisseling ook minder voor de hand liggend is.

Vanuit de coördinatie wordt zorg besteed aan het up-to-date houden van de digitale tools (zoals de sharepoint en de website). Hierbij stellen we wel vast dat een aantal zaken dubbel gecommuniceerd worden (zowel op de interne sharepoint als op de sharepoint van de opdrachtgever of zowel op de SONO-website als op de website van de opdrachtgever). Hierbij is het voor promotoren en onderzoekers misschien niet altijd even transparant meer welke informatie zij precies op welk platform moeten zoeken. We merken dan ook dat de interne sharepoint naarmate het Steunpunt vordert minder gebruikt wordt. Ook hier is de hoeveelheid aan informatie door de schaalgrootte van SONO erg omvangrijk. Voor de coördinatie is het dan ook niet evident om alles stipt bij te houden en dringt een

evaluatie zich op hoe overlap tussen verschillende platformen vermeden kan worden om zo efficiënter te werken.

Hoe wordt de opbouw en continuering van expertise en kennisuitwisseling verzekerd over de jaren heen?

Hiertoe zijn ook de bovenvermelde maatregelen belangrijk: de structurele inplanning van de overlegorganen draagt bij tot opbouw en continuering van expertise en kennisuitwisseling. Ook de digitale tools helpen hierbij. Aangezien de adjunct-coördinator ook gedurende de volledige looptijd van het Steunpunt is aangesteld, leidt dit ertoe dat zij goed zicht heeft gekregen op wie welke expertise en kennis heeft zodat zij hier faciliterend kan optreden om ervoor te zorgen dat deze expertise en kennis verspreid wordt naar andere onderzoekers waar nodig.

Daarnaast is het belangrijk op te merken dat bij de overgang van SSL naar SONO ingezet werd op het aantrekken van promotoren in SONO die feitelijke expertise hebben opgebouwd in de betrokken onderzoekslijnen via SSL. Dit criterium is bepalend geweest voor de keuze van de betrokken promotoren. Daarnaast is ook geopteerd voor een evenwicht tussen promotoren van het aflopend SSL-Steunpunt en nieuwe promotoren. Dit evenwicht garandeert enerzijds de nodige ervaring die de werking van SONO ten goede komt en anderzijds ook nieuwe impulsen om de nodige dynamiek te stimuleren. Ook bij de onderzoekers is er naar gestreefd om een evenwicht te realiseren tussen meer ervaring en reeds aanwezige expertise bij de onderzoekers en de ontwikkeling van nieuwe, jonge onderzoekers via o.m. doctoraatsbursalen. Op deze manier kunnen de jonge onderzoekers mee ondersteund worden door de meer ervaren onderzoekers. Er is tevens een continuering van aanstelling van onderzoekers uit het Steunpunt SSL wat voordelig is voor de continuering van opgebouwde expertise door de ervaren onderzoekers in SONO. Op deze manier gaat deze expertise niet verloren.

42

Ook de website van het vorige Steunpunt SSL, <https://Steunpuntssl.be>, werd behouden en hierbij werd een link voorzien op de SONO-website zodat onderzoekers en andere geïnteresseerden nog steeds de publicaties en de onderzoekslijnen binnen SSL kunnen raadplegen.

Welke maatregelen worden genomen om de continuering van expertise en kennisuitwisseling te bewerkstelligen (van structurele, organisatorische, ... aard)? Wat zijn de sterke en zwakke punten?

Hierboven werden reeds verschillende maatregelen met sterktes en zwaktes beschreven die bijdragen tot de kennisuitwisseling en gezien de continue aard van deze maatregelen ook tot continuering van de kennisuitwisseling.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

De inhoud van de interne SONO-sharepoint kunnen afgestemd worden op de inhoud van de sharepoints van de opdrachtgever zodat overlap hiertussen vermeden wordt en

op die manier de taakbelasting van de adjunct-coördinator voor het up-to-date houden van de interne sharepoint vermindert.

De kennisuitwisseling over CT's heen kan extra gestimuleerd worden daar waar dit inhoudelijk relevant is. De SONO-onderzoeksdag biedt hier reeds opportuniteiten.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

Zoals eerder aangegeven (zie punt 3.1.1), werken de interne overlegorganen binnen SONO naar behoren. De jaarlijkse SONO-onderzoeksdag wordt gesmaakt door onderzoekers en promotoren en kan in de toekomst zeker behouden blijven.

Wij menen dat een evenwicht in het volgende Steunpunt tussen reeds betrokken promotoren en nieuwe promotoren ook hier weer garant kan staan voor het behoud en de continuering van expertise en kennisuitwisseling. Het is een absolute meerwaarde om promotoren die momenteel expertise opbouwen omtrent de thematieken van de onderzoekslijnen toe te laten deze expertise als basis voor verder onderzoek te laten benutten. Op deze manier kan ook in een volgend Steunpunt ingezet worden op meer verklarende analyses van onderzoeksthema's en een grotere beleidsrelevantie van de onderzoeksresultaten, iets wat ook al met SONO geambieerd werd. Een belangrijke factor om deze ambitieuze doelstellingen te realiseren is het inzetten van ervaren promotoren en onderzoekers in de onderzoekslijnen.

Ook de rol van de adjunct-coördinator draagt bij tot het gebruik van en de continuering van expertise en kennisuitwisseling. In dit opzicht denken wij dat ook in een volgend Steunpunt een belangrijke rol weggelegd is voor de adjunct-coördinator.

4.1.3 WERKING VAN DE STUURGROEP

Was de stuurgroep goed samengesteld?

De samenstelling van de stuurgroep werd door SONO als evenwichtig ervaren, waarbij er zowel aandacht is voor de aanwezigheid van het kabinet van de minister, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming, AGODI, en AHOVOKS als voor de aanwezigheid van belangrijke externe actoren, zoals de Vlor, de SERV en de Onderwijsinspectie. Ook vanuit de kant van SONO is er, door de betrokkenheid van het Dagelijks Bestuur in de stuurgroep, aandacht voor een evenwichtige samenstelling waarin de verschillende onderzoeksdomeinen en partnerinstellingen binnen SONO vertegenwoordigd waren in de stuurgroep. Dit zorgde er ook voor dat het aantal leden van de stuurgroep werkbaar bleef.

Hoe heeft u de werking van de stuurgroep ervaren zowel op het vlak van sturing als van inhoudelijke opvolging (bv door verslagen, vergaderingen, ...)? Is deze werking effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

Door het onderscheid dat in het kader van SONO gemaakt wordt tussen stuurgroep en opvolgingsgroep, krijgt de stuurgroep een vernieuwde finaliteit tegenover vroegere Steunpunten voor onderwijsonderzoek (bijv. SSL). De echte inhoudelijke opvolging van de verschillende onderzoekslijnen behoort tot de taak van de opvolgingsgroepen (zie verder). De stuurgroep wordt wel op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van de onderzoekslijnen in de vorm van een presentatie van een overzicht van de opgeleverde rapporten en van de valorisatie-initiatieven. Daarnaast worden bepaalde rapporten in meer detail gepresenteerd op de stuurgroep door de betrokken onderzoekers zelf. Dit brengt wel met zich mee dat de leden van de stuurgroep (die zelf niet in alle opvolgingsgroepen zetelen) slechts een globaal beeld krijgen van de voortgang van de verschillende onderzoekslijnen. Uiteraard is dit ingegeven door de schaalgrootte van het Steunpunt die niet toelaat dat de stuurgroep alles inhoudelijk kan opvolgen. Dit is dan ook voor de coördinatie van SONO (die het overzicht van de opgeleverde rapporten en valorisatie-initiatieven presenteert) een moeilijke evenwichtsoefening. Zij moeten immers kort inhouden presenteren waarbij zij zelf geen inhoudelijk expert zijn met betrekking tot de thematieken van de rapporten wat bijgevolg ook niet toelaat dat er diepgaande discussie kan zijn omtrent deze rapporten indien de onderzoekers niet zelf aanwezig zijn.

Wat door SONO wel als een erg belangrijke functie van de stuurgroep wordt ervaren, is de toewijzing van de vrije ruimte die meestal jaarlijks een nieuwe invulling krijgt. Hierbij worden eerst voorstellen vanuit de opvolgingsgroepen verzameld waarna deze op de vergadering van de stuurgroep ingedeeld worden volgens prioriteit en haalbaarheid. De procedure van de toekenning van de vrije ruimte in de stuurgroep wordt als positief ervaren door het Steunpunt. De enige moeilijkheid die we hierbij wel ervaren hebben, betreft de timing van deze toekenning. Doordat dit punt op de laatste stuurgroep van het werkingsjaar wordt geagendeerd (meestal in november), is de tijd tussen effectieve toekenning van de vrije ruimte en de startdatum van de projecten (waarbij vaak liefst gemikt wordt op 1 januari van het volgende werkingsjaar) erg beperkt. Dit zorgt ervoor dat er soms tijd verloren gaat voor de projecten van de vrije ruimte en dat er soms overhaast moet gehandeld worden.

Aangezien de stuurgroep bedoeld is om de minister bij te staan in de inhoudelijke aansturing van de werking van het Steunpunt (zie beheersovereenkomst) wordt de aanwezigheid van de vertegenwoordiger van het kabinet van de minister als belangrijk ervaren door SONO. Hier is namelijk een direct overleg mogelijk tussen de politieke overheid en de onderzoekers. Het is belangrijk dat het kabinet aanwezig is op de stuurgroep om noden en bekommernissen van de onderzoekers rechtstreeks te kunnen signaleren aan het kabinet. Dat was in de voorbije periode met name het geval met betrekking tot de lange periode tussen de oplevering van sommige onderzoeksrapporten en de vrijgave door de minister. Ook het experiment betreffende de beleidsaanbevelingen van de onderzoeksrapporten was een kwestie die op de stuurgroep is besproken. Bij de bespreking van dit experiment was het kabinet niet aanwezig op de stuurgroep. Dergelijke kwesties kunnen een grote impact hebben en kunnen makkelijk leiden tot misverstanden. Het is belangrijk dat hierover in direct overleg kan gecommuniceerd worden tussen het kabinet, de administratie en de onderzoekers.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Met betrekking tot de stuurgroep menen wij dat het mogelijk een verbeterpunt kan zijn om de stuurgroep slechts tweemaal per jaar te laten bijeenkomen. De opvolgingsgroepen hebben in vergelijking met vroeger immers een belangrijk aspect van de werking van de stuurgroep overgenomen. Daarbij kan dan geopteerd worden om eenmaal voor de zomer en eenmaal in het najaar samen te komen. Hierbij zou het dan opportuun zijn om het agendapunt met betrekking tot de vrije ruimte te agenderen in de vergadering voor de zomer waardoor de definitieve toekenning van de vrije ruimte dan ook al na de zomer kan gebeuren zodat de startdatum van 1 januari voor projecten vrije ruimte praktisch haalbaar wordt.

We menen ook dat het vergaderritme van twee keer per jaar nog steeds een goed ritme is om het overzicht van de opgeleverde rapporten en valorisatie-initiatieven te brengen aan de stuurgroep. Door het vergaderritme te verminderen hopen we ook dat het nog meer mogelijk wordt voor alle leden van de stuurgroep om de vergaderingen ook effectief bij te wonen.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

De samenstelling van de stuurgroep kan voor ons zeker behouden blijven. Hierbij wensen we nogmaals te benadrukken dat het voor ons belangrijk is dat het kabinet van de minister deel uitmaakt van de stuurgroep. Ook de procedure om de vrije ruimte toe te kennen (i.e. het indelen van de binnengekomen voorstellen volgens haalbaarheid en prioriteit) werkt wat ons betreft goed.

45

4.1.4 WERKING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN

Waren de opvolgingsgroepen goed samengesteld?

Elke opvolgingsgroep volgt minstens drie onderzoekslijnen op. Hierbij werden die onderzoekslijnen gebundeld die ook qua thematiek bij elkaar aansluiten. Deze bundeling wordt als positief ervaren en zorgt voor veel uitwisseling tussen de onderzoekslijnen binnen dezelfde opvolgingsgroep.

De samenstelling van de opvolgingsgroepen omvat zowel betrokkenen van het Departement Onderwijs en Vorming (of AGODI/AHOVOKS/enz.), als mensen vanuit het onderwijsveld (netten en koepels, vakbonden, onderwijsinspectie), naast uiteraard de promotoren en onderzoekers van de verschillende onderzoekslijnen. Per opvolgingsgroep worden de relevante actoren uit die groepen betrokken afhankelijk van de thematieken van de onderzoekslijnen in de desbetreffende onderzoeksgroep. Qua aantal leden zijn sommige opvolgingsgroepen erg groot waardoor, zeker in het begin van het Steunpunt, de vergadering soms door het groot aantal aanwezigen werd bemoeilijkt (ook zeker qua beschikbare ruimte in het lokaal en qua mogelijkheid voor iedereen om inbreng te hebben). Naarmate SONO vorderde, zien we dat het aantal aanwezige leden op de vergadering van de opvolgingsgroepen verminderde.

Hoe heeft u de werking van de opvolgingsgroepen ervaren zowel op het vlak van sturing als van inhoudelijke opvolging (bv door verslagen, vergaderingen, ...)? Is deze werking effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

Bij aanvang van het Steunpunt was het wat zoeken naar een goede manier van werken voor de inhoudelijke opvolging en sturing van de onderzoekslijnen. Deze werd in het begin soms als strak ervaren door de onderzoekers. Het was dan ook even zoeken naar een **evenwicht tussen het voorleggen van verschillende beslissingen die onderzoekers nemen met betrekking tot hun onderzoek en het zelfstandig kunnen knopen doorhakken**. Naarmate het Steunpunt vorderde groeide iedereen echter in zijn rol en werd meer en meer duidelijk welke zaken best wel voorgelegd worden aan een opvolgingsgroep. De flexibiliteit om dit ook tussendoor via schriftelijke communicatie en procedure te kunnen doen, werd geapprecieerd door de onderzoekers.

De opvolgingsgroepen komen **drie keer per jaar** samen, wat toch als zeer frequent ervaren wordt door de onderzoekers. Het is immers niet steeds relevant voor elke onderzoekslijn om op dat moment zaken voor te leggen aan de opvolgingsgroep waardoor de vergadering op dat moment als minder noodzakelijk wordt ervaren voor de eigen onderzoekslijn.

Doordat de opvolgingsgroepen ook verschillende onderzoekslijnen behandelen, zien we dan ook dat dit soms een erg volle **agenda van de vergadering** met zich meebrengt. In dat opzicht wordt nu standaard voorzien dat er een stand van zaken gegeven wordt voor alle onderzoekslijnen, naast het bespreken van rapporten die de onderzoekslijnen voorleggen. Dit alles maakt de agenda vaak moeilijk praktisch haalbaar. De vergadertijd werd dan ook voor alle opvolgingsgroepen van twee uren naar drie uren verlengd met als voordeel dat er dan ook meer behandeld kan worden, maar als nadeel dat de vergadering als erg zwaar ervaren wordt.

De leden van de opvolgingsgroepen voorzien de rapporten van onderzoekers van **feedback**. Dit wordt sterk geapprecieerd door de onderzoekers omdat deze feedback vaak bijdraagt aan een verbeterde versie van het rapport in kwestie. De feedback wordt verzameld en gebundeld door de dossierbeheerder van het Departement Onderwijs en Vorming. Dit is zeker handig omdat op die manier de onderzoekers op één tijdstip alle feedback van alle leden krijgen. Hierbij merken we wel op dat de hoeveelheid feedback soms voor onderzoekers overweldigend kan aanvoelen. Dit heeft ook te maken met het grote aantal leden van de opvolgingsgroepen. Hierbij vinden we het uiteraard erg relevant dat er vanuit het onderwijsveld verschillende betrokkenen hun feedback kunnen geven. Een goede synthese van alle feedback door de dossierbehandelaar van de onderzoekslijn is hierbij erg belangrijk voor de onderzoekers om zo een goed zicht te krijgen op cruciale verbeterpunten en detailopmerkingen. Het onderscheid tussen beide is nu niet steeds duidelijk.

Wanneer onderzoekers een **rapport voorleggen** aan de opvolgingsgroep wordt telkens beslist wat daarna met het rapport zal gebeuren. Hiervoor hanteert de opvolgingsgroep volgende categorieën: 1. Rapport wordt voor vrijgave aan minister voorgelegd. 2. Rapport kan, mits een aantal kleinere aanpassingen, aan minister worden voorgelegd 3. Rapport

wordt herwerkt waarna herwerking schriftelijk aan opvolgingsgroep wordt voorgelegd. 4. Rapport wordt herwerkt en wordt nadien opnieuw geagendeerd op de opvolgingsgroep. Dit zorgt voor een duidelijk stramien dat voor de onderzoekers transparant is met betrekking tot wat met het rapport dient te gebeuren.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Qua samenstelling van de opvolgingsgroep zou het goed zijn om het aantal leden te proberen beperken en deze leden dan ook te stimuleren om een actieve inbreng te hebben tijdens de vergadering van de opvolgingsgroep. We vinden het hierbij prioritair dat de leden uit het onderwijsveld betrokken blijven. Uiteraard is ook de betrokkenheid vanuit het Departement Onderwijs en Vorming belangrijk, maar het aantal leden per opvolgingsgroep vanuit het Departement Onderwijs en Vorming kan misschien wel beperkter om de groeps grootte efficiënt en haalbaar te houden?

De vergaderingen van de opvolgingsgroepen zouden gebaat zijn bij een agenda die zich tot de essentie beperkt. Indien er voor een bepaalde onderzoekslijn niets te melden is, dan suggereren wij om deze onderzoekslijn niet te agenderen.

De bundeling van feedback door de dossierbeheerder is erg zinvol. Eventueel zou het handig kunnen zijn, mochten alle dossierbeheerders hiervoor een vast stramien hanteren om deze feedback te bundelen en te communiceren naar de onderzoekers. Hierbij is het voor de onderzoekers zeker van belang om een onderscheid te maken tussen essentiële verbeterpunten en detailopmerkingen. Het zou ook handig kunnen zijn om deze bundeling van feedback in één document te bezorgen in plaats van bijvoorbeeld verschillende versies van het rapport met telkens in de kantlijn opmerkingen.

47

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

De onderzoekers apprecieerden sterk het vertrouwen dat gegroeid is naarmate het Steunpunt vorderde en vinden het belangrijk dat er een goede balans is tussen die zaken die zeker voorgelegd moeten worden aan de opvolgingsgroep en de zaken die onderzoekers autonoom kunnen beslissen.

De duidelijke categorieën waarin rapporten geplaatst worden door de opvolgingsgroep zorgen voor transparantie omtrent wat er moet gebeuren met het rapport in kwestie.

4.1.5 SAMENWERKING MET DE OPDRACHTGEVER

Hoe heeft u de dagelijkse samenwerking met de opdrachtgever (minister, Departement Onderwijs en Vorming) ervaren? Is deze samenwerking effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

De samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming verloopt vlot en constructief. Elke onderzoekslijn kreeg een dossierbeheerder toegewezen waarbij de onderzoekers steeds terecht kunnen met vragen. Daarnaast is er per onderzoeksdomein ook een coördinator van het Departement Onderwijs en Vorming aangeduid. Deze volgen

de werking van de opvolgingsgroepen op (voorbereiding, verslag, en dergelijke). Ook deze samenwerking verloopt vlot. De dossierbehandelaars en coördinatoren volgen ook het traject van opgeleverde rapporten op. Zij communiceren hierover met het kabinet van de minister. Bij vragen hierover konden onderzoekers ook steeds bij hen terecht en zij deden extra inspanningen om hierover met het kabinet te communiceren indien nodig.

Ook de samenwerking tussen de coördinatie van SONO en de algemene coördinator aan de kant van het Departement Onderwijs en Vorming verloopt vlot en constructief. Beiden hebben een nauw contact met elkaar en kunnen elkaar direct aanspreken indien er vragen of onduidelijkheden zijn.

Het wordt zeker als positief ervaren door SONO dat er een duidelijke verdeling van taken is tussen verschillende personen aan de kant van het Departement Onderwijs en Vorming waardoor het erg transparant is wie waarvoor aangesproken moet worden. Een aandachtspunt hierbij is wel dat er best een eenduidige lijn tussen de verschillende dossierbehandelaars en coördinatoren van het Departement Onderwijs en Vorming wordt afgesproken zodat de opvolging door hen voor alle onderzoekslijnen ook gelijkmatig gebeurt. Daarnaast is het eveneens van belang om de adjunct-coördinator zo veel mogelijk te betrekken in de communicatie met de onderzoekslijnen (bijvoorbeeld door haar consequent in cc te zetten bij mailcommunicatie). Het is immers belangrijk dat de adjunct-coördinator het overzicht kan bewaren met betrekking tot de werkzaamheden in de verschillende onderzoekslijnen.

Zoals we reeds eerder vermeld hebben, appreciëren de onderzoekers het vertrouwen dat zij krijgen vanuit het Departement Onderwijs en Vorming. Daar waar de opvolging in het begin als strak werd ervaren, evolueerde dit naar een grotere flexibiliteit en dit kwam de goede werking binnen de onderzoekslijnen ten gunste.

48

De samenwerking met het kabinet van de minister en de minister zelf hebben we binnen SONO als minimaal ervaren. Binnen de vergaderingen van de stuurgroep waren de contacten met de vertegenwoordiger van het kabinet van de minister, als deze aanwezig was, constructief. Wij menen echter wel dat een meer gestructureerde samenwerking/communicatie met het kabinet van de minister opportuun kan zijn en dat deze niet beperkt moet blijven tot de momenten waarop er problemen ervaren worden. Een meer gestructureerde communicatie zou ons inziens mogelijks ook die problemen net kunnen vermijden.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Eventueel kan het bij de start van het Steunpunt opportuun zijn voor promotor-coördinator en de adjunct-coördinator om even samen te zitten met alle dossierbehandelaars zodat deze de promotor-coördinator en de adjunct-coördinator leren kennen en vice versa en zodat er een aantal afspraken gemaakt kunnen worden omtrent de verdere communicatie. Zo kan er gestreefd worden naar eenduidigheid voor alle dossierbehandelaars en transparantie naar SONO toe omtrent de verwachtingen/afspraken.

Het lijkt ons ook nuttig om bij aanvang van het Steunpunt een bijeenkomst te voorzien tussen de promotor-coördinator en adjunct-coördinator van het Steunpunt en de minister met zijn/haar kabinetsvertegenwoordiger. Op deze manier leren beide partijen elkaar kennen en kan dit een start bieden voor een meer gestructureerde communicatie tijdens de looptijd van het Steunpunt. Aangezien het Steunpunt als opdracht heeft: 'Wetenschappelijk onderzoek uitvoeren rond thema's die de Vlaamse overheid als prioritair en relevant beschouwt voor beleidsvoorbereiding en –evaluatie' lijkt het ons belangrijk dat de communicatie tussen het Steunpunt en het kabinet van de minister optimaal verloopt.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

De structuur van dossierbeheerders voor onderzoekslijnen, een coördinator per onderzoeksdomein en een algemeen coördinator kan zeker behouden blijven.

4.1.6 SAMENWERKING MET EXTERNE PARTNERS EN DEELNAME AAN NETWERKEN

Met welke externe partners heeft u eventueel samengewerkt? In welke mate is het Steunpunt betrokken bij nationale of internationale onderzoeksnetwerken in functie van werkzaamheden van het Steunpunt? Waarom wel of niet

SONO heeft met verschillende externe partners samengewerkt. We geven hier een aantal voorbeelden:

- **Samenwerking Onderzoekslijn 1.1 met het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in het kader van onderzoek naar jonge mantelzorgers.** Hierbij werkt LiSO (OL1.1) samen om in kaart te brengen hoeveel en welke jongeren mantelzorg opnemen via de LiSO-bevraging. Ook werd een online bevraging voor leerlingen die mogelijk jonge mantelzorger zijn, uitgewerkt worden. Hiervoor vond overleg plaats tussen beide partners omtrent de op te nemen schalen en items, over de afnamemodus en over incentives.
- **Samenwerking in kader van project binnen de vrije ruimte van SONO met het Steunpunt Werk.** In het najaar 2016 heeft de KU Leuven – HIVA in samenwerking met het Steunpunt Werk een transitienota geschreven met betrekking tot de toekomst van de arbeidsmarkt en onderwijs. Deze nota kadert in de 'Visie 2050', de langetermijnstrategie die door de Vlaamse Regering wordt voorbereid. Na de oplevering van de transitienota begin 2017, werd beslist om de toekomstverkenning verder af te toetsen bij maatschappelijke stakeholders in de wereld van onderwijs en werk. De aftoetsing werd gedaan door SONO en Steunpunt Werk.
- **Internationale samenwerking van Onderzoekslijn 1.3 met Europese collega's (Marie-Curie netwerk OCCAM).** Hierbij hebben de collega's van OL 1.3 geprobeerd om de brug te slaan tussen het SONO-onderzoek en een Europees onderzoek (gefinancierd door DG Onderwijs van de EC) over 'equity funding' (of onderwijsvoorrangsfinanciering, vergelijkbaar met het GOK-ondersteuningsbeleid).
- **Internationale samenwerking van Onderzoekslijn 1.7 in het kader van het Europees netwerk Transitions in Youth (TIY).** Onderzoekers van OL 1.7 zijn reeds lange tijd

nauw betrokken bij dit netwerk (onder meer lid van het wetenschappelijk comité) wat de betrokken onderzoekers up-to-date houdt over actuele onderzoekstopics aangaande de transitie onderwijs-arbeidsmarkt en een platform biedt voor reflectie over het eigen onderzoek. OL 1.7 trad in 2017 tevens op als lokale organisator van de jaarlijkse workshop van TIY.

- **Samenwerking tussen SONO en Vlor.** Voor de valorisatie van de opgeleverde reviewstudies binnen opvolgingsgroep 1B werken het Departement Onderwijs en Vorming, SONO en de Vlor om voor elke review een interactief seminarie te organiseren dat zicht richt tot actoren in de onderwijspraktijk om de reviews zo bij deze actoren te dissemineren.
- **Samenwerkingen tussen SONO en externen in functie van dataverzameling.** Verschillende onderzoekslijnen binnen SONO werken samen met externen om data ter beschikking te hebben voor het SONO-onderzoek. Zo werken de onderzoekers van OL 1.7 (onderwijs-arbeidsmarkt) samen met de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) en het Steunpunt Werk om de schoolverlatersdata te kunnen gebruiken voor SONO-onderzoek. Een ander voorbeeld betreft OL 3.2 (inschrijvingsbeleid) die gebruikt maakt van de data van het Centraal AanmeldingsRegister van de stad Gent.

Is deze samenwerking en netwerking effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

Deze samenwerkingen werden door de SONO-onderzoekers als positief ervaren en bieden belangrijke opportuniteiten voor het SONO-onderzoek of als dienstverlening van SONO. Voor het SONO-onderzoek is het zeker belangrijk om bruggen te slaan met andere onderzoeken buiten SONO wanneer dit zinvol is. Ook de samenwerkingen in functie van dataverzameling leveren een belangrijk efficiëntievoordeel op. SONO vindt het ook belangrijk om daar waar mogelijk expertise te leveren inzake dataverzameling en onderwijsonderzoek voor andere domeinen.

50

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Door het ad hoc-karakter van dergelijke samenwerkingen zijn hier geen echte knelpunten te signaleren. Het is immers zo dat elke SONO-onderzoekslijn zelf kan afwegen of een samenwerking relevant en efficiënt is.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

Het is een goede zaak dat SONO ad hoc kan bekijken waar dergelijke samenwerkingen met externen zinvol zijn.

4.1.7 ONDERAANNEMING

Welke taken werden in onderaanneming gegeven? Waarom?

In onderzoekslijn 3.3 (studiekostenmonitor) werd de dataverzameling studiekosten leerplichtonderwijs en hoger onderwijs in onderaanneming gegeven bij GFK. Dit gebeurde omdat er intern onvoldoende capaciteit was om deze surveys op te nemen.

Hoe werd de onderaanneming opgevolgd en geëvalueerd?

Voorafgaand aan elk luik (leerplicht en hoger onderwijs) van het onderzoek werd face-to-face vergaderd met de onderaannemer om het opzet van het onderzoek te verduidelijken. Tijdens deze vergaderingen werden afspraken gemaakt over de opvolging en de frequentie van communicatie over het verloop van het veldwerk. Deze opvolging was intensief bij de programmering van de online-vragenlijsten en de aanpassing van deze programmering op basis van de testfase. Tijdens de uitvoering van de survey werd de vooruitgang gerapporteerd, en bij vragen werd telefonisch contact opgenomen of face-to face vergaderd.

Is deze onderaanneming effectief en efficiënt gebleken? Welke waren de voor- en nadelen?

De onderaanneming is vlot verlopen, de onderaannemer was flexibel in de uitvoering en het aanpassen van de bevraginginstrumenten op basis van de testfase. Het voordeel van de onderaanneming is de expertise van de onderaannemer met het uitvoeren van online surveys. Gezien de fysieke nabijheid van de onderaannemer (vestiging in Leuven) kon in elke fase van het onderzoek snel overlegd worden.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Niet van toepassing

51

4.1.8 PERSONEELSBESTAND EN –VERLOOP

Geef in bijlage 2 een overzicht van alle personeelsleden die tijdens de looptijd van de beheersovereenkomst verbonden waren aan het Steunpunt met beknopte aanduiding van hun belangrijkste taken. Geef in het overzicht per personeelslid het % tijd dat hij/zij besteedt aan opdrachten in het kader van het Steunpunt.

Hebt u algemene opmerkingen in verband met het personeelsbestand?

Zoals we eerder in onderdeel 3.1.2 hebben opgemerkt, is er bij de inzet van onderzoekers naar gestreefd om een evenwicht te realiseren tussen meer **ervaring en reeds aanwezige expertise bij de onderzoekers en de ontwikkeling van nieuwe, jonge onderzoekers** via o.m. doctoraatsbursalen. Op deze manier kunnen de jonge onderzoekers mee ondersteund worden door de meer ervaren onderzoekers. Er is tevens een continuering van aanstelling van onderzoekers uit het Steunpunt SSL wat voordelig is voor de continuering van opgebouwde expertise door de ervaren onderzoekers in SONO. Op deze manier gaat deze expertise niet verloren. Dit evenwicht is duidelijk te zien in bijlage 2.

Daarnaast zien we in bijlage 2 ook dat er zich binnen het personeelsbestand soms **niet te voorziene zaken** voordoen (bijv. het (tijdelijk) uitvallen van een personeelslid door moederschapsrust of door ziekte). Het is dan ook zeker noodzakelijk dat de verschillende onderzoekslijnen soepel kunnen inspelen op dergelijke situaties. Zo is het bijvoorbeeld niet steeds evident om een personeelslid dat uitvalt te vervangen en is het noodzakelijk dat het begrote personeelsbudget dat daardoor niet uitgegeven wordt, kan overgedragen worden naar een volgend werkingsjaar om zo de onderzoeksdoelen niet in gedrang te brengen. Door de 20% overdracht die mogelijk is tussen werkingsjaren is dit mogelijk.

Welke waren de oorzaken van eventuele wijzigingen in het personeelsbestand?

Wijzigingen in het personeelsbestand zijn grotendeels te wijten aan onvoorziene omstandigheden zoals moederschapsrust, ziekte. Een beperkt aantal onderzoekers is bewust van job veranderd om bijvoorbeeld dichter bij huis te kunnen werken of omdat hun opdracht binnen SONO ten einde liep. Wij menen ook dat de wijzigingen in het personeelsbestand tot een minimum beperkt zijn.

Wat was de invloed van het personeelsverloop op de werking en realisatie van de opdrachten?

We menen dat er weinig tot geen invloed is van het personeelsverloop binnen SONO voor de werking en de realisatie van de opdrachten. De promotoren ondernemen actie wanneer iemand voor een langere tijd onverwacht uitvalt wat mede door de 20% overdracht tussen werkingsjaren opgevangen kan worden door hen.

52

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

We verwijzen graag naar wat we hieronder vermelden met betrekking tot wat zeker behouden moet blijven in het volgende Steunpunt.

Laat de beheersovereenkomst een goed personeelsbeheer toe? Biedt de beheersovereenkomst voldoende stabiliteit aan de onderzoekers? Waarom wel of waarom niet? Wat zijn mogelijke oplossingen voor eventueel gesignaleerde knelpunten?

De looptijd van SONO (2016-2020) is een voordeel omdat onderzoekers hierdoor wel de mogelijkheid kunnen krijgen om gedurende vier jaren aan de slag te gaan en er dus een zekere stabiliteit voor onderzoekers mogelijk is. Vier jaren is ook een minimum om te

kunnen inzetten op doctoraatstrajecten binnen SONO. Hierbij nemen we wel als

aandachtspunt mee dat naarmate de einddatum van de looptijd nadert, ook de onzekerheid bij onderzoekers uiteraard toeneemt en zij geneigd zijn om in functie van werkzekerheid elders te solliciteren. In dat opzicht is het steeds belangrijk om, indien men onderzoekers en hun expertise binnen het Steunpunt wil houden, de overgang tussen Steunpunten zo vlot mogelijk te laten verlopen zodat de onderzoekers die men aan boord wil houden zo snel mogelijk zekerheid kunnen krijgen omtrent de continuering van hun aanstelling.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

De **looptijd** van vier jaren is belangrijk om voldoende zekerheid aan onderzoekers te kunnen bieden en als minimale tijd om doctoraatstrajecten te kunnen opzetten met jonge onderzoekers. De **vlotte aansluiting van Steunpunten** op elkaar is hierbij ook erg belangrijk. Ook de mogelijkheid om **20% van het begrote budget over te dragen** naar een volgend werkingsjaar is erg belangrijk voor SONO om zo onvoorziene personeelsuitval en – wissels te kunnen opvangen. De **autonomie** die SONO krijgt om zelf de profielen die voor de onderzoekslijn het meest opportuun zijn aan te trekken werd ook sterk geapprecieerd. Het is belangrijk dat promotoren hier zelf kunnen kiezen of zij wensen in te zetten op meer ervaren (eventueel post-doc) onderzoekers of jonge beginnende onderzoekers (bijv. doctoraatsbursalen).

4.1.9 INNOVATIE EN STATE-OF-THE-ART

Hoe wordt ervoor gezorgd dat de onderzoeksprojecten en de gehanteerde onderzoeksmethoden wetenschappelijk van hoge kwaliteit, innovatief en state-of-the-art zijn?

Dit wordt op verschillende manieren bewerkstelligd:

- Personeelsinzet binnen SONO

Hierbij willen we terug verwijzen naar wat we eerder bij punt 3.1.2 omtrent kennisuitwisseling hebben aangeraakt: binnen SONO is ernaar gestreefd om een **promotorenteam** samen te stellen dat bewezen expertise heeft binnen de verschillende onderzoekslijnen. Hierbij werd gestreefd naar een mix van promotoren die reeds expertise opbouwden binnen SSL en nieuwe promotoren waar deze een meerwaarde konden zijn voor de onderzoekslijnen. Ook binnen het **onderzoekersteam** is gestreefd naar een mix tussen ervaren onderzoekers en jonge onderzoekers. Vandaar regelmatig de keuze voor post doc onderzoekers, die dikwijls zelf ervaring hebben in de betrokken onderzoekslijnen. De keuze voor deze post doc onderzoekers laat toe om een stap verder te zetten dan louter beschrijvend onderzoek. Relevant, beleidsgericht onderzoek vergt een zekere maturiteit en vertrouwdeheid met het Vlaams onderwijsbeleid. Ook vanuit die optiek is regelmatig gekozen voor post doc medewerkers. Aan de andere kant is het uiteraard ook belangrijk om nieuwe onderzoekers te stimuleren en hen kennis laten verwerven in beleidsgericht onderzoek. Dit zorgt voor de nodige dynamiek en vernieuwing. Door hierbij ook gericht in te zetten op het behalen van **doctoraten** door deze nieuwe onderzoekers, wordt kwalitatief hoogstaand, innovatief en state-of-the art onderzoek nagestreefd. Tijdens het doctoraatstraject van deze onderzoekers is ook aan de universiteiten ruimte om bijvoorbeeld via de doctoraatsbegeleidingscommissie feedback te krijgen op het geleverde onderzoek.

- Intern overleg binnen SONO

Het overleg tussen de verschillende onderzoekslijnen via de CT's bewerkstelligt ruimte voor **feedback door de onderzoekers** aan elkaar (zie ook punt 1.1 en punt 1.2). Op deze manier

worden verschillende rapporten van feedback voorzien door collega-onderzoekers alvorens deze in een eerste versie te presenteren aan de opvolgingsgroepen.

Internationale zichtbaarheid van het onderzoek

Binnen de verschillende onderzoekslijnen is **aandacht voor wetenschappelijke publicaties** van onderzoek uitgevoerd in het kader van SONO. Dit betekent dat de onderzoekers hun werk voorleggen aan internationale tijdschriften die op de manuscripten peer review toepassen. Op deze manier krijgen de onderzoekers ook feedback van internationale collega's omtrent hun SONO-onderzoek. Verschillende rapporten resulteerden ook al in internationale publicaties wat de kwaliteit en innovativiteit van het onderzoek bevestigt.

Daarnaast besteden onderzoekers ook aandacht aan het presenteren van hun werk op **internationale conferenties** die bij uitstek een gelegenheid bieden om feedback te krijgen op het gevoerde onderzoek en in communicatie te gaan met internationale experts betreffende de thematieken waar SONO onderzoek naar doet.

Welke maatregelen worden genomen om dit te bewerkstellingen? Wat zijn de sterke en zwakke punten?

De looptijd van SONO (2016 tot 2020) laat in veel gevallen toe om zoals hierboven aangegeven daar waar mogelijk in te zetten op het aanstellen van doctoraatsbursalen binnen SONO. Een nadeel is echter dat dit niet in alle onderzoekslijnen mogelijk is aangezien niet alle onderzoekslijnen over de volledige looptijd van SONO doorlopen. Daardoor verliest men toch voor deze onderzoekslijnen een meerwaarde van een Steunpunt over langere tijd omdat deze hierdoor een erg strakke planning dienen te volgen die weinig flexibiliteit laat om in te spelen op innovaties, state-of-the-art, etc.

54

Doordat SONO verschillende onderzoekslijnen bundelt in CT's zorgt dit ervoor dat die uitwisseling tussen onderzoekers van verschillende onderzoekslijnen extra gestimuleerd kan worden. De thematische bundeling van onderzoekslijnen is hier ook een voordeel omdat onderzoekers binnen hetzelfde onderzoeksdomein hiervoor ook de juiste expertise hebben om waardevolle feedback te geven aan hun collega's. Ook het interuniversitaire karakter van SONO (meer bepaald de samenwerking tussen 4 universiteiten en 1 hogeschool) is hier absoluut een meerwaarde voor omdat onderzoekers op die manier een groter netwerk uitbouwen waarin heel veel verschillende expertise zit waarop zij beroep kunnen doen.

Het feit dat onderzoekslijnen Engelstalige rapporten (mits Nederlandstalige beleidssamenvatting) mogen opleveren is een meerwaarde voor de internationale uitwisseling van SONO-onderzoek (zie hierboven: wetenschappelijke publicaties en internationale conferenties).

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Wat de looptijd van SONO betreft, zou het goed zijn dat zoveel mogelijk onderzoekslijnen ook effectief gebruik kunnen maken van de langere looptijd om zo optimaal te kunnen inzetten op doctoraatsbursalen. Een langere looptijd biedt ook meer mogelijkheden om

onderzoek onderweg bij te sturen en af te stemmen op innovaties, state-of-the-art, beleidsrelevantie.

Wat moet zeker behouden blijven in het volgende Steunpunt?

De looptijd van SONO wordt als positief ervaren. Het is ook zeker een opportuniteit indien zo veel mogelijk onderzoekslijnen ook gebruik kunnen maken van deze langere looptijd. Het interuniversitaire karakter van SONO (de samenwerking tussen 4 universiteiten en 1 hogeschool) is een meerwaarde die ook voor een volgend Steunpunt zinvol is. Ook de mogelijkheid om Engelstalige rapporten op te leveren (met Nederlandstalige beleidssamenvatting) wordt best behouden omdat dit voor de onderzoekers een meerwaarde is om hun onderzoek ook gemakkelijker internationaal ingang te doen vinden. Dit vormt tegelijk ook een garantie voor de kwaliteit van het geleverde onderzoek.

4.2 OPDRACHTEN VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST

In dit onderdeel worden de opdrachten van het Steunpunt geëvalueerd zoals opgenomen in Art. 6 van de beheersovereenkomst:

- 1° Het uitvoeren van beleidsgericht, wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Onderwijs en Vorming
 - Verzamelen, analyseren en ontsluiten van allerhande gegevens;
 - Uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in functie van concrete beleidsvragen die op korte termijn een antwoord vereisen;
 - Uitvoeren van beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek dat op langere termijn relevant is voor het Vlaamse beleid en dus eerder strategisch van aard is
- 2° Valorisatie door o.m. vorming en materiaalontwikkeling
 - Maatschappelijke valorisatie
 - Wetenschappelijke valorisatie
 - Systematisch bundelen van kennis
- 3° Wetenschappelijke dienstverlening

55

4.2.1 HET UITVOEREN VAN BELEIDSGERICHT, WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK MET BETREKKING TOT ONDERWIJS EN VORMING

4.2.1.1 OPDRACHT 1A: VERZAMELEN, ANALYSEREN EN ONTSLUITEN VAN ALLERHANDE GEGEVENS

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst? Hoe evalueert de wetenschappelijke kwaliteit van het gevoerde onderzoek?

Hiervoor verwijzen we graag naar onderdeel 3.1.9 waarin we omschrijven hoe het promotorenteam en het onderzoekersteam, het intern overleg binnen SONO en het inzetten op internationale zichtbaarheid van ons onderzoek bijdragen tot de wetenschappelijke kwaliteit van het gevoerde onderzoek. We menen dan ook dat bijlage 5 en bijlage 6 ook mee illustreren dat we wel degelijk onderzoek van een hoge wetenschappelijke kwaliteit uitvoeren binnen SONO en dat dit zowel nationaal als internationaal ook gewaardeerd wordt in de vorm van behaalde doctoraten en

publicaties. De binnen SONO verzamelde gegevens noodzakelijk voor deze doctoraten en publicaties zijn ook van een hoog wetenschappelijk niveau wat erkend wordt via de peer review van de publicaties en de beoordeling van jury's van doctoraten.

***Hoe zou u de deelname aan het onderzoek in het algemeen vanuit het veld evalueren?
Gelieve in bijlage 4 informatie toe te voegen over de responsgraad bij kwantitatief onderzoek.***

Zoals ook in bijlage 4 geïllustreerd wordt, is het niet evident om voldoende respons te krijgen van scholen voor het SONO-onderzoek. Scholen geven hierbij erg vaak aan dat zij overbevraagd worden voor onderzoeken allerhande en maken hierbij soms geen onderscheid tussen onderzoek uitgevoerd door studenten, wetenschappers of anderen. Vanuit SONO wordt een inspanning geleverd om de vragen tot medewerking aan SONO-onderzoek te coördineren door deze qua timing af te stemmen op elkaar indien mogelijk en ook door steekproeven met elkaar te delen zodat verschillende onderzoekslijnen kunnen vermijden om dezelfde scholen aan te spreken. Dit wordt echter een beetje ervaren als een doekje tegen het bloeden omdat wij enkel binnen SONO kunnen coördineren. Wij hebben geen vat op de stroom aan onderzoeksvragen buiten SONO richting scholen.

Wel merken we dat wanneer scholen intekenen voor deelname aan onderzoek dat het merendeel zich dan ook wel echt engageert. Hierbij merken we dat het belangrijk is om als onderzoekers na te denken over de win-win voor zowel onderzoekers als scholen door

scholen bijvoorbeeld feedbackrapporten aan te bieden of vormingen na het onderzoek. Dit wordt ook vanuit het werkveld geapprecieerd. Ook de SONO-onderzoekers vinden het belangrijk om op die manier aan scholen een return te kunnen bieden voor hun deelname.

56

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Het enthousiasmeren van scholen om deel te nemen aan onderzoek wordt moeilijker en moeilijker en vraagt een heel zware inspanning van onderzoekers. De tijdsinvestering die dit vraagt, is aanzienlijk. Vanuit de opdrachtgever was er de bereidheid om een algemene motivatiebrief op te stellen zodat onderzoekers deze ook aan scholen kunnen bezorgen, maar hierbij hebben we het gevoel dat het effect hiervan eerder minimaal is.

De nieuwe GDPR-regeling maakt het vooral inzake dataverzameling bij leerlingen niet makkelijker. Dit is een grote zorg voor de toekomst.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Vanuit SONO denken we dat het goed is dat we blijven inzetten op de coördinatie van de dataverzamelingen en steekproeftrekkingen zodat we op zijn minst intern op elkaar afgestemd zijn. Dit is echter onvoldoende in het grote landschap van onderzoekers/studenten/enz. die beroep willen doen op scholen.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit.

Ondanks de moeilijkheden die onderzoekers ervaren om scholen tot deelname te bewegen aan hun onderzoek, zien we wel dat alle onderzoekslijnen er uiteindelijk na veel inspanning in slagen om voldoende respons voor hun onderzoek te verkrijgen waardoor op het moment van de dataverzameling de kwaliteit van het onderzoek verzekerd werd.

4.2.1.2 OPDRACHT 1B: UITVOEREN VAN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK IN FUNCTIE VAN CONCRETE BELEIDSVRAGEN DIE OP KORTE TERMIJN EEN ANTWOORD VEREISEN (MET INBEGRIJ VAN DE VRIJE RUIMTE)

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Voor het uitvoeren van deze opdracht is een grote flexibiliteit nodig, dit zowel van de onderzoekers als van de opdrachtgever. We hebben de samenwerking tussen beiden en deze flexibiliteit als positief ervaren. Er was voldoende ruimte bij beleidsvragen die op korte termijn een antwoord vereisen om de praktische haalbaarheid ervan in te schatten en tegemoet te komen aan de vragen van de onderzoekers om deze te bewerkstelligen (bijvoorbeeld door extra middelen of wat extra tijd toe te kennen). Ook de onderzoekers hebben zich flexibel opgesteld om aan de extra beleidsvragen tegemoet te komen door rekening te houden met het beschikbare budget en de timing waarbinnen vragen beantwoord dienen te worden aan de hand van onderzoek.

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

57

Zoals we eerder aangegeven hebben (zie onderdeel 3.1.3), is de timing van de toekenning van de vrije ruimte niet ideaal voor de onderzoekers. Doordat dit punt op de laatste stuurgroep van het werkingsjaar wordt geagendeerd (meestal in november), is de tijd tussen effectieve toekenning van de vrije ruimte en de startdatum van de projecten (waarbij vaak liefst gemikt wordt op 1 januari van het volgende werkingsjaar) erg beperkt. Dit zorgt ervoor dat er soms kostbare tijd verloren wordt voor de projecten van de vrije ruimte.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Qua toekenning van de projecten in het kader van de vrije ruimte zou het opportuun kunnen zijn om het agendapunt met betrekking tot de vrije ruimte te agenderen in de vergadering voor de zomer waardoor de definitieve toekenning van de vrije ruimte dan ook al na de zomer kan gebeuren zodat de startdatum van 1 januari voor projecten vrije ruimte praktisch haalbaar wordt.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit.

We menen dat de projecten die toegekend zijn om op korte termijn beleidsvragen te beantwoorden wel steeds relevante onderzoeksrapporten hebben opgeleverd. De goede samenwerking tussen opdrachtgever en onderzoekers en de flexibiliteit hebben hier zeker toe bijgedragen. Daarnaast was er ook binnen deze projecten aandacht voor valorisatie (bijv. studiedag rond stress en welbevinden van schooldirecties) ervan en werden deze ook door de onderwijspraktijk geapprecieerd.

4.2.1.3 OPDRACHT 1c: UITVOEREN VAN BELEIDSRELEVANT WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK DAT OP LANGERE TERMIJN RELEVANT IS VOOR HET VLAAMSE BELEID EN DUS EERDER STRATEGISCH VAN AARD IS

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van deze opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst? Hoe evalueert de wetenschappelijke kwaliteit van het gevoerde onderzoek?

Het interuniversitaire karakter van SONO (samenwerking tussen 4 universiteiten en 1 hogeschool) zorgt ervoor dat een brede expertise aangesproken kan worden om onderzoek op lange termijn uit te werken. De samenstelling van het promotorenteam biedt hier dan zeker ook voordelen zoals we reeds beschreven bij onderdeel 3.1.9.

In datzelfde onderdeel bemerken we ook dat de langere looptijd van SONO (2016-2020) echt toelaat om de verschillende onderzoekslijnen in de diepte uit te werken. Niet toevallig zijn veel onderzoekslijnen gestart met een gedegen literatuurstudie alvorens zelf empirisch onderzoek te verrichten. Op deze manier kan het empirisch onderzoek echt doordacht opgezet worden zodat het optimaal kan inspelen op de beleidsvragen en hiaten in de literatuur, enz. Zoals we ook in onderdeel 1.9 aangaven, is de langere looptijd ook een prima opportuniteit om in te zetten op doctoraten. Dit biedt kansen voor jonge onderzoekers en promotoren en is een absolute meerwaarde, ook voor de wetenschappelijke kwaliteit van het gevoerde onderzoek.

Wat deze wetenschappelijke kwaliteit betreft, menen we dat SONO kwalitatief onderzoek kan voorleggen en dat we verschillende maatregelen hebben genomen die dit bevorderen. Ook hiervoor verwijzen we graag naar onderdeel 3.1.9 (confer personeelsinzet, intern overleg, internationale zichtbaarheid van SONO-onderzoek).

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Voor het uitvoeren van beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek is het handig als de volledige looptijd van SONO benut kan worden voor alle onderzoekslijnen. Een aantal onderzoekslijnen werden nu korter voorzien (vaak de helft van de looptijd) en dit brengt toch een aantal nadelen met zich mee (zie ook onderdeel 1.9). Zo moet binnen deze onderzoekslijnen een strakkere timing gehanteerd worden en kunnen zij minder inspelen op innovaties, bijkomende vragen, enz. We merken ook dat deze onderzoekslijnen in praktijk wel verwacht worden nog langer beschikbaar te zijn, bijvoorbeeld voor valorisatie, hoewel deze onderzoekers en promotoren vaak al niet meer concreet aangesteld zijn binnen SONO. Dit creëert voor hen dus op dat moment eerder een extra belasting en interfereert voor hen soms ook met een nieuwe op te starten onderzoekslijn.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Het optimaal benutten van de langere looptijd van SONO voor alle onderzoekslijnen is een aanrader.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit.

We menen dat alle onderzoekslijnen goed op koers zitten om hun onderzoeksopdracht zoals geformuleerd in het meerjarenprogramma van SONO tot een goed einde te brengen. We merken ook waardering in de verschillende opvolgingsgroepen voor de onderzoeksrapporten die voorgelegd worden en menen dat de kwaliteit van het onderzoek over het algemeen hoog te noemen is.

4.2.2 VALORISATIE DOOR O.M. VORMING EN MATERIAALONTWIKKELING

4.2.2.1 OPDRACHT 2A: MAATSCHAPPELIJKE VALORISATIE

Hoe evalueert u de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor het beleid?

Het **meerjarenprogramma** van SONO is opgebouwd aan de hand van een oproep die gelanceerd werd door het Departement Onderwijs en Vorming en die aansloot bij de beleidsnota van de Minister van Onderwijs en Vorming. In dit opzicht sluiten de verschillende onderzoekslijnen onmiddellijk aan op de onderzoeksnoden zoals deze geformuleerd werden door het beleid. Doorheen de looptijd van SONO worden de verschillende onderzoekslijnen opgevolgd door **opvolgingsgroepen** (zie onderdeel 3.1.4) waarin medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming talrijk vertegenwoordigd zijn en bijgevolg ook tussentijds de verschillende onderzoekslijnen kunnen opvolgen en bijsturen waar nodig om de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor het beleid zo optimaal mogelijk te houden. Alle onderzoekslijnen hebben ook een **dossierbeheerder** van het Departement Onderwijs en Vorming die het onderzoek mee opvolgt en die dit ook intern kan communiceren aan andere medewerkers van het beleid waarvoor het onderzoek relevant kan zijn. Hierbij zien we ook dat er voor sommige onderzoekslijnen ook ingezet wordt op een **extra dialoog** tussen de onderzoekers en medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming met specifieke expertise gerelateerd aan de onderzoekslijn in kwestie (bijvoorbeeld de spijbelambtenaar). Dit wordt als zeer relevant ervaren door de betrokken onderzoekslijnen. Alle **rapporten** worden ook voorzien van een Nederlandstalige beleidssamenvatting waarin de resultaten gebald weergegeven worden zodat deze overzichtelijk terug te vinden zijn voor het beleid. Daarnaast wordt ook verwacht dat de onderzoekers beleidsaanbevelingen opnemen in de rapporten. Alle rapporten worden eerst op de opvolgingsgroep besproken. Ook hier is weer bijsturing mogelijk door alle betrokkenen in de opvolgingsgroep, dus ook door de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming om de bruikbaarheid voor het beleid te optimaliseren. Wij menen

dan ook dat deze manier van werking de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek ten goede komt. Wij merken ook dat de promotoren en onderzoekers binnen SONO terdege rekening houden met de feedback die zij langs deze weg ontvangen. Verschillende onderzoekslijnen worden ook naar aanleiding van het opleveren van een rapport uitgenodigd op het **kabinet van de Minister van Onderwijs en Vorming** om hun onderzoek te komen toelichten. De onderzoekers gaan hier graag op in omdat dit ook een mogelijkheid vormt om rechtstreeks in dialoog te treden met het beleid. Een nadeel van deze manier van werken is dat dit ad hoc gebeurt voor een aantal onderzoekslijnen, maar dat er ook onderzoekslijnen zijn die geen uitnodiging ontvangen en bijgevolg deze kans niet krijgen. Een meer structurele communicatie tussen de onderzoekslijnen en het kabinet van de Minister zou hier mogelijks opportuun kunnen zijn.

Ook willen wij er op wijzen dat de minister frequent gebruik maakt van het SONO onderzoek voor toekomstig beleid. Zo werd in de laatste beleidsbrief van de minister voor 2018-2019 een 20-tal keer verwezen naar onderzoek van SONO.

Hoe evalueert u de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor de praktijk?

Het SONO-meerjarenprogramma zet in op onderzoekslijnen die relevant en actueel zijn voor de onderwijspraktijk. Binnen SONO trachten wij dan ook om via verschillende kanalen het onderzoek ook te laten doorstromen naar de onderwijspraktijk. Zo wordt er zeker ingezet op **online communicatie** via de website en de nieuwsbrief vanuit de coördinatie van SONO zodat het onderzoek toegankelijk wordt gemaakt voor de onderwijspraktijk. Alle vrijgegeven onderzoeksrapporten verschijnen dan ook op de SONO-website en kunnen daar dus geraadpleegd worden. Alle rapporten bevatten, zoals eerder aangegeven, een beleidssamenvatting die de toegankelijkheid van het onderzoek voor de onderwijspraktijk vergroot.

Daarnaast voorzien verschillende onderzoekslijnen ook specifieke publicaties voor de onderwijspraktijk onder de vorm van praktijkbrochures, factsheets, artikelen in onderwijstijdschriften voor de praktijk, enz.

De verschillende onderzoekslijnen nemen ook deel aan of organiseren zelf **ontmoetingsmomenten tussen de onderzoekers en de onderwijspraktijk** waar het onderzoek voorgesteld en bediscussieerd wordt. Zo zijn er verschillende onderzoekslijnen die een studiedag georganiseerd hebben voor de onderwijspraktijk of die ingaan op uitnodigingen om een lezing of vorming omtrent het onderzoek te geven aan de onderwijspraktijk. Hierbij is uiteraard aandacht voor de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor de praktijk zelf. Daarnaast voorzien de onderzoekslijnen ook voor de deelnemende scholen **feedbackrapporten en eventueel terugkoppelmomenten** of specifieke vormingen zodanig dat scholen geïnformeerd worden over de resultaten van hun school binnen het SONO-onderzoek en hiermee concreet aan de slag kunnen gaan.

Hoe evalueert u de communicatie van de resultaten van SONO-onderzoek?

Voor de globale communicatie van SONO-onderzoek werd een **website** ontwikkeld die de partners, de onderzoekslijnen en de publicaties overzichtelijk voorstelt. De **SONO-website** wordt steeds aangevuld met de vrijgegeven rapporten zodat deze toegankelijk werden

voor het ruimere onderwijsveld. Ook het **logo** van het Steunpunt draagt bij aan een herkenbaarheid in het Vlaamse Onderwijslandschap. De coördinatie heeft ook ingezet op duidelijke **sjablonen** voor presentaties en rapporten zodat de communicatie naar de buitenwereld ook maximaal op dezelfde manier vormgegeven wordt. Geïnteresseerden kunnen zich ook inschrijven op de SONO-nieuwsbrief waarin gecommuniceerd wordt over vrijgegeven rapporten en evenementen die SONO organiseert.

Vanuit de coördinatie werden ook **voorstellingen verzorgd op de Vlor** waarbij het SONO-meerjarenprogramma werd voorgesteld en de vrijgegeven SONO-rapporten.

Daarnaast voorzien de verschillende onderzoekslijnen ook **veel initiatieven** waar zij communiceren over de resultaten van hun onderzoek. Dit gebeurt zowel via vormingen, lezingen, studiedagen, wetenschappelijke artikelen, artikelen gericht naar de onderwijspraktijk. Hierbij tracht de coördinatie van SONO stimulerend en ondersteunend op te treden, maar wordt het initiatief wel bij de onderzoekslijnen gelaten zodat zij hier zelf vrij hun eigen invulling aan kunnen geven. Dit resulteert dan ook in een breed scala aan communicatielijnen.

Hoe evalueert u de valorisatie-initiatieven naar beleid en praktijk? Neem een lijst van alle initiatieven op in bijlage 3.

Wij menen dat er een breed scala aan valorisatie-initiatieven voorzien wordt vanuit SONO naar beleid en praktijk toe (zie bijlage 3). Hierbij wordt zowel ingezet op eenmalige initiatieven als op permanente ontsluiting van de onderzoeksresultaten. We zien hierbij zowel een inspanning vanuit de coördinatie alsook vanuit de verschillende onderzoekslijnen. Ook de samenwerking met de opdrachtgever om een aantal initiatieven te realiseren wordt sterk geapprecieerd.

De reacties van praktijk en beleid op onze valorisatie-initiatieven zijn globaal genomen positief. Zo kunnen we terugblikken op mooie opkomsten op de studiedagen die wij organiseerden. Ook het aantal geïnteresseerden in de SONO-nieuwsbrief is bijzonder groot. We merken ook dat SONO-onderzoekers van de verschillende onderzoekslijnen ook gevraagd worden, zowel door beleid als praktijk, om het onderzoek te presenteren. In die zin denken wij dat de interesse vanuit beleid en praktijk voor het SONO-onderzoek zeker aanwezig is. Wij nemen ook de feedback die wij kregen op de voorbije evenementen ter harte bij het organiseren van evenementen in de toekomst (bvb. voor de SONO-studiedag). Hierbij dienen we uiteraard wel op te merken dat SONO momenteel nog volop loopt en dat binnen veel onderzoekslijnen er zeker ook nog valorisatie-initiatieven gepland worden wanneer alle onderzoeksresultaten binnen zijn. In deze zin, komt de evaluatie van SONO een beetje vroeg om voluit de valorisatie te kunnen evalueren.

Hoe evalueert u de deelname aan het publiek debat?

SONO werd vertegenwoordigd door de adjunct-coördinator op een **tweedaagse uitwisseling tussen medewerkers van diverse organisaties voor onderwijspraktijk en beleid uit Vlaanderen en Nederland** georganiseerd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) uit Nederland en het Vlaamse Departement Onderwijs en Vorming in Tilburg. Dit omvatte een bijeenkomst over praktijkgericht onderzoek en het

gebruik daarvan in de diverse organisaties. Daarnaast nam SONO ook deel aan het **EIPPEE-seminarie** dat georganiseerd werd door het Departement Onderwijs en Vorming. EIPPEE is een Europees netwerk van wetenschappelijke onderzoekers en beleidsondersteuners die het gebruik van evidentie in onderwijsbeleid en -praktijk willen bevorderen en hierover kennis willen delen. Hierbij namen de adjunct-coördinator en verschillende promotoren en onderzoekers deel aan het EIPPEE-seminarie met als doel te reflecteren over het bevorderen van evidence informed onderwijsbeleid en –praktijk. In de voormiddagsessie lag het accent op het proces van het formuleren van beleidsaanbevelingen op basis van evidentie uit onderzoek en in de namiddag lag het accent op het maken en ondersteunen van het gebruik van inzichten uit wetenschappelijke reviews. Wij menen dat wij vanuit SONO hier ook een rol in te spelen hebben om mee na te denken hoe we onderzoek dichter bij de praktijk kunnen brengen en gaan hierover ook graag in gesprek met relevante actoren. Onze deelname aan de bijeenkomst van het NRO en EIPPEE kaderen hier dan ook in.

Op de **SONO-studiedag** werd ook expliciet aandacht besteed aan het in debat gaan met beleid en praktijk. Naast de mogelijkheid om dit in de verschillende workshops te doen, voorzagen wij ook een debat als afsluiter van de studiedag waarin wij op basis van SONO-onderzoek verschillende stellingen voorlegden aan beleidsactoren en praktijkmensen.

SONO-onderzoekers geven ook toelichting bij hun resultaten in de **populaire media** (confer bijlage 5 waarin een aantal publicaties in kranten en op blogs vermeld worden).

Ook de aanwezigheid van vele SONO-onderzoekers op de **studiedag 'School ♥ onderzoek'** georganiseerd door de Vlor en het Departement Onderwijs en Vorming toont dat SONO-onderzoekers de mogelijkheden die er zijn om in gesprek te gaan met het bredere publiek aangrijpen.

Naar aanleiding van de vele memoranda die door diverse stakeholders zijn uitgewerkt voor de nieuwe Vlaamse onderwijsminister, werd de promotor-coördinator verschillende keren geraadpleegd. Ook zijn in diverse memoranda elementen uit de beleidsaanbevelingen van diverse SONO-studies overgenomen.

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

De **autonomie** die SONO kreeg om de valorisatie vorm te geven is een meerwaarde. Ook het voorzien van een **apart valorisatiebudget** in onze meerjarenbegroting creëert mogelijkheden die anders moeilijk te realiseren zouden zijn binnen het budget van de onderzoekslijnen an sich (bijvoorbeeld een aantrekkelijke praktijkbrochure met mooie lay-out). De **samenwerking met de opdrachtgever** omtrent valorisatie wordt ook geapprecieerd. Vanuit de opdrachtgever werd een contactpersoon aangesteld binnen het Departement Onderwijs en Vorming voor valorisatie waardoor wij een goed aanspreekpunt hebben. De mogelijkheid om ook gebruik te maken van de infrastructuur (bijv. voor studiedagen) van de opdrachtgever wordt hier ook als meerwaarde ervaren.

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren

als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Onderzoeksresultaten kunnen pas gevaloriseerd worden na vrijgave van de onderzoeksrapporten in kwestie. Het is dan ook belangrijk om te blijven streven naar een vlotte vrijgave van de onderzoeksrapporten.

Valorisatie wordt expliciet omschreven als een taak van de adjunct-coördinator. Dit is iets wat zij zeker ter harte neemt, maar het takenpakket van de adjunct-coördinator is omvangrijk. Een uitbreiding van deze functie van 70% naar 100% zou dan ook de verdere valorisatie binnen SONO zeker ten goede komen.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Zoals hierboven beschreven is een vlotte vrijgave een voorwaarde én faciliterend voor de valorisatie van onderzoeksresultaten (zowel naar beleid als naar praktijk). In dat opzicht zou de huidige vrijgaveprocedure herbekeken moeten worden waarbij een automatische vrijgave na een zekere tijdspanne aangewezen is (bijvoorbeeld twee maanden na oplevering). Dit zou de transparantie met betrekking tot de vrijgave van de onderzoeksrapporten voor alle betrokken partijen (de onderzoekers, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming en het kabinet van de Minister) verhogen.

De uitbreiding van de tijdsinvestering van de adjunct-coördinator van 70% naar 100% kan de valorisatie zeker ten goede komen.

63

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit.

Zoals reeds aangegeven, menen we dat er een breed scala aan valorisatie-initiatieven voorzien wordt vanuit SONO naar beleid en praktijk toe (zie bijlage 3). Hierbij wordt zowel ingezet op eenmalige initiatieven als op permanente ontsluiting van de onderzoeksresultaten. We zien hierbij zowel een inspanning vanuit de coördinatie alsook vanuit de verschillende onderzoekslijnen. Ook de samenwerking met de opdrachtgever om een aantal initiatieven te realiseren wordt sterk geapprecieerd. We merken een appreciatie vanuit beleid en praktijk op de valorisatie-initiatieven die wij reeds namen. Gegeven het feit dat SONO nog loopt tot eind augustus 2020, willen we er ook op wijzen dat er nog valorisatie-initiatieven zullen volgen naar het einde van de looptijd toe wanneer de onderzoekslijnen hun werkzaamheden finaliseren.

4.2.2.2 OPDRACHT 2B: WETENSCHAPPELIJKE VALORISATIE

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Zoals we eerder aangaven bij onderdeel 3.1.9, zetten wij zeker in op wetenschappelijke valorisatie van de onderzoeksresultaten van SONO door in te zetten op (inter)nationale wetenschappelijke publicaties en door het presenteren van het SONO-onderzoek op

wetenschappelijke congressen. De mogelijkheid om de onderzoeksrapporten in het Engels uit te schrijven (mits een Nederlandstalige beleidssamenvatting) is hier zeker faciliterend voor.

Ook de langere looptijd van SONO zorgt ervoor dat wij grootschalig en diepgaand wetenschappelijk onderzoek kunnen opzetten in het kader van SONO dat op deze manier ook inherent voldoende kwalitatief is om internationale weerklank te vinden. Daarnaast is het hierdoor ook mogelijk om in te zetten op doctoraatstrajecten binnen SONO wat uiteraard ook een belangrijke wetenschappelijke valorisatie is van SONO-onderzoek.

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Ook hier moet verwezen worden naar de opmerking van hierboven met betrekking tot de vrijgave van rapporten. Ook voor de wetenschappelijke valorisatie is deze cruciaal voor onderzoekers. Aangezien wetenschappelijke valorisatie voor onderzoekers een erg belangrijk streven is (mede in kader van hun eigen beoordelingen aan hun instellingen) is dit een niet te onderschatten pijnpunt.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Zoals ook hierboven aangegeven zou de huidige vrijgaveprocedure herbekeken moeten worden waarbij een automatische vrijgave na een zekere tijdspanne aangewezen is (bijvoorbeeld twee maanden na oplevering). Dit zou de transparantie met betrekking tot de vrijgave van de onderzoeksrapporten voor alle betrokken partijen (de onderzoekers, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming en het kabinet van de Minister) verhogen.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit.

Zoals in bijlage 5 weergegeven wordt, zien we dat de verschillende onderzoekslijnen inzetten op publicaties van hun onderzoek in wetenschappelijke tijdschriften. Hierbij stellen we vast dat veel van die tijdschriften een peer review hanteren wat erop wijst dat het SONO-onderzoek ook internationaal gewaardeerd wordt.

Ook met betrekking tot de deelname aan wetenschappelijke congressen stellen we vast dat de onderzoekslijnen hierop inzetten. Ook hier geldt dat bijdragen vaak door een peer review

proces gaan waardoor het ook als een erkenning van SONO-onderzoek gezien kan worden dat onderzoekers de kans krijgen om hun SONO-onderzoek te presenteren.

Ook hierbij moeten we uiteraard wijzen op de looptijd van SONO tot eind augustus 2020. Vele manuscripten zijn dan ook nog in progress of under review bij tijdschriften. Ook in 2019 en 2020 zullen zeker nog congresbijdragen volgen. De lijst met publicaties en congresbijdragen zal dus nog aangroeien in de laatste twee werkingsjaren.

4.2.2.3 OPDRACHT 2C: SYSTEMATISCH BUNDELEN VAN KENNIS

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Het interuniversitaire karakter van SONO (de samenwerking tussen 4 universiteiten en 1 hogeschool) zorgt ervoor dat er vanuit diverse hoeken verschillende expertise ingebracht kan worden voor de onderzoekslijnen. Doordat ook in de oproep voor het Steunpunt ingezet werd op verschillende thematieken werd dit ook bewerkstelligd. Dit wordt als positief ervaren door alle partners binnen SONO.

De coördinatie speelt hier ook een belangrijke rol in doordat zij het overzicht bewaart omtrent de kennis die binnen SONO opgebouwd wordt en voorhanden is. Op deze manier kan vlot doorverwezen worden naar de verschillende partners binnen SONO in het kader van kennisvragen of expertisedeling.

Daarnaast is de SONO-website hier ook een belangrijk instrument voor. Daar komen alle onderzoeksrapporten samen zodat deze systematisch terug te vinden zijn.

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

De huidige schaalgrootte van SONO vraagt dat er met verschillende CT's en opvolgingsgroepen gewerkt wordt omwille van de praktische haalbaarheid van overleg en uitwisseling. Hierbij is het zeker belangrijk dat de coördinatie het overzicht behoudt, wat niet altijd evident is. Dit vraagt ook dat alle betrokkenen (onderzoekers en medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming) de coördinatie ook voldoende op de hoogte houden van werkzaamheden en afspraken. Dit durft soms eens fout lopen en vraagt zeker een verdere opvolging.

65

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Zoals reeds aangehaald bij onderdeel 3.1.5, kan het eventueel bij de start van het Steunpunt opportuun zijn voor de adjunct-coördinator om even samen te zitten met alle dossierbehandelaars zodat deze de adjunct-coördinator leren kennen en visa versa en zodat er een aantal afspraken gemaakt kunnen worden omtrent de verdere communicatie. Zo kan er gestreefd worden naar eenduidigheid voor alle dossierbehandelaars en transparantie naar SONO toe omtrent de verwachtingen/afspraken.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit

We menen dat dit systematisch bundelen van kennis over het algemeen goed verloopt.

4.2.3 OPDRACHT 3: WETENSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Welke activiteiten met betrekking tot wetenschappelijke dienstverlening werden opgenomen?

Hierbij verwijzen we naar de samenwerkingen met externen die wij ook vermeld hebben in onderdeel 3.1.6. Binnen de voorbeelden die we daar opsommen, zijn ook voorbeelden van wetenschappelijke dienstverlening terug te vinden. Zo bespreken we daar de samenwerking tussen OL1.1 en het Ministerie van Werk, Volksgezondheid en Gezin met betrekking tot onderzoek naar jonge mantelzorgers.

SONO voorziet ook dat data aangemaakt binnen SONO (of de voorgangers van SONO) zoals LiSO-data, SiBO-data en SONAR-data door externe onderzoekers gebruikt kan worden. Deze externen kunnen hiertoe een aanvraag indienen die door het Dagelijks Bestuur van SONO behandeld wordt.

Daarnaast worden SONO-promotoren en onderzoekers vanuit hun expertise omtrent hun SONO-onderzoek ook gevraagd door verschillende partijen om in commissies of raden te zetelen. Zo worden SONO-promotoren soms door het Departement Onderwijs en Vorming gevraagd om in opvolgingsgroepen van onderzoek buiten SONO te zetelen.

Wat heeft u als positief ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Hierbij vinden we het als SONO zeker belangrijk dat de expertise van SONO inzake dataverzameling en onderwijsonderzoek zo breed mogelijk ingezet kan worden, waarbij efficiëntie en haalbaarheid voor de SONO-onderzoekers uiteraard wel een aandachtspunten zijn. Ook de ontsluiting van de data die binnen SONO aangemaakt worden, vinden we belangrijk.

66

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de uitvoering van de opdracht en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Sommige wetenschappelijke dienstverlening brengt soms wel wat (administratieve) overlast met zich mee. Zo moest de samenwerking tussen OL1.1 en het Ministerie van Werk, Volksgezondheid en Gezin administratief in orde gebracht worden wat tijd en energie heeft gekost.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

We ondervinden hier geen grote knelpunten.

Algemene beoordeling van de mate waarin de uitvoering van de opdracht gerealiseerd is en de kwaliteit

We menen dat de vragen tot wetenschappelijke dienstverlening die aan SONO of aan SONO-promotoren/onderzoekers gesteld zijn, naar best vermogen zijn opgenomen.

4.3 DE BEHEERSOVEREENKOMST

4.3.1 OPRICHTING VAN HET STEUNPUNT SONO: OPROEP, GUNNINGSPROCES, OPSTART

Wat heeft u als positief ervaren aan de oprichting van het Steunpunt en wil u zeker behouden in de toekomst?

Voor de oprichting van het Steunpunt werd een oproep gelanceerd die een **brede themazetting** vooropstelde met verschillende lijnen binnen de thema's. Dit wordt als een meerwaarde gezien voor SONO. Hierbij werd gestreefd naar de samenstelling van een consortium van onderzoekers uit verschillende Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs waardoor een breed team met uitgebreide expertise kon worden samengesteld binnen SONO. Zoals we reeds bij onderdeel 3.1.9 aangaven omtrent personeelsinzet, wordt dit binnen SONO echt als een meerwaarde ervaren voor de kwaliteit en het innovatieve karakter van het SONO-onderzoek en voor de kennisuitwisseling binnen SONO (zie ook onderdeel 3.1.2). De link tussen de beleidsnota van de minister en de themazetting binnen SONO kan positief zijn voor de beleidsrelevantie van het SONO-onderzoek.

Ook het **aansluiten van SONO op het voorgaande SSL-Steunpunt** wordt als positief ervaren door de betrokken onderzoekers. Hierdoor kon ingezet worden op continuering van onderzoek en expertise wat de diepgang bij het uitwerken van onderzoeksvoorstellen en onderzoeksvragen ten goede komt (zie ook onderdeel 3.1.2). Op deze manier menen wij ook dat de beleidsrelevantie van het SONO-onderzoek verder gestimuleerd wordt doordat op deze manier ook ingezet kon worden op meer verklarend onderzoek (zie onderdeel 3.1.2).

Ook de **looptijd van SONO** (een Steunpunt van 2016 tot 2020) is voor wat hierboven beschreven staat erg relevant. We haalden in deze zelfevaluatie al herhaaldelijk aan dat een dergelijke looptijd een absoluut pluspunt is voor het innovatieve karakter van het SONO-onderzoek (zie onderdeel 3.1.9) alsook voor de beleidsrelevantie van het onderzoek (zie opdracht 1c).

Het **gunningsproces** van SONO werd positief ervaren. De feedback op het eerste ingediende voorstel, de kans om deze te bespreken met de opdrachtgever en de kans om met deze feedback aan de slag en een aangepast voorstel in te dienen zijn constructief verlopen.

Wat heeft u als een probleem ervaren bij de oprichting van het Steunpunt en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Wat de opstart van SONO betreft, is het **samenvallen van de startdatum en de goedkeuringsdatum** van de Vlaamse regering (beiden op 1 juli 2016) problematisch. Dit zorgde in de praktijk onvermijdelijk voor een vertraging bij de opstart van de onderzoekslijnen omdat het onmogelijk is personeel aan te trekken en effectief al aan te stellen op het moment dat de formele goedkeuring door de Vlaamse regering nog niet binnen is.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Het zou goed zijn om in de toekomst de goedkeuringsdatum van het Steunpunt een aantal maanden voor de startdatum te leggen zodat er proactief gewerkt kan worden aan de personeelsinzet binnen het Steunpunt wat resulteert in een efficiënte start vanaf de eigenlijk startdatum.

4.3.2 INHOUD EN OMVANG VAN DE OPDRACHT: OMSCHRIJVING, AFBAKENING EN OMVANG VAN DE OPDRACHT, WERKEN MET EEN JAARLIJKSE VRIJE RUIMTE EN MOGELIJKHEID TOT WIJZIGEN VAN DE OPDRACHT(EN)

Wat heeft u als positief ervaren aan de inhoud en omvang van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Bij het uitwerken van het meerjarenprogramma voor de verschillende lijnen van de verschillende thema's binnen de oproep was er **voldoende autonomie** voor de promotoren om de best passende onderzoeksmethoden voor te stellen voor de vooropgestelde vragen door de opdrachtgever. De promotoren hadden ook voldoende autonomie om de vooropgestelde vragen door de opdrachtgever zelf verder te verfijnen en in te plannen in het meerjarenprogramma dat zij uitwerkten voor de verschillende lijnen binnen de oproep. Het meerjarenprogramma wordt daarna binnen SONO verder als een baken gebruikt om de opdracht voor de verschillende onderzoekslijnen duidelijk te stellen en af te bakenen. Via de jaarlijkse jaarplannen kunnen promotoren dit meerjarenprogramma verder verfijnen of aanpassen daar waar nodig mits hierbij een duidelijke motivering gegeven wordt indien afgeweken wordt van het meerjarenprogramma. Deze **flexibiliteit** wordt geapprecieerd door de onderzoekers. Ook het werken met een jaarlijkse vrije ruimte biedt extra flexibiliteit die als positief ervaren wordt. Hierdoor kunnen zowel in de lopende onderzoekslijnen eventuele extra vragen of opdrachten opgevangen worden alsook nieuwe thema's die op dat moment beleidsrelevant zijn uitgewerkt worden.

68

Wat heeft u als een probleem ervaren aan de lopende beheersovereenkomst en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

De opdracht van SONO wordt als ambitieus ervaren. De vragen die reeds in de oproep vooropgesteld werden als te beantwoorden door de verschillende lijnen waren talrijk. Hierbij was het een uitdaging om een onderzoeksvoorstel uit te werken dat tegelijk deze vragen kan beantwoorden en past binnen het opgegeven budget. Dit was een evenwichtsoefening waarbij zeker niet voorbij gegaan mag worden aan de complexiteit hiervan.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

We menen dat de goede communicatie en verstandhouding die er is binnen SONO tussen het onderzoeksteam en de opdrachtgever cruciaal is om eventuele knelpunten met betrekking tot haalbaarheid verder bespreekbaar te houden.

4.3.3 PLANNING EN RAPPORTERING VAN DE OPDRACHT: MEERJARENPLANNING, JAARPLANNING EN BEGROTING EN WERKINGS- EN ACTIVITEITENVERSLAG

Wat heeft u als positief ervaren aan de planning en rapportering van de opdracht en wil u zeker behouden in de toekomst?

Bij het uitvoeren van de opdracht binnen de verschillende onderzoekslijnen van SONO is het meerjarenprogramma als baken positief. Via het meerjarenprogramma wordt de opdracht van de verschillende onderzoekslijnen immers in grote lijnen vastgelegd over de werkingsjaren heen. Daarna wordt er voor elk werkingsjaar een jaarplan per onderzoekslijn vooropgesteld. Dit jaarplan vertrekt vanuit de planning die in het meerjarenprogramma

vooropgesteld werd. Hierbij is er ruimte om verdere details in deze planning voorop te stellen of om gemotiveerde wijzigingen aan te brengen. Deze flexibiliteit per werkingsjaar wordt als erg positief ervaren door SONO. Het is immers nodig om deze flexibiliteit te voorzien omdat het meerjarenprogramma uiteraard aan het begin van de looptijd wordt opgesteld en het belangrijk is dat er tijdens de looptijd ingespeeld kan worden op veranderingen of bijkomende noden (zowel van de kant van de onderzoekers als van de opdrachtgever). De jaarplannen laten dit toe en zijn hier dan ook een belangrijk instrument voor. Ook de voorziene jaarverantwoordingen per werkingsjaar zijn een goed instrument om de stand van zaken van de onderzoekslijnen op te maken en hierop te kunnen inspelen in verdere jaarplanningen.

69

Wat heeft u als een probleem ervaren aan de lopende beheersovereenkomst en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Gekoppeld aan de meerjarenplanning is er ook een meerjarenbegroting. Hierbij is de flexibiliteit minder groot. Zo moet er in de meerjarenbegroting een verdeling van de middelen tussen werking en personeel vooropgesteld worden en wordt deze nadien tijdens de looptijd van het Steunpunt nogal strikt bewaakt. Door onvoorziene omstandigheden kan het echter gebeuren dat er meer werkingsmiddelen of meer personeelsmiddelen nodig zijn. Een meer flexibele uitwisseling tussen beide posten zou op zo'n momenten handig zijn. Nu moet voor een wijziging van bestemming van middelen voor een bedrag minder dan 5% van de totale voorziene uitgaven van de onderzoekslijn een melding gebeuren bij de opdrachtgever en voor een bedrag groter dan 5% een vraag tot goedkeuring aan de stuurgroep. Dit belet de onderzoekslijnen om flexibel in te spelen op noden die zij voelen omdat zij dergelijke uitwisseling tussen deze posten dus telkens wel een stuk op voorhand moeten voorzien om hiervoor toestemming te krijgen. Wanneer dergelijke veranderingen echter nodig zijn aan het einde van het werkingsjaar is dit niet steeds evident om dit tijdig te kunnen melden of toestemming te kunnen vragen.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Het kleuren van middelen (of voor personeel of voor werking) zou minder strikt kunnen opgelegd worden. Ofwel door bijvoorbeeld een deel van de middelen in de meerjarenbegroting niet in te kleuren zodat deze volgens de behoefte van de onderzoekslijnen in de werkingsjaren vrij ingezet kunnen worden voor personeel of werking. Ofwel door de marge van 5% op te trekken naar bijvoorbeeld 10% zodat de onderzoekslijnen meer flexibiliteit krijgen om middelen uit te wisselen tussen personeel en werking.

4.3.4 HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN DE STUURGROEP EN OPVOLGINGSGROEPEN

Wat heeft u als positief ervaren met betrekking tot het huishoudelijk reglement en wil u zeker behouden in de toekomst?

In het huishoudelijk reglement wordt onder andere de verhouding tussen de stuurgroep en de opvolgingsgroepen belicht. Hierbij wordt aangegeven dat het advies met betrekking tot de vrijgave van rapporten gedelegeerd wordt aan de opvolgingsgroepen. Dit wordt als positief ervaren omdat op deze manier rapporten na goedkeuring van de opvolgingsgroep onmiddellijk aan de Minister kunnen worden voorgelegd en geen extra vertraging is.

Zoals eerder aangegeven is het erg positief dat rapporten in het Engels mogen opgeleverd worden mits Nederlandstalige beleidssamenvatting. Dit komt de wetenschappelijke valorisatie van het SONO-onderzoek absoluut ten goede. Ook de mogelijkheid om voor niet vrijgegeven rapporten de toestemming aan de voorzitter van de stuurgroep te vragen om de inhoud ervan te presenteren is positief. Zo kunnen onderzoekers ook deze inhoud al valoriseren.

70

Wat heeft u als een probleem ervaren met betrekking tot het huishoudelijk reglement en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

In het huishoudelijk reglement staat dat de Minister beslist over het exacte tijdstip van vrijgave van rapporten. Dit is een knelpunt omdat het in praktijk betekent dat een rapport soms heel lang blijft liggen op het kabinet van de Minister alvorens er een beslissing over vrijgave wordt genomen. Tevens zien we dat dit voor een aantal rapporten betekent dat de Minister het tijdstip van vrijgave erg lang kan uitstellen. In de praktijk kwam het voor dat een rapport zo tot twee jaar blijft liggen wat zeer onaangenaam is voor de onderzoekers die uiteraard graag over hun onderzoek communiceren, dit wensen te valoriseren, enz..

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Zoals we eerder aangaven met betrekking tot de vrijgave van rapporten (zie onderdeel 2.2), zou de huidige vrijgaveprocedure herbekeken kunnen worden waarbij een

automatische vrijgave na een zekere tijdspanne aangewezen is (bijvoorbeeld twee maanden na oplevering). Dit zou de transparantie met betrekking tot de vrijgave van de onderzoeksrapporten voor alle betrokken partijen (de onderzoekers, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming en het kabinet van de Minister) verhogen.

4.3.5 FINANCIËLE ASPECTEN VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST: AARD VAN DE KREDIETEN, AANLEGGEN VAN RESERVE, BETALINGEN EN CONSEQUENTIES VOOR SAMENWERKING TUSSEN UNIVERSITEITEN EN TUSSEN UNIVERSITEIT EN HOGESCHOOL

Wat heeft u als positief ervaren met betrekking tot de financiële aspecten van de lopende beheersovereenkomst en wil u zeker behouden in de toekomst?

In de initiële beheersovereenkomst was een mogelijke overdracht van 5% voorzien tussen de werkingsjaren. Deze werd via een addendum opgetrokken naar 20%. Dit is heel zeker een goede zaak voor de werking van SONO. Op deze manier kan veel flexibeler ingespeeld worden op noden en veranderingen in onderzoekslijnen.

Binnen de huidige overeenkomst is voorzien dat er aan het begin van het werkingsjaar een voorschot van 80% wordt gestort. Dit is een goede maatregel die zorgt dat onderzoekslijnen vlot hun werkingsjaren kunnen aanvangen met voldoende middelen. De eindafrekening van de resterende 20% wordt dan gedaan na de financiële jaarverantwoording waarbij dan uiteraard rekening wordt gehouden met de reële uitgaven. Dit beperkt de financiële doorstortingen tot een minimum en maakt het ook goed werkbaar voor de coördinerende universiteit om alles financieel te regelen met de verschillende partners.

Een deel van het budget per werkingsjaar werd niet vooraf begroot in de meerjarenbegroting maar werd voorzien als 'vrije ruimte' om bijkomend onderzoek te kunnen financieren. Dit creëert flexibiliteit binnen SONO om bijkomende onderzoeksvragen te beantwoorden binnen of buiten de onderzoekslijnen. Deze flexibiliteit wordt geapprecieerd. Ook het feit dat deze vrije ruimte verdeeld wordt over de werkingsjaren is een goede zaak.

Het voorzien van een indexering van de maximaal beschikbare bedragen is een goede zaak. Hierdoor wordt rekening gehouden met een stijging van kosten wat zeker in het geval van personeelskosten belangrijk is.

Wat heeft u als een probleem ervaren met betrekking tot de financiële aspecten van de lopende beheersovereenkomst en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Het is erg belangrijk dat er tijdig gecommuniceerd wordt omtrent de regels met betrekking tot het aanvaarden van kosten door de opdrachtgever. Op deze manier zijn deze transparant voor alle partijen en kan hierover geen misverstand ontstaan. Deze regels

werden nu pas na afloop van het eerste werkingsjaar gecommuniceerd en zouden in de toekomst best bij aanvang van de looptijd gecommuniceerd worden.

De goedkeuring van de financiële jaarverantwoording komt soms vrij laat. Dit wordt vooral veroorzaakt door een samenloop van omstandigheden. Bij het indienen van het financieel jaarverslag volgt eerst een controle door de opdrachtgever. Daarna buigt de stuurgroep zich over de financiële jaarverantwoording. Afhankelijk van de inplanning van de vergadering van de stuurgroep kan dit soms pas vlak voor de zomer gebeuren waarna de goedkeuring door de minister dan op zich laat wachten tot na de zomer. Ook de uitbetaling van de laatste 20% (afhankelijk van de reële gemaakte kosten) laat dan op zich wachten wat ervoor zorgt dat de afronding van het werkingsjaar pas laat kan gebeuren door de verschillende partners.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Het zou goed zijn dat regels met betrekking tot de door de opdrachtgever aanvaarde kosten reeds als bijlage bij de beheersovereenkomst worden gevoegd.

De beheersovereenkomst voorziet nu dat de financiële jaarverantwoording voorgelegd wordt voor 1 mei aan de stuurgroep. Wij zijn geen vragende partij om deze datum te vervroegen, maar menen dat het mogelijk zou moeten zijn dat de Minister haar goedkeuring geeft van de financiële jaarverantwoording voor het zomerreces. Hiervoor is het belangrijk dat de stuurgroep haar vergadering ruim voor de zomer inplant.

72

4.3.6 INTELLECTUELE EIGENDOM, ACTIEVE INFORMATIEVERSTREKKING EN OPENBAARHEID, VERTROUWELIJKHEID EN OVERIGE BEPALINGEN IVM ONDERAANNEMING, AANSPRAKELIJKHEID, ...

Wat heeft u op dit vlak als positief ervaren aan de lopende beheersovereenkomst en wil u zeker behouden in de toekomst?

Met betrekking tot intellectuele eigendom, onderaanneming, aansprakelijkheid, enz. hebben wij geen opmerkingen bij de huidige beheersovereenkomst.

Wat heeft u op dit vlak als een probleem ervaren aan de lopende beheersovereenkomst en wil u signaleren als een knelpunt dat om een oplossing vraagt in de toekomst?

Met betrekking tot de actieve informatieverstrekking wordt in de beheersovereenkomst met betrekking tot de vrijgave van rapporten aangegeven dat de Minister binnen de drie maanden na ontvangst van het rapport een ontvangstmededeling zal sturen waarin wordt aangegeven op welke wijze de onderzoeksresultaten mogen worden bekend gemaakt en verspreid. De voorziene termijn van drie maanden wordt door SONO als erg lang ervaren. Bijkomend stellen wij vast dat deze termijn herhaaldelijk overschreden wordt waardoor bepaalde rapporten pas heel lang na oplevering ook effectief vrijgegeven worden. Zoals

we eerder al aangaven (zie onderdeel 3.2.2 en 3.3.4) ervaren wij dit als een knelpunt waarbij valorisatie (zowel wetenschappelijke als maatschappelijke) in het gedrang komt.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten?

Zoals we eerder aangaven met betrekking tot de vrijgave van rapporten (zie onderdeel 3.2.2 en 3.3.4), zou de huidige vrijgaveprocedure herbekeken moeten worden waarbij een automatische vrijgave na een zekere tijdspanne aangewezen is (bijvoorbeeld twee maanden na oplevering). Dit zou de transparantie met betrekking tot de vrijgave van de onderzoeksrapporten voor alle betrokken partijen (de onderzoekers, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming en het kabinet van de Minister) verhogen.

4.3.7 FINANCIERING VAN BELEIDSGERICHT WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Wat is de meerwaarde van het werken met een universitair Steunpunt?

Het werken met een universitair Steunpunt biedt meerdere voordelen. We hebben in vorige onderdelen reeds gewezen op het voordeel van de langere looptijd, het voordeel van het samenstellen van een interuniversitair expertenteam (vanuit de 4 universiteiten en 1 hogeschool) van promotoren en onderzoekers, enz. Hierbij willen we vooral verwijzen naar onderdeel 3.1.9 waarin de voordelen van SONO voor innovatie en state-of-the-art onderzoek beschreven staan.

73

We menen ook dat de onafhankelijkheid van de onderzoekers binnen SONO erg belangrijk is en een meerwaarde vormt voor het onderzoek dat SONO doet.

Wat zijn de knelpunten van het werken met een universitair Steunpunt?

Het Steunpunt omvat veel verschillende onderzoekslijnen en veel partners wat de complexiteit van het Steunpunt groot maakt. Hierbij is een goede coördinatie erg belangrijk. Het is zeker een kwestie van de administratieve en vergaderlast actief te vermijden. Dit vraagt een continue aandacht en opvolging.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten? Welke oplossingen ziet u voor eventuele gesignaleerde knelpunten? Welke aanpassingen aan het administratieve kader (beheersovereenkomst, administratieve verplichtingen, ...) zijn aangewezen?

We menen dat het blijven inzetten op de coördinatie van SONO én een constructieve communicatie met de opdrachtgever hierbij cruciaal zijn. We menen dat dit binnen SONO goed verloopt en dat dit in een volgend Steunpunt ook cruciaal is.

Is een Steunpunt een goede manier om beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek te financieren? Heeft u suggesties voor alternatieve modaliteiten, structuren, samenwerkingsverbanden voor het beleidsgericht onderwijsonderzoek en de valorisatie hiervan in de toekomst?

Volgens ons biedt SONO relevant beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek. We denken dat de structuur en het samenwerkingsverband van SONO hiertoe bijdraagt. SONO zet ook bewust in op valorisatie. Concluderend durven we stellen dat SONO een meerwaarde betekent voor het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek binnen Vlaanderen en dat een volgend Steunpunt hier zeker opnieuw alle kansen toe biedt.

4.4 SLOTVRAGEN

Wat zijn voor het Steunpunt de drie belangrijkste aandachtspunten naar de toekomst toe?

1. Het belang van het interuniversitair karakter van SONO

Binnen SONO komen heel veel verschillende thematieken aan bod. Hiervoor hebben wij sterk ingezet op het aantrekken van de juiste beschikbare expertise in Vlaanderen om het onderzoek rond deze thematieken vorm te geven. Het interuniversitaire karakter van SONO (de samenwerking van 4 universiteiten en 1 hogeschool) zorgt ervoor dat een brede expertise aangesproken kan worden om onderzoek op lange termijn uit te werken. Hierbij werd gestreefd naar een mix van promotoren die reeds expertise opbouwden binnen het vroegere Steunpunt voor onderwijs SSL en nieuwe promotoren waar deze een meerwaarde konden zijn voor de onderzoekslijnen. Ook binnen het onderzoekersteam is gestreefd naar een mix tussen ervaren onderzoekers en jonge onderzoekers vanuit alle partnerinstellingen. Doordat SONO verschillende onderzoekslijnen en partners bundelt in CT's zorgt dit ervoor dat de uitwisseling tussen onderzoekers van verschillende onderzoekslijnen extra gestimuleerd kan worden. De thematische bundeling van onderzoekslijnen is hier ook een voordeel omdat onderzoekers binnen hetzelfde onderzoeksdomein hiervoor ook de juiste expertise hebben om waardevolle feedback te geven aan hun collega's. Het interuniversitaire karakter van SONO is hier absoluut een meerwaarde voor omdat onderzoekers op die manier een groter netwerk uitbouwen waarin heel veel verschillende expertise zit waarop zij beroep kunnen doen.

2. Het belang van de looptijd van SONO

Voor SONO is de looptijd van 2016 tot 2020 die dus 4 werkingsjaren beslaat een absoluut voordeel. Dit zorgt er immers voor dat de onderzoekslijnen in de diepte uitgewerkt kunnen worden. Dergelijke looptijd laat bijvoorbeeld toe om te starten met een gedegen reviewstudie van het reeds beschikbare onderzoek, die een solide basis vormt voor een doordacht empirisch onderzoek dat optimaal kan inspelen op de beleidsvragen en op hiaten in de internationale literatuur. Op deze manier kan ook ingezet worden op innovatief, diepgaand onderzoek dat ook internationale weerklank vindt. Deze looptijd is dan ook cruciaal om tot een goede valorisatie (beleidsgericht, maatschappelijk en wetenschappelijk) te komen. Ook voor het personeelsbeleid binnen SONO is de looptijd belangrijk. Hierdoor kan immers ingezet worden op doctoraten wat kansen biedt voor jonge onderzoekers en tegelijk kan er werkzekerheid voor een aantal jaren geboden worden aan meer ervaren onderzoekers.

3. Het belang van de snelle vrijgave van de rapporten binnen SONO

Onderzoeksresultaten kunnen pas gevaloriseerd worden na vrijgave van de onderzoeksrapporten in kwestie. Het is dan ook belangrijk om te streven naar een vlotte vrijgave van de onderzoeksrapporten. In de beheersovereenkomst van SONO staat met betrekking tot de vrijgave van rapporten dat de Minister binnen de drie maanden na ontvangst van het rapport een ontvangstmededeling zal sturen waarin wordt aangegeven op welke wijze de onderzoeksresultaten mogen worden bekend gemaakt en verspreid. De voorziene termijn van drie maanden wordt door SONO als erg lang ervaren. Bijkomend stellen wij vast dat deze termijn herhaaldelijk overschreden wordt waardoor bepaalde rapporten pas heel lang na oplevering ook effectief vrijgegeven worden. Tevens zien we dat dit voor een aantal rapporten betekent dat de Minister het tijdstip van vrijgave erg lang kan uitstellen. In de praktijk kwam het voor dat een bepaald rapport zo tot twee jaar is blijven liggen wat zeer onaangenaam is voor de onderzoekers die uiteraard graag over hun onderzoek communiceren, dit wensen te valoriseren, enz.. In dat opzicht zou de huidige vrijgaveprocedure herbekeken moeten worden waarbij een automatische vrijgave na een zekere tijdspanne aangewezen is (bijvoorbeeld twee maanden na oplevering). Dit zou de transparantie met betrekking tot de vrijgave van de onderzoeksrapporten voor alle betrokken partijen (de onderzoekers, de medewerkers van het Departement Onderwijs en Vorming en het kabinet van de Minister) verhogen.

Indien u andere bijkomende bevindingen of suggesties heeft, dan kan u die hier weergeven.

De coördinatie van een Steunpunt met de schaalgrootte van SONO brengt uiteraard een uitgebreid takenpakket met zich mee (o.a. communicatie met stuur- en opvolgingsgroepen en opdrachtgever, voorbereiding en opvolging van Dagelijks Bestuur, coördinatie van jaarplanning en jaarverantwoording, coördinatie van valorisatie, communicatie met promotoren en onderzoekers, enz.). Hierbij is het belangrijk dat de adjunct-coördinator in belangrijke mate in staat is om zelfstandig te werken om de promotor-coördinator, die geen enkele vergoeding ontvangt, optimaal te kunnen bijstaan. De huidige adjunct-coördinator is voor 70% aangesteld. Dit is zeker noodzakelijk en een eventuele uitbreiding naar 100% in een volgend Steunpunt zou wenselijk zijn om de verschillende opdrachten in goede banen te leiden.

5 WETENSCHAPPELIJKE EVALUATIE

5.1 INLEIDING

Voor de wetenschappelijke evaluatie werden drie buitenlandse (Nederlandse) experts aangezocht, namelijk

- één wetenschappelijke reviewer met op methodologisch vlak een eerder kwantitatief profiel, namelijk Prof. Dr. Roel Bosker, Hoogleraar Onderwijswetenschappen en Directeur Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling (GION), Rijksuniversiteit Groningen
- één wetenschappelijke reviewer met op methodologisch vlak een eerder kwalitatief profiel, namelijk Prof. Dr. Eric Verbiest, zelfstandig adviseur op het gebied van schoolontwikkeling en voormalig lector voor Schoolontwikkeling en Schoolmanagement aan Fontys Hogescholen
- één reviewer met expertise op het vlak van valorisatie van beleidsgericht onderwijsonderzoek, namelijk Dr. Ruud Strijp, Senior beleidsmedewerker, Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO)

De wetenschappelijk reviewers ondertekenden een verklaring betreffende onverenigbaarheden.

Voor het invullen van deze evaluatie konden de reviewers beschikken over de volgende bronnen:

- Zelfevaluatie van het Steunpunt SONO
- Beheersovereenkomst met meerjarenplan
- Jaarplannen 2016-2017, 2018, 2019
- Jaarverslagen 2016 en 2017
- Alle opgeleverde onderzoeksrapporten
- Website van het Steunpunt SONO: <http://Steunpuntsono.be/>

Aan de reviewers werd gevraagd om de uitvoering van de verschillende opdrachten van het Steunpunt SONO te beoordelen, namelijk:

1° Het uitvoeren van beleidsgericht, wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot onderwijs en vorming

- Verzamelen, analyseren en ontsluiten van allerhande gegevens;
- Uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek in functie van concrete beleidsvragen die op korte termijn een antwoord vereisen;
- Uitvoeren van beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek dat op langere termijn relevant is voor het Vlaamse beleid en dus eerder strategisch van aard is

2° Valorisatie door o.m. vorming en materiaalontwikkeling

- Maatschappelijke valorisatie
- Wetenschappelijke valorisatie
- Systematisch bundelen van kennis

3° Wetenschappelijke dienstverlening

In wat volgt geven we voor elk onderdeel van de beoordeling telkens de geanonimiseerde beoordeling van de drie reviewers. Ze konden een beoordeling geven op een schaal van onvoldoende, voldoende, goed tot zeer goed en deze beoordeling verantwoorden. Indien de reviewer aangaf niet over de juiste expertise te beschikken om een aspect van de evaluatie te beoordelen, werd dat aspect niet beoordeeld en dus niet opgenomen in de evaluatie.

5.2 KWALITEIT VAN HET BELEIDSGERICHT WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

5.2.1 LITERATUURSTUDIES

5.2.1.1 BEOORDELING

Wat betreft de kwaliteit en geschiktheid van de gebruikte methode voor de literatuurstudies varieert de beoordeling van voldoende over goed tot zeer goed.

De reviewers beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Voldoet aan de wetenschappelijke vereisten voor systematische literatuursearch.”

“Er wordt in de literatuurstudies steeds een voor de betreffende onderwerpen geëigende aanpak voorgesteld. De studies dienen doorgaans ter onderbouwing van de in het verdere onderzoek te maken keuzes en te ondernemen stappen.”

“Op een enkele uitzondering na wordt in de literatuurstudies aandacht geschonken aan een of meerdere methodologische aspecten zoals de definitie en toelichting van de kernconcepten, de breedte en verantwoording van de zoektermen, de controle door peers op volledigheid van de selectie, het wetenschappelijke karakter van de geselecteerde studies, de verantwoording van validiteit en betrouwbaarheid, enz. Opvallend is wel dat in de meeste literatuurstudies slechts een beperkt aantal methodologische aspecten worden besproken. De aspecten waaraan wel of geen aandacht wordt geschonken verschillen over de diverse literatuurstudies. Zo worden, bijvoorbeeld, niet altijd zoektermen verantwoord of wordt weinig expliciet ingegaan op betrouwbaarheidskwesties, bv. bij codering van teksten. In één geval is er nauwelijks sprake van enige methodologische verantwoording.”

De kwaliteit en relevantie van de opgeleverde literatuurstudies beoordelen de reviewers als goed tot zeer goed.

“De literatuurstudies bevatten heldere vragen en goede samenvattingen in het licht van de vraagstellingen, indien nodig ook per subthema uitgewerkt.”

“Ondanks de beperkte methodologische verantwoording is de inhoudelijke kwaliteit van de literatuurstudies in de meeste gevallen goed tot zeer goed te noemen. Met uitzondering van één studie – die, gegeven de aard van de vraagstelling, een beperkte uitwerking kent

– zijn de literatuurstudies rijk in inhoud, dekken ze het relevante onderzoeksdomein in belangrijke mate en bieden ze relevante informatie.”

De reviewers beoordelen de kwaliteit van de gebruikte theoretische kaders en de variatie in theoretische kaders als goed tot zeer goed.

“De theoretische kaders zijn passend bij de probleemstellingen die aan de orde zijn.”

“De kwaliteit en variatie in de literatuurstudies in de empirische onderzoeken zijn in de meeste gevallen zeer goed te noemen, gelet op de gebruikswaarde voor de vraagstelling, de diversiteit van gebruikte theoretische kaders of op de diepgang waarmee men bepaalde theoretische kaders onderzoekt en aanvult. In één studie ontbreekt een literatuuronderzoek. Hierbij is wel op basis van een reeks gesprekken een theoretisch kader ontwikkeld. Het ontbreekt hier echter wel aan verantwoording voor deze werkwijze. In een ander onderzoek geval wordt, terecht, gebruik gemaakt van een voorstudie die als aparte literatuurstudie in de selectie is opgenomen.”

5.2.1.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleren de volgende mogelijke suggesties voor verbetering mbt de literatuurstudies:

- *“Met name voor wat betreft de zelfstandige literatuurstudies (die dus niet (of vooralsnog niet) die niet in de context van empirisch onderzoek zijn geplaatst), kan de methodologische verantwoording uitgebreider en dus vollediger. Men zou kunnen overwegen om in het format voor literatuurstudies een methodologisch hoofdstuk op te nemen.”*
- *“De studies worden soms review study, soms literatuurstudie genoemd, ook in het Meerjarenplan. Het verdient de voorkeur om deze studies op eenzelfde manier te omschrijven, zodat ze ook makkelijker vindbaar zijn. Misschien kunnen ze voor dat doel op de website zelfs (ook) in een aparte categorie worden geplaatst. Uit de titel van niet-gepubliceerde rapporten wordt bovendien niet steeds duidelijk dat het soms om een literatuurstudie gaat; hopelijk is dat na publicatie wel het geval.”*

78

5.2.2 DATAVERZAMELING

5.2.2.1 BEOORDELING

De reviewers beoordelen de dataverzameling globaal als zeer goed. Ze beoordelen de kwaliteit en geschiktheid van de gehanteerde methoden voor dataverzameling (inclusief de ontwikkeling van onderzoeksinstrumenten) als zeer goed.

De reviewers beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Zeer goed gedocumenteerde rapportages over de instrumentontwikkeling – zie bijv de LISO-rapporten ter zake – waaruit blijkt dat de instrumenten voldoen aan de wetenschappelijke eisen van betrouwbaarheid en validiteit.”

“In de empirische onderzoeken is de kwaliteit en geschiktheid van de gehanteerde methoden voor dataverzameling zeer goed te noemen. In alle gevallen is (zijn) de gekozen methode(n) adequaat voor de vraagstelling. De gehanteerde methoden zijn eerder klassiek te noemen en zijn vaak semigestructureerde interviews in de context van casestudies. In een enkel geval treft men creatieve benaderingen aan om minder gemakkelijk peilbare reacties aan respondenten te ontlokken (bv vignetten).”

“In het Meerjarenprogramma wordt op enkele plaatsen verwezen naar de methode van methode van participerende observatie. De manier waarop dat gebeurt, is echter nogal mager: Op p. 11 van het Meerjarenprogramma staat bijvoorbeeld over OL1.2 (Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten, WP4a): “Kern van het onderzoek is vervolgens een participerende observatie binnen de specifieke context van een stad in Vlaanderen waarbij we gedurende de looptijd van dit project aanwezig zijn op de verschillende overlegmomenten tussen de scholen, vergaderingen op scholen over het spijbelbeleid en waarbij we diepte-interviews voeren met de verschillende leden van de LOP’s binnen de lokale gemeenschap.” En op p. 63 (OL2.2: Collectief leren en buitenschools leren, Module 2.2.2 Buitenschools leren): “Via participerende observatie aan dit samenwerkingsverband, documentenanalyse (o.a. verslagen en producten van het samenwerkingsverband) en verdiepende semi-gestructureerde interviews met elke actor vanuit de betrokken school inventariseren we individuele en collectieve opvattingen, structurele en culturele factoren en implicaties van buitenschools leren (OV2 – OV3 – OV4).”

In het onderzoeksrapport van Gil Keppens & Bram Spruyt, ‘Uitdagingen voor de implementatie van een effectief spijbelbeleid l’anti- spijbelbeleid’ lijkt overigens een adequater omschrijving 1. Een onderzoekende houding ten aanzien van registratiegegevens als casestudy’ (ongepubliceerd, januari 2019) wordt vervolgens hierover het volgende gemeld: “Om een zicht te krijgen op die dynamieken is onze casestudy opgebouwd uit een participerende observatie binnen de specifieke context van een middelgrote centrumstad in Vlaanderen waarbij we gedurende de looptijd van onze onderzoekslijn (midden 2016 tot eind 2018) aanwezig waren op de verschillende overlegmomenten tussen de scholen en vergaderingen op scholen over het spijbel- en registratiebeleid. Deze participerende observatie wordt aangevuld door drie diepte-interviews met verschillende leden van het LOP binnen deze gemeenschap (een vertegenwoordiger van een extern begeleidingsproject, van het CLB en van de stad) en zes diepte-interviews met een door scholen zelf aangewezen verantwoordelijke voor het zorg- en registratiebeleid van problematische afwezigheden (School 1 tot school 6)” (p. 21; zie ook pp. 24-25).

Deze beschrijvingen zijn nogal algemeen en summier. Het gaat klaarblijkelijk om niet meer dan aanwezig zijn, kijken, luisteren en vragen stellen. Wat heeft deze aanpak echter opgeleverd dat niet met andere methoden te achterhalen was? Heeft de onderzoeker behalve een beeld van wat zich ‘op het toneel’ afspeelde ook gezien en gehoord wat er ‘achter de coulissen’ gebeurde en zo dus informatie ingewonnen die hem met andere onderzoeksmethoden zou zijn ontgaan? Dat blijkt helaas nergens uit. Met andere woorden, het begrip ‘participerende observatie’ lijkt hier niet op zijn plaats. Niet duidelijk is wat de meerwaarde ervan is geweest. Wat de adviezen en ondersteuning hebben ingehouden wordt bovendien evenmin beschreven.”

De reviewers beoordelen de kwaliteit (geschiktheid en relevantie) van de gebruikte variabelen en constructen beoordelen als zeer goed.

De reviewers beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Adequaat gegeven de probleemstelling, de onderzoeksvragen, passend binnen het theoretisch kader en, indien beinstrumenteerd (zie hiervoor) van zeer goede kwaliteit”

“Gegeven de kwaliteit van de literatuurstudies in de empirische onderzoeken is ook de kwaliteit van de gebruikte constructen en variabelen zeer goed te noemen”

5.2.2.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

Een reviewer formuleert volgende verbetersuggestie:

- *“In bijlage 4 van de Zelfevaluatie beschrijft het Steunpunt zijn ervaringen met het verzamelen van data in de verschillende onderzoeken. Het blijkt dat het vrijwel steeds grote moeite heeft om de beoogde respons te halen. In de Zelfevaluatie (pp. 18-19) stelt het Steunpunt hierover: “Hierbij merken we dat het belangrijk is om als onderzoekers na te denken over de win-win voor zowel onderzoekers als scholen door scholen bijvoorbeeld feedbackrapporten aan te bieden of vormingen na het onderzoek. Dit wordt ook vanuit het werkveld geapprecieerd. Ook de SONO-onderzoekers vinden het belangrijk om op die manier aan scholen een return te kunnen bieden voor hun deelname. Hoe vaak het Steunpunt scholen daadwerkelijk terugkoppeling heeft gegeven door middel van feedbackrapporten (en “eventueel” [sic!], terugkoppelmomenten; zie Zelfevaluatie, p. 22), wordt echter niet erg duidelijk. Bij OL1.1 is er in elk geval sprake van (zie de jaarplannen 2016-2017, 2018 en 2019 als ook de jaarverslagen van 2016 en 2017). (Andere onderzoekslijnen waarin de onderzoekers feedbackrapporten opstellen zijn OL1.5, OL1.7 en OL2.2.) Maar hoe die feedback concreet is verlopen en of de scholen ook baat erbij hebben gehad, wordt in de jaarverslagen helaas niet vermeld. Wel staat op p. 50 van de Zelfevaluatie: “Ook valt op dat scholen die de schoolfeedbackrapporten niet delen met de leerkrachten meer moeite hebben om hen te overtuigen om deel te nemen.” Bovendien speelt vervolgens nog de vraag of en hoe de scholen de onderzoeksresultaten en aanbevelingen hebben geïmplementeerd. Aangezien een deel van de onderzoeken nog loopt, ligt hier een mogelijk aandachtspunt: wil het Steunpunt de responspercentages verhogen, dan zou het de feedbackrapporten juist bij degenen die het bevraagd heeft moeten zien te krijgen.”*

80

5.2.3 DATAVERWERKING EN -ANALYSE

5.2.3.1 BEOORDELING

De kwaliteit en geschiktheid van de methodes gebruikt voor de dataverwerking en -analyse (inclusief secundaire analyses) beoordelen de reviewers als goed tot zeer goed.

Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“In de meeste empirische onderzoeken is de kwaliteit en geschiktheid van de methodes voor dataverwerking in verregaande mate geëxpliciteerd en zijn de data zeer goed verwerkt (bv. gebruik maken van een relevant softwareprogramma, realiseren van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid). In één onderzoek blijft de wijze waarop de data verwerkt zijn nogal impliciet. Wel wordt deze analyse veelvuldig verrijkt met data.”

“Alles zeer passend, en waar nodig adequaat met geavanceerde technieken. Ik heb o.a. gekeken naar het rapport “Effecten van verandering van onderwijsvorm” waarbij zeer geavanceerde en passende analysetechnieken werden gebruikt.”

5.2.3.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleerden geen suggesties voor verbetering met betrekking tot de dataverwerking en -analyse.

5.2.4 BELEIDSAANBEVELINGEN

5.2.4.1 BEOORDELING

De reviewers beoordelen de mate waarin de onderzoekers conclusies en beleidsaanbevelingen formuleren en de kwaliteit en relevantie van de geformuleerde conclusies en aanbevelingen als voldoende tot eerder goed.

Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Voor zover ik kan beoordelen zijn de conclusies en aanbevelingen telkens gebaseerd op de resultaten van de onderzoeken. Aangezien de onderzoeken voortborduren op vragen van de opdrachtgever, zijn ze tevens relevant. De rapporten bevatten beleidssamenvattingen. Deze lijken vooral bestemd voor de opdrachtgever: het Departement O&V. Qua omvang zijn de samenvattingen adequaat: in een beperkt aantal pagina's worden de belangrijkste bevindingen beschreven. Voor meer diepgang zijn de eigenlijke rapporten beschikbaar. De rapporten zijn verder doorgaans geschreven in een stijl die van lezers een academisch niveau veronderstelt. Voor medewerkers van het Departement O&V is dat waarschijnlijk geen probleem. Voor niet-academisch opgeleiden lijken de publicaties echter minder makkelijk toegankelijk. De beleidssamenvattingen zijn niet of nauwelijks op professionals in scholen gericht. De relevantie van de beleidsaanbevelingen in veel rapporten is voor hen daarom waarschijnlijk beperkt. Twee uitzonderingen zijn de - ook voor een niet-academisch opgeleid publiek goed toegankelijke - praktijkbrochures ‘Teamteaching: samen onderweg. Een leidraad voor de praktijk’ (OL2.2) en ‘Stress en welbevinden bij schoolleiders. Samenvatting van de onderzoeksresultaten en de aanbevelingen’ (Vrije ruimte).”

“Dit lijkt alles adequaat en passend gelet op wat de onderzoeksbevindingen toelaten, maar het ligt natuurlijk aan de gebruiker, d.w.z. de beleidsmakers, in hoeverre zij deze beleidsaanbevelingen passen binnen het beleidskader en de randvoorwaarden en ruimte die beschikbaar is om aanbevolen beleid in de praktijk gestalte te kunnen geven.”

“In de literatuurstudies is de mate waarin de onderzoekers conclusies formuleren en de kwaliteit ervan goed tot zeer goed. De conclusies sluiten aan bij de onderzoeksvragen, zijn voldoende uitgebreid en sluiten aan bij de analyses.

De mate waarin de onderzoekers beleidsaanbevelingen formuleren is nogal divers en varieert van onvoldoende tot goed. In het merendeel van de literatuurstudies zijn er beleidsaanbevelingen. Die zijn in de meerderheid eerder algemeen geformuleerd en meer niet dan wel geformuleerd in handelingstermen die voor de relevante actoren in het beleidsveld hanteerbaar zijn. Ook als de literatuurstudie (mede) gericht is op het formuleren van vervolgonderzoek worden in de aanbevelingen niet altijd concrete onderzoeksvragen geformuleerd. In een enkel geval ontbreken beleidsaanbevelingen. De positie van dit specifieke document roept bovendien vragen op omdat de conclusies dezelfde onderzoeksvragen betreffen als opgenomen in het meerjarenplan.

In de onderzoeksrapporten zijn de beleidsaanbevelingen merendeels concreet uitgewerkt. Bij een tweetal rapporten werd ook een op de praktijk gerichte brochure of samenvatting geschreven.

Verder kan hier ook opgemerkt worden dat in ongeveer een derde van de rapporten geen of nauwelijks een verwijzing wordt gemaakt naar het meerjarenplan, c.q. naar de daarin opgenomen vraagstellingen. Dit maakt het wat moeilijker om na te gaan welke delen van het desbetreffende onderzoek zoals beschreven in het meerjarenplan, in de respectievelijke rapporten worden behandeld. Het wordt dan moeilijker om de relevantie van het onderzoek te beoordelen, zoals wat betreft de relevantie van de vraagstelling (is de onderzoeksvraag juist afgeleid uit de vragen in de meerjarenplanning?) als de relevantie van de opbrengsten. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat in alle documenten verwezen wordt naar een beleidscontext, alleen gebeurt dit niet altijd in termen van het meerjarenplan.

Opmerkelijk is dat in een tweetal rapporten c.q. onderzoeken rapport sprake is van een opdrachtgever. Wie dit was kon in één geval worden gereconstrueerd. Wat de opdrachten waren bleef onduidelijk. Voor zover die er waren, wordt de beschrijving van die opdracht(en) gemist, met name om de uitwerking van de opdracht en de relevantie van de aanbevelingen na te gaan.

Daarnaast kan worden vastgesteld dat zeer zelden een verwijzing wordt gemaakt naar de in het meerjarenplan genoemde dwarsverbindingen met andere onderzoekslijnen. Ook dat zou de beleidsrelevantie (bv. de onderlinge afstemming van maatregelen) ten goede kunnen komen.

Ter relativering van voorgaande opmerkingen kan gewezen worden op het gegeven dat sommige rapporten een (eerste) deel zijn van een meer omvattend onderzoek (dat nog niet afgerond is). Het is mogelijk dat dat na afronding van het gehele onderzoek concretere beleidsaanbevelingen dan meer aandacht krijgen. En uit de zelfevaluatie blijkt dat er wel sprake is van samenwerking binnen en tussen de onderzoekslijnen.

Op de achtergrond van de opmerkingen speelt m.i. ook de vraag naar hoe in SONO beleidsgericht onderzoek wordt opgevat. Is een review van onderzoek (niet per se of vaak zelfs niet van beleidsgericht onderzoek) als beleidsgericht onderzoek op te vatten, als er

geen of slechts een algemene relatie wordt gelegd met (voorgenomen) beleid en dus niet met meer concrete vragen vanuit het beleid?”

Het proces om te komen tot beleidsaanbevelingen beoordelen ze als goed.

Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Gegeven de opmerkingen hiervoor over de kwaliteit van de aanbevelingen is een sterke focus op hanteerbare beleidsaanbevelingen wenselijk.”

“Voor het huidige programma waren de vragen reeds in de oproep opgesteld. Deze te beantwoorden was voor het consortium een uitdaging (zie Zelfevaluatie, p. 29). Het Steunpunt heeft door middel van zijn onderzoek, tussentijdse besprekingen met het Departement O&V en de publicatie van concept- en definitieve rapporten inmiddels een deel van deze vragen zo goed mogelijk proberen te beantwoorden. Het experiment om het formuleren van beleidsaanbevelingen samen te doen met een aantal stakeholders op basis van een voorzet van de onderzoekers is het proberen waard. Essentieel is wel dat de onderzoekers volstrekt onafhankelijk en zonder enige terughoudendheid hun resultaten kunnen presenteren en conclusies kunnen trekken. Ook dit moet na afloop van het experiment in de evaluatie worden meegenomen.”

5.2.4.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

“In het Meerjarenprogramma refereren de auteurs regelmatig aan het bereiken van een ‘breed publiek’. Of dat met de huidige rapporten inderdaad lukt, kan men zich afvragen. Dit zou een aandachtspunt voor het Steunpunt moeten zijn. Mocht dit in 2015-2016 niet gebeurd zijn, dan zou het Departement O&V kunnen overwegen om, voordat het tot de formulering van beleidsvragen komt en de oproep publiceert, met onderzoekers hierover in gesprek te gaan. Op die manier kunnen beleidsvragen in goede onderzoeksvragen worden ‘vertaald’ en/of op basis van wetenschappelijke inzichten worden bijgesteld. Dit voorkomt bovendien dat de verwachtingen over de opbrengsten van het onderzoek aan beide zijden uiteenlopen. Het is uiteraard een goede zaak, zoals nu al gebeurt, dat de onderzoekers de (tussentijdse en voorlopige eind-)resultaten uit het onderzoek met het Departement O&V (en onderwijsprofessionals) bespreken. Ook hier geldt dat zij hun resultaten en conclusies wel onafhankelijk en zonder terughoudendheid moeten kunnen formuleren.”

“Een eerste suggestie betreft het gestructureerd formuleren van beleidsaanbevelingen. Het valt aan te bevelen, niet alleen om concrete aanbevelingen te formuleren maar dit ook gestructureerd te doen. Te denken valt aan het specificeren van de aanbevelingen voor diverse categorieën actoren. Naast de onderzoekers kan dan worden gedacht aan o.m. het beleid (overheid en koepels), de scholen, schoolleiders en leraren, de inspectie, en de begeleidingsdiensten. Een tweede suggestie houdt in dat er een duidelijkere, expliciete relatie wordt gelegd in de rapporten met 1) de eventuele opdracht van opdrachtgevers en 2) de vraagstellingen in het meerjarenplan. In de derde plaats verdient het aanbeveling om expliciet in te gaan op de opbrengsten en consequenties van het uitgevoerde onderzoek voor de onderzoekslijnen waarvan in het meerjarenplan is aangegeven er een relatie mee bestaat. Het genoemde experiment is toe te juichen.”

“Het experiment mbt de zogenaamde navolgingsgroepen is op zich spannend. Wat vinden de onderzoekers en de beleidsmakers hiervan?”

5.4 WETENSCHAPPELIJK EN INTERNATIONAAL KARAKTER

5.4.1.1 BEOORDELING

Het vernieuwend of 'state-of-the-art' karakter van de gehanteerde onderzoeksmethodes beoordelen de reviewers als goed tot zeer goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

"Dit ligt in lijn met eerder geformuleerde beoordeling van de hoge kwaliteit van de onderzoeksmethodes"

"De literatuurstudies zijn m.n. reviewstudies (vaak van reviewstudies). Daarmee zijn ze niet zozeer vernieuwend maar bieden ze wel een "state-of-the-art" karakter. De empirische studies zijn eerder klassiek opgezet, met soms een enkel vernieuwend element."

De beoordeling van het internationaal karakter van het SONO-onderzoek varieert van voldoende-goed over goed tot zeer goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

"De literatuurstudies zijn m.n. reviewstudies (vaak van reviewstudies). Hierbij zijn in alle gevallen internationale publicaties betrokken. In een enkel geval is ook aan buitenlandse wetenschappers gevraagd een controle te doen op de geselecteerde studies."

"Het gaat natuurlijk in hoofdzaak om hetgeen relevant is in de Vlaamse context, maar de internationale literatuur (zie de referenties in de rapporten en papers) is volop aanwezig."

85

"Onderzoekers van het Steunpunt hebben deelgenomen aan internationale congressen. Die van OL3.1 leverden zelfs bijna alleen aan internationale congressen een bijdrage. Ook publiceren onderzoekers van het Steunpunt in internationale gerefereerde tijdschriften. In het Meerjarenprogramma en de rapporten wordt bovendien vaak verwezen naar de resultaten uit onderzoek in andere landen."

5.4.1.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleren de volgende suggesties voor verbetering:

- *"Een Engelstalige samenvatting zou aan het internationale karakter kunnen bijdragen"*
- *"De internationale conferenties zijn vooral wetenschappelijke, vooral door onderzoekers bezochte, conferenties. (Grotere) deelname aan meer op het onderwijsbeleid gerichte internationale conferenties of bijeenkomsten valt te overwegen. Dan kunnen ook beleidsmakers en onderwijsprofessionals in andere landen zich van de resultaten van het SONO-onderzoek op de hoogte stellen."*

5.5 VALORISATIE

5.5.1.1 BEOORDELING

De wetenschappelijke valorisatie van het onderzoek beoordelen de reviewers als voldoende tot goed. Ze beargumenteerden hun beoordeling als volgt:

“Er zijn lijsten met papers en wetenschappelijke publicaties, maar echt inzicht in de voortgang van de doctoraten is er niet. Dat zou een ander overzicht vergen. Wellicht verdient het aanbeveling bij een volgende ronde dit aspect wat meer in de zelf-evaluatie op te nemen in een vast stramien, zodat beter te beoordelen is hoe doctoraatsprojecten zich ontwikkelen. De beoordeling voldoende komt dus met name voort uit het feit dat dit lastig te beoordelen is.”

“Voor zover te beoordelen, m.n. op grond van de lijst van publicaties (vaak in internationale tijdschriften met peer review) en lijst van doctoraten, in bijlagen 5 resp. 6 van het meerjarenplan is er sprake van een hoge mate van wetenschappelijke valorisatie. Opvallend is wel het verschil in m.n. het aantal publicaties in de diverse onderzoekslijnen, variërend van 7 tot 0. Afhankelijk van de verklaring hiervoor zou het oordeel naar zeer goed kunnen evolueren.”

De maatschappelijke valorisatie van het onderzoek beoordelen de reviewers als eerder voldoende tot goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt.

“Het overzicht dat de zelfevaluatie biedt is in dit opzicht helder evenals de daar gegeven verwijzingen naar websites e.d. Dat ziet er allemaal goed uit.”

“In aansluiting op hetgeen gesteld is m.b.t. de beleidsaanbevelingen is er m.i. nog redelijk wat winst te halen in de maatschappelijke valorisatie van het onderzoek. De twee meer op de praktijk gerichte brochures, die in het verlengde van twee onderzoeksrapporten zijn geschreven, strekken hier tot voorbeeld.”

“In de Zelfevaluatie gaat het Steunpunt in hoofdstuk 2.2 in op de maatschappelijke en wetenschappelijke valorisatie. Bij de maatschappelijke valorisatie noemt het de opgezette overlegstructuur met het Departement O&V, zodat het dit zo goed mogelijk over de onderzoeksresultaten kan informeren en de bruikbaarheid daarvan voor het Departement kan borgen. Het Steunpunt zelf toont zich hierover tevreden. Maar doordat voorbeelden van daadwerkelijke benutting van resultaten of inzichten door het Departement ontbreken, blijft onduidelijk wat het Departement daarmee gedaan heeft. Heeft het departement maatregelen genomen of voorzieningen getroffen op basis van SONO-onderzoek? Met andere woorden: wat is de impact van de onderzoeken op het beleid (geweest)? Hetzelfde geldt voor de valorisatie door de onderwijspraktijk. Het is helder dat het Steunpunt zich behoorlijk heeft ingespannen (en nog steeds inspannt) om de onderwijspraktijk goed te informeren. Of informatieverstrekking via website, nieuwsbrieven, rapporten, beleidssamenvattingen, studiedagen en dergelijke daarvoor toereikend zijn, is echter de vraag. Daarvoor is deze informatie toch vaak te algemeen geformuleerd.

Met de twee praktijkbrochures ('Teamteaching: samen onderweg. Een leidraad voor de praktijk' (OL2.2) en 'Stress en welbevinden bij schoolleiders. Samenvatting van de onderzoeksresultaten en de aanbevelingen' (Vrije ruimte)) kunnen onderwijsprofessionals waarschijnlijk veel meer. Ook de feedbackrapporten kunnen in dit opzicht waardevol zijn, maar kennelijk was het succes hiervan beperkt (zie Zelfevaluatie, p. 50).

In het Meerjarenprogramma noemen de auteurs regelmatig het bereiken van een 'breed publiek' als een van de doelstellingen. Het gros van de publicaties is echter op een academisch geschoold publiek gericht, zo blijkt uit de Bijlagen 3 en 5. En voor vele publicaties geldt dat hiervoor meestal een academisch niveau noodzakelijk is: de taal en stijl waarin ze geschreven zijn, veronderstellen aanzienlijke kennis.

Daarom is het de vraag of die doelstelling waar het de rapporten betreft ook bereikt wordt.

In het Meerjarenprogramma wordt verder verwezen naar bijeenkomsten, seminars, etc., als middel om een breed publiek te bereiken. Ongetwijfeld wordt hiermee een (deels) ander publiek bereikt dan beleidsambtenaren en collega-wetenschappers. Maar het lijkt hierbij toch vooral om het verspreiden van de resultaten ('zenden') te gaan; onduidelijk is of het 'breed publiek' iets met de resultaten kan en doet. Deelname aan het publieke debat illustreert het Steunpunt bovendien door deelname te noemen aan onder andere bijeenkomsten van het Departement O&V in samenwerking met het NRO en EIPPEE. De vraag is of dit wel als 'publiek debat' te beschouwen is. Zijn er publicaties of resultaten die tot discussie in de media en onder professionals geleid hebben?

Ervaringen in Nederland leren dat onderwijsinstellingen vaak meer met de resultaten van onderzoek kunnen doen wanneer ze vanaf het allereerste begin bij de gedachtenvorming over en het opzetten van het onderzoek betrokken zijn. Dat bevordert de kans dat resultaten ook direct voor deze instellingen van belang zijn en door hen gebruikt kunnen worden. Voor veel van het door het Steunpunt uitgevoerde onderzoek geldt echter, dat beleidsvragen van het Departement O&V leidend zijn. Dat is immers ook de opdrachtgever. Of die vragen voor scholen even relevant zijn is maar de vraag, omdat ze vaak het niveau van individuele scholen overstijgen."

Het systematisch bundelen van kennis beoordelen de reviewers als eerder voldoende tot goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

"Het Steunpunt brengt het onderzoek en alle resultaten daarvan samen op de eigen website: <http://Steunpuntsono.be/>. De kennis over de onderzochte thema's wordt zo in gezamenlijkheid gepresenteerd. In het Meerjarenprogramma en de publicaties wordt bovendien op dwarsverbanden tussen de onderzoekslijnen gewezen. In dit opzicht kan geconcludeerd worden dat de kennis inderdaad systematisch wordt gebundeld."

"Ik had zelf behoefte aan wat meer samenvattende overzichten per thema (van de 4 onderscheiden thema's – CT's). Dat veronderstelt echter wel aan de kant van het onderwijsbeleid dat er ook een heldere structurering is de beleidsgebieden waar men het onderzoek en het daarbij behorend samenvattend overzicht kan gebruiken."

“Dit oordeel sluit aan bij mijn opmerkingen over de beperkte verwijzingen naar andere, relevante, onderzoekslijnen in de rapporten.”

5.5.1.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleren volgende suggesties voor verbetering met betrekking tot valorisatie:

- De output wordt in een aantal gevallen wel in enkele categorieën ondergebracht, maar een onderscheid naar dissertaties, gerefereerde wetenschappelijke publicaties, niet-gerefereerde wetenschappelijke publicaties, bijdragen aan boekpublicaties en overige output (verder onder te verdelen in bijvoorbeeld publicaties in vaktijdschriften, publicaties voor een breed publiek, voordrachten voor professionals, voordrachten voor een breed publiek, websites en dergelijke) zou helderder geweest zijn.
- Op de website van Steunpunt SONO zijn de gepubliceerde rapporten beschikbaar. Deze zijn op de webpagina met informatie over het betreffende onderzoek te downloaden. Wat opvalt, is dat die informatie vooral het doel van het onderzoek betreft zoals dat bij aanvang geformuleerd is, maar niet de resultaten ervan. Juist die resultaten hebben echter de interesse van beleidsmedewerkers, professionals in het onderwijs en andere belangstellenden. Het is aan te bevelen om ook deze beknopt samen te vatten.
- De SONO website is voor de resultaten in drie secties verdeeld. Maar de presentatie van de rapporten daar is niet gerelateerd aan de verdere onderverdeling in het Meerjarenprogramma. Hierdoor is pas door rapporten te openen en downloaden aan de hand van het nummer te achterhalen bij welke onderzoekslijn ze precies horen. Het koppelen van publicaties aan de betreffende onderzoekslijnen en thema's daarbinnen zou de overzichtelijkheid van de resultaten ten goede komen.
- Het Steunpunt SONO publiceert zijn resultaten van onderzoek na akkoord van de minister. Voor zover ik kan nagaan, zijn er geen onderzoeksresultaten niet gepubliceerd. Aangezien het echter gaat om resultaten uit onderzoek dat gefinancierd is met publieke middelen, kan men zich afvragen of publicatie niet een vereiste zou moeten zijn. Dit zou aansluiten bij het Open Access-beleid dat veel landen in Europa (inclusief België) nastreven.

5.6 WETENSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

5.6.1.1 BEOORDELING

De reviewers beoordelen de wetenschappelijke dienstverlening als goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Afgaande op het zelfevaluatie-rapport kan die wetenschappelijke dienstverlening als goed worden beschouwd.”

“Bij het uitzetten van de opdracht tot vorming van een nieuw Steunpunt werd over de wetenschappelijke dienstverlening het volgende meegegeven: “Tot slot bevat deze opdracht ook wetenschappelijke dienstverlening: dit kan onder meer betrekking hebben op taken van kennisoverdracht, vorming, methodologisch advies inzake dataverzameling

en –analyse, adhoc aanleveren van informatie, ... “ (p. 7). Dit is een vrij summiere omschrijving voor een opdracht. In de Zelfevaluatie van het Steunpunt SONO wordt er ook weinig aandacht aan besteed: slechts één pagina, al wordt hierbij ook verwezen naar OL1.6. Het Steunpunt concludeert zelf: “We menen dat de vragen tot wetenschappelijke dienstverlening die aan SONO of aan SONO-promotoren/onderzoekers gesteld zijn, naar best vermogen zijn opgenomen” (p. 27). In mijn ogen heeft het Steunpunt in beginsel aan de opdracht tot wetenschappelijk dienstverlening voldaan. Het heeft de taak van kennisverspreiding serieus genomen door een website en een nieuwsbrief op te zetten, alle onderzoeksrapporten te publiceren, toegankelijke samenvattingen van de onderzoeken op de SONO-website te presenteren en voor diverse categorieën publiek presentaties van de bevindingen te houden. In de rapporten bieden onderzoekers verder uitgebreide besprekingen van de gebruikte methoden van dataverzameling en –analyse, waarmee anderen hun voordeel kunnen doen. Ook de intentie om data voor andere onderzoekers beschikbaar te stellen valt te prijzen.”

5.6.1.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleren volgende suggesties voor verbetering met betrekking tot de wetenschappelijke dienstverlening:

- Meer verwijzen naar relevante andere onderzoekslijnen.
- Het Departement O&V zou helderder en concreter moeten formuleren wat het precies beoogt en van een Steunpunt verwacht.

5.7 PERSONEEL

5.7.1.1 BEOORDELING

De wetenschappelijke competenties en geschiktheid van het personeel beoordelen de reviewers als goed tot eerder zeer goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Dit blijkt uit de publicaties van de auteurs, zowel binnen SONO als daarbuiten. Ze zijn zonder meer gekwalificeerd voor onderzoek, zeker in de combinatie van ervaren en minder ervaren onderzoekers.”

“De lijst met promotoren, wetenschappelijk personeel onderzoekers (navorsers), doctoraatsbursalen ziet er goed uit. Belangrijk is vooral dat de eerste twee categorieën personeel bevatten met goede track records.”

“Voor zover ik kan beoordelen is het door de aanvragers aangestelde personeel geschikt (geweest) voor het realiseren van de doelstellingen van het Steunpunt. Wat wel opvalt, is dat voor de promotoren zelf geen financiering gereserveerd is, terwijl zij wel actief bij de werkzaamheden van het Steunpunt betrokken zijn, zoals ook uit hun co-auteurschap van een aantal publicaties blijkt. Het Steunpunt beschikt in die zin over ervaren en goed gekwalificeerde onderzoekers.”

De mate van verwezenlijking van de doelstellingen van het Steunpunt, gegeven de beheersovereenkomst, in verhouding tot de beschikbare middelen beoordelen de reviewers als goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Als voornaamste opdrachten heeft het Steunpunt geformuleerd 1) wetenschappelijk onderzoek uitvoeren rond thema’s die de Vlaamse overheid als prioritair en relevant beschouwt voor beleidsvoorbereiding en –evaluatie en 2) zorgen voor kennisoverdracht via onder meer rapporten en seminars. Het Steunpunt beschikt in 2016-2020 over de volgende financiële middelen: in 2016 maximaal 750.000 euro (te verhogen met indexering) euro, in 2017, 2018 en 2019 er jaarlijks maximaal 1.500.000 euro (te verhogen met indexering) en in 2020 1.000.000 euro (te verhogen met indexering) (zie de ‘Aanvraag tot erkenning en betoelaging als Steunpunt voor het thema “Beleidsgericht onderwijsonderzoek”’, p. 10). Geconstateerd kan worden dat het Steunpunt in de voorbije jaren een groot aantal rapporten met onderzoeksresultaten heeft gepubliceerd – waarvan een deel overigens nog niet publiekelijk beschikbaar is. Zij zijn het resultaat van het voorgenomen wetenschappelijk onderzoek. Door deze resultaten beschikbaar te stellen en daarnaast activiteiten te verrichten om deze resultaten verder te verspreiden, heeft het Steunpunt zijn doelstellingen gerealiseerd. De middelen zijn in die zin goed besteed.”

“De indrukwekkende productie past zeker bij de ruime hoeveelheid middelen die ter beschikking zijn gesteld.”

De mate van verwezenlijking van de doelstellingen van het Steunpunt, gegeven de beheersovereenkomst, in verhouding tot de voorziene doorlooptijd beoordelen de reviewers als goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

90

“Als bedoeld wordt of het Steunpunt op tijd rapporten e.d. opleverde: dat kan ik niet beoordelen. Als het in het algemeen gaat over de looptijd van 4 jaar van het gehele Steunpunt: daar wordt in de zelfevaluatie het nodige over gezegd, ook in kritische zin: a) dat bij de start natuurlijk alles nog niet in gereedheid gebracht was om ook echt te starten, hetgeen suggereert dat men een besluit tot de start van een Steunpunt beter een half jaar voor de daadwerkelijke aanvang kan nemen; en b) het vrije onderzoek werd pas laat in het werkingsjaar geagendeerd, zodat ook hier de start té laat kon plaats vinden.”

“Een formele looptijd van vier jaar is zeker niet aan de lange kant. Misschien is zelfs een periode van zes jaar te prefereren, aangezien het opstellen van een onderzoeksplan als dit veel tijd en overleg vergt. Een deel van de onderzoeken vereist bovendien een langere looptijd om effecten goed in kaart te kunnen brengen. Verder kan verwacht worden dat sommige resultaten pas na de formele afloop van het Steunpunt verschijnen. Een langere looptijd biedt tot slot meer de mogelijkheid om onderzoek onderweg bij te sturen en af te stemmen op nieuwe ontwikkelingen, zoals het Steunpunt ook zelf in de Zelfevaluatie aangeeft (pp. 15-17 en p. 34). Een kortere looptijd is zeker niet wenselijk.”

De mate van verwezenlijking van de doelstellingen van het Steunpunt, gegeven de beheersovereenkomst, in verhouding tot de inzet van het personeel beoordelen de reviewers als eerder goed tot zeer goed. Ze beargumenteren hun beoordeling als volgt:

“Voor zover te beoordelen, lijkt dit efficiënt.”

“Dit is adequaat”

“Voor de werkzaamheden van het Steunpunt hebben ruim vijftig personen een (vaak tijdelijke en/of deeltijd) aanstelling gehad. Zij hebben samen een respectabel aantal rapporten en andere output voortgebracht.”

5.7.1.2 SUGGESTIES VOOR VERBETERING

De reviewers formuleren volgende suggesties voor verbetering met betrekking tot het personeel:

- Om de mogelijkheden voor valorisatie van de verrichte onderzoeken te vergroten is een grotere personele inzet voor die taak aan te bevelen.
- Het Steunpunt heeft in een Excel-overzicht de personeelsinzet weergegeven. Een overzicht met de personele inzet c.q. financiële middelen voor de verschillende onderzoekslijnen per jaar en in totaal zou de uitgaven in relatie tot de output transparanter gemaakt hebben.

5.8 EINDBEOORDELING

De reviewers beoordelen de wetenschappelijke kwaliteit van het SONO-onderzoek in zijn geheel binnen de krijtlijnen van de beheersovereenkomst globaal als GOED.

Ze geven aan dat de volgende punten sterke en zwakke zijn punten van het Steunpunt zijn in vergelijking met gelijkaardig beleidsgericht onderwijsonderzoek in het buitenland. *“Sterk is de toekenning voor 4 jaar voor een cluster van beleidsopdrachten in combinatie met wat meer fundamenteel onderzoek leidend tot hoogwaardige wetenschappelijke publicaties. Dat heeft voordelen vergeleken met de meer thematische maar engere opdrachten zoals die in Nederland in het kader van beleidsgericht onderzoek worden afgegeven. Sterk zijn ook de korte lijnen met de beleidsmakers, waar in Nederland bij vragen van het parlement weer apart onderzoek moet worden aanbesteed en uitgezet, hetgeen leidt tot veel beoordelingstijd. Nadeel is wel dat het Steunpunt alle sterke groepen in Vlaanderen omvat, zodat er een zeker monopolie is, wat het gevaar in zich heeft dat daarmee de kwaliteit achteruit loopt. Het tegenwicht hiertegen kan men echter wel vinden in de wetenschappelijke gerichte output: proefschriften (doctoraten) en wetenschappelijke artikelen waarvoor nu eenmaal kwaliteit geleverd moet worden die door peers wordt beoordeeld. Nadeel van de gekozen werkwijze is dat, ondanks dat er 4 centrale thema’s waren, er toch een wat versplinterde productie lijkt te zijn (zie eerdere opmerkingen over de wenselijkheid van samenvattende studies).”* “

“Voor zover te beoordelen is het empirisch onderzoek van hoge kwaliteit, in de literatuurstudies varieert de kwaliteit meer. Ook in het buitenland is er sprake van diversiteit in de kwaliteit van het beleidsgericht onderzoek.”

“Wat beleidsgericht onderwijsonderzoek in het buitenland betreft, kan een vergelijking met Nederland instructief zijn. Daar zet het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap beleidsgericht onderzoek voornamelijk uit via twee kanalen: de raamovereenkomsten beleidsgerichte onderzoeksoopdrachten en (subsidies en opdrachten

voor) beleidsgericht onderzoek via het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). Bij het NRO wordt dit onderzoek verricht en geprogrammeerd naast en in relatie tot fundamenteel wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek. Hierdoor kunnen onderzoeksthema's en resultaten meer en beter met elkaar in verband worden gebracht. Voor Vlaanderen blijft de vraag wat de relatie tussen onderzoek van het Steunpunt en overig onderwijsonderzoek is: in hoeverre is er sprake van overlap of juist van omissies? Zijn er door het ontbreken van voldoende zicht op andere initiatieven kansen gemist? Gezien het feit dat het onderwijsonderzoek in Vlaanderen in omvang relatief beperkt en dus overzichtelijk is, is dit niet te verwachten, maar toch ook niet geheel uit te sluiten.

Het NRO heeft sinds zijn oprichting in 2012 meerdere faciliteiten opgezet voor het verspreiden en het bevorderen van het gebruik van de verkregen inzichten en kennis. Dit hangt samen met de missie van het NRO om het onderwijs met de resultaten van onderzoek te vernieuwen en verbeteren. Dat doet het NRO door bij een groot deel van de onderzoeken als voorwaarde te stellen, dat onderzoekers en onderwijsprofessionals al vanaf het begin met elkaar in gesprek gaan over het onderzoek en de manier waarop de resultaten ervan in de praktijk kunnen worden benut. Dit vergroot de kans dat dit laatste daadwerkelijk gebeurt. Aangezien het Departement O&V voor het Steunpunt de opdrachtgever was en de te onderzoeken thema's en vragen al vaststonden voordat het Steunpunt hiermee aan de slag ging, is er een zeker risico dat de resultaten niet geheel aan de verwachtingen van het Departement O&V voldoen. Dat risico kan worden verkleind door onderzoekers en medewerkers van het Departement al in een vroegtijdig stadium over de invulling van thema's en onderzoeksvragen in gesprek te gaan."

Op de vraag "Wat dient zeker behouden te blijven in de toekomst?" antwoorden de reviewers als volgt.

92

"1) De langjarige commitment. 2) De structuur van stuurgroep, en bij de projecten ook de navolingsgroepen (als men zelf dit experiment geslaagd vindt) en 3) De vrije ruimte"

"Voor zover ik dat kan beoordelen lijkt me geen ingrijpende veranderingen nodig (zie echter wel de aanbevelingen in dit document). En volg ik de aanbevelingen zoals gedaan in de zelfbeoordeling"

"Het verdient de voorkeur in de toekomst opnieuw een Steunpunt voor een periode van ten minste vier en mogelijk zes jaar te financieren. Dit komt de continuïteit in het onderzoek en de wetenschappelijke infrastructuur ten goede. Ook biedt het onderzoekers de kans om promotieonderzoek te verrichten. De door het Steunpunt opgezette organisatiestructuur lijkt over het algemeen goed te hebben voldaan, zo valt uit de Zelfevaluatie op te maken. Die zou zodoende behouden kunnen blijven."

Ze geven de volgende globale suggesties voor verbetering:

"Looptijd kwesties zoals eerder aangestipt, samenvattende overzichten, meer tijd voor de adjunct-coördinator (0,7 fte zou 1,0 moeten worden), een zelf-evaluatie waarbij vragen en resultaten bij elkaar gebracht worden, alsmede een overzicht van de stand van zaken van de doctoraatsprojecten. Responsverhoging bij het veldwerk – zie de rapportage terzake; te overwegen is een vast panel van scholen te gebruiken die men vanaf het begin van het Steunpunt aan zich bindt"

“Laat meer aandacht schenken aan de methodologische verantwoording in de literatuurstudies, eventueel via een format.

Laat beleidsaanbevelingen systematisch en gestructureerd een onderdeel zijn van ieder onderzoek. Specificeer de aanbevelingen voor diverse categorieën actoren.

Laat het opmaken van een praktijkgerichte brochure (of fiche) verplicht zijn.

Laat een duidelijkere, expliciete relatie leggen in de rapporten met de eventuele opdracht van opdrachtgevers en met de vraagstellingen in het meerjarenplan

Laat meer en concreter verwijzen naar de andere onderzoekslijnen (bv. consequenties voor onderzoeksvragen...) waarvan in het meerjarenplan is aangegeven dat er een relatie mee bestaat.

Bezin u als opdrachtgever op wat onder beleidsgericht onderzoek verstaan dient te worden.”

“Grotere personele inzet voor zowel de coördinatie als voor valorisatie zou in overweging genomen kunnen worden. De focus ligt nu op beleidsgericht onderzoek, dat wil zeggen op onderzoek dat vooral het beleid van het Vlaams Departement O&V ten goede moet komen. De vraag is of in dit perspectief alle problemen die in het Vlaams onderwijs spelen voldoende aan bod komen. Niet uitgesloten is dat vanuit de onderwijspraktijk én de wetenschap relevante en urgente vragen buiten beeld blijven. Het Departement O&V zou zich bij het formuleren van een opdracht voor een nieuw Steunpunt hiervan rekenschap moeten geven. In aansluiting hierop is het opvallend, dat verwijzingen naar het onderwijs in Wallonië schaars zijn. In het rapport ‘Spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten in internationaal perspectief. Maakt het type onderwijssysteem een verschil?’ (Research paper SONO/2017.OL1.2/1, 2017) wordt onder andere naar Wallonië verwezen, maar dit rapport is daarmee een uitzondering. Zijn de ontwikkelingen in Wallonië zo anders dat vergelijking niet relevant is en daaruit geen lessen te trekken zijn?”

5.9 SAMENVATTENDE TABEL

Onderstaande tabel geeft een samenvattend overzicht van de verschillende aspecten van de wetenschappelijke evaluatie en de beoordeling door de reviewers.

1. Kwaliteit van het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek	
1.1 Literatuurstudies	
De kwaliteit en geschiktheid van de gebruikte methode voor de literatuurstudies.	Voldoende - Goed Zeer goed
De kwaliteit en relevantie van de opgeleverde literatuurstudies	Goed tot Zeer goed
De kwaliteit van en variatie in de gebruikte theoretische kaders	Goed tot Zeer goed
1.2 Dataverzameling	
De kwaliteit en geschiktheid van de gehanteerde methoden voor dataverzameling (inclusief de ontwikkeling van onderzoeksinstrumenten)	Zeer goed
De kwaliteit (geschiktheid en relevantie) van de gebruikte variabelen en constructen	Zeer goed

1.3 Dataverwerking en -analyse	
De kwaliteit en geschiktheid van de methodes gebruikt voor de dataverwerking en -analyse (inclusief secundaire analyses).	Goed tot Zeer goed
1.4 Beleidsaanbevelingen	
De mate waarin de onderzoekers conclusies en beleidsaanbevelingen formuleren? De kwaliteit en relevantie van de geformuleerde conclusies en aanbevelingen.	Voldoende tot eerder Goed
Het proces om te komen tot beleidsaanbevelingen?	Goed
2. Wetenschappelijk en internationaal karakter	
Het vernieuwend of 'state-of-the-art' karakter van de gehanteerde onderzoeksmethodes	Goed tot Zeer goed
Het internationaal karakter van het SONO-onderzoek	'Voldoende-goed', goed tot zeer goed
3. Valorisatie	
De wetenschappelijke valorisatie van het onderzoek	Voldoende tot goed
De maatschappelijke valorisatie van het onderzoek	Eerder voldoende tot Goed
Het systematisch bundelen van kennis	Eerder voldoende tot Goed
4. Wetenschappelijke dienstverlening	
Wetenschappelijke dienstverlening	Goed
5. Personeel	
De wetenschappelijke competenties en geschiktheid van het personeel	Goed tot eerder zeer goed
De mate van verwezenlijking van de doelstellingen van het Steunpunt, gegeven de beheersovereenkomst, in verhouding tot:	Goed
a) De beschikbare middelen	
b) De voorziene doorlooptijd	Goed
c) De inzet van het personeel	Goed tot zeer goed
6. Eindbeoordeling	
De wetenschappelijke kwaliteit van het SONO-onderzoek in zijn geheel binnen de klijntlijnen van de beheersovereenkomst	Goed

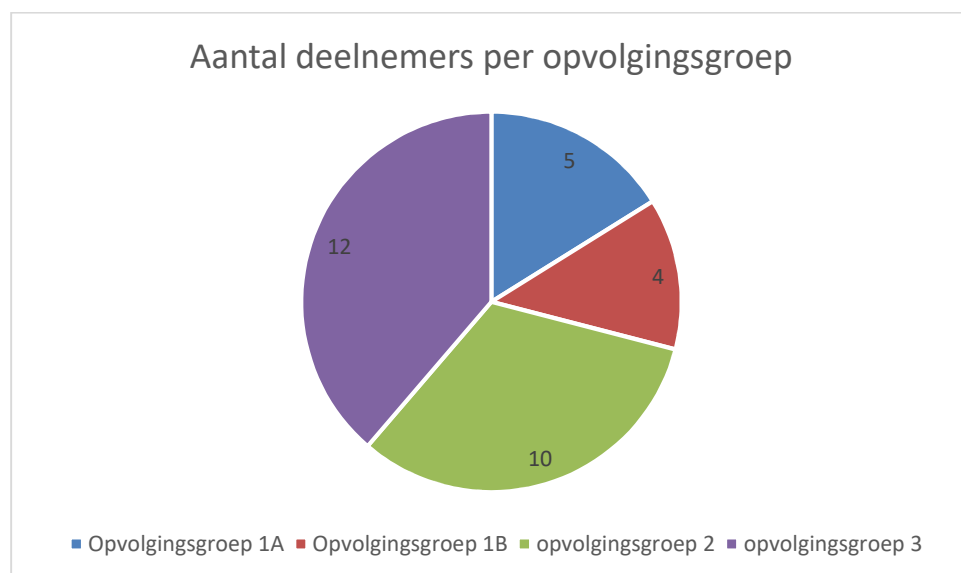
Tabel 4: Samenvattende tabel wetenschappelijke evaluatie SONO

6 EVALUATIE DOOR DE OPVOLGINGSGROEPEN

Het Steunpunt SONO wordt inhoudelijk opgevolgd door vier opvolgingsgroepen:

- Opvolgingsgroep 1A: de lerende (LiSO, spijbelen en VSV, gelijke onderwijskansen, onderwijs-arbeidsmarkt)
- Opvolgingsgroep 1B: de lerende (M-decreet, taalbeleid, evaluatiebeleid)
- Opvolgingsgroep 2: de leraar en de school als organisatie (leraar 21ste eeuw, collectief leren en buitenschools leren, personeelsbeleid, loopbanen)
- Opvolgingsgroep 3: de organisatie van het onderwijs (financiering, inschrijvingsrecht, studiekostenmonitor)

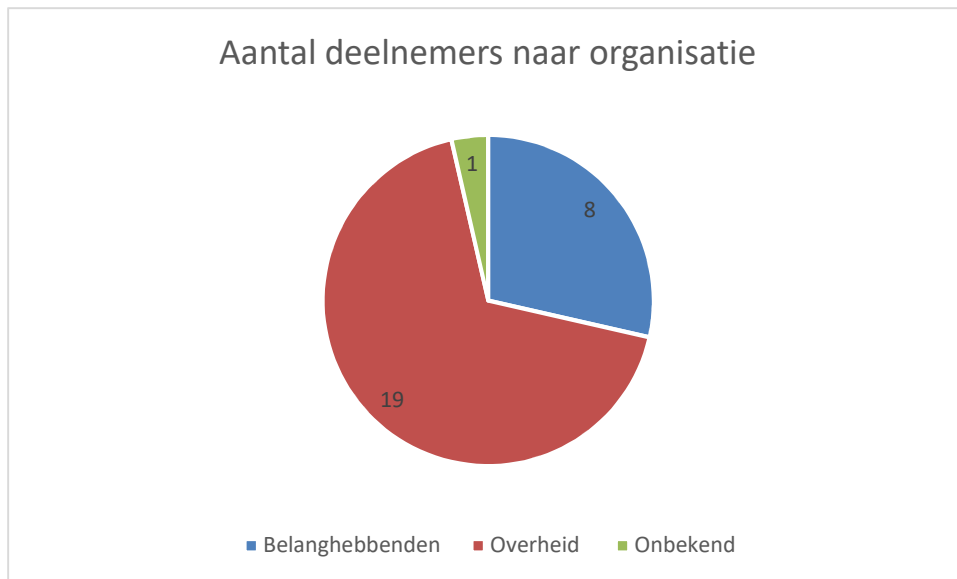
Alle leden van de opvolgingsgroepen werden uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen.³ Ze kregen hiervoor de tijd van 9 april 2019 tot en met 15 mei 2019. Er werd tussentijds een reminder gestuurd. 28 leden vulden de vragenlijst volledig in. Ze waren als volgt verdeeld over de verschillende inhoudelijke opvolgingsgroepen.

Figuur 1: Aantal deelnemers aan de bevraging per opvolgingsgroep⁴

³ In totaal werden 90 mensen uitgenodigd om de bevraging in te vullen. Hiervan waren er 53 verbonden aan de overheid. De andere 37 waren belanghebbenden.

⁴ Drie personen zijn lid van meerdere opvolgingsgroepen. Ze worden in bovenstaand overzicht twee keer geteld. Hun antwoorden worden 1 keer meegenomen.

Figuur 2: Aantal deelnemers aan de bevraging van de opvolgingsgroepen naar organisatie

De meeste respondenten maken deel uit van het beleidsdomein Onderwijs enVvorming. Dit kan verklaard worden door het feit dat de Vlor beslist heeft om apart van deze bevraging een advies op eigen initiatief uit te brengen met een evaluatie van SONO. De standpunten van de belanghebbenden worden daarin dus ook vertegenwoordigd. In de bespreking van de resultaten maken we geen opsplitsing naar de verschillende opvolgingsgroepen of organisaties aangezien de aantallen hiervoor te klein zijn.

In de bevraging kwamen zowel gesloten als open vragen aan bod. De antwoorden op de open vragen werden waar relevant geclusterd en samengevat. Alle antwoorden werden verwerkt, ongeacht of deze door één of meerdere respondenten werden geformuleerd.

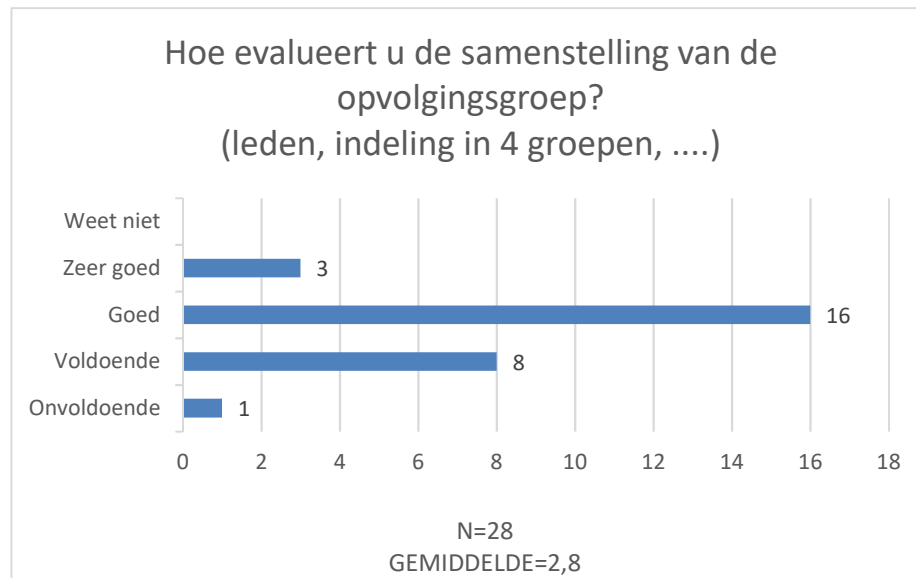
In de evaluatie kwamen de volgende thema's aan bod:

1. Werking van de opvolgingsgroep
2. Kwaliteit van het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek
3. Valorisatie van het onderzoek
4. Personeel van het Steunpunt
5. Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt
6. Eindbeoordeling

In wat volgt geven we voor elk thema de resultaten van de bevraging weer. We sluiten het rapport af met een concluderende tabel.

6.1 WERKING VAN DE OPVOLGINGSGROEP

6.1.1 SAMENSTELLING VAN DE OPVOLGINGSGROEP

Figuur 3: Evaluatie van de samenstelling van de opvolgingsgroepen

Een duidelijke meerderheid van de deelnemers geeft aan dat de samenstelling van de opvolgingsgroep **goed** was. Iets minder dan een derde vond de samenstelling voldoende. Eén op tien vond de samenstelling zeer goed. 1 respondent vond de samenstelling onvoldoende.

Verschillende respondenten geven aan dat de opvolgingsgroepen **zeer uitgebreid** zijn. Dit heeft een aantal nadelen. Er zijn vaak veel afwezigen. Dit zorgt voor een wisselende samenstelling van de vergadering, waardoor mensen niet steeds op de hoogte zijn van voorgaande processen in dossiers. Er is een grote vertegenwoordiging vanuit de administratie.

Veel aanwezigen hebben geen actieve inbreng in de vergadering maar nemen vooral deel als geïnteresseerde toehoorder. De vraag is of de opvolgingsgroep hiervoor het meest geschikte forum is. Onderzoeksresultaten bereiken een grote groep terwijl de resultaten nog onder embargo staat. De uitgebreide samenstelling geeft de vergadering een te formeel karakter en kan mensen afschrikken om actief deel te nemen.

Een kleine groep leden is wel heel actief betrokken in de opvolgingsgroep (zie ook verder werking opvolgingsgroep). Verschillende respondenten suggereren om te gaan naar een meer selecte samenstelling van de opvolgingsgroep om zo het eigenaarschap te vergroten.

Er werd een selectie van **stakeholders** uitgenodigd om deel uit te maken van de opvolgingsgroep en waar dit toch niet bleek te volstaan werd dit in de cursus de route bijgesteld. Het is sterk dat de verschillende actoren hun perspectieven op de gevoerde onderzoeken (proces en resultaten) kunnen geven en toelichten. Doordat de verschillende actoren betrokken zijn gedurende het hele proces en feedback kunnen geven, leidt het meer tot gedragen onderzoeksresultaten. Dit herleidt de kans dat bepaalde resultaten pas

bij de aflevering ter discussie worden gesteld. Het is ook interessant om de standpunten van de verschillende actoren zoals vakbonden, koepels te kunnen capteren.

Er wordt aangegeven dat opvolgingsgroepen kunnen uitgebreid worden, o.m. met vertegenwoordigers van vakbonden (indien nog niet het geval), VLIR en VLHORA, directies, onderzoeksexperten die niet direct betrokken zijn binnen SONO (bv. externe methodologen die al of niet geblindeerd review kunnen geven), ... in functie van een goede opvolging, kwaliteitsbewaking en doorstroming van het onderzoek. Een respondent vindt dat het aantal aanwezige onderzoekers onvoldoende in balans is ten opzichte van de vertegenwoordigers van de overheid en de stakeholders en dat dit de opvolgingsgroep bemoeilijkt in haar opdracht. Een andere respondent vond het verrijkend om naar aanleiding van de vrije ruimte andere onderzoekers op te nemen in de opvolgingsgroep omdat dit ook andere perspectieven met zich meebrengt.

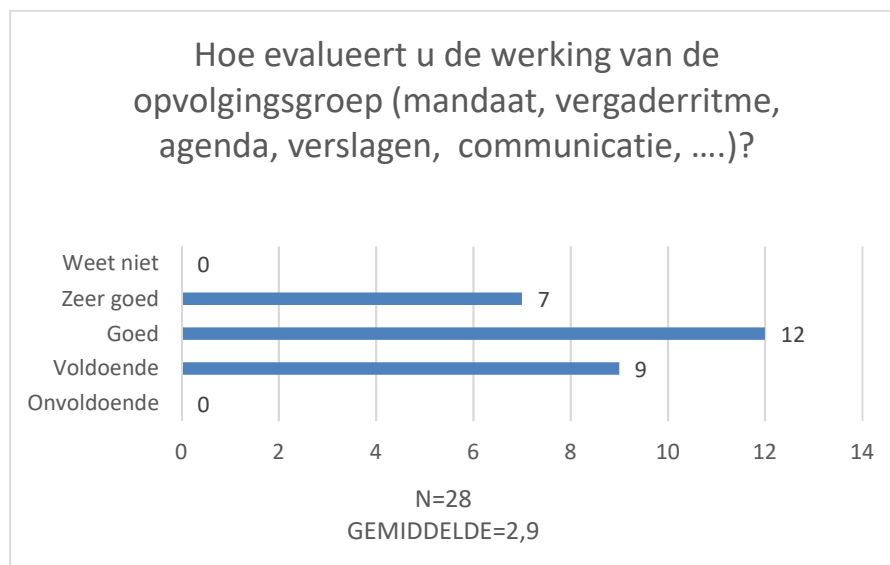
Het wordt wel als positief ervaren dat de promotoren van de verschillende onderzoekslijnen deelnemen aan de volledige vergadering omdat dit kan bijdragen aan de informatie-uitwisseling en samenwerking tussen onderzoekslijnen. Onderzoekers die een SONO-onderzoek afgerond hebben en niet meer actief betrokken zijn bij het SONO-onderzoek, dienen verwijderd te worden uit de mailinglijsten.

Het systeem van **vertegenwoordiging vanuit het Departement Onderwijs en Vorming** is nog voor verbetering vatbaar. Hoewel een respondent rapporteert over een goede doorstroom van informatie blijkt dit toch te variëren. Sommige 'afdelingsvertegenwoordigers' komen volgens deze respondent (systematisch) niet naar de bijeenkomsten van de opvolgingsgroep (ze deden dit wel stipter voor afzonderlijke ad hoc of OBPWO-onderzoeken die gerelateerd konden worden aan hun beleidsondersteunend werk). Niet alle 'afdelingsverantwoordelijken' vragen op even systematische wijze input van hun collega-beleidsondersteuners voor thema's waar ze niet onmiddellijk zelf rond werken. De mogelijkheid voor beleidsondersteuners die zelf niet in de opvolgingsgroep zitten, maar wel rond een onderzoeksthema werken om deel te nemen aan de opvolgingsgroep of het voorbereidend overleg wordt niet systematisch benut.

De **indeling in inhoudelijke opvolgingsgroepen** wordt als zinvol ervaren, zeker wanneer de onderzoeken thematisch zeer nauw samen hangen. De onderzoekslijnen 1.3 en 3.1 rond gelijke onderwijskansen werden in verschillende opvolgingsgroepen behandeld. Het zou beter zijn om deze in dezelfde opvolgingsgroep te behandelen. Er gaan echter ook stemmen op om de onderzoekslijnen in aparte opvolgingsgroepen te behandelen of om meer (en kleinere) opvolgingsgroepen (bijvoorbeeld maximum 3 onderzoeken per opvolgingsgroep) in te richten, zodat het eigenaarschap bij de leden versterkt wordt en elk onderzoek voldoende aandacht kan krijgen en de opvolging kan worden versterkt.

Er wordt ook opgemerkt dat er te weinig **structureel ingebedde dwarsverbanden** zijn **tussen de verschillende opvolgingsgroepen**. Een respondent gaf ook aan moeite te hebben om zicht te houden op het geheel van de opvolgingsgroepen en de werking van de stuurgroep.

6.1.3 WERKING VAN DE OPVOLGINGSGROEP

Figuur 4: Evaluatie van de werking van de opvolgingsgroepen

Iets minder dan de helft van de deelnemers aan de bevraging vond de werking van de opvolgingsgroep goed. Ongeveer een derde vond dit voldoende. Een vierde vond de werking zeer goed. Geen enkele respondent vindt de werking van de opvolgingsgroep onvoldoende.

Mandaat

99

Het mandaat van de opvolgingsgroep is globaal gezien duidelijk omschreven. De relatie met de stuurgroep en de verhouding tussen de twee organen kan echter voor sommigen nog verder verduidelijkt worden. Wanneer wordt er geëscaleerd naar de stuurgroep? Wanneer is het onderzoeksresultaat onvoldoende? Kan een opvolgingsgroep (of leden van een opvolgingsgroep) een punt aanbrengen op een stuurgroep? Men geeft aan dat als er zorgen zijn over de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek er een procedure zou moeten zijn om sneller en dwingender te kunnen ingrijpen.

Het mandaat van de opvolgingsgroep om een advies tot vrijgave van een onderzoek te formuleren aan de minister wordt niet in vraag gesteld. Er werd door één respondent wel de suggestie gedaan dat betrokken onderzoekers de vergadering eventueel zouden verlaten voor dit agendapunt zodat de opvolgingsgroep dit meer open kan bespreken. Er werd ook aangegeven dat het heel belangrijk is om na te gaan of bij herwerking voldoende tegemoet gekomen is aan de kwaliteitsaanbevelingen van de opvolgingsgroep.

Wat betreft de proefprojecten met betrekking tot het formuleren van beleidsaanbevelingen werd aangegeven dat een aantal zaken bij de start onvoldoende duidelijk waren (de aanleiding, de doelstelling, de rolafbakening en verwachtingen naar de verschillende actoren, de betrokken actoren, het statuut en de auteur van de tekst, ...)

Vergaderritme

Het vergaderritme is goed. De opvolgingsgroepen hebben een vaststaand vergaderritme (februari, mei, oktober). Dat zorgt voor helderheid en duidelijkheid. Een uitdaging is dat er op voorhand vergaderingen worden vastgelegd in andere gremia (sectoroverleg, Algemene Raad Vlor, ...) die vaak samenvallen met SONO-momenten. Vooral in kleinere organisaties moeten er dan keuzes gemaakt worden.

Frequenter vergaderen blijkt moeilijk haalbaar. Omdat de vergaderingen geconcentreerd plaatsvonden, duren ze echter lang. Er wordt gesuggereerd om eventueel tussentijdse thematische vergaderingen naar aanleiding van het afronden van één onderzoek in te plannen zoals gebeurde voor het eindrapport van het onderzoek naar de masters in het basisonderwijs. Dat geeft meer ruimte voor inhoudelijke, diepgaande bespreking.

Het is een uitdaging om alle timingen (van tussentijdse onderzoeken, stuurgroepen, ...) te doen sporen met elkaar en de gepaste vergaderdata te kiezen. Dit ritme volgt niet per sé het ritme van de onderzoeken die binnen het onderzoeksdomein vallen, waardoor er soms veel tijd is tussen twee vergaderingen van een opvolgingsgroep. Daarom moesten er tussendoor nog schriftelijke procedures doorlopen worden bijvoorbeeld in functie van feedback op het onderzoeksinstrumentarium of een steekproeftrekking, soms ook in functie van snelle feedback op een artikel dat onderzoekers in een internationaal tijdschrift willen publiceren en waarbij ze niet willen wachten op de bespreking tijdens een volgende bijeenkomst van de opvolgingsgroep. De schriftelijke procedures worden globaal gezien als zinvol ervaren en zijn vlot verlopen.

100

Agenda, verslag, communicatie

De vergaderingen zijn praktisch-organisatorisch goed ondersteund. De agendasetting verloopt in overleg tussen de opdrachtgever en het Steunpunt en verloopt prima.

Aandachtspunt blijft om de agenda niet te overladen zodat alle onderzoeken even intensief en grondig kunnen opgevolgd worden en er voldoende tijd en aandacht is om minder kwaliteitsvolle onderzoeken grondig op te volgen en bij te sturen.

Aangezien er verschillende onderzoekslijnen besproken worden tijdens één vergadering vraagt het lezen van de rapporten veel voorbereidingstijd. Om een grondige voorbereiding haalbaar te maken, wordt gevraagd om de onderzoeksrapporten vroeger te bezorgen aan de leden van de opvolgingsgroep. Dit zou het ook gemakkelijker maken voor de verschillende geledingen om meer input bij collega's te verzamelen en intern af te stemmen.

Er wordt door één respondent ook gesuggereerd om de teksten voor de opvolgingsgroep beknopter te maken. De onderzoekers zouden moeten streven naar korte en leesbare papers eerder dan alles in enorm detail te willen uitleggen. Er wordt voorgesteld om de bespreking in de opvolgingsgroep vooral te focussen op hoe onderzoeksresultaten beleidsmatig kunnen geïnterpreteerd worden en om de wetenschappelijke opvolging (betrouwbaarheid, validiteit....) zoveel mogelijk schriftelijk op te nemen.

Een ander aandachtspunt is het verduidelijken van de status van de rapporten die aan de opvolgingsgroep voorgelegd worden (tussentijds rapport of eindrapport, product uit jaarplan of nevenproduct, ...) en de specifieke vraag die voorgelegd wordt aan de opvolgingsgroep (goedkeuring met vraag tot vrijgave, feedback, kennisname,...).

Aandachtspunt voor de onderzoekers is ook om documenten voor de opvolgingsgroep steeds via de coördinatie aan de opdrachtgever te bezorgen. Er wordt aangegeven dat het soms moeilijk is om de verschillende versies van onderzoeken op te volgen, mede vanwege de naam van de documenten waarvoor geen echt coherent systeem bestaat. Eventueel zou men via een code kunnen aangeven in welke staat de rapporten zich bevinden.

Er wordt gesuggereerd om in de jaarverslagen duidelijk in overzichtstabellen aan te geven wat de voorziene output en de gerealiseerde output was met bijhorende valorisatie-initiatieven, met toelichting waarom andere opties genomen worden (bv. geen wetenschappelijk artikel, of geen afzonderlijk te publiceren en vrij te geven (deel-)rapport).

De verslaggeving gebeurt prima. De verslagen geven een korte samenvatting van de bespreking, zijn duidelijk en komen snel na de vergaderingen wat relevant is gezien de opdracht die menig lid van de opvolgingsgroep heeft om in eigen departement/huis te debriefen. De communicatie binnen de opvolgingsgroepen verloopt gestroomlijnd en vlot.

Betrokkenheid en dynamiek van de vergaderingen

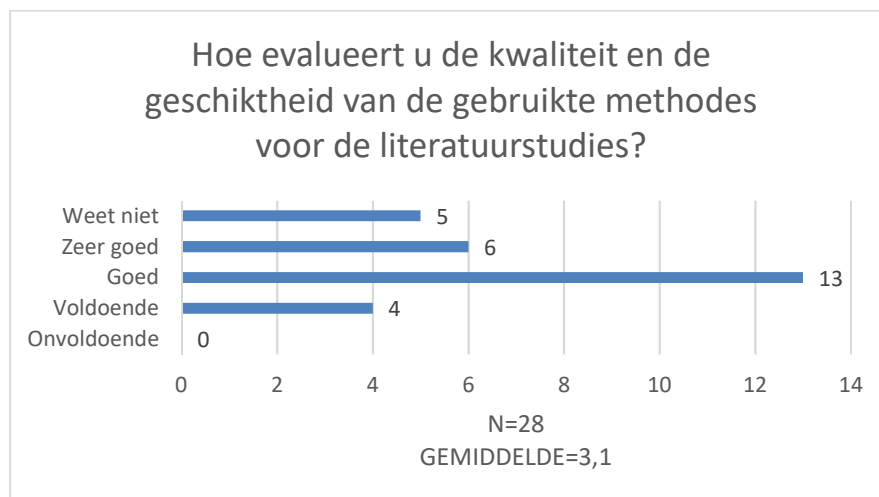
Er wordt globaal gezien samengewerkt vanuit een heel constructieve en positieve, open sfeer. **De leden van de opvolgingsgroep tonen over het algemeen veel interesse en respect voor de onderzoekers**, o.a. door actief feedback te geven (schriftelijk en tijdens vergadering), door in te gaan op vragen van onderzoekers om scholen te informeren over dataverzameling of over valorisatieactiviteiten, door mee te denken over valorisatievoorstellen en ook over mogelijke aanpassingen van het onderzoeksdesign ifv een beter resultaat. Aandachtspunt hierbij kan zijn dat een grote inhoudelijke betrokkenheid van de opvolgingsgroep af en toe indruk gemaakt kan hebben op sommige onderzoekers waardoor zij mogelijks het gevoel hadden dat ze zich soms moesten verdedigen.

Aandachtspunt is ook dat de discussie tijdens de opvolgingsgroep soms vooral tussen de onderzoekers en het Departement Onderwijs en Vorming gevoerd wordt en dat de andere actoren minder actief zijn op enkele stakeholders na. De mate waarin er peer feedback wordt gegeven door collega-onderzoekers van andere onderzoekslijnen varieert ook. Een groeikans is dat onderzoekers meer dan vandaag ook de rol van **wetenschappelijke peer** opnemen tijdens de vergaderingen en niet enkel in functie van hun eigen onderzoeksproject deelnemen aan de vergaderingen. Er zijn hier reeds goede voorbeelden van, maar dit wordt zeker nog niet structureel opgenomen. Dit kan heel wat kansen tot versterking van het onderzoek in zich dragen.

6.2 KWALITEIT VAN HET ONDERZOEK

6.2.1 LITERATUURSTUDIES

6.2.1.1 METHODES LITERATUURSTUDIE

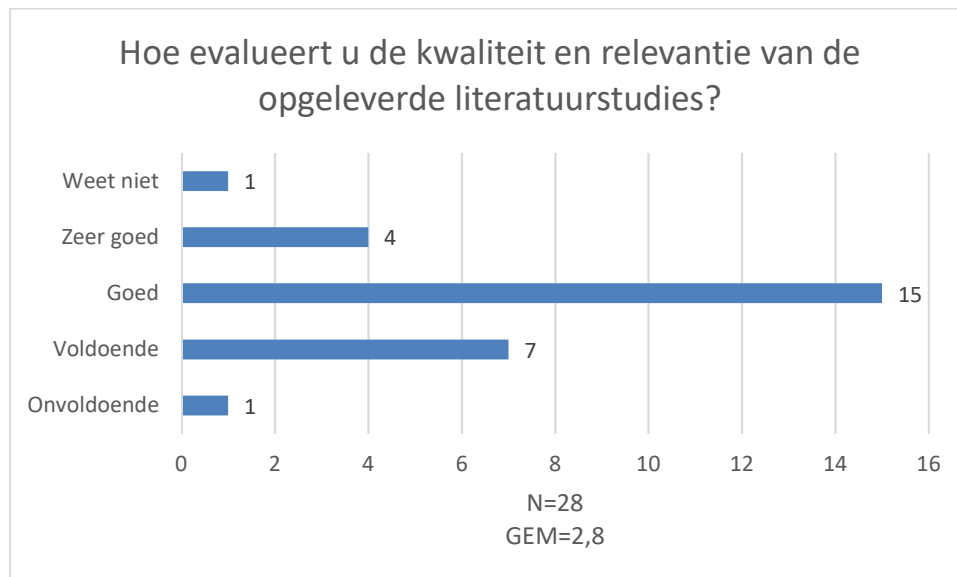

Figuur 5: Evaluatie van de methodes voor literatuurstudies

Meer dan de helft van de deelnemers die deze vraag konden beantwoorden vindt de kwaliteit en de geschiktheid van de gebruikte methodes voor de literatuurstudies goed en een vierde vindt deze zeer goed. Minder dan een vijfde vindt deze voldoende.

Dit verschilt van onderzoek tot onderzoek. In de meeste literatuurstudies is de methodologie expliciet beschreven, beargumenteerd en verantwoord. De literatuurstudie (verzameling van bestaande kennis over het thema) biedt een referentiekader waaraan de huidige situatie kan getoetst worden; dit is essentieel en tevens een goede basis om mee te starten. Dit vraagt wel voldoende competenties van de onderzoekers om de methodiek goed toe te passen en dit was niet altijd het geval.

6.2.1.2 KWALITEIT EN RELEVANTIE LITERATUURSTUDIES

Figuur 6: Evaluatie van de kwaliteit en relevantie van de literatuurstudies

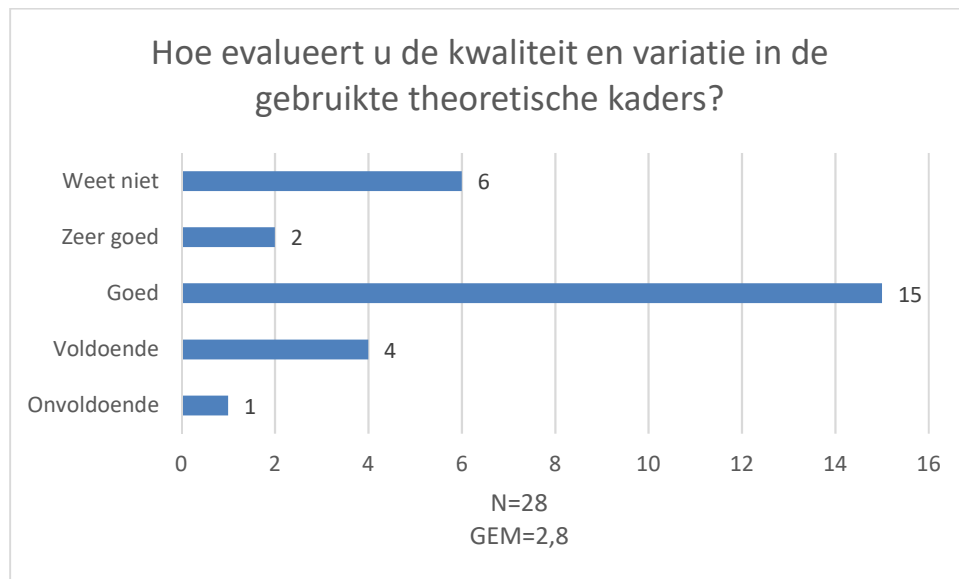
Meer dan de helft van de deelnemers die deze vraag kon beantwoorden gaf aan de kwaliteit en relevantie van de literatuurstudies goed te vinden. Een vierde vindt deze voldoende en één op zes vindt deze zeer goed. 1 respondent vindt dit onvoldoende.

Er wordt aangegeven dat het moeilijk is om een algemene beoordeling te geven omdat er kwaliteitsverschillen zijn tussen de opgeleverde literatuurstudies. De meeste literatuurstudies zijn van een degelijke kwaliteit (helder, onderbouwd, diepgaande analyse en synthese ...), slechts enkele leveren onvoldoende een bijdrage tot het invullen van de kennisleemtes (methodologie onvoldoende geëxpliciteerd, te weinig diepgaand, gebrekkige analyse en synthese).

Een respondent die de literatuurstudies relevant acht geeft aan de review mbt duaal leren van hoog niveau te vinden. Metareviews hebben een duidelijke meerwaarde (zij het dat ze niet per sé vernieuwend zijn). De vraag wordt wel gesteld voor wie dergelijke literatuurstudies dienen aangezien sommige ervan zeer academisch van aard zijn (of in het Engels). Er wordt gesuggereerd om verder na te denken over initiatieven om de literatuurstudies nog meer toegankelijk te schrijven met het oog op valorisatie. Aandachtspunt hierbij is evenwel: willen we dat dit ook voor de onderwijspraktijk relevant is, dan is er vaak nog meer vertaling nodig. Hierop kan ev. actiever ingezet worden door het Steunpunt, ev. met het valorisatiebudget.

De meeste literatuurstudies vormen een goede bron om het onderzoek te starten. Het is sterk dat men onderling verwijst naar de resultaten van de andere literatuurstudies. Aandachtspunt is dat in een aantal onderzoeken de literatuurstudies slechts zeer beperkt terug te vinden zijn in het vervolgonderzoek wat zich ook vertaalt in een gebrek aan theoretische kaders.

6.2.1.3 THEORETISCHE KADERS

Figuur 7: Evaluatie van de theoretische kaders

Een ruime meerderheid van de deelnemers die deze vraag kon beantwoorden, evalueert de kwaliteit en variatie in de gebruikte theoretische kaders als goed. Bijna een vijfde vindt deze voldoende. Slechts 2 respondenten vinden deze zeer goed. 1 respondent vindt deze onvoldoende.

104

Het gebruik van theoretische kaders en begrippen is wisselend. Bij bepaalde publicaties blijft men heel sterk beschrijvend en beperkt de theorie zich tot een aantal begrippen. Bij andere is er een duidelijke reflectie en een duidelijk theoretisch kader aan de hand waarvan men naar de verzamelde data kijkt. In een aantal onderzoeken werd de theoretische kaders reeds voor het einde van het onderzoek zelf publiek gemaakt, wegens hun meerwaarde en kwaliteit.⁵

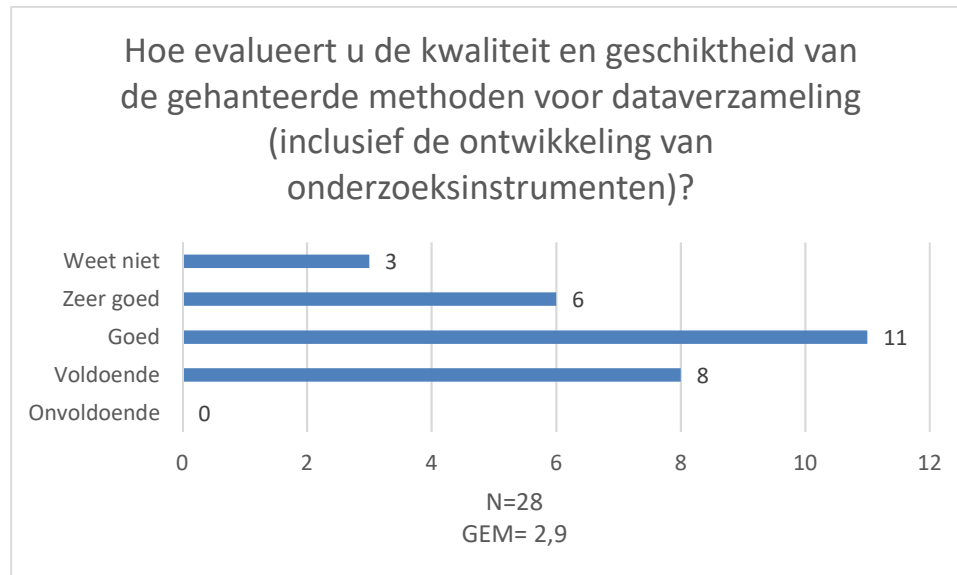
Aandachtspunt is ook om hierin innovatiever te zijn. Wanneer theorievorming onvoldoende aanwezig is, loop je het risico dat de gekozen technieken de uitkomsten beïnvloedt. Een groeikans is dus zeker om de theoretische kaders nog sterker in te zetten bij de analyses waardoor er ook aan theorieontwikkeling gedaan wordt.

Het is opvallend dat veel onderzoekers geen keuze durven maken. Het is vreemd om in één publicatie tegengestelde theoretische kaders besproken te zien (de sociaal-constructivistische blik versus een andere). De onderzoekers moeten beter hun theoretische uitgangspunten duiden aan de lezer, zodat deze kan intreden in de mindset van de betrokkenen. Er is niets verkeerd om te kiezen, zolang de onderzoekers maar duidelijk beschrijven waarom ze die keuzes maken.

⁵ Er wordt de volgende literatuursuggestie gedaan: het handboek 'An introduction to systematic reviews' van David Cough et al. (SAGE Publications Ltd; Second edition (May 5, 2017)).

6.2.2 DATAVERZAMELING

6.2.2.1 METHODEN VOOR DATAVERZAMELING

Figuur 8: Evaluatie van de methoden voor dataverzameling

Bijna de helft van de deelnemers die deze vraag kon beantwoorden vindt de kwaliteit en geschiktheid van de gehanteerde methoden voor dataverzameling (inclusief de ontwikkeling van onderzoeksinstrumenten) goed. Een derde vindt dit voldoende. Een vierde vindt dit zeer goed. Geen enkele respondent vindt dit onvoldoende.

105

De onderzoekers hanteren vaak een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve data. Dat is nuttig in het verkrijgen van zicht op patronen en relaties enerzijds en op percepties, overtuigingen, processen anderzijds. Men heeft een grote variatie aan dataverzameling ingezet voor de verschillende onderzoeken (surveys, case studies, literatuurstudies, ...). Dit betekent dat er rijke datasets zijn ontwikkeld. Er wordt een bijzondere vermelding gemaakt van de LiSO dataverzameling waar zeer goed werk werd geleverd. Er wordt ook aangegeven dat de studies op basis van multiple casestudies zeer rijk onderzoeksmateriaal opleveren dat mits diepgaande analyse tot zeer interessante bevindingen kan leiden. Er wordt hierbij wel gevraagd naar de implicaties die het selecteren van een beperkt aantal diepgaande cases hebben voor het trekken van bredere conclusies en er wordt benadrukt dat dit veel nuancering vraagt. Methodes als Delphistudie worden niet altijd als de meest geschikte bevonden om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zeker niet voor complexe vraagstellingen. Soms werd gebruik gemaakt van 'oudere' data, waardoor de analyses niet per se nog relevant zijn voor de huidige - veranderde - context. Naast klassieke onderzoeksdesign wordt er gezocht naar het toepassen van nieuwe onderzoeksinstrumenten (bv. binnen onderzoekslijn 3.1. werd gebruik gemaakt van statistisch-econometrische technieken (o.a. quasi-experimentele technieken en 'machine learning')).

Algemeen wordt aangegeven dat wanneer onderzoekers knelpunten ervaarden bij de dataverzameling ze dit zeker gesignaleerd hebben aan de opdrachtgever en constructief

gezocht hebben naar oplossingen om alsnog voldoende kwaliteitsvolle data te kunnen verzamelen.

Verzameling van data die niet van administratieve aard zijn, is een moeilijk punt. De onderzoekers doen hun best om gegevens in het veld te verzamelen en ook om maximaal synergiën te zoeken met reeds bestaande dataverzamelingsinitiatieven, zoals bv. LiSO. Scholen zetten evenwel een sterke rem op deelname aan surveys en kwalitatief onderzoek (saturatie), waardoor niet altijd de vooropgestelde respons kan gerealiseerd worden. Het vraagt veel tijd, inspanning en overtuigingskracht van onderzoekers om respondenten voor hun onderzoek te vinden. Noodgedwongen worden analyses soms uitgevoerd op (zeer) beperkte respondent aantallen. Er moet dan goed over nagedacht worden welke graad van detailanalyse zinvol is en hoe sterk de conclusies en daarop gebaseerd aanbevelingen kunnen zijn (bv. OL 3.3 – onderzoek naar studiekosten). Er wordt ook gevraagd om bij serieuze responsproblemen de discussie te voeren of het wel zinvol is om het onderzoek verder te zetten.

Er wordt aangegeven dat de responsproblematiek een heel belangrijk aandachtspunt is naar de toekomst toe. Er worden verschillende suggesties gedaan rond het verhogen van de respons zoals het inventariseren van (internationale) good practices van maatregelen die medewerking/respons verhogen, responsabilisering van scholen (onderscheid tussen eindwerk masterstudent en SONO-onderzoek moet duidelijk zijn), onderzoeken hoe er een betere spreiding kan komen van werklust voor scholen (bv. steekproefkader dat rekening houdt met alle lopende (SONO-)bevragingen, eventueel proberen rekening houden met interesses van scholen bij steekproeftrekking indien dit strookt met vereisten van steekproeftrekking).

106

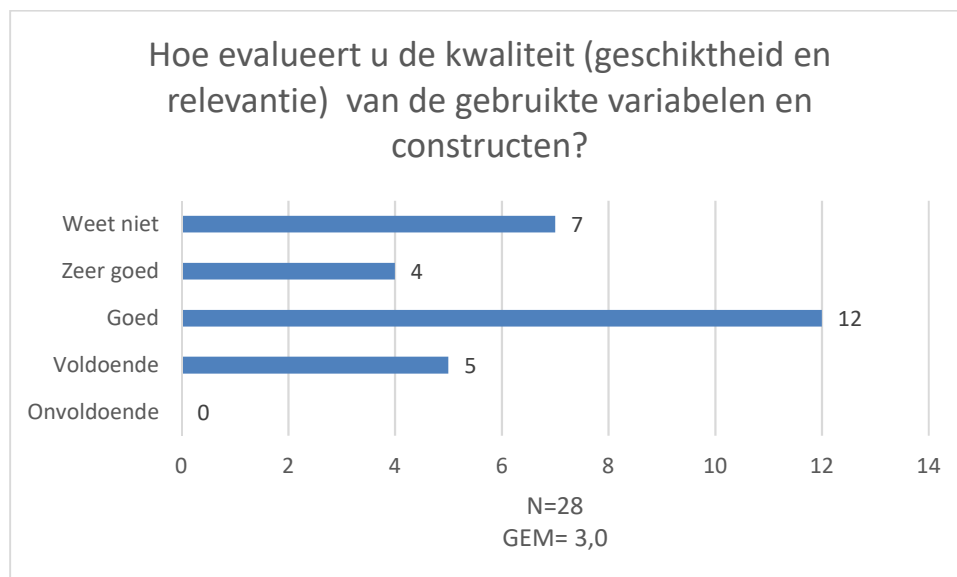
Onderzoekers ontwikkelen, zoals door de opdrachtgever voorgesteld, ook onderzoeksdesigns waarbij ze aansluiten bij lopende initiatieven van data-verzameling. Dit is een zeer interessante strategie, maar heeft ook de beperking dat de steekproefsamenstelling van het dataverzamelingsinitiatief waarbij aangeknoopt wordt niet optimaal is voor het onderzoek dat een focus legt op een specifieke deelpopulatie of een problematiek die minder aanwezig kan zijn in de – over het algemeen wel representatieve – steekproef van scholen.

Er zit zeker nog groeipotentieel in het verder benutten van dwarsverbanden tussen verschillende onderzoekslijnen. Het zou zeker interessant zijn om nog verder te exploreren hoe de verzamelde data in één onderzoekslijn eventueel iets extra kan toevoegen voor een ander onderzoek.

De instrumenten en dataverzamelingsstrategie werden steeds met de opvolgingsgroep besproken. Aandachtspunt is misschien dat de opvolgingsgroep niet steeds op voorhand zicht had op de concrete rekrutering van de cases wat in een aantal gevallen wel tot vragen heeft geleid.

Er is één respondent die ervoor pleit om minder tijd te besteden aan dataverzameling en -analyse omdat onderzoek voor beleidsgebruik volgens deze respondent in vele gevallen niet nauwkeurig of hoog betrouwbaar moet zijn. Een richting volstaat voor beleidsvoorbereiding., aldus die respondent.

6.2.2.2 DE KWALITEIT (GESCHIKTHEID EN RELEVANTIE) VAN DE GEBRUIKTE VARIABLEN EN CONSTRUCTEN

Figuur 9: Evaluatie van de gebruikte variabelen en constructen

Een ruime meerderheid van de respondenten evalueert de kwaliteit van de gebruikte variabelen en constructen als goed. Bijna een vierde van de respondenten vindt deze voldoende. De overige deelnemers aan de bevraging vindt deze zeer goed. Geen enkele respondent geeft een onvoldoende.

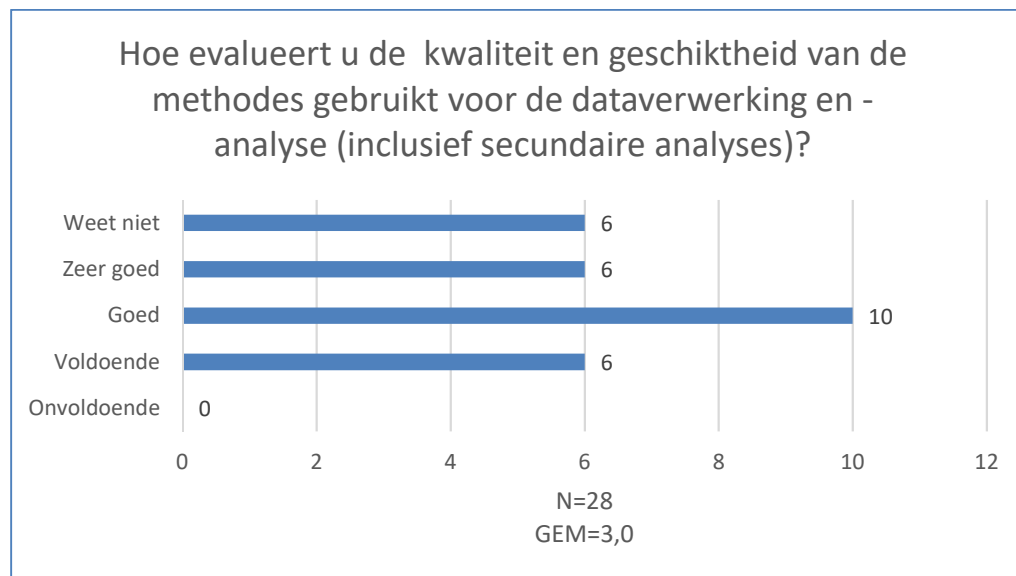
107

Het is eigen aan onderzoek dat men de complexe realiteit in constructen of variabelen tracht te vangen. Het is belangrijk keuzes duidelijk te verantwoorden vanuit theorie of met het oogpunt van vergelijking met ander onderzoek waarin bepaalde constructen gehanteerd werden. Natuurlijk zijn hier altijd beperkingen aan verbonden. Zo komt de operationalisering van onderzoekspopulaties niet noodzakelijk overeen tussen verschillende databronnen (bv. leerlingen met SOB: in LiSO-bevraging wordt dit anders geoperationaliseerd dan in de administratieve databanken). Onderzoekers moeten de verschillende operationalisering duidelijk verantwoorden. Tot dusver werden hier nog geen problemen mee vastgesteld en er werd hierover ook goed afgestemd tussen de administratie en de onderzoekers. Ook inzake onderzoeksconstructen/variabelen moet vaak geroeid worden met de riemen die men heeft. Onderzoekers leggen hun onderzoeksinstrumentarium (vragenlijsten,...) altijd voor aan de opvolgingsgroep. Op dat moment wordt er vaak al stevig over van gedachten gewisseld en dat wordt ook als nuttig ervaren. Maar het is pas op het moment van rapportering dat de beperkingen voor leden van de opvolgingsgroep duidelijker worden en dan komt er (nog eens) discussie over.

Er wordt aangegeven dat er nood is aan de valorisatie van statistisch-econometrische technieken (bv. bruikbaarheid bekijken voor concept 'onderwijskwaliteit' binnen Referentiekader Onderwijskwaliteit (ROK), bruikbaarheid voor datarapporten binnen 'mijn onderwijs' enz). Deze analyses moeten nog gebeuren.

6.2.3 DATAVERWERKING EN –ANALYSE

6.2.3.1 METHODES VOOR DE DATAVERWERKING EN –ANALYSE

Figuur 10: Evaluatie van de methodes voor dataverwerking en -analyse

Bijna de helft van de respondenten evalueert de kwaliteit en geschiktheid van de methodes gebruikt voor de dataverwerking en -analyse als goed. Meer dan een vierde vindt deze zeer goed. Een even grote groep vindt deze voldoende. Geen enkele deelnemer aan de bevraging geeft een onvoldoende.

Er wordt aangegeven dat de kwaliteit en de geschiktheid van de methodes van dataverwerking en analyse zeer afhankelijk zijn van het onderzoeksteam en het onderzoek. Het is dan ook moeilijk om een algemene beoordeling te geven. In een aantal onderzoekslijnen zijn de methodes van dataverwerking en -analyses zeer goed en gebruikt men state-of-the art wetenschappelijke onderzoeksmethoden. Sommige onderzoekers durven ook gebruik maken van nieuwe methoden en technieken (machine learning, QCA,..., wat ook gewaardeerd wordt. Er wordt zinvol gebruik gemaakt van bestaande data voor bijkomende analyses (o.a. ifv selectie respondenten).

In andere onderzoeken is dit echter matig en slaagt men er niet in de gegevens op een hoger niveau te tillen, geraakt men niet verder dan een (oppervlakkige) beschrijving en is de diepgang van de analyse zeer beperkt. Daarbij laten de onderzoekers zich niet altijd even sterk leiden door het theoretisch kader dat ze in de literatuurstudie presenteerden. Belangrijk daarbij is dat men vertrekt van relevante wetenschappelijke onderzoeksvragen (ipv louter beschrijvende vragen). Interessant zou zijn dat er meer tijd/ruimte is voor interpretatieve analyse en zo nog meer bijdrage aan theorievorming. Dit geldt zowel voor kwalitatieve als kwantitatieve analyses. In de analyse kan ook duidelijker de basis worden gelegd voor de conclusies en de beleidsaanbevelingen.

Wanneer men zeer technische modellen gebruikt, vormt het een uitdaging om deze modellen te vertalen naar analyse-instrumenten die bruikbaar zijn om proxy's van 'onderwijskwaliteit' te maken.

Er worden ook bezorgdheden geuit rond de kwaliteitsoпvolging van rapporten. Het komt voor dat rapporten op de opvolgingsgroep gebracht worden die eigenlijk nog onvoldoende kwalitatief zijn en waar grote bijsturingen noodzakelijk zijn. Men suggereert dat het Dagelijks Bestuur van SONO meer zou moeten kijken naar kwaliteitsstandaarden en zelf, eventueel na overleg met de opdrachtgever/stuurgroep, moet beslissen bepaalde rapporten nog niet op de opvolgingsgroep te brengen.

De opvolgingsgroep zou beter zicht moeten krijgen op de tussentijdse voortgang in het analyseproces. Er moet volgens een respondent worden nagedacht hoe de kwaliteit doorheen het traject beter bewaakt kan worden. Misschien moet er meer tussentijdse opvolging worden voorzien (bijvoorbeeld aan de hand van maandelijkse korte overzichten, eventueel enkel voor die onderzoeken waar de opdrachtgever het gevoel heeft dat het niet loopt).

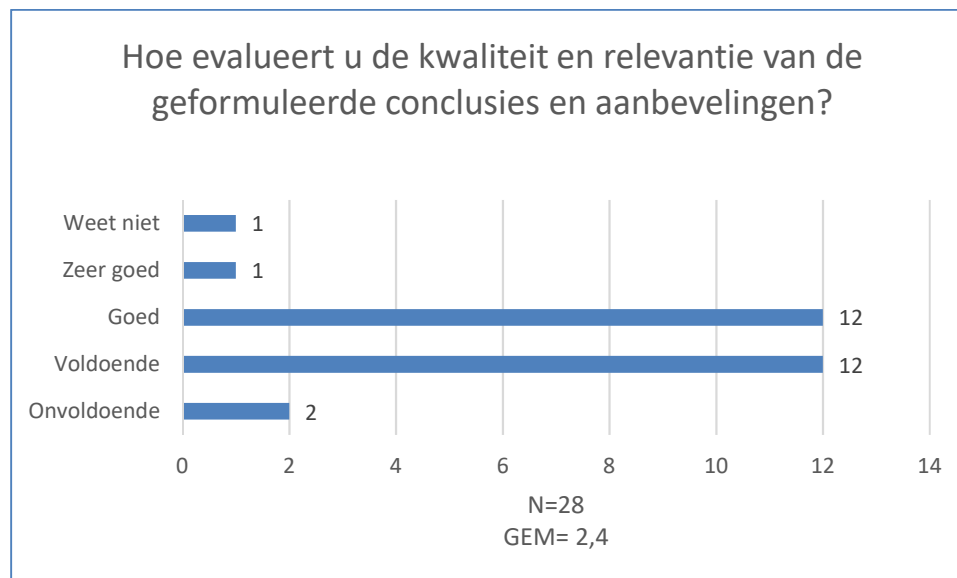
Er wordt gevraagd om explicieter na te gaan en te bespreken of de onderzoekers voldoende tegemoet komen aan de suggesties van de opvolgingsgroep. Wat met opgeleverd onderzoek dat niet aan de kwaliteitseisen voldoet? Die procedure moet helder en duidelijk zijn voor de leden van de opvolgingsgroep.

Binnen SONO is tot op heden te weinig gewerkt aan het uitwerken van goede kwaliteitsindicatoren (al of niet met bestaande data); niet alleen mbt outcome, maar ook bv. mbt kwalitatieve leerkrachten, kwalitatief beleidsvoerend vermogen. Het schort veelal aan de kwaliteit van gebruikte 'outcome variabelen'. Dit is een gegeven, premisse waaruit onderzoekers vertrekken. De uitdaging ligt erin om ook nieuwe te creëren. De klassieke outcome variabelen zijn veelal: schoolse vertraging, zittenblijven, doorstroom naar A-stroom, behalen van A-atteст, problematische afwezigheden, doorstroom HO, diploma HO. Veelal wordt elke indicator apart gemodelleerd. De tekorten van elke output-indicator kan misschien verholpen worden door na te denken over samengestelde prestatie-indicatoren.

Het is belangrijk dat de onderzoekers de relaties die ze tussen 'variabelen' / constructen vinden in mensentaal doordenken en uitschrijven. Dit bevordert het begrip bij de leden van de opvolgingsgroep en het ruimere publiek dat niet zo vertrouwd is met wetenschappelijk jargon, maar ook het denkwerk in functie van conclusies en beleidsaanbevelingen.

6.2.5 BELEIDSAANBEVELINGEN

6.2.5.1 KWALITEIT EN RELEVANTIE VAN DE GEFORMULEERDE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Figuur 11: Evaluatie van de conclusies en aanbevelingen

Iets minder dan de helft van de respondenten evalueert de kwaliteit en relevantie van de geformuleerde conclusies en aanbevelingen als goed. Een even grote groep vindt de conclusies en aanbevelingen voldoende. 2 respondenten geven aan dat ze deze onvoldoende vinden. Slechts 1 respondent vindt deze zeer goed.

Men geeft aan dat het Steunpunt doorheen de jaren zeker gegroeid is in dit proces en dat de meeste studies voldoende goede conclusies en beleidsaanbevelingen hebben die daarop aansluiten: helder, onderbouwd, diepgaand, voldoende genuanceerd, met zorg voor de complexiteit en de verscheidenheid in belangen die onderwijs(beleid) kenmerkt. Deze studies leveren een zinvolle bijdrage tot evidence-informed beleidsontwikkeling. Ze stimuleren denkprocessen, dialoog en reflectie bij de verschillende stakeholders in het onderwijs(beleid).

In enkele studies zijn de conclusies echter onvoldoende diepgaand en onderbouwd. Dat heeft zijn weerslag op de kwaliteit en relevantie van de beleidsaanbevelingen. Er is zeker begrip voor het feit dat het een moeilijke oefening is om als onderzoeker o.b.v. 1 rapport beleidsaanbevelingen te doen. Beleidsaanbevelingen moeten echter uit het onderzoek zelf voortkomen, en kunnen eventueel onderbouwd worden aangevuld vanuit ander (gelijklopend) onderzoek. Dit dient duidelijk geëxpliciteerd te worden.

Aandachtspunt blijft dat de beleidsaanbevelingen vaak een bekrachtiging zijn van wat al geweten is en dus vaak zeer voorzichtig en niet altijd zeer innovatief zijn.

Men geeft aan dat men het belangrijk vindt om voldoende tijd en middelen te investeren in het formuleren van de beleidsaanbevelingen en dat de promotoren hierin een belangrijke rol te spelen hebben. Vertrouwdheid met het onderzoeksthema, voeling met

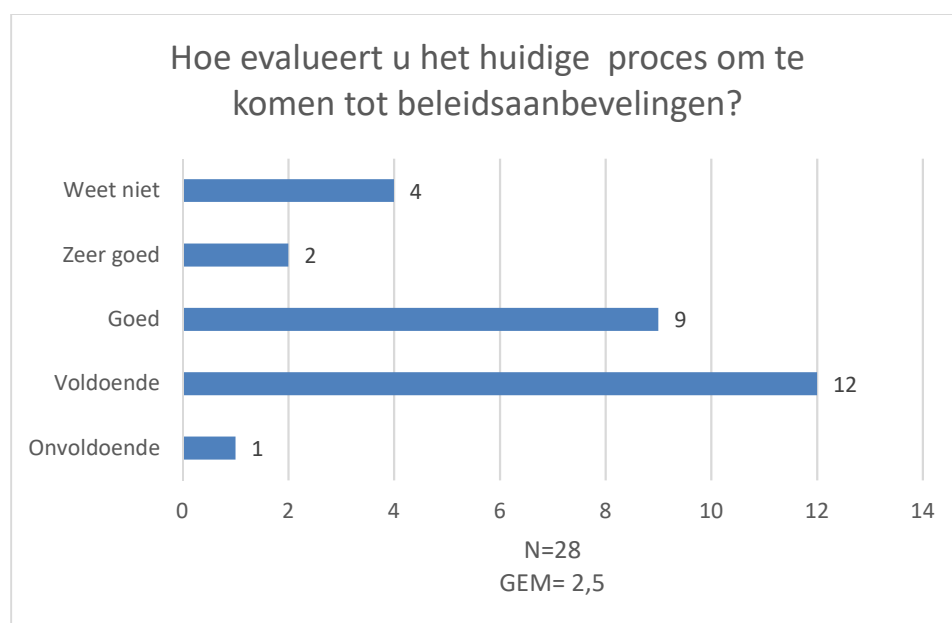
beleidsvoorbereiding en -evaluatie en de beleidsrealiteit (budgettair, regelgevend, ...) en met de onderwijspraktijk zijn hierbij zeer belangrijke factoren die bijdragen aan de kwaliteit van de conclusies en aanbevelingen.

Soms zouden onderzoekers ook moeten durven aangeven dat, op basis van het onderzoek, het moeilijk is om tot beleidsaanbevelingen te komen (de conclusies zijn meerzijdig, de conclusies zijn onduidelijk, ...). Bij tussentijdse rapporten is het ook niet altijd mogelijk om beleidsaanbevelingen te formuleren aangezien de resultaten van één onderzoeksluik nog moeten bekeken worden in het licht van de resultaten en inzichten uit het andere onderzoeksluik.

De concrete toepasbaarheid van de beleidsaanbeveling in de onderwijspraktijk zou beter aangetoond moeten worden. Er is ook nood aan een betere afstemming van de aanbevelingen van diverse onderzoekslijnen die een zelfde thema betreffen, bijvoorbeeld 1.3. en 3.1.

Indien het moeilijk is om op basis van het onderzoek te generaliseren zouden de onderzoekers dit ook duidelijk moeten aangeven.

6.2.5.2 HET HUIDIGE PROCES OM TE KOMEN TOT BELEIDSAANBEVELINGEN

Figuur 12: Evaluatie van het proces om te komen tot beleidsaanbevelingen

De helft van de respondenten die deze vraag konden beantwoorden vindt het proces om te komen tot beleidsaanbevelingen voldoende. Een derde vindt dit proces goed. 2 respondenten vinden het proces zeer goed. 1 respondent geeft aan dit onvoldoende te vinden.

Men geeft aan dat er zowel intern binnen het Steunpunt als in de bespreking op de opvolgingsgroep verschillen zijn in de manier waarop er tot beleidsaanbevelingen wordt gekomen. Er wordt aangekaart dat er tijdens de opvolgingsgroepen soms te weinig aandacht gaat naar de bespreking van de beleidsaanbevelingen en de valorisatie van de

resultaten doordat er te veel tijd gaat naar de wetenschappelijke opvolging van het onderzoek.

Er wordt aangegeven dat het belangrijk is dat er een duidelijke rolafbakening is tussen de onderzoekers enerzijds en de leden van de opvolgingsgroep (die zetelen als 'expert') anderzijds. Er moet ook duidelijkheid zijn over het eigenaarschap van het rapport en de aanbevelingen. Men vindt het zeer belangrijk dat onderzoekers in alle vrijheid hun beleidsaanbevelingen kunnen formuleren. De leden van de opvolgingsgroep bewaken de kwaliteit van de beleidsaanbevelingen (onderbouwd, genuanceerd, met zorg voor de complexiteit en de verscheidenheid in belangen die onderwijsbeleid kenmerkt ...).

In de meeste gevallen kwamen de onderzoekers in voldoende mate tegemoet aan de feedback op de beleidsaanbevelingen. Dit proces werkt als zowel onderzoekers (in het bijzonder de promotoren) als leden van de opvolgingsgroep hier de gepaste verantwoordelijkheid opnemen en voldoende in investeren. Dit vraagt voldoende inspraak en betrokkenheid van alle aanwezige leden. Er wordt aangegeven dat de leden van de opvolgingsgroep al te vaak de weg van de voorzichtigheid bewandelen. Er wordt gesuggereerd om eventueel meer activerende werkvormen te gebruiken in de opvolgingsgroep bij de bespreking van de beleidsaanbevelingen om zo de betrokkenheid en inbreng te verhogen.

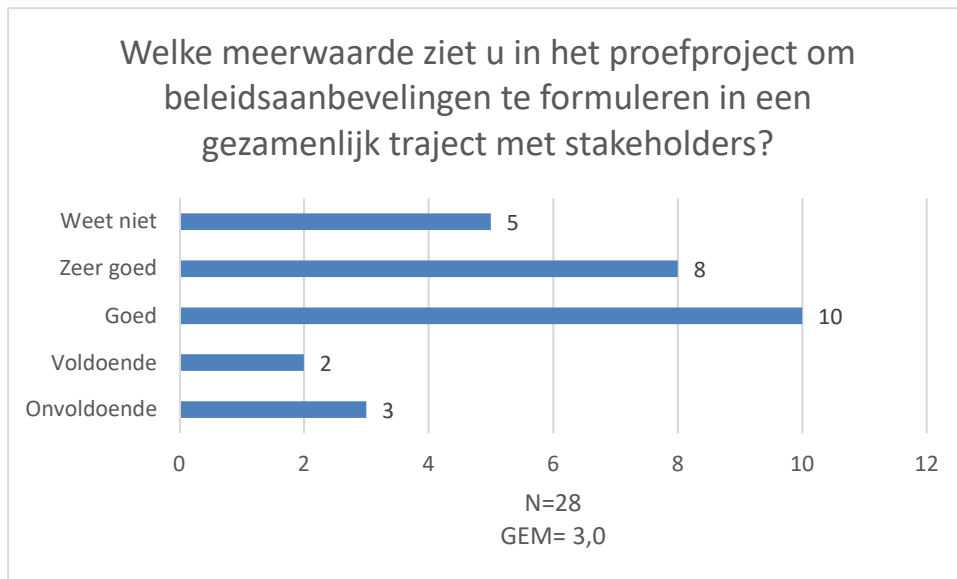
In de vrijgavenota kan de administratie kanttekeningen plaatsen bij bepaalde resultaten of aanbevelingen.

Er wordt voorgesteld een "cooling down" fase in te lassen tussen het eindrapport en de beleidsaanbevelingen. Dit laat toe de onderzoekers de resultaten en conclusies van het onderzoek even te laten bezinken alvorens de beleidsaanbevelingen te formuleren en biedt ook mogelijkheden om de aanbevelingen breder te kaderen dan enkel vanuit het ene voorliggende onderzoek.

Niet voor elke onderzoekslijn moet men tot beleidsaanbevelingen komen. Er zijn voldoende redenen om dat niet te doen. Eventueel is het zelfs aangewezen dat men op het niveau van het onderzoeks domein aanbevelingen formuleert of over de onderzoeks domeinen heen. Dit vereist uiteraard dat het onderzoek uit andere onderzoekslijnen en -domeinen voldoende gekend is.

Er wordt ook nog aangegeven dat beleidsaanbevelingen op zich niet sturend voor het beleid kunnen zijn: onderzoek kan niet in de plaats komen van een beleidsbeslissing. Na het onderzoek is er beleidsmatig en politiek een weg af te leggen om consensus te zoeken, een proces van advies en onderhandeling ... Dat gebeurt op andere fora (in de organisaties van de verschillende stakeholders, in de Vlaamse Onderwijsraad, in sociaal overleg etc.).

6.2.5.4 MEERWAARDE VAN HET PROEFPROJECT ROND BELEIDSAANBEVELINGEN

Figuur 13: Evaluatie van het proefproject beleidsaanbevelingen

Er lijkt toch wel wat steun te zijn voor het proefproject om beleidsaanbevelingen te formuleren in een gezamenlijk traject met stakeholders. Met een gemiddelde score van 3 scoort men deze vraag hoog in vergelijking met andere vragen.

Minder dan de helft van de bevroegden vindt dit een goed proefproject. Meer dan een derde vindt het een zeer goed proefproject. Eén op 8 geeft het proefproject een onvoldoende. 2 respondenten vinden het voldoende.

Men geeft aan dat dit een interessant experiment kan zijn waar men uit kan leren. Belangrijke voorwaarde is uiteraard dat het project op een open en eerlijke wijze geëvalueerd wordt en hieruit de juiste en breed gedragen conclusies getrokken worden. Gedragenheid bij alle partners over de procedure is een noodzakelijke vereiste.

Men ziet mogelijke meerwaarde in het proefproject omdat

- dit verschillende perspectieven binnenbrengt en dat altijd bijkomende inzichten oplevert.
- Onderzoekers en beleidsmensen in een vroeger stadium met elkaar in dialoog treden en hun expertise samenbrengen.
- Het kan helpen om neveneffecten van aanbevelingen sneller boven water te krijgen.
- Het kan leiden tot een verhoging van de relevantie, kwaliteit en consistentie van de aanbevelingen doordat er bepaalde criteria gebruikt worden.
- Het kan leiden tot een verhoogde betrokkenheid van de stakeholders en geeft al een barometer weer van hoe de actoren staan tov de aanbevelingen.

Belangrijke randvoorwaarden zijn

- duidelijkheid over de rolafbakening, het eigenaarschap van de beleidsaanbevelingen en het statuut van de tekst. Hierover werd onvoldoende duidelijk gecommuniceerd. Er is gebleken dat een aantal leden van de opvolgingsgroep het moeilijk hebben met de rol die ze krijgen en de vraag hebben of zij al dan niet hun achterban vertegenwoordigen.

- Dat de onderzoekers de beleidsmensen moeten kunnen voeden (met onderzoek in de brede zin en niet louter het onderzoek dat voorligt).

Er wordt ook gewezen op mogelijke risico's:

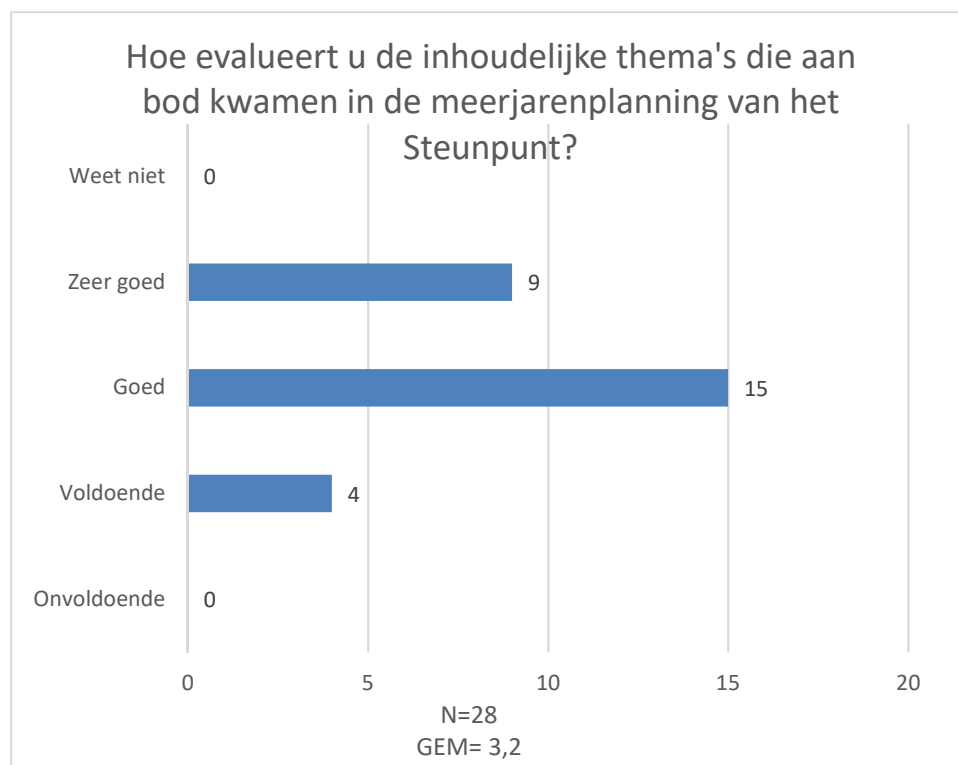
- aantasten van de autonomie van de onderzoekers om onderbouwde beleidsaanbevelingen te formuleren die mogelijks ingaan tegen de beleidskeuzes die op dat moment worden gemaakt. Het komt de onderzoekers toe om beleidsaanbevelingen gebaseerd op de onderzoeksresultaten te formuleren en deze moeten objectief zijn.
- Rolverwarring (onderzoekers & stakeholders hebben een fundamenteel andere rol in het beleidsproces en deze moet strikt gescheiden blijven). Het eigenaarschap van de beleidsaanbevelingen, aansluitend op het onderzoeksrapport, ligt enkel bij de onderzoekers.
- Het blijft belangrijk dat de onderzoekers (alsook alle andere stakeholders) hun eigen beleidsaanbevelingen kunnen blijven formuleren en dat mag ook in het opgeleverde rapport (dat dan daarna onderwerp wordt van een gezamenlijke project tot het formuleren van beleidsaanbevelingen). Ze zullen vaak van een ander niveau zijn: de aanvankelijke beleidsaanbevelingen van de onderzoekers zijn vaak algemenere reflecties (m.i.v. meer 'utopische' denkbeelden), terwijl de resultaten van het gezamenlijk proces misschien meer uitgewerkte compromissen zijn. In een professionele context en in een volwassen democratie moet het mogelijk zijn om met dergelijke veelzijdigheid (rolcomplexiteit en meningsverschillen) om te gaan.
- Negatieve impact op het evidence-informed onderwijsbeleid omdat beleidsaanbevelingen minder krachtig zijn als ze niet door "autonome" onderzoekers worden geformuleerd maar samen met de stakeholders
- Negatieve impact op het evidence-informed onderwijsbeleid omdat stakeholders onmiddellijk een standpunt moeten innemen over de beleidsaanbevelingen en er dus minder ruimte is om in de eigen organisatie de reflectie en discussie ten gronde te voeren (het onderzoek zal dan ook verspreid moeten worden in de eigen organisatie, hoe zit het dan met de vertrouwelijkheid?).
- Negatieve impact op de valorisatie van het onderzoek: moeilijk voor stakeholders om mee te werken aan de valorisatie van onderzoek waarvan ze (niet alle) beleidsaanbevelingen onderschrijven.
- Met welke stakeholders wordt dit gezamenlijk traject gelopen? Niet alle stakeholders zijn betrokken in (alle) opvolgingsgroepen - hoe kunnen we een "gezamenlijk traject" lopen als sommige stakeholders van bij het begin betrokken zijn bij het onderzoek en andere er pas bijkomen in de fase van de beleidsaanbevelingen;
- Wat is dan de rol van de Vlaamse Onderwijsraad (wat nu een forum is om met alle stakeholders te reflecteren en evt. via een advies standpunt in te nemen)?
- Tijdsintensief traject voor stakeholders terwijl er nu al een goed werkend forum (de Vlor) is om zich uit te spreken over beleidsthema's en -aanbevelingen in SONO-onderzoek (evt. op vraag van de minister)

Diegenen die kritischer staan tegenover het initiatief geven wel aan dat op het moment dat de bevraging afgenomen werd het proefproject nog moest starten en dat ze wel bereid zijn het proefproject alle kansen te geven zij het dat dit met de nodige voorzichtigheid moet aangepakt worden en geëvalueerd en bijgestuurd moet worden waar nodig.

Tot slot wordt er nog gevraagd of een soort van professionaliseringstraject van de onderzoekers inzake beleid/beleidsaanbevelingen een optie zou zijn voor de toekomst.

6.3 VALORISATIE VAN HET ONDERZOEK

6.3.1 INHOUDELIJKE THEMA'S MEERJARENPLANNING

Figuur 14: Evaluatie inhoudelijke thema's meerjarenplanning

Meer dan de helft van de deelnemers geeft aan dat de inhoudelijke thema's die aan bod komen in de meerjarenplanning goed zijn. Een derde geeft aan deze zeer goed te vinden. De overige respondenten vinden deze voldoende.

De thema's sluiten mooi aan bij de beleidsagenda van de minister en er komt een breed spectrum van thema's aan bod. Het is belangrijk dat thema's aan bod komen die onderzoek vragen in functie van ondersteuning van de administratie of maatschappelijk en/of politiek ter discussie staan. Het zijn thema's waar duidelijk kennisvragen leven.

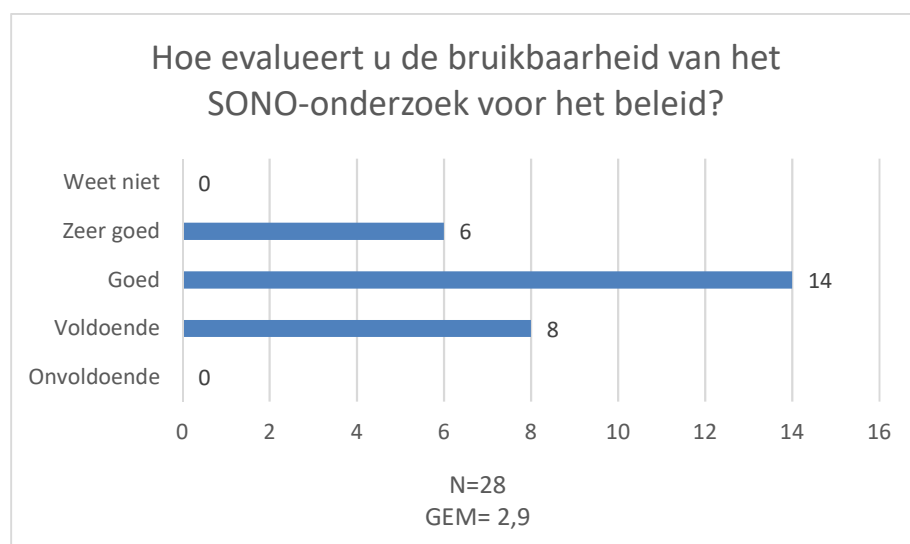
De thema's zijn zeker actueel, maar niet altijd even relevant voor alle niveaus. Hoger onderwijs en volwassenenonderwijs zouden aan bod moeten komen, zeker als de overheid wil investeren in levenslang leren. Ook andere onderwijsthema's aan bod zouden kunnen komen bijvoorbeeld rond schoolbesturen.

De formule van de vrije ruimte is een heel sterke meerwaarde omdat dan op nog openliggende prioriteiten kan worden gefocust. Het wordt ook als positief ervaren dat men thema's naar voor kan schuiven voor de vrije ruimte.

Transversaal werken blijft een aandachtspunt. De vraag is of er voldoende dwarsverbanden zijn gelegd. Deze werden aangekondigd in de meerjarenplanning maar werden niet noodzakelijk in de praktijk gebracht.

Voor een aantal thema's is het onduidelijk hoe ze op de onderzoeksagenda terecht gekomen zijn (bv. 'buitenschools leren', leraar 21ste eeuw). De doelstelling van het onderzoek was dan niet altijd helder wat geleid heeft tot onderzoeken waarvan de focus minder duidelijk was. Voor een aantal onderzoeksthema's geeft men aan dat deze toch iets verder staan van het onderwijsbeleid in Vlaanderen of dat ze in elk geval meer geconnecteerd zouden moeten worden met bv. beleid in Vlaanderen).

6.3.2 BRUIKBAARHEID VAN HET SONO-ONDERZOEK VOOR HET BELEID

Figuur 15: Evaluatie bruikbaarheid SONO-onderzoek voor beleid

De helft van de bevroagden geeft aan dat het SONO-onderzoek goed bruikbaar is voor het beleid. Meer dan een vierde vindt het voldoende bruikbaar. De overige groep vindt het onderzoek zeer goed bruikbaar. Geen enkele bevroagde vindt het onderzoek onvoldoende bruikbaar.

Er wordt aangegeven dat de conclusies uit onderzoeken over het algemeen nuttig en bruikbaar zijn voor beleidsmakers en dat sterke analyses een hulpmiddel kunnen zijn voor beleidsmakers. Er wordt gesteld dat vooral de onderzoeken uit de vrije ruimte het meest bruikbaar zijn. Ook kwalitatief moeten ze, ondanks de korte looptijd, niet onderdoen voor de andere onderzoekslijnen. Er wordt hier ook verwezen naar valorisatie-activiteiten bijvoorbeeld seminars met stakeholders.

Niet al het onderzoek is echter even bruikbaar voor het beleid. Dit kan te wijten zijn aan verschillende factoren: de focus van het onderzoek die soms eerder praktijkgericht is,

thema's die wat verder af staan van het beleid en waar het moeilijker is de vertaalslag naar het beleid te maken, de scherpte van de analyses.

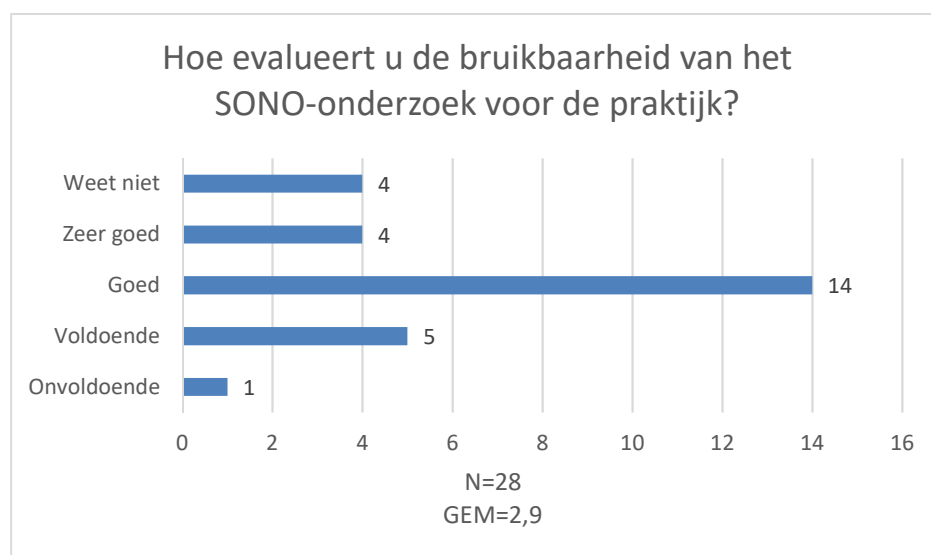
Er worden ook aandachtspunten geformuleerd naar de doorwerking naar het beleid. Resultaten uit onderzoek worden niet altijd meegenomen in het debat of in het uittekenen van het beleid en beleidsbeslissingen worden soms genomen vooraleer de resultaten van onderzoek bekend gemaakt werden. Men geeft ook aan zoekende te zijn hoe men best omgaat met onderzoeksresultaten die ingaan tegen de verwachtingen maar die wel relevant zijn voor het maatschappelijke debat bv. de onderzoeksresultaten mbt de waterval in het SO. Een nuance die hierin wordt aangebracht is dat het moeilijk blijft om op basis van een of enkele onderzoeksrapporten een nieuw beleid volledig vorm te geven. Wellicht hoort dit ook niet de ambitie te zijn. Het wetenschappelijk onderzoek rond een bepaald beleidsthema is slechts 1 vorm van input in het beleidsproces.

Eén respondent vraagt zich af of Steunpunten nog wel van deze tijd zijn en of ze flexibel en tijdig genoeg inspelen op vragen van de overheid en andere partners en of ze genoeg terreinkennis hebben (onderwijsveld + brede overheids- en middenveld). Deze respondent suggereert om eerder te investeren in monitoringinstrumenten binnen de Vlaamse overheid dan in extern gefinancierd onderzoek.

Er wordt gesuggereerd om het mogelijk te maken om voor kortlopende, concrete projecten de skills van de onderzoekers in te kunnen 'huren' om advies te geven rond beleidsvragen.

6.3.3 BRUIKBAARHEID VAN HET SONO-ONDERZOEK VOOR DE PRAKTIJK

117

Figuur 16: Evaluatie bruikbaarheid SONO-onderzoek voor praktijk

Meer dan de helft van de deelnemers aan de bevraging geeft aan dat het SONO-onderzoek goed bruikbaar is voor de praktijk. Een vijfde vindt het voldoende bruikbaar. Minder dan een vijfde vindt het zeer goed bruikbaar. 1 respondent vindt het SONO-onderzoek onvoldoende bruikbaar.

De bruikbaarheid voor de praktijk hangt sterk af van het specifieke onderzoek en thema. Als er een praktijkgerichte bijdrage, zoals de leidraad voor teamteaching wordt ontworpen, biedt dit een toegankelijke manier om de resultaten te verspreiden die als spiegel kunnen dienen over de eigen onderwijspraktijk.

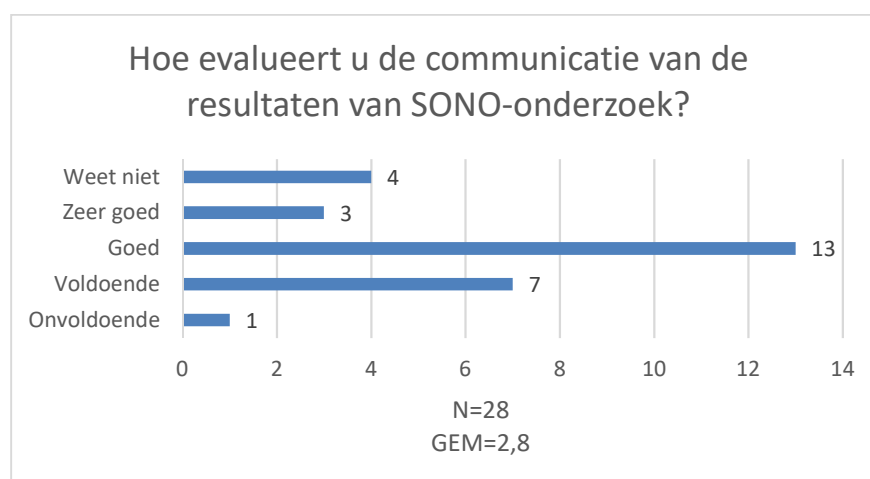
Er zijn enkele uitblinkende onderzoekers die echt sterk materiaal uitwerkten (o.a. schoolfeedbackrapporten, toegankelijke brochures, ...) en sterke communicatie opzetten naar de praktijk toe. Bij andere onderzoekers bleef dit mogelijks teveel bij opleveren van een onderzoeksrapport

Voor de meeste afgeronde onderzoeken (teamteaching, welbevinden van schoolleiders) wordt er een studiedag voorzien.

Het onderzoek naar stress en welbevinden is gebruikt als een van de belangrijke bronnen van leiderschapsprojecten die de minister geïnitieerd heeft. De samenwerking met Geert Devos die als wetenschappelijke expert (niet vanuit opdracht binnen SONO) optreedt is bijzonder interessant en relevant. Dit moeten we in de verdere uitrol van SONO meer inbouwen (hiervoor kunnen ev. valorisatiemiddelen gerichter ingezet worden).

Men geeft aan wel weinig zicht te hebben op de mate waarin het onderzoek echt doorsijpelt in het onderwijsveld. Er is heel wat interessant materiaal beschikbaar, maar vraag is hoe we dit best ontsluiten zodat dit de werkvloer bereikt en daar – meer nog dan vandaag – dingen in beweging zet. Aandachtspunt blijft de vertaalslag van onderzoek naar bv. actie-onderzoek & disseminatie naar onderwijspraktijk.

6.3.4 COMMUNICATIE VAN DE RESULTATEN VAN SONO-ONDERZOEK

Figuur 17: Evaluatie communicatie resultaten SONO-onderzoek

Meer dan de helft van de respondenten vindt de communicatie van de resultaten van het SONO-onderzoek goed. Ongeveer een derde vindt de communicatie voldoende. Eén op 8 geeft aan de communicatie zeer goed te vinden. 1 respondent vindt het echter onvoldoende.

Onderzoeksrapporten zijn makkelijk te raadplegen via de websites van Steunpunt SONO en onderwijsonderzoek.be. Voor de SONO-website is het wel een aandachtspunt om de rapporten sneller online te zetten na vrijgave. Er wordt gesuggereerd de nieuwsbrief iets frequenter te maken. Er wordt ook gevraagd op de website een helder overzicht te geven van alle SONO-studies, incl. de voorziene opleverdatum, de datum van positief advies tot vrijgave van de opvolgingsgroep en de (voorziene) datum van vrijgave.

Het regelmatig organiseren van studiedagen wordt gezien als een kennisbron om op de hoogte gesteld te worden van de onderzoeksprocessen en resultaten. Ook de SONO-studiedag waarop meerdere resultaten van de verschillende lijnen toegelicht worden, wordt beschouwd als een meerwaarde.

De leden van de opvolgingsgroep houden zich aan de afspraken inzake vertrouwelijkheid en communicatie. De bespreking van de valorisatie in de opvolgingsgroep kan bijdragen aan de communicatie en bij verschillende leden is er grote bereidheid om onderzoeken mee te verspreiden, toch blijft het een uitdaging.

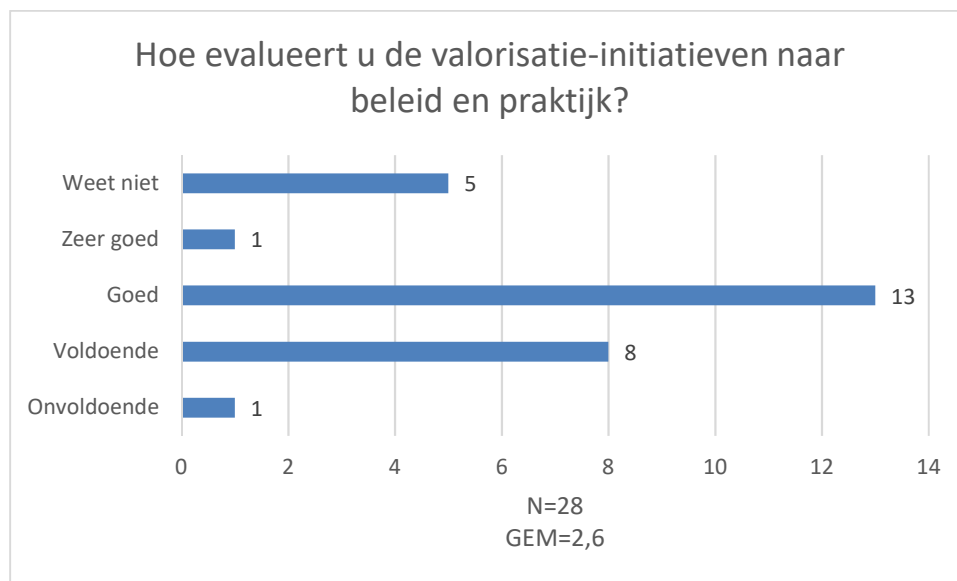
Een bezorgdheid die geformuleerd wordt is dat de communicatie soms te lang op zich liet wachten door de te lange periode van vrijgave. Op dit vlak lijken er verschillen te zijn tussen onderzoekslijnen. Voor sommige rapporten ging de vrijgave veel vlotter dan voor andere.

De minister neemt voor een aantal rapporten de communicatie op zich. Andere worden gewoon op de website van SONO gepubliceerd zonder veel extra ruchtbaarheid. Er wordt aangekaart dat er voor de verspreiding van die laatste categorie nog wel extra stappen gezet kunnen worden. Er moet blijvend nagedacht worden over hoe de minder nieuwswaardige rapporten toch voldoende breed kunnen verspreid worden.

Aandachtspunt is ook dat de rapporten voldoende toegankelijk geschreven moeten zijn. Als men wil dat het onderzoek gelezen wordt in beleids- en politieke kringen moet men die onderzoeken op een sterke manier 'in de markt' zetten. Iemand suggereert om te werken met een vaste copywriter die rapporten herschrijft, zonder afbreuk te doen aan de analyses/observaties/... .

Er wordt gesuggereerd om de rapporten nog meer te verspreiden via de pers zodat alle doelgroepen kunnen geïnformeerd worden. Aandachtspunt is om naast de traditionele communicatievormen ook nieuwere kanalen in te zetten, bijvoorbeeld sociale media.

6.3.6 VALORISATIE-INITIATIEVEN NAAR BELEID EN PRAKTIJK

Figuur 18: Evaluatie valorisatie-initiatieven naar beleid en praktijk

Meer dan de helft van de respondenten vindt de valorisatie-initiatieven naar beleid en praktijk goed. Echter, meer dan een vierde vindt deze slechts voldoende. Slechts 1 respondent vindt de valorisatie-initiatieven zeer goed. 1 respondent vindt ze onvoldoende.

Men vindt het positief dat het Steunpunt SONO een duidelijke opdracht heeft op vlak van valorisatie, maar men vraagt om nog meer aandacht te besteden aan valorisatie en stelt vast dat er toch nog wel wat groeimarge is in de concrete valorisatie-initiatieven.

120

Er worden regelmatig studiedagen georganiseerd, ook vinden soms seminars plaats met lerarenopleiders en pedagogisch begeleiders. Dit varieert echter tussen de onderzoeksdomeinen. Er worden wel nog bijkomende valorisatie-initiatieven vanuit SONO verwacht naar het einde van de looptijd van het Steunpunt. Tijdige valorisatie werd soms ook belemmerd door trage vrijgave. Er wordt gevraagd om deze procedure te herzien en te zorgen voor een automatische vrijgave na een redelijke termijn.

Aandachtspunt is om nog creatiever om te gaan met valorisatie. Wanneer er op verschillende fronten kan gewerkt worden (vb. artikel in klasse vooraf, filmpjes, onderzoeksresultaten op studiedag met praktijkvoorbeelden), dan lijkt dat veel vruchten af te werpen. Het zou ook interessant kunnen zijn om valorisatie-initiatieven te koppelen en meer geïntegreerd voor te stellen. In functie van duurzaamheid kan men eventueel werken met vervolgstudiedagen. Aandachtspunt is ook om een breed publiek te bereiken en de resultaten ook te laten doordringen tot bij de directeurs en de scholen. Een voorstel is om regionale studiedagen voor schoolbesturen en directeurs te organiseren.

Er wordt ook verwezen naar de inspiratiedag School ♥ onderzoek als een zeer zinvol initiatief waarbij ook de link werd gelegd tussen SONO-onderzoek en praktijkgericht onderzoek (en beleid). Interessant hieraan was hoe onderzoekers van de hogescholen in hun praktijkgericht onderzoek verder bouwen op resultaten van SONO-onderzoek (bv. de

review over inclusief onderwijs). Ook dat is valorisatie, en dit is cruciaal in het licht van de connectie onderwijspraktijk – wetenschappelijk onderzoek.

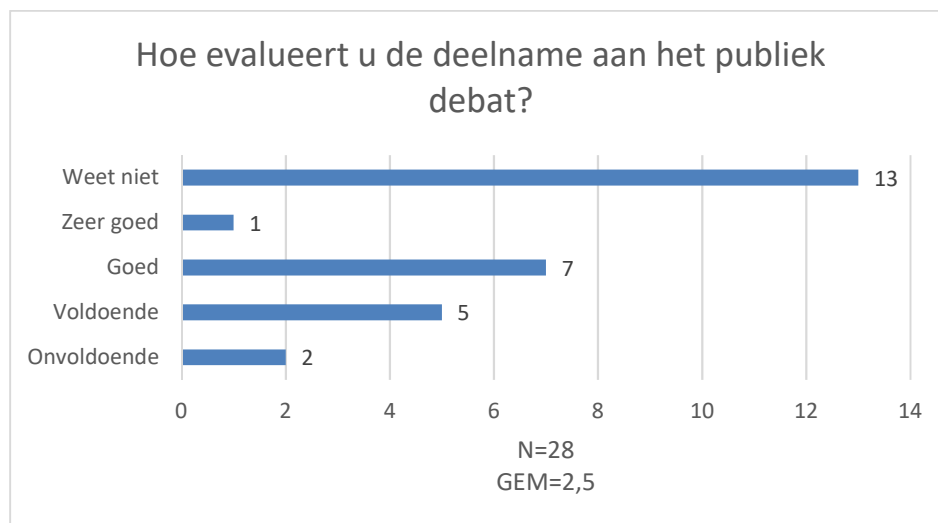
Er wordt gesuggereerd om naar het volgende Steunpunt toe de samenwerking met hogescholen en scholen meer in te plannen. Niet in de zin van al volledig inhoudelijk inplannen, maar wel er tijd en mensen voor voorzien en op voorhand bekijken welke samenwerkingsverbanden men zou kunnen aangaan.

Er wordt gevraagd om ook vanuit de stuurgroep een sterke opvolging op te zetten om na te gaan of de valorisatie-initiatieven ook effectief uitgerold zijn. Nu werden de initiatieven vaak in de valorisatienota opgenomen, maar werd er niet specifiek aangegeven aan collega's wie welk initiatief opnam in het takenpakket. Dit zou de efficiëntie versterken en de impact van de initiatieven ook.

Er wordt ook gesuggereerd om voorbeelden van het inzetten van wetenschappelijke expertise zoals Geert Devos in de projecten leiderschap verder te verkennen binnen de valorisatiemogelijkheden.

Tot slot geeft een respondent ook aan dat naast valorisatie ook monitoring van ingevoerde onderwijsvernieuwingen noodzakelijk is om een goed beeld te krijgen van de effecten.

6.3.7 DEELNAME AAN HET PUBLIEK DEBAT

Figuur 19: Evaluatie deelname aan het publiek debat

Bijna de helft van de respondenten geven aan dat ze deze vraag moeilijk kunnen beantwoorden. Dit is toch wel opmerkelijk. Van de respondenten die deze vraag wel hebben beantwoord, geeft ongeveer de helft aan dat ze de deelname goed vinden. Een derde vindt het voldoende. 2 respondenten vinden het onvoldoende. Slechts 1 respondent vindt het zeer goed.

Positief is zeker dat er onderzoek werd voorgesteld in het Vlaams Parlement en dat een aantal onderzoekers zeer actief zijn in het publieke debat.

122

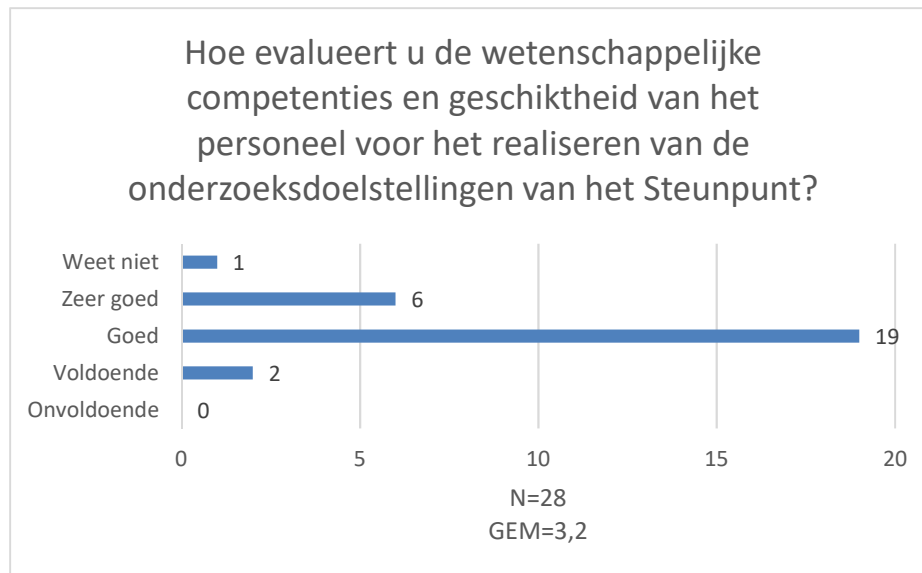
Men geeft echter aan de deelname van SONO onderzoekers aan het publiek debat over het algemeen beperkt te vinden en geeft aan dat het Steunpunt voor het merendeel weinig zichtbaar is in het publieke debat. In vergelijking met andere professoren zoals bv. prof. Wouter Duyck en prof. Wim van den Broeck hebben de SONO-onderzoekers de onderwijsdebatten in mindere mate mee bepaald. Het lijkt aangewezen op zoek te gaan naar de oorzaken daarvan. Het kan bijvoorbeeld ook zijn dat het onderzoek onvoldoende opgepikt wordt door de pers. Het kan ook deels te maken hebben met de timing van bepaalde onderzoeken die op dit moment nog niet afgerond zijn en waarvoor de beleidsaanbevelingen dan ook het publieke debat nog niet kunnen voeden. Een andere mogelijke verklaring die wordt aangedragen is dat de mediatisering en soms polarisering van het thema onderwijs het moeilijk maakt voor onderzoekers om zich op een rustige manier te mengen in het publieke debat.

Men betreurt het wanneer onderzoekers wel de media opzoeken, terwijl het onderzoek nog niet is vrijgegeven. Dat doet vragen rijzen over hun loyaliteit en betrouwbaarheid.

Het lijkt ook van belang dat de rapporten steeds snel beschikbaar zijn op de site zodat ze door het bredere publiek kunnen geraadpleegd worden. Dit is soms een pijnpunt.

6.5 PERSONEEL VAN HET STEUNPUNT

6.5.1 WETENSCHAPPELIJKE COMPETENTIES EN GESCHIKTHEID PERSONEEL

Figuur 20: Evaluatie wetenschappelijke competenties en geschiktheid personeel

7 op tien van de respondenten beoordeelt de wetenschappelijke competenties en geschiktheid van het personeel voor het realiseren van de onderzoeksdoelstellingen van het Steunpunt als goed. Ongeveer een vijfde vindt deze zelfs zeer goed. 2 respondenten vinden dit slechts voldoende. Geen enkele bevroagde vindt dit onvoldoende.

Over het algemeen wordt dit criterium dus zeker goed beoordeeld. SONO is een breed consortium met grote diversiteit aan competenties. Op niveau van de promotoren is geschikte expertise gebundeld in het Steunpunt. De onderzoekers zijn over het algemeen heel kwaliteitsvol en hebben ervaring met onderzoek. Dit draagt niet enkel bij tot de kwaliteit maar ook in het vertrouwen van de opvolgingsgroep in de onderzoekers. Dit draagt niet enkel bij tot de kwaliteit maar ook in het vertrouwen van de OG in de onderzoekers. Er zijn ook doctoraten voortgekomen uit de onderzoeken, wat erop wijst dat gemotiveerde doctoraatsstudenten aangetrokken konden worden.

Er wordt echter wel aangegeven dat er een variatie is in de competenties van de onderzoekers tussen de onderzoekslijnen. Dit hangt onder meer samen met de ervaring van onderzoekers. Bij sommige onderzoeken waren er daarnaast personeelwissels die een weerslag hebben op de kwaliteit van het onderzoek. Soms was er ook een beperktere betrokkenheid of opvolging van de promotor. De vraag die hierbij gesteld wordt, is in hoeverre op het Dagelijks Bestuur van het Steunpunt het personeelsbestand wordt besproken.

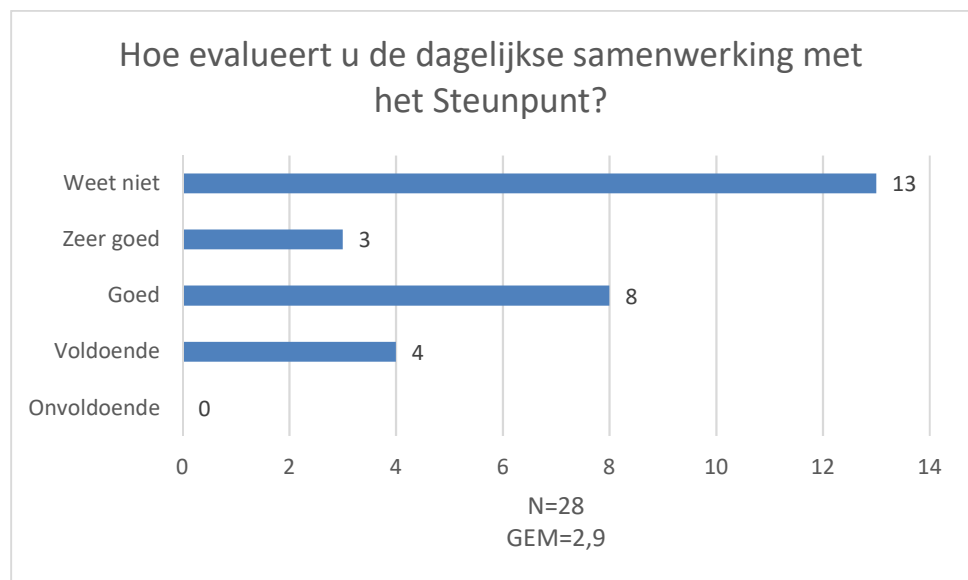
Eén respondent geeft aan dat de keerzijde van onderzoekers met veel ervaring is dat deze mensen dan in een onderzoekstraditie zitten en dat ze gevormd zijn door de keuzes van die onderzoekstraditie. Soms zou een outsider perspectief een meerwaarde kunnen zijn, hoewel dat nog niet in de praktijk bewezen lijkt te zijn.

Er wordt nog aangegeven dat een grotere interactie en feedback tussen de onderzoekers in functie van het sterker maken van elkaars werk nog een groeipunt is.

Er wordt aangekaart dat er soms problemen zijn met taalfouten (zinsbouw en spelling), inconsistenties en onnauwkeurigheden in de opgeleverde rapporten. Er wordt aangegeven dat promotoren voldoende tijd moeten investeren in het begeleiden van hun (jonge) onderzoekers en de voorbereidende stukken zelf nalezen.

Er wordt aangegeven dat het personeelsbeleid in de eerste plaats de verantwoordelijkheid blijft van het Steunpunt en de promotoren en dat het dus niet eenvoudig is om hierrond verbeteruggesties te formuleren.

6.6 DAGELIJKE SAMENWERKING MET HET STEUNPUNT

Figuur 21: Evaluatie dagelijkse samenwerking met het Steunpunt

Deze vraag diende enkel beantwoord te worden door de respondenten die betrokken zijn bij de dagelijkse samenwerking met het Steunpunt, namelijk de dossierbehandelaars en coördinatoren. Van de respondenten die deze vraag hebben beantwoord, geeft meer dan de helft aan dat de dagelijkse samenwerking goed verloopt. Ongeveer een vierde gaf aan dat de samenwerking voldoende is. Een vijfde van de respondenten vindt de samenwerking zeer goed. Geen enkele respondent geeft aan dat de samenwerking onvoldoende is.

De samenwerking met de coördinator en de adjunct-coördinator verloopt over het algemeen zeer constructief. De promotoren en onderzoekers zijn vlot bereikbaar. Als er zich al problemen voordoen, dan zijn die snel bespreekbaar en wordt er samen naar oplossingen gezocht. De coördinatie is zeer responsief en antwoordt steeds snel op vragen.

⁶ Deze vraag diende enkel ingevuld te worden door de opdrachtgever, zijnde leden van het Departement O&V

Er wordt gesuggereerd om de rapporten en documenten die op de agenda staan voor de opvolgingsgroepen vroeger te bezorgen. In het kader van de SONO-studiedag werd er erg laat gecommuniceerd over de rapporten die men wenste te presenteren.

Men heeft soms indruk dat er rapporten opgeleverd worden (work in progress) omdat dat nu eenmaal afgesproken was tegen die datum, terwijl er nog veel werk aan was en het rapport het draftniveau niet overstijgt.

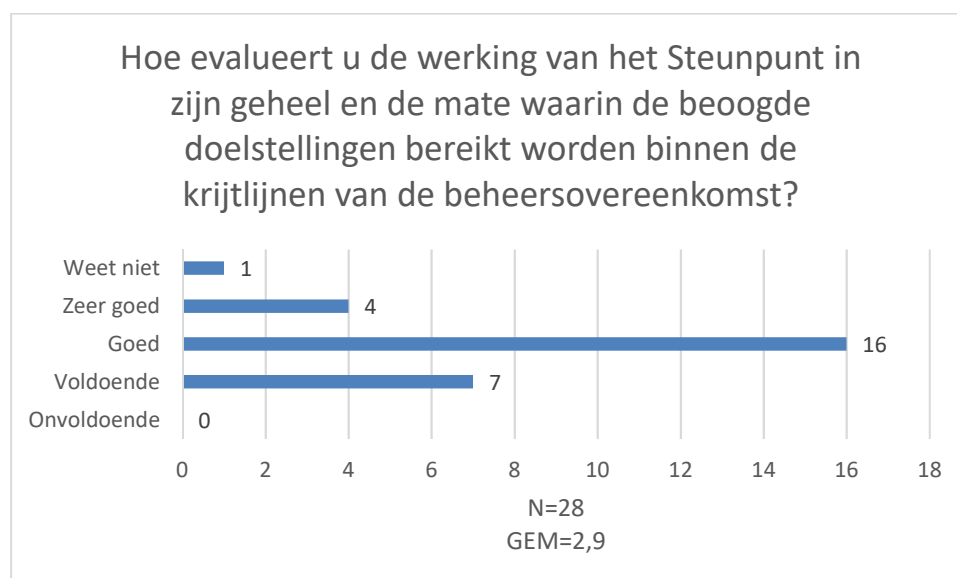
De opvolging van het onderzoek is een continue evenwichtsoefening tussen de autonomie van de onderzoekers en de belangen van de opdrachtgever. De opdrachtgever staat voor de uitdaging om de onderzoekers voldoende autonomie te geven in beslissingen om de onderzoeksvragen te beantwoorden, anderzijds is het ook nodig dat de opdrachtgever opvolgt, het waarom van sommige beslissingen tijdig te horen krijgt en daarover in gesprek kan gaan. Dit om te voorkomen dat er al cruciale fasen voorbij zijn op het moment dat de output opgeleverd wordt.

Het blijft soms moeilijk om daadwerkelijk zicht te krijgen op hetgeen de onderzoekers doen met de feedback. Het werken met een 'response to the reviewers' is een goede werkwijze.

Het is belangrijk om de geest van samenwerking in partnerschap te behouden. Het kan wel nuttig zijn om bij aanvang van een generatie Steunpunt een apart overleg te hebben om concretere (ook administratieve) afspraken te maken.

6.7 EINDBEOORDELING: STERKE EN ZWAKKE PUNTEN, WAT MOET BEHOUDEN EN WAT MOET VERBETERD WORDEN?

125

Figuur 22: Eindbeoordeling Steunpunt SONO door opvolgingsgroepen

Een ruime meerderheid van de respondenten evalueert de werking van het Steunpunt en het bereiken van de beoogde doelstellingen globaal als goed. Een vierde van de respondenten beoordeelt het Steunpunt globaal als voldoende. De overige respondenten

evalueren het Steunpunt globaal als zeer goed. Geen enkele respondent geeft het Steunpunt een onvoldoende.

Aan de leden van de opvolgingsgroepen werd gevraagd om de sterke en zwakke punten van het Steunpunt SONO te benoemen. Daarnaast werd ook gevraagd om aan te geven wat zeker behouden moet blijven en om suggesties tot verbetering te formuleren. Onderstaande tabel geeft een overzicht van alle elementen die hierbij vermeld werden. Deze werden gestructureerd volgens de verschillende aspecten die in de bevraging aan bod kwamen.

	Sterke punten	Wat moet zeker behouden blijven?	Zwakke punten	Wat moet verbeterd worden?
1. Algemeen	De Steunpuntformule zorgt voor duidelijke zichtbaarheid van wetenschappelijk onderzoek ter ondersteuning van het beleid en helpt om overzicht te behouden over het beleidsgericht onderzoek.	De idee van de Steunpuntformule. Het concept van een Steunpunt met een consortium van onderzoekers, een structuur en een meerjarenplanning.	De hoogte van het budget en de verdeling van de middelen lijken ervoor te zorgen dat sommige projecten minder middelen en tijd krijgen dan ze zouden moeten hebben om het degelijk uit te voeren. Het lijkt er bijvoorbeeld op dat de studiekostenmonitor wel had gevaren bij een (sterk) verhoogd budget.	
	Meerjarenplanning en langetermijnvisie biedt mogelijkheden om op langere termijn onderzoekslijnen uit te bouwen en data, met in begrip van longitudinale data te verzamelen. Continuïteit komt kwaliteit van onderzoek ten goede.	Mogelijkheden om data te verzamelen over langdurige periode, met inbegrip van longitudinale data.	Doorlooptijd	

2. Werking opvolgingsgroep	Coherentie en meer geïntegreerd, thematisch werken . Opsplitsing in verschillende themalijnen en gespreid over meerdere jaren geeft mogelijkheden tot wisselwerking/kruisbestuiving tussen de verschillende thema's	Thematisch werken en de bundeling van meerdere thema's. De verschillende onderzoeken gegroepeerd laten samenkomen.	Governance-matig zwaar en soms moeilijk om overzicht te behouden	Versterkte communicatie tussen de verschillende opvolgingsgroepen. De leden van de opvolgingsgroep ook (laagdrempelig) zicht geven op de resultaten van de andere opvolgingsgroepen.
		Het stimuleren van uitwisseling tussen onderzoekslijnen (bijvoorbeeld LiSO data die in andere onderzoekslijnen gebruikt werden)	Beperkte samenwerking over de verschillende onderzoekslijnen heen en tussen de instellingen	Manieren zoeken om de transparantie over het geheel te verbeteren.
	Betrokkenheid van stakeholders in de opvolgingsgroepen en de stuurgroep		Het zeer groot aantal leden in de opvolgingsgroepen wat leidt tot wisselende opkomst en betrokkenheid in de vergadering. Soms te lage betrokkenheid van middenveldorganisaties, maar ook binnen Ministerie van Onderwijs	Betere kruisbestuiving over onderzoekslijnen heen
				Kleinere opvolgingsgroepen waarin deelnemers meer selectief uitgenodigd worden op basis van expertise en waarin minder onderzoekslijnen aan bod komen zodat er een hogere betrokkenheid

				ontstaat. De participatie van de onderwijspartners in de opvolgingsgroepen kan verbeterd worden.
				Andere kanalen zoeken om beleidsmedewerkers die vooral geïnteresseerd zijn in de conclusies van het onderzoek, maar minder in de opvolging van het onderzoek, te informeren over de resultaten.
		Mogelijkheid tot bijsturen van onderzoek via opvolgingsgroepen	Opvolging van het onderzoek in de opvolgingsgroepen (te weinig tijd, opvolging tussen vergaderingen, ...)	Korte samenvattingen sturen en updates doorheen heel het jaar, bijvoorbeeld tussentijds stand van zaken van de onderzoeken en overzicht gelopen traject zodat het overzicht beter bewaard kan blijven.
				Er is nood aan een procedure om sneller en dwingender te kunnen ingrijpen als er zich

				ernstige problemen voordoen met de wetenschappelijke kwaliteit van een onderzoek.
	Goede communicatie met de leden, goede organisatie en tijdige verslaggeving.		Te weinig tijd om documenten opvolgingsgroep door te nemen	De documenten van de onderzoekers vroeger ter beschikking stellen aan de leden van de opvolgingsgroep zodat zij de resultaten ook intern in hun geleding kunnen bespreken en beter voorbereid/met meer feedback naar de opvolgingsgroep zouden kunnen komen.
				Eventueel de documenten meer spreiden in de tijd
				Benaming documenten mag coherenter.
			Te weinig systematische peer review : inhoudelijke opvolging en bijsturing van onderzoek van collega's	Er zou meer openheid moeten zijn binnen de wetenschappelijke wereld om elkaar feedback te geven. Nu lijkt de feedback veelal

				enkel vanuit de overheid te komen.
			Te weinig betrokkenheid van externe onderzoeks- en onderwijsexperten.	Bijkomend, naast de opvolggingsgroep, elk product laten reviewen door een soort van externe reviewcommissie bv. onderwijsexperten (uit Nederland).
3. Kwaliteit van het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek	Kwaliteit van het merendeel van het onderzoek			Sterker inzetten op responsgraad
	Gebruik (zij het nog schoorvoetend) van nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken			
	Variatie in onderzoeksmethodes			
4. Valorisatie van het onderzoek	De beleidsrelevantie van de thema's en onderzoeken en de afstemming op de beleidsagenda en de variatie in thema's	Onderzoek op basis van de beleidsagenda van de minister		Bij de themazetting kiezen voor niveau-overschrijdende thema's
				Hoger onderwijs en volwassenenonderwijs opnemen in de themazetting

			Meer behoefte aan actie-onderzoek en praktijkgericht onderzoek	Meer inzetten op praktijkrelevantie van onderzoeken en op monitoring van onderwijshervormingen
	Vrije ruimte. Deze biedt ook kansen om over de onderzoeks domeinen samen te werken	Vrije ruimte	Meer behoefte aan flexibiliteit. De invulling van 'vrije onderzoeksruimte' is wellicht te beperkt . Rigiditeit van meerjarenplanning/jaarplanning kan in conflict komen met flexibiliteit om in te zetten op nieuwe onderzoek behoeftes	In verhouding tot het reguliere budget moet er een voldoende structurele vrije ruimte zijn.
	Versterkt inzetten op valorisatie van beleidsgericht onderzoek en duidelijke opdracht op vlak van valorisatie	Duidelijke opdracht naar valorisatie en de valorisatie-initiatieven	Valorisatie, verspreiding/communicatie van de onderzoeksresultaten en deelname publieke debat	Valorisatie-initiatieven koppelen aan takkenpakket van personeel DOV en Steunpunt
	Relevante output met hoge beleidsrelevantie in bepaalde onderzoekslijnen	Het formuleren van beleids-aanbevelingen	Moeilijkheid om tot aanbevelingen te komen	Beleidsaanbevelingen door focusgroep met verschillende stakeholders tot stand laten komen Sterkere conclusies, aanbevelingen en implementatie (opvolging)

			Rolafbakening en definiëring van eigenaarschap bij proefproject beleidsaanbevelingen	Goede rolafbakening van alle actoren
			Een Steunpunt rond beleidsgericht onderzoek kan de illusie doen ontstaan dat we belangrijke beleidsdiscussies kunnen beslechten door middel van een wetenschappelijk rapport rond dit thema. Het lijkt me dat niet alle stakeholders steeds dezelfde (realistische) verwachtingen hebben over wat we van onderzoek wel en niet kunnen verwachten.	Communiceren en helderheid scheppen over de verwachtingen die men kan hebben van beleidsrelevant onderzoek
			Te uitgebreide onderzoeksrapporten vooral gefocust op onderzoekskwaliteit, maar weinig op interpretatie van conclusies en op aanbevelingen	
			Behoefte aan meer Nederlandstalig ge vulgariseerde producten voor sommige onderzoekslijnen	Het onderzoek nog veel laagdrempeliger verspreiden binnen het beleidsdomein

			Vrijgaveprocedure (langdurige en onvoorspelbare termijnen)	Een meer systematisch en transparant vrijgavebeleid nodig. De vrijgaveprocedure is aan herziening toe, om de maatschappelijke en wetenschappelijke valorisatie te versnellen en beter planbaar te maken. Een automatische vrijgave na bepaalde maximumtermijn kan hiertoe een oplossing bieden. Daarbij moet wel toegekeken worden dat de automatische vrijgave niet de standaard wordt, want dan wordt de facto de maximumtermijn de 'normale' termijn (terwijl snellere termijnen aangewezen zijn).
			Veel lekken naar de pers	Inzetten op betere communicatie en verspreiding van minder mediagenieke

				doch relevante rapporten
			Begrijpelijkerwijze gaat er veel tijd naar de kwaliteitsvolle dataverzameling van LiSO, maar deze data worden momenteel te weinig gebruikt om analyses op te doen. Hoe de LiSO-data sneller (laten) gebruiken?	Er is heel wat data verzameld (LiSO) maar er gebeurden totnogtoe te weinig analyses hierop. Hoe kunnen we er voor zorgen dat deze data veel meer gebruikt/onderzocht worden?
5. Personeel van het Steunpunt	Expertise van het Steunpunt en de bundeling van deze expertise in een consortium en het stimuleren van samenwerking tussen onderzoekers	-		Samenwerking met buitenlandse onderzoekers
	Meerwaarde voor capaciteitsopbouw en kruisbestuiving.			
	Ervaren onderzoekers			Proberen even competente onderzoeksteams samen te stellen in alle onderzoekslijnen
	Flexibiliteit & klantvriendelijkheid van de onderzoekers	Expertise van de betrokken onderzoeksgroepen kan aangeboord		

		worden, bijvoorbeeld als adviesverlener of voor korte meta-analyse-opdrachten voor monitoring die binnen het ministerie moet gebeuren		
			Bij personeelstekorten te weinig flexibiliteit om onderling bij te springen.	
6. Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt	Constructieve samenwerking (dagelijkse)	Goede dialoog tussen opdrachtgever en Steunpunt met respect voor de autonomie van de onderzoekers en de behoeften van de opdrachtgever.		

Tabel 5: Overzicht van sterke en zwakke punten Steunpunt SONO volgens de leden van de opvolgingsgroepen

6.8 OVERZICHTSTABEL

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende aspecten die bevestigd werden en de gemiddelde score op een 4-puntenschaal.

	Gemiddelde score 1. Onvoldoende 2. Voldoende 3. Goed 4. Zeer goed
1. Werking opvolgingsgroep	
Samenstelling opvolgingsgroep	2,8
Werking opvolgingsgroep (mandaat, vergaderritme, agenda, verslagen, communicatie, ...)	2,9
2. Kwaliteit van het beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek	
Methodes literatuurstudies	3,1
Kwaliteit en relevantie literatuurstudies	2,8
Kwaliteit en variatie theoretische kaders	2,8
Methoden voor dataverzameling	2,9
Kwaliteit variabelen en constructen	3,0
Methodes voor dataverwerking en -analyse	3,0
Kwaliteit en relevantie conclusies en aanbevelingen	2,4
Proces beleidsaanbevelingen	2,5
Meerwaarde proefproject beleidsaanbevelingen	3,0
3. Valorisatie van het onderzoek	
Inhoudelijke thema's meerjarenplanning	3,2
Bruikbaarheid voor beleid	2,9
Bruikbaarheid voor praktijk	2,9
Communicatie van resultaten	2,8
Valorisatie-initiatieven	2,6
Deelname aan het publiek debat	2,5
4. Personeel van het Steunpunt	
Wetenschappelijke competenties en geschiktheid	3,2
5. Dagelijkse samenwerking met Steunpunt	
Dagelijkse samenwerking met Steunpunt	2,9
6. Eindbeoordeling	
Globale evaluatie van de werking en het bereiken van de doelstellingen	2,9

Tabel 6: Samenvattend overzicht van de evaluatie door de opvolgingsgroepen⁷

⁷ Legende: 2,4-2,6: oranje, 2,6-2,8: geel, 2,8 – 3,0: lichtgroen, 3,0-3,2: groen

7 EVALUATIE DOOR DE STUURGROEP

7.1 INLEIDING

Het Steunpunt SONO wordt strategisch opgevolgd door een algemene stuurgroep. Deze is samengesteld uit vertegenwoordigers van het Beleidsdomein Onderwijs en Vorming (Departement Onderwijs en Vorming, AHOVOKS, Agodi, de Vlor, de SERV en het kabinet).

Alle 14 leden van de stuurgroep werden uitgenodigd om deel te nemen aan deze evaluatie. Ze kregen hiervoor de tijd van 9 april 2019 tot en met 15 mei 2019. Er werd tussentijds een reminder gestuurd. In totaal vulden 6 leden de bevraging in (4 leden van het Departement Onderwijs en Vorming, 1 lid van AHOVOKS en 1 lid van de onderwijsinspectie).

De Vlor bracht een apart advies uit op eigen initiatief. De Vlor nam omwille van die reden niet deel aan deze bevraging.

Omwille van het kleine aantal respondenten zullen we niet kwantitatief rapporteren over deze bevraging, maar vooral de kwalitatieve feedback weergeven. In de bespreking van de resultaten maken we geen opsplitsing naar de verschillende deelnemende organisaties aangezien de aantallen hiervoor te klein zijn. In de bevraging kwamen zowel gesloten als open vragen aan bod. De antwoorden op de open vragen werden waar relevant geclusterd en samengevat. Alle antwoorden werden verwerkt, ongeacht of deze door één of meerdere respondenten werden geformuleerd.

138

In de evaluatie door de stuurgroep komen de volgende aspecten aan bod:

1. Werking van het Steunpunt
2. De beheersovereenkomst en het huishoudelijk reglement
3. Valorisatie van het onderzoek
4. Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt
5. Eindbeoordeling

7.2 WERKING VAN HET STEUNPUNT

7.2.1 DE STUURGROEP

7.2.1.1 SAMENSTELLING VAN DE STUURGROEP

De samenstelling van de stuurgroep wordt als **goed tot zeer goed** geëvalueerd.

Men geeft aan dat de stuurgroep evenwichtig samengesteld is. Er werd terecht gezocht naar een kerngroep waarin de combinatie wordt gemaakt van dagelijks bestuur van het Steunpunt, de opdrachtgever, de belangrijkste stakeholders en de politiek. Men vindt het goed dat goed dat kabinet deel uitmaakt van stuurgroep, maar geeft aan dat het jammer is dat de vertegenwoordiger vaak afwezig was.

7.2.1.2 WERKING VAN DE STUURGROEP

De werking van de stuurgroep (mandaat, vergaderritme, agenda, verslagen, communicatie,) wordt geëvalueerd als **veelal goed tot zeer goed**. Het mandaat van de stuurgroep is duidelijk. De inhoudelijke opvolging gebeurt vooral in de opvolgingsgroepen, zodat de stuurgroep zich kan concentreren op de meer strategische issues. De stuurgroep komt regelmatig samen, er is een duidelijke agenda. Aandachtspunt is dat de vertegenwoordiger vanuit kabinet er niet altijd is waardoor soms een aantal zaken niet tot in de diepte besproken kan worden of geen knopen doorgehakt. De toelichtingen door het Steunpunt van de korte inhoud van opgeleverd onderzoek wordt beschouwd als een meerwaarde omdat de stuurgroepleden zo inhoudelijk mee zijn op hoofdlijnen. De combinatie van procesopvolging en inhoudelijke terugkoppeling op strategisch niveau wordt als positief ervaren. De doelstelling van de inhoudelijke toelichtingen van opgeleverd onderzoek verdient echter volgens één bevroagde nog wat verduidelijking. De communicatie met Steunpunt ter voorbereiding van stuurgroep verloopt vlot. Er wordt gesuggereerd om de stuurgroep nog meer te gebruiken als kanaal om discussies verder te zetten (naar een hoger niveau te tillen) die tijdens opvolgingsgroepen vastlopen. Bijvoorbeeld, bij twijfel over de kwaliteit van een onderzoek zou de stuurgroep ingeschakeld moeten worden.

Eén respondent beoordeelde de werking van de stuurgroep slechts als voldoende omdat de vergaderingen te lang duren en dat moeilijk haalbaar is. Deze respondent kaartte ook aan dat omdat de numerieke verhouding tussen onderzoekers en stuurgroepleden niet altijd in evenwicht is waardoor je als stuurgroeplid de indruk krijgt dat het moeilijk is te sturen. Er zou ook meer wisselwerking en discussie tussen onderzoekers mogen zijn. Er wordt gesuggereerd om dit te faciliteren door de vergadertechnieken aan te passen.

139

7.2.2 DE OPVOLGINGSGROEPEN

7.2.2.1 SAMENSTELLING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN

De samenstelling van de opvolgingsgroepen wordt als **veelal goed tot zeer goed** beoordeeld. Men vindt het positief dat de stakeholders nauw betrokken zijn: dit vergroot het eigenaarschap en de relatie met de onderwijspraktijk en ze geven ook nuttige feedback die de kwaliteit, de valorisatie en het gebruik van het onderzoek kan versterken. Er wordt voorgesteld om eventueel vertegenwoordigers van VLIR en VLHORA op te nemen in opvolgingsgroep 2. Er wordt aangekaart dat de opvolgingsgroepen wel zeer uitgebreid en dat er een groot aantal deelnemers vanuit de administratie is. Dit moeten herdacht worden in functie van wenselijkheid en haalbaarheid. Een groeikans is nog dat onderzoekers meer dan vandaag ook de rol van wetenschappelijke peer opnemen tijdens de vergaderingen. Dit kan heel wat kansen tot versterking van het onderzoek in zich dragen.

De inhoudelijke opdeling is nodig in functie van de beheersbaarheid maar vermindert kansen op dwarsverbanden tussen thema's. Er wordt nog aangegeven dat het jammer is

dat onderzoekslijnen 1.3 en 3.1 die toch nauw samenhangen niet in dezelfde opvolgingsgroep opgevolgd worden. Het is niet evident om een opvolgingsgroep te plannen die goed fit bij de timing van elk apart onderzoek. Dit maakt het soms moeilijk om gerichte feedback te geven voor elk project afzonderlijk.

7.2.2.2 WERKING VAN DE OPVOLGINGSGROEPEN

De werking van de opvolgingsgroep (mandaat, adviezen en input aan de stuurgroep,) evalueert men globaal als **goed**. Slechts één bevroagde vindt deze slechts voldoende. De opvolgingsgroepen zijn goed voorbereid en de agenda is duidelijk. Het mandaat is duidelijk, maar soms is er te weinig tijd om diepgaand te kunnen ingaan op bepaalde onderzoeken. Er wordt aangekaart dat onderzoekers soms te weinig de rol op van peers opnemen zeker wanneer een onderzoek moeilijker loopt. Er lijkt hier wat schroom te bestaan om feedback te geven aan collega's. Wanneer de opvolgingsgroep moeilijk tot een advies over vrijgave kan komen, bijvoorbeeld als er problemen zijn met de kwaliteit van een rapport, dan is er een mogelijkheid om te escaleren naar de stuurgroep. Deze mogelijkheid lijkt echter nog onvoldoende gekend.

De communicatie over de vrijgave van onderzoeken naar de stuurgroepleden kan allicht nog versterkt worden. Te bekijken valt hoe ook andere opvolgingsgroepen geïnformeerd kunnen worden over de vrijgave van onderzoeken van andere opvolgingsgroepen.

Er wordt voorgesteld om bij de opstart van een nieuw generatie Steunpunt een apart administratief werkoverleg te hebben (dossierbehandelaars en promotoren) om concrete afspraken te maken.

Een andere suggestie die gedaan wordt is om de voorzitters van de opvolgingsgroepen het standpunt van de opvolgingsgroep te laten toelichten op de stuurgroep. Dit zou evenwel betekenen dat zij ook allemaal lid moeten worden van de stuurgroep.

140

7.2.3 SAMENWERKING VAN HET STEUNPUNT

7.2.3.1 SAMENWERKING BINNEN HET STEUNPUNT

Er werd gevraagd een evaluatie te maken van de samenwerking binnen het Steunpunt: structuur en werking van het Steunpunt, interne overlegorganen, de communicatie/coördinatie tussen de verschillende delen van het Steunpunt, directe samenwerking binnen en tussen de verschillende (onderzoeks)lijnen, ...).

De bevroagden beoordelen deze samenwerking globaal als **goed**, op één bevroagde na die deze voldoende vindt.

De coördinatie tussen de verschillende delen van het Steunpunt wordt over het algemeen goed opgenomen en bewaakt bijvoorbeeld initiatief tot onderzoeksdag, dagdagelijkse opvolging en coördinatie. Aandachtspunt voor de dossierbehandelaars is wel om steeds de coördinatie vanuit DOV en vanuit SONO in cc zetten van de communicatie –ook om rode draden en terugkerende thema's te identificeren. Er wordt ook vastgesteld dat de onderzoekers die geen deel uitmaken van dagelijks bestuur niet allen altijd even goed op de hoogte zijn van afspraken/huishoudelijk reglement etc.

Op een aantal vlakken werden heel interessante dwarsverbanden gerealiseerd, bijvoorbeeld de samenwerking tussen LiSO en andere onderzoeksdomeinen. De intensiteit van de samenwerking varieert echter tussen de onderzoekslijnen. De samenwerking over de onderzoekslijnen heeft zeker nog verder groeipotentieel. De verschillende opvolgingsgroepen blijven nog erg gescheiden – zowel inhoudelijk als naar samenwerking. Het is een uitdaging om dit – doelgericht – te stimuleren zodat er meer transfer is van kennis.

Het co-promotorschap kan soms nog sterker ingevuld worden. Een aantal onderzoekers nemen echt de rol van peer op en geven constructief-kritische feedback aan collega's in de opvolgingsgroep maar dit zou nog verder versterkt moeten worden.

7.2.3.2 SAMENWERKING BUITEN HET STEUNPUNT

De bevraagden geven aan dat ze het moeilijk vinden te oordelen over de samenwerking van het Steunpunt met externe partners en deelname aan netwerken. Diegenen die deze vraag wel kunnen beantwoorden evalueren deze als **goed tot zeer goed**. De onderzoekers maken deel uit van nationale en internationale onderzoeksnetwerken (bijvoorbeeld Transitions in Youth), ze nodigen ook bij gelegenheid gerenommeerde internationale sprekers uit (bijvoorbeeld Hanushek). Voor het contacteren van scholen en voor valorisatie werd via de opvolgingsgroep beroep gedaan op de verschillende stakeholders.

7.2.4 PERSONEEL

141

7.2.4.1 INZET VAN PERSONEEL

De bevraagden evalueren de inzet van personeel wat variabel, **van voldoende over veelal goed tot zeer goed**. Positief dat er zowel kansen zijn voor doctoraatsbursalen als post-doc onderzoekers, met inhoudelijke kennis van zaken. Deze combinatie van expertise is sterk, hebben we in meerdere projecten gezien. Er zijn zeker veel sterke onderzoekers werkzaam in het Steunpunt. Een aandachtspunt dat aangegeven wordt zijn de vele korte aanstellingsperiodes.

Personeelsbeleid is de autonomie van het Steunpunt, maar toch wordt aangegeven dat het belangrijk om als opdrachtgever garanties te krijgen over de wetenschappelijke kwaliteit en de vertrouwdsheid met de thematiek in functie van de goede uitvoering van het onderzoek. Het is een uitdaging om met dit spanningsveld om te gaan.

7.2.4.2 PERSONEELSVERLOOP

Het personeelsverloop wordt als **goed** beoordeeld, op 1 respondent na die dit voldoende vindt. Men geeft aan dat een zeker verloop onvermijdelijk is in elke werkcontext en dat de uitstroom bij jonge onderzoekers in het algemeen hoog is (niet enkel binnen SONO-projecten). In een beperkt aantal projecten hadden de vele personeelwissels wel een impact op de samenhang tussen verschillende projectonderdelen en de kwaliteit ervan.

invloed op de kwaliteit. Er werd evenwel ervaren dat ook de promotoren weinig handelingsmogelijkheden hebben om met dit personeelsverloop om te gaan.

E wordt aangegeven dat het wel belangrijk is dat indien de promotoren vaststellen dat een onderzoeker niet aan de verwachtingen/vereisten voldoet, ze deze ook niet meer op het onderzoek aanstellen. Het heeft een erg sterke impact op de kwaliteit van het project, die naderhand niet meer te corrigeren is omdat er teveel onderzoekstijd (en dus middelen) verloren gegaan zijn. Het is daarom belangrijk dat er binnen het Steunpunt door de promotoren voldoende opvolgings- en evaluatiemomenten voorzien worden. Hierbij wordt wel genuanceerd dat dit over uitzonderlijke situaties gaat en dat we moeten voorkomen dat er belastende systemen opgezet worden voor een beperkt aantal cases.

7.3 DE BEHEERSOVEREENKOMST EN HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT

7.3.1 INHOUD EN OMVANG VAN DE OPDRACHT

Aan de stuurgroepleden werd gevraagd om de inhoud en de omvang van de opdracht van het Steunpunt SONO te evalueren. Dit betreft de omschrijving en afbakening van de opdracht, de omvang van de opdracht, het werken met een jaarlijkse vrije ruimte en de mogelijkheid tot wijzigen van de opdracht(en). De bevroagden vonden dit **voldoende tot veelal goed**.

Door de beperking van het budget moesten er moeilijke keuzes gemaakt worden en kwamen bepaalde thema's, onderwerpen en onderwijsniveaus (bv hoger onderwijs en volwassenonderwijs) niet aan bod. De jaarlijkse vrije ruimte biedt mogelijkheden om in te spelen op nieuwe beleidsvragen en zou dus zeker behouden moeten blijven en eventueel zelfs uitgebreid moeten worden. Het Steunpunt was ook voldoende flexibel om in te spelen op nieuwe evoluties (bv rond inschrijvingsdecreet) en de planning hieraan aan te passen. Eén respondent vindt dat de onderzoeken te lang lopen en dat het huidige onderwijsbeleid nood heeft aan kortere onderzoekslijnen (m.u.v. het schoolloopbanenonderzoek uiteraard), waarin resultaten en aanbevelingen sneller opgeleverd worden, naast een aantal langere onderzoekslijnen. Deze respondent suggereert om de verhouding tussen langere lijnen en de jaarlijkse vrije ruimte te veranderen.

Eén respondent geeft aan dat er bij de beoordeling van de aanvraag enkele minder sterk uitgewerkte voorstellen waren in de gehele meerjarenplanning. Dit bleken evenwel doorheen het hele proces moeilijkere projecten. Aandachtspunt voor de opdrachtgever is om bij de beoordeling én aanvang van de projecten nog sterker richting te kunnen geven, zonder te sturen op methode en te gedetailleerde aanvragen te vragen aangezien onderzoekers hier ook de voldoende tijd voor nodig hebben.

7.3.2 PLANNING EN RAPPORTERING VAN DE OPDRACHT

Een volgend aspect in de bevraging betreft de planning en rapportering van de opdracht (meerjarenplanning, jaarplanning en begroting, werkings- en activiteitenverslag). Men beoordeelt dit als **voldoende tot veelal goed**.

Via de jaarplannen en jaarverslagen, maar ook via de bespreking van de planning tijdens de opvolgingsgroepen krijgt men zicht op de planning en rapportering van de opdracht. Tussentijds polsen de dossierbehandelaars ook naar de stand van zaken van de onderzoeken. De meerjarenplanning en jaarplannen worden doorgaans goed gerespecteerd. In een beperkt aantal projecten werden er echter te veel wijzigingen in de planning doorgevoerd en werd veel uitstel gevraagd. Hoewel dit dus zeker niet geldt niet voor alle projecten is het toch een aandachtspunt voor de toekomst om de planning op voorhand goed in te schatten.

7.3.3 HUISHOUDELIJK REGLEMENT

De bevrageden evalueren het huishoudelijk reglement van de stuurgroep en opvolgingsgroepen als **goed**, op één respondent na die het slechts als voldoende beoordeelt. Men geeft aan dat het positief is dat de opvolgingsgroep het advies tot vrijgave kan geven aangezien de inhoudelijke expertise daar aanwezig is. Er wordt vastgesteld dat de mogelijkheid om een rapport te escaleren naar de stuurgroep bij problemen momenteel weinig benut wordt.

Er wordt aangekaart dat het globaal genomen te lang duurde voor de rapporten vrijgegeven werden en dat dit de valorisatie bemoeilijkt. Er wordt gesuggereerd om de procedure van vrijgave aan te passen en bijvoorbeeld te evolueren naar een automatische vrijgave na een redelijke termijn. Er wordt ook voorgesteld om te bekijken of na de evaluatie van het proefproject rond het formuleren van beleidsaanbevelingen, het huishoudelijk reglement eventueel moet aangepast worden.

143

7.3.4 FINANCIËLE ASPECTEN VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST

Een volgende vraag betreft de financiële aspecten van de beheersovereenkomst (zoals de aard van de kredieten, het aanleggen van reserve). Dit werd als **goed** beoordeeld, tenminste door de respondenten die aangaven hier zicht op te hebben. Er werden geen opmerkingen geformuleerd met betrekking tot de financiële aspecten van de beheersovereenkomst.

7.3.5 INTELLECTUELE EIGENDOM EN INFORMATIEVERSTREKKING AAN HET PUBLIEK

Een volgende vraag betreft de intellectuele eigendom, actieve informatieverstrekking en openbaarheid, vertrouwelijkheid en overige bepalingen in verband met onder aanneming, aansprakelijkheid, ... De bevrageden evalueren dit als **veelal voldoende tot goed**.

De procedure voor vrijgave zou moeten herdacht worden aangezien de vrijgave nu te vaak op zich laat wachten. De bepalingen inzake vertrouwelijkheid mogen snelle vrijgave niet bemoeilijken, daar moet nog werk van gemaakt worden.

Eén respondent geeft aan dat het jammer is dat er twee keer een datalek was, vooraleer het onderzoek was vrijgegeven. Dat getuigt van een te lage loyaliteit van een paar onderzoekers, zowel ten aanzien van de overheid als ten aanzien van de coördinator. Het

is begrijpelijk dat onderzoekers willen dat hun onderzoek gebruikt wordt in beleids- en publieke discussies en dat zij staan op hun onafhankelijkheid. Maar met dergelijke démarches dreigen een paar uitzonderingen, naast de schade op korte termijn aan hun opdrachtgever en aan mede-onderzoekers, ook op iets langere termijn schade aan het Steunpunt en aan de financiering van wetenschappelijk onderzoek tout court toe te brengen.

Eén respondent benadrukt dat de gedeelde eigendom moet bewaard blijven.

Eén respondent suggereert dat er onderzocht zou moeten worden of ook de broncode overgedragen kan worden aan de opdrachtgever bij oplevering van het onderzoek.

7.3.6 DE FINANCIERING VAN BELEIDSGERICHT WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Een volgende vraag betreft de huidige wijze van financiering van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek via een universitair Steunpunt. De evaluatie varieert **van voldoende over veelal goed tot zeer goed**. Men geeft aan dat Steunpunt enkele grote voordelen heeft in vergelijking met ad hoc onderzoek namelijk meer inhoudelijke afstemming tussen Vlaamse onderwijsonderzoekers, schaalvoordelen, meer mogelijkheden tot samenwerking en meer valorisatiecapaciteit. Door de combinatie van de mogelijkheid tot langere termijn samenwerking met onderzoekers kunnen ook langdurende lijnen opgenomen worden. Door de vrije ruimte kan ingespeeld worden op de actuele vragen. Een mogelijk nadeel kan zijn onderzoekers die niet in het Steunpunt opgenomen zijn, minder beleidsgericht onderzoek doen. Er blijft uiteraard nog altijd een adhoc ruimte voor onderzoek dat niet binnen SONO uitgevoerd kan worden.

144

Er is één respondent die zich een aantal vragen stelt bij de formule van een Steunpunt.

1. Kan een Steunpunt wel flexibel en tijdig genoeg inspelen op vragen van de overheid en andere partners die soms op korte termijn beantwoord moeten worden?
2. Hoe verhoudt het werk van het Steunpunt zich tot monitoring- en evaluatie-instrumenten van de Vlaamse overheid zoals monitoring binnen het brede onderwijsministerie (departement en agentschappen), de Onderwijsinspectie, het peilingsonderzoek, internationaal vergelijkend onderzoek, onderzoek naar en voor de onderwijspraktijk. Deze respondent suggereert om het Steunpunt SONO te behouden voor een aantal langetermijnlijnen, ook omwille van de wetenschappelijkheid en de afstand/objectiviteit ten aanzien van de overheid, maar tegelijkertijd verder na te denken over de relatie met monitoring binnen het onderwijsministerie (kunnen SONO-onderzoekers daarin bijvoorbeeld een coachingrol opnemen?). Deze respondent stelt voor om te overwegen om een deel van de middelen te heroriënteren naar monitoring, naar onderwijsonderzoek voor de onderwijspraktijk (o.a. over evaluaties op schoolniveau, zie Onderwijsspiegel) en naar onderzoek over hoger en volwassenenonderwijs.
3. Beschikken de onderzoekers over genoeg terreinkennis om goede conclusies en aanbevelingen te kunnen formuleren? Laten ze zich wel genoeg adviseren en sturen door opvolgingsgroepen en stuurgroep? Indien dat laatste onvoldoende gebeurt, is het volgens deze respondent logisch dat de onderzoeksresultaten niet echt gebruikt worden in beleid.

4. Is de werking binnen de overheid en het proces van beleidsontwikkeling voldoende afgestemd op het omgaan met onderzoekers en onderzoeksresultaten? Kan er wel voldoende tijd gemaakt voor het opvolgen van onderzoek door beleidsmedewerkers die de onderzoeksresultaten goed zouden kunnen gebruiken in de beleidsvoorbereiding? Deze respondent vraagt zich af of er wel voldoende eigenaarschap en gevoel van verantwoordelijkheid is voor het opvolgen van onderzoek in de organisatie. De mate van doorwerking wordt volgens deze respondent ook beïnvloed door ideologische en politieke overwegingen die regelmatig voorrang krijgen op onderzoeksresultaten.

7.4 VALORISATIE VAN HET ONDERZOEK

7.4.1 INHOUDELIJKE THEMA'S IN MEERJARENPLANNING

De inhoudelijke thema's die aan bod kwamen in de meerjarenplanning van het Steunpunt worden over het algemeen als **goed** beoordeeld. Eén respondent vindt deze echter slechts voldoende.

Gegeven de financiële limieten was er toch een breed aanbod van inhoudelijke thema's, die goed aansloten bij de beleidsagenda van de minister. Het Steunpunt focust op leerplichtonderwijs. Men geeft aan dat gegeven het budget het ook noodzakelijk is om keuzes te maken zodat het onderzoek diepgaand en kwaliteitsvol kan gevoerd worden. het is ook belangrijk om een voldoende lange termijn te voorzien voor de onderzoeken om diepgaand en kwaliteitsvol te kunnen werken.

Desondanks blijft het volgens de bevroagden wel jammer dat hoger- en volwassenenonderwijs geen plaats kreeg in de themazetting, noch in de vrije ruimte. In een volgend Steunpunt moeten deze onderwijsniveaus aan bod komen, zeker als voluit de kaart van levenslang leren getrokken wordt in de nieuwe beleidsperiode.

7.4.2 BRUIKBAARHEID VAN HET SONO-ONDERZOEK VOOR HET BELEID

De bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor het beleid (met inbegrip van de relevantie van de geformuleerde conclusies en aanbevelingen) wordt als **voldoende tot goed** geëvalueerd.

Men stelt vast dat er een variatie is in de bruikbaarheid van de onderzoeksresultaten voor het beleid. SONO biedt zeker evidentie die ingezet kan worden in beleidsvoorbereiding/evaluatie. De onderzoeksthema's sluiten goed aan bij de beleidsnota. De resultaten zijn dus bruikbaar. Door discussies in de opvolgingsgroepen over conclusies en beleidsaanbevelingen wordt de bruikbaarheid van het onderzoek soms verhoogd. De wijze waarop ze ook effectief gebruikt worden is in belangrijke mate afhankelijk van factoren die buiten de macht van het Steunpunt liggen.

De bruikbaarheid van het onderzoek voor het beleid heeft veel te maken met de kwaliteit van de geformuleerde beleidsaanbevelingen die varieert naar onderbouwing vanuit het

onderzoek en nuance. Voeling met de onderwijspraktijk en beleid alsook goede begeleiding van jonge onderzoekers door promotoren zijn cruciaal in dit proces. Hoewel het Steunpunt hierin zeker gegroeid is doorheen de jaren en de onderzoekers meestal een eerlijke en gedegen poging doen om op basis van hun onderzoek beleidsaanbevelingen te formuleren blijft dit een uitdaging. Het recente initiatief van de stuurgroep om een nieuwe methode te proberen om tot beleidsaanbevelingen te komen, duidt wel op een continue nood aan kritische reflectie over dit thema.

7.4.3 BRUIKBAARHEID VAN HET SONO-ONDERZOEK VOOR DE PRAKTIJK

Men evalueert de bruikbaarheid van het SONO-onderzoek voor de praktijk (met inbegrip van de relevantie van de geformuleerde conclusies en aanbevelingen) als **voldoende tot goed**.

De focus van het Steunpunt SONO ligt op beleidsgericht onderzoek, maar sommige onderzoekslijnen zijn zeer relevant voor de praktijk (bijv M-decreet, taal- en evaluatiebeleid van scholen, spijbelen en vsv, teamteaching, ...).

Met het valorisatiebudget is het wel mogelijk om meer in te zetten op valorisatie naar het onderwijsveld. SONO organiseert een jaarlijkse studiedag, per thema zijn er ook studiedagen en seminars. Er wordt gecommuniceerd over het onderzoek, onder meer via de nieuwsbrief van SONO. Het is nog een zoeken hoe deze valorisatie versterkt kan worden. Dit is niet enkel de verantwoordelijkheid van sono maar van alle actoren, ook de PBD's en lerarenopleidingen. Daarom wordt gesuggereerd om manieren te zoeken om de VLIR en VLHORA ook inhoudelijk te betrekken in sommige opvolgingsgroepen.

146

Er is nood aan een debat met de koepels en GO! en partners in de stuurgroep over de rapportage van onderzoeksresultaten per koepel/net.

7.4.4 BELEIDSAANBEVELINGEN

Het huidige proces om te komen tot beleidsaanbevelingen evalueert men als **veelal voldoende tot goed**.

Men geeft aan dat het belangrijk is dat onderzoekers de kans krijgen om onafhankelijk aanbevelingen te kunnen formuleren. Er is echter momenteel een grote variatie in de kwaliteit, onderbouwing en bruikbaarheid van de geformuleerde aanbevelingen. Het is niet altijd duidelijk voor de leden van de opvolgingsgroep in welke mate ze feedback kunnen geven over de aanbevelingen en aanpassingen vragen en in welke mate de onderzoekers dit dan moeten volgen. In de vergaderingen gaat het nog te weinig over de beleidsaanbevelingen en over wat met de resultaten gedaan kan worden. De discussie wordt ook niet breed genoeg getrokken naar bredere onderwijs- en maatschappelijke ontwikkelingen.

De bevrageden zien dan ook wel een meerwaarde in het **proefproject om beleidsaanbevelingen** te formuleren in een gezamenlijk traject met stakeholders. Men evalueert dit **vooral goed tot zeer goed**.

Aangezien het proces om te komen tot beleidsaanbevelingen nog niet altijd optimaal loopt, lijkt het de bevrageden nuttig om hierover nieuwe processen uit te proberen. Het is belangrijk dat deze piloot rustig en open geëvalueerd wordt en dat er nuttige lessen uit getrokken worden, waar iedereen zich in kan vinden.

Het proefproject biedt kansen om wat meer aandacht te besteden aan deze fase van het proces. Door gericht in gesprek te gaan over de aanbevelingen kan SONO nog relevantere evidence bieden. De tijd die er is tussen het opleveren van het eindrapport en het formuleren van de aanbevelingen, maakt dat er meer afstand kan genomen worden en meer tijd genomen kan worden om tot de aanbevelingen te komen. Dit is alvast positief. Uit het proefproject werd alvast geleerd dat het statuut van de bespreking, de rol van de betrokkenen en het eigenaarschap van de onderzoekers duidelijk geëxpliciteerd moet worden.

Eén respondent maakt de kanttekening dat in het reguliere proces (buiten het proefproject) de administratie ook nog steeds over de mogelijkheid beschikt om duiding te geven wanneer een beleidsvoorstel niet onderbouwd is vanuit het onderzoek. Als zo'n rapport dan in de media verschijnt kan de minister erop wijzen dat de onderzoekers vrij zijn voorstellen te doen, maar dat ze goede argumenten heeft om die voorstellen niet te steunen.

7.4.5 COMMUNICATIE VAN SONO-ONDERZOEK

Men evalueert de communicatie van de resultaten van SONO-onderzoek als **voldoende tot goed**.

De onderzoeken worden bekend gemaakt via de kanalen van het Departement Onderwijs en Vorming en SONO. De SONO-website is heel aantrekkelijk en toegankelijk. Aandachtspunt is wel dat het soms te lang duurde voor de publicaties online kwamen. De nieuwsbrief is een goed kanaal, maar het aantal verstuurde nieuwsbrieven bleef tot op heden veeleer beperkt. Men geeft aan dat het jammer is dat onderzoek nu en dan vroegtijdig lekt naar de media aangezien dit goede communicatie omtrent de resultaten verhindert.

Groeipunt is om ervoor te zorgen dat andere opvolgingsgroepen ook op de hoogte gesteld worden van vrijgave van onderzoek in een andere opvolgingsgroep. Binnen SONO moeten bewaakt worden dat de communicatiewijzen in alle opvolgingsgroepen op dezelfde manier gebeurt.

7.4.6 VALORISATIE-INITIATIEVEN

Men evalueert de valorisatie-initiatieven naar beleid en praktijk als **voldoende tot goed**. Men vindt het een sterk punt dat er een valorisatie-coördinator is en deze rol werd ook goed opgenomen. Het is ook positief dat er een valorisatiebudget is. Er werden heel wat initiatieven ondernomen. Het DOV was hier zelf ook een motor in. Er kan nog verder nagedacht worden om het SONO-onderzoek nog verder op de kaart te zetten bij het

onderwijsveld. De huidige valorisatie-initiatieven zijn eerder klassiek van aard, nogal sterk aanbodgestuurd, te gefragmenteerd en hebben niet zo een groot bereik.

Een verbeterpunt is echter om meer aandacht bij aanvang (dus in meerjarenplanning) te besteden aan valorisatieactiviteiten.

7.4.7 DEELNAME AAN HET PUBLIEKE DEBAT

De deelname van de onderzoekers aan het publiek debat evalueert men als **voldoende**.

De deelname van onderzoekers aan het publieke debat bleef vrij beperkt op enkele uitzonderingen na. Het Steunpunt zou nog sterker aanwezig mogen zijn in het publieke debat en nuance brengen in het debat. Nu blijven enkelingen het publieke debat over onderwijs domineren. Betreurenswaardig is dat een aantal onderzoekers wél de media lijkt te hebben opgezocht terwijl hun onderzoek nog niet was vrijgegeven. Dat doet vragen rijzen over hun loyaliteit/betrouwbaarheid, zowel naar de overheid als naar de coördinator van het Steunpunt. Het is opvallend dat er in pre-electorale tijden zo weinig komt vanuit SONO. In pensioendiscussies en klimaatdiscussies nemen onderzoekers nochtans wel meer deel aan het debat.

7.5 DAGELIJKE SAMENWERKING MET HET STEUNPUNT

De dagelijkse samenwerking met het Steunpunt evalueert men als **goed tot zeer goed**.

148

De dagelijkse samenwerking met de coördinator en de promotor-coördinator verliep vlot en correct. Afspraken werden correct opgevolgd en er werd steeds gezocht naar constructieve oplossingen. Ook de andere leden van het Steunpunt zijn vlot bereikbaar. Directe contacten en heldere communicatie maken dat de samenwerking goed verloopt.

7.6 EINDBEOORDELING: STERKE EN ZWAKKE PUNTEN, WAT MOET BEHOUDEN EN WAT MOET VERBETERD WORDEN?

Tot slot werd aan de stuurgroepleden gevraagd om de werking van het Steunpunt SONO in zijn geheel binnen de klijntlijnen van de beheersovereenkomst te evalueren. De eindbeoordeling was **veeleer goed tot zelfs zeer goed**. Eén respondent geeft het Steunpunt slechts een voldoende.

De bevroegden gaven de volgende sterke en zwakke punten mee en gaven ook aan wat volgens hen in de toekomst behouden moet blijven en wat verbeterd moet worden. Dit wordt samengebracht in onderstaande tabel.

	Sterke punten	Wat moet behouden blijven?	Zwakke punten	Wat moet verbeterd worden?
Algemeen	Het Steunpuntmodel heeft vele troeven: de mogelijkheden tot samenwerking/synergiën, opbouw van longitudinale datasets, koppeling aan de beleidsnota, ...	Het Steunpuntenmodel met financiering via universitair Steunpunt en de mogelijkheden tot (longitudinale) dataverzameling		
	De langetermijnscope gecombineerd met de mogelijkheden op in te spelen op nieuwe beleidsvragen via de vrije ruimte.	Vrije ruimte Mogelijkheid tot diverse soorten onderzoek van verschillende duur.	Doorlooptijd	Eventueel de verhouding tussen lang- en kortlopende projecten herzien
	Hoge kwaliteit van de onderzoeksrapporten	Het gebruik van state-of-the-art wetenschappelijke technieken		
1. Werking van het Steunpunt	Participatie van stakeholders in de stuurgroep en opvolgingsgroepen	De samenstelling van de stuurgroep en opvolgingsgroepen.		Bekijken of de opvolgingsgroepen iets kleiner kunnen.
		De bespreking van de resultaten in breed samengestelde opvolgingsgroepen.		Bekijken hoe we de opvolging van aparte onderzoeksprojecten binnen het kader van een opvolgingsgroep

				optimaal kunnen opnemen.
	De beschikbare expertise en ervaring	Breed consortium	Kansen tot samenwerking over onderzoekslijnen heen lijken niet steeds benut te worden	Kansen tot samenwerking en constructief-kritische peer feedback meer structureel inbouwen en nog beter benutten om de kwaliteit van het onderzoek verder te versterken binnen de setting van co-promotorschap maar ook in de opvolgingsgroep
	Leiding en coördinatie van het Steunpunt			
		De autonomie van de onderzoekers	De opvolging van de projecten is niet altijd eenvoudig: het is een zoektocht naar een juist evenwicht in ruimte bieden en opvolgen (en feedback geven). Belang van duidelijke afspraken en ook mandaat van de opvolgingsgroep om aanpassingen te vragen aan onderzoekers.	
2. De beheersovereenkomst en			Vrijgavetermijnen	Er is behoefte aan een snellere/duidelijkere

het reglement	huishoudelijk				vrijgaveprocedure, om valorisatie beter te kunnen plannen en om de resultaten sneller openbaar te maken
			De gedeelde eigendom van de resultaten		
3. Valorisatie van het onderzoek	Beleidsrelevantie van de onderzoeksthema's: ruim en samenhangend geheel	Onderzoeksthema's afstemmen op de beleidsagenda van de minister en afbakening van de scope			Opname van hoger onderwijs en volwassenenonderwijs in de thema's
	Aanzet tot ruimere valorisatie: dit moet verder uitgebouwd worden in de toekomst met de juiste partners.		Het gebruik van de resultaten in concreet beleid kan beter. Dit betreft een meer algemene problematiek die men ook aantreft in andere beleidsgerichte onderzoeksprogramma's.		Meer aandacht besteden aan de interpretatie van conclusies en aanbevelingen en hierover beknopt rapporteren.
			Valorisatie naar beleid en praktijk kan nog verder versterkt en uitgebreid worden naar bereik.		Meer structureel werken aan valorisatie- en communicatie- initiatieven. De resultaten van het onderzoek verdienen vaak meer aandacht en kunnen meer impact hebben op beleid en

				praktijk dan nu het geval is.
				Expertise van de betrokken onderzoeksgroepen kan aangeboord worden, bijvoorbeeld als adviesverlener/coach voor monitoring binnen het ministerie
			Deelname aan het publieke debat	
4. Dagelijkse samenwerking met het Steunpunt	Aanspreekbaarheid van de coördinator en onderzoekers	De sfeer van samenwerking en vertrouwen	Soms weinig aanstuurbaarheid van sommige onderzoekers, wat dan negatief kan afspiegelen op het gehele Steunpunt.	

Tabel 7: Sterke en zwakke punten in de werking van het Steunpunt SONO volgens de leden van de stuurgroep

8 VLOR ADVIES: MEERWAARDE VAN STEUNPUNT BELEIDSGERICHT ONDERWIJSONDERZOEK EN VERWACHTINGEN VOOR DE TOEKOMST

Advies op eigen initiatief (AR-AR-ADV-1819-015)

Uitgebracht door de Algemene Raad op 23 mei 2019 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: commissie Onderwijsonderzoek op 27 maart 2019, op 24 april 2019 en op 7 mei 2019 onder voorzitterschap van Inge Van Trimont

Werden geconsulteerd: Raad Basisonderwijs op 3 april 2019; Raad Secundair Onderwijs op 4 april 2019; Raad Hoger Onderwijs op 2 april 2019 en Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 2 april 2019

Dossierbeheerder: Marleen Colpin

8.1 SITUERING

8.1.1 EVALUATIEPROCEDURE

De Vlor schrijft zich met dit advies op eigen initiatief in het evaluatieproces van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO) in. Dat Steunpunt voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek loopt van 2016 tot 2020. De evaluatie moet nagaan in welke mate de doelstellingen tot nu toe gerealiseerd zijn, om daaruit conclusies te trekken voor de toekomst. De evaluatie bestaat uit verschillende onderdelen, o.a. een bevraging van de leden van opvolgingsgroepen waarin ook leden van de Vlor vertegenwoordigd zijn. Daarnaast kiest de raad ervoor om met dit advies het perspectief van de strategische adviesraad als geheel in de evaluatie te brengen.

Een evaluatiecommissie zal de resultaten van alle evaluaties samenleggen en een eindrapport opmaken. De Vlor merkt op dat er te weinig afstand is tussen die commissie en de opdrachtgever, en dat het onderwijsveld er niet in vertegenwoordigd is. In de toekomst moet er meer afstand zijn en een bredere samenstelling.

8.1.2 FOCUS VAN HET ADVIES

SONO is een pijler van het kennisbeleid van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, naast het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen en alles wat met een 'niet-bestemd' budget gerealiseerd kan worden. Dat budget wordt grotendeels besteed aan Vlaamse deelname aan internationaal vergelijkend onderwijsonderzoek. Wat overblijft, kan gebruikt worden voor kleinere studieopdrachten, beleidsevaluaties en juridische onderzoeksopdrachten, evenals adhoconderzoeksopdrachten.⁸ Daarnaast gebeurt er

⁸ Bron: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/kennisbeleid-in-onderwijs-en-voorming>

ook onderwijsonderzoek binnen andere onderzoeksfondsen, zoals Strategisch Basisonderzoek, fundamenteel onderzoek en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) aan de hogescholen.

Omdat de evaluatie van SONO de aanleiding vormt voor het advies, beperken we ons hoofdzakelijk tot het SONO-luik in het kennisbeleid. De Vlor benadert die evaluatie vanuit de plaats van onderzoek in de beleidscyclus en de bruikbaarheid voor het onderwijsveld. Het advies vertrekt van de huidige SONO-cyclus, zoomt in op de meerwaarde van SONO en formuleert toekomstgerichte verwachtingen.

8.2 THEMAZETTING

8.2.1 RELATIE MET DE BELEIDSNOTA

Beleid moet altijd gestoeld zijn op onderzoek. De Vlor waardeert dan ook dat binnen het geheel van middelen voor onderwijsonderzoek expliciet een deel gereserveerd wordt om nieuw beleidsgericht onderzoek te voeren naar antwoorden op kennisvragen die niet beantwoord kunnen worden via bestaande onderzoeksevidentie. De Vlaamse Regering koos ervoor om een aantal openstaande kennisvragen bij nieuwe beleidsmaatregelen voor basis- en secundair onderwijs uit de beleidsnota Onderwijs 2014-2019 te clusteren in SONO. Dat die keuze gevolgen heeft, signaleerde de Vlor al in zijn advies over de themazetting van het Steunpunt in 2016.⁹

Dat de themazetting van beleidsgericht onderzoek geënt is op de beleidsnota, is weliswaar logisch, maar daarnaast moet er ook voldoende aandacht zijn voor de kennisvragen die leven bij de stakeholders in het onderwijs- en vormingsbeleid. Zij geven immers ook mee sturing aan onderwijs. De Vlor wil dan ook de kans én de tijd krijgen om, zoals voorzien in de beleidsovereenkomst,¹⁰ advies te geven over de themazetting op een moment dat wel de contouren, maar nog niet de concrete themalijnen vastliggen.

De keuze voor onderwijsonderzoek binnen het leerplichtonderwijs impliceert bovendien dat andere onderwijsniveaus en -vormen en ook bepaalde actoren en schakels met andere beleidsdomeinen onderbelicht blijven. Denk aan hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs, clb, de schakel tussen Onderwijs en Welzijn enzovoort. Nochtans zijn er ook voor die niveaus en actoren belangrijke hervormingen doorgevoerd tijdens deze legislatuur.

Dat is ook geen nieuwe vaststelling. Al in 2007 wees de Vlor op de gebrekkige aandacht voor een aantal onderwijsniveaus en -vormen in het bestaande onderwijsonderzoek.¹¹

⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair Steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016.

¹⁰ Beleidsovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en de Vlor, artikel 7: "Om wetenschappelijke inzichten optimaal te kunnen gebruiken bij de onderbouwing van zijn adviezen wordt de Vlaamse Onderwijsraad om advies gevraagd over de programmering van het beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek dat relevant is voor de opdracht van de raad."

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p. 5: "De Vlor ijvert ervoor dat er voor alle onderwijsniveaus en -vormen onderwijsonderzoek wordt uitgevoerd. [...] De beperkte onderzoeksresultaten die beschikbaar zijn voor deze onderwijsvormen en -niveaus maken het immers moeilijk om degelijk onderbouwde beleidsinitiatieven te nemen."

Dat strookt niet met een visie op levenslang leren als een continuüm¹² en de verbindingen met andere beleidsdomeinen, en met een visie op evidence-informed beleid. In reactie op de adviezen waarin de Vlor voorstellen doet voor andere onderwijsniveaus, verwijst de minister telkens naar de ad-hocruimte buiten SONO. Wat die ruimte inhoudt en hoe men er een beroep op kan doen, is echter onduidelijk. Wel duidelijk is dat die ruimte te beperkt is voor de vele noden die er zijn.

De Vlor is zich ervan bewust dat er keuzes moeten gemaakt worden voor de themazetting voor een Steunpunt, maar het mag niet zo zijn dat bepaalde niveaus, bepaalde actoren of interdisciplinair onderzoek a priori niet in aanmerking komen voor onderzoeksfinanciering, laat staan voor een cyclus van meerdere jaren. De keuzes van thema's en onderwijsniveaus die voor de eerste cyclus van SONO gemaakt zijn, mogen niet uitsluiten dat er in een volgende cyclus andere keuzes gemaakt worden. De Vlor wil advies geven over welke kennisvragen prioritair ingevuld moeten worden. De raad vraagt daarnaast duidelijkheid over wat mogelijk is in de niet-bestemde ruimte. Die ruimte moet een volwaardig alternatief zijn voor wat buiten SONO valt, om in de eigen context evidentie te ontwikkelen en zo nieuw beleid te onderbouwen. De plaats van het onderzoek in de globale beleidscyclus moet goed bewaakt worden. Nu stelt de Vlor immers vast dat sommige beleidsvoorbereidende onderzoeken nog geïnitieerd worden als de beleidsbeslissingen al genomen zijn. Of dat de resultaten van onderzoek nog bekendgemaakt moeten worden als de maatregelen al ingevoerd zijn.¹³ De Vlor verwacht een duidelijk engagement om evidence-informed te werk te gaan bij het nemen van beleidsmaatregelen. Dat vraagt een evenwichtige balans tussen onderzoek en beleidsdesign (zie verder 3.2).

8.2.2 RELATIE MET MONITORING

SONO houdt enerzijds beleidsvoorbereidend, anderzijds beleidsevaluerend onderzoek in. Dat roept de vraag op naar de relatie met de systematische opvolging van nieuw beleid volgens wetenschappelijk bepaalde indicatoren. Volgens de Vlor moet die systematische monitoring immers structureel voorzien worden bij de implementatie van onderwijsvernieuwingen. Ze moet ook begroot worden in het budget van die beleidsmaatregelen en mag niet ten koste gaan van andere vormen van onderzoek.¹⁴ Voor de invulling van de vrije ruimte van SONO 2019 stelde de Vlor voor om werk te maken van een monitoringsagenda voor de vele hervormingen die op 1 september 2019 van start gaan.¹⁵

De systematische monitoring moet niet per se geïntegreerd worden in SONO, maar wel altijd wetenschappelijk onderbouwd zijn. De Vlor wil de monitoringsagenda mee kunnen bepalen en vraagt daarom om op korte termijn een volledig overzicht te krijgen van alles wat loopt en gepland is, incl. de voorziene data van bekendmaking

¹² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair Steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016, p. 5: "Indien de overheid longitudinaal onderzoek wil, zou ze best vertrekken vanuit het concept van levenslang en levensbreed leren en daarom alle onderwijsniveaus op een evenwichtige manier in de themazetting opnemen."

¹³ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p. 2.

¹⁴ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p.9

¹⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Tijd voor monitoring in vrije ruimte SONO 2019](#), 20 november 2018.

van de resultaten. Die gegevens heeft de Vlor zeker nodig om te adviseren over de (verdere) implementatie en/of bijsturing van onderwijsvernieuwingen.

8.3 VRIJE RUIMTE VAN SONO

Naast de thematische onderzoekslijnen die over meerdere jaren heen lopen, is er binnen SONO jaarlijks een 'vrije ruimte', een budget dat besteed kan worden aan kennisvragen die in de loop van de beleidscyclus opduiken. Suggesties voor de invulling van die vrije ruimte worden verzameld via de opvolgingsgroepen en de stuurgroep. De Vlor deed de voorbije jaren zijn inbreng via een advies op eigen initiatief.¹⁶ Een voorstel werd weerhouden. Voor vele andere voorstellen gold de boodschap dat ze het beschikbare budget overschrijden of dat ze buiten de scope van SONO vallen.

Om daaraan tegemoet te komen, vraagt de Vlor dat er in verhouding tot het reguliere budget een voldoende structurele vrije ruimte is. De samenstelling en expertise van het consortium mogen ook niet zo beperkend zijn. Zo moet het mogelijk zijn om andere onderzoekers van de instellingen die deel uitmaken van het consortium, aan te spreken voor specifieke onderzoeksvragen, ook van andere disciplines of interdisciplinair. Ook voor de vrije ruimte wil de Vlor, in lijn met de beleidsovereenkomst, om advies gevraagd worden.

8.3.1 STRUCTUUR EN KRUISBESTUIVING

De onderzoekslijnen van SONO zijn geclusterd in drie themalijnen: de lerende, de leraar en de school als organisatie, de organisatie van onderwijs. De themalijnen komen overeen met de prioriteiten uit de beleidsnota Onderwijs 2014-2019. Die structuur is een goede hefboom voor verbindingen tussen de verschillende onderzoeken. De structuur moet wel helder doorvertaald worden naar de gebruikers van onderzoek. Er wordt effectief sterk ingezet op onderlinge kruisbestuiving, maar die kan pas na verloop van tijd op gang komen. Dat SONO-onderzoeken over meerdere jaren heen lopen, is in dat opzicht dan ook een meerwaarde.

8.3.2 OPBOUW VAN EXPERTISE VOOR KWALITEITSVOL ONDERZOEK (LOOPTIJD)

Het langere-termijnperspectief van de meeste onderzoeken binnen SONO biedt nog meer voordelen in vergelijking met de kortere looptijd van OBPWO.¹⁷ Door middelen te voorzien voor meerdere jaren, zet de overheid in op capaciteitsopbouw die garanties biedt voor kwaliteitsvol onderzoek. Op die manier krijgen onderzoekers ook de kans om expertise op te bouwen in maatschappelijk relevant onderzoek. De huidige looptijd van SONO (4 à 5 jaar) is volgens de Vlor realistisch en wenselijk met het oog op capaciteitsopbouw en kruisbestuiving.

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Tijd voor monitoring in vrije ruimte SONO 2019](#), 20 november 2018. En: Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Onderzoeksvoorstellen voor de vrije ruimte van SONO 2018](#), 26 oktober 2017.

¹⁷ Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, uitgedoofd na de opstart van SONO.

8.5 SAMENSPEL VAN ACTOREN IN DE WERKING SONO

8.5.1 OPVOLGINGSGROEPEN

Voor elke themalijn is er een opvolgingsgroep, bestaande uit ambtenaren, onderzoekers en vertegenwoordigers van het onderwijsveld. De rol van de opvolgingsgroep is om de onderzoeken ‘inhoudelijk op te volgen, zowel naar wetenschappelijke kwaliteit, beleidsrelevantie als naar valorisatietraject’.¹⁸ De Vlor waardeert die kans voor zijn leden en medewerkers van het permanent secretariaat om actief betrokken te zijn bij het onderzoek en een kritisch klankbord te kunnen vormen voor de onderzoekers. De participatie van actoren uit het onderwijsveld in de opvolgingsgroepen kan nog versterkt worden door in alle opvolgingsgroepen alle relevante stakeholders te betrekken, te zorgen voor een goede balans tussen de verschillende groepen vertegenwoordigers, de rollen en verwachtingen te verduidelijken en de werkbaarheid te bewaken.

De opvolgingsgroepen beslissen of een afgewerkt rapport met een ‘advies voor vrijgave’ naar minister kan vertrekken. Die beslissing is het resultaat van een proces van kwaliteitsbewaking gedurende de looptijd van het onderzoek. Om die rol te kunnen opnemen, hebben de opvolgingsgroepen duidelijk criteria nodig. Als die formele kwaliteitscriteria voorzien zijn, en als iedereen daarin zijn verantwoordelijkheid opneemt, moet het werk van de opvolgingsgroep een voldoende kwaliteitswaarborg zijn voor de vrijgave van een onderzoeksrapport.

Een opvolgingsgroep doet dus aan kwaliteitsbewaking. In die zin kan zo’n groep, hoe ruim ook de deelname van stakeholders, nooit in de plaats komen van de rol die de strategische adviesraad te spelen heeft na vrijgave van de onderzoeksresultaten. De Vlor, als adviesorgaan van alle belanghebbenden bij onderwijs, is dan hét forum waar gedebatteerd moet worden over de wenselijkheid, haalbaarheid en aanvaardbaarheid van de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek.

8.5.2 ONDERZOEK VS. BELEIDSDESIGN: DE STATUS VAN BELEIDSAANBEVELINGEN

In 2016 formuleerde de Vlor zijn visie op de relatie tussen onderzoek en beleidsdesign als volgt:

‘... een evenwichtige balans tussen onderzoek en beleidsdesign om zo een evidence-informed onderwijsbeleid vorm te geven. Dat erkent enerzijds het belang van onderzoek om problemen te beschrijven, de effecten van beleidsmaatregelen in kaart te brengen en te zoeken naar ‘wat werkt in onderwijs’. Maar anderzijds kan dat onderzoek als dusdanig niet in de plaats komen van een beleidsbeslissing en dus niet in een sturende rol worden geplaatst. Onderzoek brengt ontwikkelingen in kaart, zoekt naar correlaties en verklaringen. Maar in de beleidskeuzes zal altijd ook een maatschappelijke en een politieke dimensie zitten. Een beleidsbeslissing veronderstelt een politieke keuze tussen verschillende beleidsopties, een afweging vanuit diverse belangen en vraagt dat er draagvlak wordt gecreëerd. Na het onderzoek is er een politieke en beleidsmatige weg af te leggen om consensus te zoeken, van advies en onderhandeling, voor er sprake is van het realiseren van de maatregel. Vooraleer

¹⁸ Uit de beheersovereenkomst van het Steunpunt SONO.

resultaten en aanbevelingen op basis van beleidsgericht onderzoek naar regelgeving te vertalen, is reflectie, discussie en overleg met alle stakeholders nodig.¹⁹

Vanuit die visie, die inherent pleit voor een duidelijke rolafbakening, kijkt de Vlor met een kritische blik naar de actuele discussie binnen SONO over de totstandkoming en formulering van beleidsaanbevelingen. Onderzoekers worden geacht die te formuleren op basis van de resultaten van hun onderzoek. Om de bruikbaarheid van de beleidsaanbevelingen te verhogen, loopt momenteel een experiment voor twee kleinere onderzoeken binnen SONO. Het opzet daarvan is om via een gezamenlijke denkoefening van onderzoekers, beleidsondersteuners en stakeholders beleidspistes te formuleren. De Vlor-leden die lid zijn van de opvolgingsgroepen waaronder de twee studies ressorteren, engageren zich om mee te werken aan het experiment. De Vlor waarschuwt echter voor rolverwarring als beleidsaanbevelingen in co-auteurschap geformuleerd worden. Een duidelijke rolafbakening is noodzakelijk in het belang van het beleidsdesign en de rol van onderzoek daarin.

In de fase van het onderzoeksopzet, bij de voorstelling van resultaten, conclusies en (eerste versie van) de beleidsaanbevelingen, houden de experts uit het onderwijsveld in de opvolgingsgroep de onderzoekers voortdurend de reële context en noden van het onderwijs voor, en reflecteren zij over de relevantie van de bevindingen. Zij bewaken mee dat de aanbevelingen duidelijk gerelateerd zijn aan het onderzoek en wijzen er op wanneer dat onvoldoende het geval is. Er vindt een constructieve dialoog plaats. Daarna is het aan de onderzoekers om autonoom hun definitieve aanbevelingen te formuleren. Zij zijn de enige auteur van die aanbevelingen. Of de opvolgingsgroep zich in die finale versie van de aanbevelingen kan vinden, kan an sich geen reden zijn om een onderzoeksrapport niet positief te adviseren voor vrijgave.

De conclusies en aanbevelingen van onderzoek kunnen nooit rechtstreeks sturend zijn voor het beleid. Aanbevelingen moeten dan ook niet rechtstreeks bruikbaar zijn, maar kunnen helpen om draagvlak te creëren voor beleidskeuzes. Die keuzes zijn het gevolg van publiek debat en politieke beslissingen en die volgen na het onderzoek. Voor het onderwijsbeleid heeft de Vlor een cruciale rol in dat debat (zie verder 4.2).

8.5.3 BETROKKENHEID VAN SCHOLEN EN RETURN

Voor de kwaliteit van het onderzoek is het cruciaal dat voldoende scholen met verschillende profielen willen bijdragen aan de dataverzameling. De onderzoekers van SONO signaleren dat het steeds moeilijker wordt om scholen te engageren. Scholen geven aan overbevraagd te worden op dat vlak. Dat ligt niet alleen aan het beleidsgericht onderzoek (SONO, peilingen en internationaal vergelijkend onderzoek), maar ook aan de vragen vanuit hogescholen en universiteiten voor bachelor- en masterproeven.

De structuur van SONO vormt volgens de Vlor een kans om een en ander op elkaar af te stemmen. SONO doet al inspanningen om voor verschillende onderzoekslijnen geclusterd data te verzamelen (bijvoorbeeld in de LiSO-scholen). Dat is een stap in de

¹⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair Steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016.

goede richting en dergelijke initiatieven moeten dan ook gemaximaliseerd worden in een toekomstige cyclus.

Ook bestaande datasets moeten maximaal ingezet worden voor onderzoek. Dat geldt niet enkel voor SONO, maar ook voor alle andere onderzoekers/studenten die nu rechtstreeks naar scholen trekken om nieuwe data te verzamelen. Het zou goed zijn om daarover het gesprek aan te gaan met hogescholen en universiteiten. Dat alles om de belasting voor scholen haalbaar te houden, o.a. opdat zij ook ruimte zouden houden voor hun eigen praktijkonderzoek.

Voor de Vlor is een betekenisvolle return voor scholen die deelnemen aan onderzoek, een must. De voorwaarden die daaraan gesteld worden, zoals een minimumpercentage deelnemers, moeten realistisch zijn voor de scholen. De return moet ook van meet af aan duidelijk zijn. Het is een meerwaarde voor scholen als zij in primeur en gepersonaliseerd schoolfeedback krijgen op basis van hun deelname. Dat is een instrument voor kwaliteitsontwikkeling.

8.6 AAN DE SLAG MET DE ONDERZOEKSRESULTATEN

8.6.1 TRANSPARANT EN SYSTEMATISCH BELEID VOOR SNELLE VRIJGAVE

De Vlor verwacht snellere vrijgave van onderzoeksrapporten waarover de opvolgingsgroepen het advies tot vrijgave gegeven hebben. De reden waarom te veel onderzoeksrapporten te lang bij de minister blijven liggen, is vaak onduidelijk. De onderzoeken hebben nochtans de kwaliteitstoets door de opvolgingsgroep doorstaan. Het gaat om onderzoek met publieke middelen en zowel voor het beleid als voor de praktijk is het wenselijk dat zij zo snel mogelijk met de resultaten aan de slag kunnen gaan om hun werking te kunnen onderbouwen. Een snelle vrijgave garandeert maximale impact van het onderzoek voor het beleid en de praktijk. Ook de onderzoekers van hun kant willen zo snel mogelijk kunnen valoriseren, zowel wetenschappelijk als maatschappelijk.

Er is dan ook nood aan een transparant en systematisch beleid van vrijgave.²⁰ Dat impliceert dat er voor elk onderzoek, ongeacht de resultaten of beleidsaanbevelingen, een formele procedure en een duidelijk tijdspad geldt, met een maximumtermijn waarbinnen het onderzoek automatisch vrijgegeven wordt. Zo'n procedure, die in de huidige cyclus ontbreekt, is voor iedereen helder en vermijdt vraagtekens bij de gebruikers en frustraties bij de onderzoekers.

Over de publicatie van de onderzoeken moet systematisch en proactief gecommuniceerd worden. Iedere geïnteresseerde moet op elk moment op één plaats een volledig overzicht kunnen vinden van alle onderzoeksrapporten met telkens een duidelijke datum waarop het rapport hetzij verwacht, hetzij opgeleverd, hetzij

²⁰ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p.

gepubliceerd wordt. Dat geldt niet alleen voor wie SONO van nabij opvolgt, maar voor iedereen die baat heeft bij kennisname van de resultaten van een of meer onderzoeken. Voor de uitwerking van het verwachte beleid kan inspiratie gehaald worden uit procedures van andere onderzoeksfondsen, incl. een eventuele differentiatie naar types van rapporten.

8.6.2 VALORISATIE NAAR BELEIDSVOORBEREIDING EN ONDERWIJSVELD

De Vlor is het forum voor dialoog met het onderwijsveld en dus de plaats waar reflectie, discussie en overleg naar aanleiding van onderzoek kan plaatsvinden in functie van beleidsvoorbereiding. Heel wat resultaten van SONO werden de voorbije periode al ingezet in de evidence-informed werking van de Vlor om nieuwe denkprocessen te initiëren en adviezen te onderbouwen. De Vlor verwacht dat de onderzoekers bereid zijn om minimaal in te gaan op de vraag naar een toelichting of om in dialoog te gaan met de leden over het onderzoek en de verdere valorisatie ervan. Niet iedereen is immers lid van de opvolgingsgroepen.

Tot nu toe zijn de onderzoekers van SONO altijd op die vraag ingegaan. Opdat de Vlor hierop zou kunnen anticiperen én opdat de valorisatie door de onderzoekers binnen een redelijke termijn na afloop van een (deel)onderzoek kan gebeuren, is een duidelijke en snelle vrijgavetermijn noodzakelijk. De Vlor vindt het belangrijk dat met de promotoren duidelijke afspraken gemaakt worden over wat verwacht wordt qua valorisatie-initiatieven na afloop van het onderzoek.

De Vlor wil ook mee de valorisatie naar het werkveld bewaken. Veel resultaten van SONO zijn immers relevant en bruikbaar voor de verschillende geledingen en op de verschillende beleidsniveaus, niet enkel voor de Vlaamse overheid. Waar mogelijk moet de vertaalslag dan ook gemaakt worden. In vergelijking met eerdere initiatieven voor beleidsgericht onderzoek, zet SONO daar versterkt op in via een valorisatie-coördinator en de opdracht zich op de verschillende stakeholders te richten. De Vlor ziet daarvan het resultaat: er is meer aandacht voor valorisatie en er is meer differentiatie in valorisatievormen, zowel via publicaties als via seminars en studiedagen. De Vlor verwacht dat die trend zich zal doorzetten.

Om versnippering en overload te vermijden, moet daarbij wel goed nagedacht worden wie welke initiatieven neemt en wanneer. Dat kan gebeuren in de opvolgingsgroepen (vóór vrijgave) en in de Vlor (na vrijgave). De rollen moeten duidelijk afgebakend worden: wat doet de overheid, wat doen de onderzoekers, wat is de rol van intermediairen²¹ en van de scholen zelf? De Vlor vraagt betrokkenheid van en afstemming met valorisatie-initiatieven van het onderwijsveld. We zien kansen om die in de toekomst nog sterker op elkaar te laten inspelen en vanuit ruimere samenwerking vorm te geven.

Valorisatie naar het werkveld vraagt voldoende aandacht voor de vormgeving en de stijl. Daarvoor zijn onderzoekers niet altijd het best geplaatst. Zij kunnen wel samen

²¹ Onder 'intermediairen' wordt in dit advies verstaan: pedagogische begeleidingsdiensten (pbd), centra voor leerlingenbegeleiding (clb), nascholingscentra en andere actoren die de vertaalslag van onderzoek naar praktijk faciliteren.

met de pedagogische begeleidingsdiensten en andere intermediairen dieper ingaan op hoe de inzichten meegenomen kunnen worden in de begeleidingspraktijk. De intermediairen zijn strategische partners van scholen inzake onderzoek: zij begeleiden scholen immers 'bij het detecteren en formuleren van vragen, bij het zoeken naar relevante onderzoeksbevindingen en bij de vertaalslag van onderzoeksresultaten naar de school- en klaspraktijk'.²²

Een grootschalige studiedag zien we vooral als een moment van 'lancering' van onderzoeksresultaten, waarna alle actoren ermee aan de slag kunnen gaan. Om een zo ruim mogelijke groep geïnteresseerden zo snel mogelijk te informeren, vindt dat moment bij voorkeur zo snel mogelijk na de vrijgave plaats. Als er een duidelijk tijdspad is, kan dat goed vooraf gepland worden. De lancering moet gezamenlijk en participatief afgestemd worden met het vervolgtraject. Een studiedag waarop meerdere studies uit verschillende onderzoekslijnen gepresenteerd worden, biedt kansen om binnen een beperkt tijdsbestek over veel resultaten geïnformeerd te worden.

De Vlor engageert zich om (SONO-)onderzoek op de beleidsagenda te zetten en wil actief mee nadenken over innovatieve vormen van valorisatie naar het veld.

8.7 EEN VOLWAARDIGE PLAATS VOOR PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK NAAST BELEIDSGERICHT ONDERZOEK

Beleidsgericht onderzoek maximaal valoriseren naar het onderwijsveld, is één ding. Maar dat biedt geen antwoorden op de kennisvragen vanuit de klaspraktijk (didactiek, organisatie, ...). Die praktijk heeft nood aan onderzoek dat vertrekt vanuit zijn eigen vragen en waarbij het zelf een actieve rol kan opnemen. Scholen zijn immers gemeenschappen van onderzoek: leerlingen en leerkrachten zijn er praktijkonderzoekers. Op die manier worden onderzoeksresultaten een instrument voor kwaliteitszorg van scholen.

De Vlor pleit al lang voor structureel beleid voor praktijkgericht onderzoek, maar bleef ook tijdens deze legislatuur op zijn honger zitten. De raad verwacht dat de nieuwe Vlaamse Regering naast het beleidsgericht onderzoek een apart fonds voor praktijkgericht onderwijsonderzoek voorziet. In zijn advies van 2017 heeft de Vlor alle bouwstenen voor dat beleid aangereikt.²³

8.8 CONCLUSIE

8.8.1 MEERWAARDE VAN SONO

De Vlor waardeert de keuze van de overheid om een deel van de middelen voor onderwijsonderzoek expliciet in te zetten voor de ontwikkeling van evidentie om het beleid op verschillende niveaus te onderbouwen. Het concept van een Steunpunt met een consortium van onderzoekers, een structuur en een meerjarenplanning vormt een meerwaarde, o.a. voor capaciteitsopbouw en kruisbestuiving. Onderwijsbeleid krijgt

²² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over praktijkgericht onderwijsonderzoek: bouwstenen voor een stimulerend beleid](#), 29 juni 2017, p. 5.

²³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over praktijkgericht onderwijsonderzoek: bouwstenen voor een stimulerend beleid](#), 29 juni 2017.

op die manier sterkere garanties op kwaliteitsvol onderzoek. Onderzoekers krijgen de kans om maatschappelijk relevant onderzoek te doen. Stakeholders uit het onderwijsveld kunnen via de opvolgingsgroepen het onderzoek van nabij opvolgen en de kwaliteit mee bewaken.

SONO levert effectief kwaliteitsvolle en bruikbare resultaten op voor evidence-informed onderwijsbeleid. Er wordt versterkt ingezet op valorisatie, ook tussentijds. De Vlor kon daarvan de vruchten al plukken en hoopt dat de komende maanden en jaren nog meer te doen. De raad vraagt dan ook dat de volgende Vlaamse Regering kiest voor een volgende cyclus voor een Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek.

8.8.2 TOEKOMSTGERICHTE VERWACHTINGEN VAN DE VLOR

De overheid moet zich expliciet engageren om met de resultaten van SONO aan de slag te gaan in de beleidsvoorbereiding. Voor een volgende cyclus zien we een aantal noodzakelijke bijstellingen:

- De themazetting moet verbreed worden naar meerdere onderwijsniveaus en actoren uit de beleidsnota én met vragen die leven in het onderwijsveld. De Vlor wil een volwaardige rol spelen in de themazetting, vroeg in het proces. Hij doet suggesties om de vrije ruimte te optimaliseren en vraagt naar meer transparantie en mogelijkheden van de adhocruimte buiten SONO. Systematische monitoring moet altijd ingebouwd worden bij nieuwe maatregelen, met een duidelijk tijdspad inzake vrijgave van de resultaten.
- Onderzoeksresultaten en de bijbehorende beleidsaanbevelingen kunnen nooit rechtstreeks sturend zijn voor beleid, maar behoeven reflectie, discussie en debat. Een goede rolafbakening van iedereen die bij SONO betrokken is, is nodig. De participatie van de onderwijspartners in de opvolgingsgroepen kan nog verbeterd worden, al kan zo'n groep nooit de plaats van een strategische adviesraad innemen.
- Zowel onderzoekers als gebruikers hebben nood aan een meer systematisch en transparant vrijgavebeleid én snellere vrijgave van onderzoek, om de valorisatie te kunnen aanvatten. Om optimaal zijn rol in het beleidsproces en de vertaalslag naar het werkveld te kunnen spelen, wil de Vlor een duidelijk zicht hebben op welke rapporten wanneer vrijgegeven worden.
- Naast beleidsgericht onderwijsonderzoek moet er ook ruimte zijn voor onderzoek naar kennisvragen vanuit de klaspraktijk. De Vlor dringt aan op een apart fonds voor praktijkgericht onderwijsonderzoek in de nieuwe legislatuur.

Mia Douterlungne
voorzitter

Ann Verreth administrateur-generaal

Beleidsdomein Onderwijs en Vorming
Koning Albert II laan 15
1210 Brussel
www.onderwijsvlaanderen.be